Programmabegroting
2019

Inhoudsopgave

Aanbieding 3

Belangrijkste (financiële) aspecten uit de begroting **5**

Leeswijzer **10**

Hoofdstuk 1: Programma's **13**
Programma 1: Wonen + leven 14
Programma 2: Economie + ondernemen 28
Programma 3: Recreatie + toerisme 34
Programma 4: Sociaal domein 40
Programma 5: Bestuur + algemene dekkingsmiddelen 54
Programma 6: Overhead 69

Hoofdstuk 2: Paragrafen **71**
Paragraaf Bedrijfsvoering 72
Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 75
Paragraaf Verbonden partijen 82
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 95
Paragraaf Financiering 101
Paragraaf Grondbeleid 107
Paragraaf Lokale heffingen 116
Paragraaf Subsidies 124

Hoofdstuk 3: Majeure projecten **127**
Ontwikkeling wegenstructuur 128
Centrumplan Budel 130
Gebiedsvisie 'Kansen over de grenzen' 132
Duurzaam Industrieterrein Cranendonck (DIC) 136
Gebiedsontwikkeling Baronie van Cranendonck 137

Bijlagen **139**
Bijlage 1: Begrotingsbeeld 140
Bijlage 2: Belangrijkste verschillen per programma, gesorteerd per product 142
Bijlage 3: Reserves en voorzieningen 145
Bijlage 4: Kerngegevens 164
Bijlage 5: Overzicht incidenteel budget 167
Bijlage 6: Kredieten 168
Bijlage 7: Geprognosticeerde balans 169
Bijlage 8: Totaaloverzicht nieuwe beleidsvoornemens 170
Bijlage 9: Overzicht algemene dekkingsmiddelen 173
Bijlage 10: Uitvoeringsparagraaf structuurvisie 175
Bijlage 11: Lijst met afkortingen 188

AANBIEDING

Aan de leden van de raad,

De voorliggende begroting 2019 is de eerste begroting van deze bestuursperiode. De begroting is gebaseerd op het raadsprogramma 2018-2022 'Samen doen!' en de kadernota 2019.

Kadernota 2019
Bij de vaststelling van de kadernota 2019 bleek al dat er financieel onvoldoende ruimte was om de hoge ambities in het bestaande beleid, de wettelijke opgave en de wensen vanuit het raadsprogramma uit te voeren. In de kadernota 2019 is vastgesteld dat er 4 speerpunten zijn voor 2019:

- Financieel beheersbaar maken van het sociaal domein;
- Integrale aanpak duurzaamheid;
- Integrale aanpak toezicht en handhaving;
- Doorontwikkeling burgerparticipatie als rode draad bij alle ontwikkelingen.

Deze punten zijn de basis voor de begroting 2019.

Financieel beheersbaar maken sociaal domein
In de kadernota heeft het financieel beheersbaar maken van het sociaal domein prioriteit gekregen. Bij het uitwerken van de begroting 2019, waarbij wij de externe nieuwe gegevens over het sociaal domein kregen, is gebleken dat de doorrekening van de uitgaven in het sociaal domein resulteert in een groot meerjarig tekort in de periode 2019-2022 van de gemeente Cranendonck. Bij voortzetting van het huidige beleid wordt jaarlijks 3 miljoen euro meer aan het sociaal domein uitgegeven dan de gemeente via het Rijk ontvangt. De stijging van de uitgaven wordt vooral veroorzaakt door uitgaven voor de jeugd. Daarnaast zien we een stijging van het aantal ouderen die gebruik maken van onze Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning)-voorzieningen. We concluderen dat de huidige manier van werken anders moet in het sociaal domein om de financiën weer beheersbaar te krijgen. Over de manier van ombuigen willen wij komende maanden graag met de raad het gesprek voeren. Wij stellen voor om meer vraagstukken en problematieken in de directe woonomgeving op te pakken. Dit gaan we doen samen met de buurtbewoners, verenigingen en scholen. Minder inzetten op individuele specialistische hulptrajecten, maar zoveel mogelijk collectief en dichtbij organiseren. Dit zal vragen om een intensievere samenwerking met huisartsen en hulpverleners. Ook gaan wij het gesprek aan met onze zorgaanbieders, om de financiering van de hulptrajecten te bespreken en ervoor te zorgen dat wij tijdig de benodigde informatie ontvangen. Het werken met budgetplafonds kan ervoor gaan zorgen dat de kosten weer beheersbaar worden. Goede monitoring en snelle analyses vragen komend jaar extra onze aandacht.

Integrale aanpak duurzaamheid
De duurzaamheidsnota wordt geactualiseerd. Duurzaamheid omvat alles wat te maken heeft met maatschappelijk verantwoord leven en werken, water, milieu, ecologie en toekomstgericht denken. Ook de energietransitie (de overgang van energie uit fossiele brandstoffen zoals gas, kernenergie en steenkolen naar volledig groene energie zoals zon, wind, biomassa en geothermie) vraagt om een voortvarende aanpak. Wij gaan hier in regionaal verband mee aan de slag. Dit alles is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Samen met onze bedrijven en inwoners gaan we bekijken wat er allemaal mogelijk is.

Integrale aanpak toezicht en handhaving
Handhaven en toezicht op regels die wij bedrijven en inwoners opleggen worden consequent toegepast en zichtbaar gemaakt. Overtredingen worden beëindigd en onze inwoners kunnen vertrouwen op de gemeente. Er wordt een verbinding gelegd tussen verschillende handhavingsgebieden.

Van burgerparticipatie naar participatie
Burgerparticipatie is als een rode lijn in het raadsprogramma opgenomen. Wij zullen komende jaren de ingezette koers van burgerparticipatie verder doorontwikkelen naar participatie. Bij alle vraagstukken wordt de vraag beantwoord: 'Wat hebben onze inwoners hieraan?' Ook stimuleren we onze inwoners om met eigen ideeën en initiatieven aan de slag te gaan. Dit zodat zij zichtbaar invloed hebben op hun eigen leefomgeving.

Forse bezuinigingen en andere keuzes dan raadsprogramma aangeeft
Naast het terugbrengen van de kosten binnen het sociaal domein moet er ook op andere terreinen bezuinigd worden. Hierbij dient vermeld te worden dat een groot gedeelte van de begroting niet beïnvloedbaar is. Dit heeft onder andere te maken met de uitvoering van onze wettelijke taken, verplichte bijdragen aan verbonden partijen, kapitaallasten gebouwen, wegen en in uitvoering zijnde en gerealiseerde projecten.

In het raadprogramma en de kadernota zijn de bezuinigingen niet voorzien. Voorgesteld wordt om de bezuiniging langs drie sporen te doen:

- verlagen kosten sociaal domein door inhoudelijke maatregelen;
- bezuiniging/temporisering binnen de andere programma' s van de begroting;
- verhoging van de inkomsten.

Het raadsprogramma geeft aan dat de onroerend zaak belasting (OZB) maximaal met de inflatie zal worden verhoogd. Gezien de financiële situatie binnen het sociale domein stellen wij voor om de belastingen beperkt extra te verhogen.
In het raadsprogramma is het financiële kader meegegeven: een structureel jaarlijks sluitende begroting. Met de huidige tegenvallende uitgaven binnen het sociaal domein is dit niet mogelijk. Er zijn forse ingrepen noodzakelijk om te voldoen aan het kader van de Provincie: een structureel sluitende begroting in 2022. In de jaren 2019-2021 is een onttrekking uit de algemene reserve noodzakelijk om tot een sluitende begroting te komen.

Tot slot
Wij realiseren ons dat deze begroting buiten de kaders van het raadsprogramma is en tot een lastenverhoging van onze inwoners zal leiden. Wij kijken uit naar de bespreking van de begroting met uw raad en het debat hierover binnen uw raad. Na besluitvorming gaan wij voortvarend aan de slag met de uitvoering.

Frans Kuppens
Marcel Lemmen
Frits van der Wiel
Henri de Wijkerslooth

De belangrijkste (financiële) aspecten uit de begroting

Begrotingsbeeld
Een degelijk en solide financieel beleid is voor ons een belangrijke ambitie. De in het raadsprogramma ingezette koers van een structureel meerjarig sluitende begroting (begrotingsevenwicht) kunnen wij gelet op de forse tekorten in het sociaal domein niet meer handhaven. Wij koersen in deze begroting op een structureel sluitende begroting voor het jaar 2022. De tekorten die ontstaan in de tussenliggende periode vangen wij op door onze algemene reserve in te zetten.

Het actuele begrotingsbeeld ziet er als volgt uit:

	2019	2020	2021	2022
Stand begroting				
Structureel	-1.809	-829	-490	223
Incidenteel	251	-145	-1	55
Voorstel: inzet algemene reserve (incidenteel)	1.558	974	491	
Totaal	0	0	0	278

Dit actuele financieel meerjarig perspectief, de financiële kengetallen en het weerstandsvermogen in relatie tot de risico's laten zien dat de financiële positie de komende jaren aandacht vraagt. In de komende periode blijven wij de financiële positie intensief volgen. In de volgende paragraaf gaan we in op de ontwikkeling van het meerjarig perspectief.

In het geactualiseerde beeld is rekening gehouden met:
- Een loonkostenstijging 2019 van 3% en vanaf 2020 een structurele meerjarige looncompensatie van 3,0%. Voor structurele prijscompensatie is 75% van het inflatiepercentage van 1,4% aangehouden;
- Een verhoging van de inkomsten van de OZB van 2,25% (1,4% inflatie + 0,85% areaaluitbreiding in 2019). Een huurverhoging van 1,4% en een verhoging van de leges van 1,4%. Daarnaast is vanaf 2019 een extra verhoging van de inkomsten van de OZB van 2% opgenomen;
- Voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht geldt het kostendekkend zijn van tarieven als kader;
- Nieuw beleid dat door het college en/of raad is geaccordeerd;
- Een post onvoorzien van € 10.000;
- De gevolgen van de septembercirculaire 2018;
- De verbeterde urentoerekening.

Ontwikkeling meerjarig perspectief: van kadernota naar begroting
In de vergadering van juli 2018 heeft u de kadernota vastgesteld. In deze begroting vertalen we de ontwikkelingen van de kadernota en de overige ontwikkelingen. In de tabel op de volgende pagina ziet u de ontwikkeling van het begrotingssaldo.

Tabel: Ontwikkeling begrotingssaldo

	2019	2020	2021	2022	I/S
Saldo na raadsvergadering juli 2018					
Incidenteel	-85	-26	55	55	
Structureel	-64	-159	-31	-31	
Totaal	-149	-185	24	24	
Ontwikkelingen					
1. Sociaal domein	-1.929	-1.374	-1.076	-776	S
2. Nieuw beleid					
a. incidenteel	-272	-21	-15		I
b. structureel	-275	-539	-689	-805	S
Totaal nieuw beleid	*-547*	*-560*	*-704*	*-805*	
Dekking uit IBOR gelden, verwachte inkomsten duurzaamheid, rioolrecht en afvalstoffenhefing	172	94	94	94	I/S
3. stijging salariskosten > 3% loonkostenstijging (inclusief bestuur)	-182	-146	-121	-121	I/S
4. Taakstellingen vorige jaren		-50	-50	-50	S
5. Verhoging bijdragen verbonden partijen	-354	-333	-303	-190	I/S
Inzet stelpost loon- en prijscompensatie	79	79	79	79	S
6. Rente- en afschrijvingskosten	350	362	440	486	S
7. Nieuwe kostenverdeling	136	80	80	80	I/S
8. Temporisering Nassau Dietz, buitengebied, economische visie	150	100	-125	-125	S
9. IBOR gelden en straatverlichting	140				I
10. BRP straat	200				I
11. Kostendekkendheid leges	178	-13	-33	-40	I/S
taakstelling voorgaande jaren	-75	-75	-75	-75	S
12. Onroerende zaak belastingen	99	296	494	692	S
13. Prijscompensatie voor 75% doorvoeren	60	90	120	150	S
14. Voorzieningen		223	186	186	S
15. Aanpassen subsidiebeleid		40	40	40	S
16. Netto voordeel AU (mei-circulaire 2018)	181	507	576	764	S
17. Netto-nadeel september circularie 2018	-67	-109	-137	-135	S
Saldo primitieve begroting 2019					
Incidenteel	251	-145	-1	55	
Structureel	-1.809	-829	-490	223	
Totaal	-1.558	-974	-491	278	

Toelichting ontwikkelingen

1. Sociaal domein

Bij het uitwerken van de begroting 2019 is gebleken dat de doorrekening van de uitgaven in het sociaal domein resulteren in een groot meerjarig tekort in de periode 2019-2022 van de gemeente Cranendonck. Bij voortzetting van het huidige beleid wordt jaarlijks 3 miljoen euro meer aan het sociaal domein uitgegeven dan de gemeente via het Rijk ontvangt. Wij concluderen dat de huidige lijn omgebogen moet worden om het sociaal domein financieel beheersbaar te krijgen. Over de manier van ombuigen willen wij komende maanden graag met de raad het gesprek voeren. Wij gaan ervan uit dat dit uitvoeringsaanpassingen zijn. Voor een uitgebreide toelichting van het sociaal domein verwijzen wij naar Programma 4.

2. Nieuw beleid

In de begroting 2019 nemen wij in de jaarschijf 2019 voor ruim € 500.000 aan lasten nieuw beleid op. Vanaf 2020 nemen wij gemiddeld € 700.000 op.

De belangrijkste beleidsvoornemens zijn: ontwikkelingen Metalot, uitvoeringsprogramma verkeer GVVP, uitvoeringsprogramma wegen, investeringen in rioleringswerken, onderzoek nieuw afvalsysteem, continuering Cultuurcraan en het uitwerken van de visie sport en bewegen. Het nieuwe beleid wordt in de programma's toegelicht. In bijlage 7 'nieuwe beleidsvoornemens' zijn deze lasten gespecificeerd.

Een gedeelte van de beleidsvoornemens wordt gedekt uit de in de begroting opgenomen IBOR-gelden, uit de verwachte inkomsten voor duurzaamheid, het rioolrecht en de afvalstoffenheffing.

3. Stijging salariskosten > loonkostenstijging 3%

In de Kadernota 2018 is opgenomen dat wij vanaf de programmabegroting 2018 en in de meerjarenraming loon- en prijsindexeringen toepassen. In de begroting is hiervoor een stelpost opgenomen.

In de kadernota 2018 is een verwachte loonkostenstijging van 3,0% (CPB-raming loonvoet sector overheid 2018) opgenomen. De werkelijke salariskostenverhoging is hoger dan de 3% loonkostenstijging.

4. Taakstellingen in vorige begrotingsjaren

In de afgelopen jaren zijn stevige bezuinigingen doorgevoerd. Het merendeel van deze bezuinigingen is gerealiseerd. Over niet-haalbare bezuinigingen bent u via de planning- & control-cyclus geïnformeerd. In de begroting 2019 is de ombuiging van burgerparticipatie als niet-haalbaar gekwalificeerd en is daarom structureel afgeboekt. Hiermee zijn alle bezuinigingen (taakstellingen) die uit het verleden in de begroting waren opgenomen afgehandeld.

5. Verhoging bijdragen verbonden partijen

We zien een stijgende lijn in de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Voor de jaarschijf 2019 bedragen de uitgaven aan de gemeenschappelijke regelingen € 8,9 miljoen, circa 19% van het begrotingstotaal.

De betreffende begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen met daarin de onderbouwing van de kosten zijn aan raad gepresenteerd. Op basis van deze begrotingen stijgt de bijdrage van de verbonden partijen in 2019 met € 354.000.

De stijging wordt veroorzaakt door de verhoging van de bijdrage aan de GRSA2, de Veiligheidsregio Brabant Zuid Oost (VRBZO) en Bizob. De bijdragen zijn gebaseerd op de (meerjaren)ramingen van deze verbonden partijen. Een gedeelte van de stelpost loon- en prijscompensatie is ingezet om de stijging van de verbonden partijen op te vangen.

6. Rente- en afschrijvingskosten

Het voordeel op de rentekosten ontstaat met name doordat eind 2017 een lening is afgesloten voor een lager rentepercentage (1,14%) dan geraamd (2%).

Vanaf de begroting 2018 passen wij de rentenotitie toe. Dit is verplicht vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Uit de nadere analyse van de toepassing van deze nieuwe systematiek is één administratieve omissie naar voren gekomen. Hierdoor ontstaat een voordeel op de kapitaallasten.

7. Nieuwe urentoerekening

Voor de begroting 2019 hebben we de systematiek van de urentoerekening verbeterd. De gegevens zijn afgestemd op de nieuwe organisatie. De verbeterde systematiek van urentoerekening is verwerkt in begroting 2019. Op programmaniveau verandert daardoor het een en ander. Door de nieuwe urentoerekening worden er enerzijds meer uren verdisconteerd in het rioolrecht en de afvalstoffenheffing en stijgt het tarief van de afvalstoffenheffing. Bij de rioolheffing wordt de hogere urentoerekening opgevangen binnen het tarief. Hierdoor ontstaan er in begroting een voordeel van ruim € 200.000.

Anderzijds heeft de nieuwe kostenverdeling in relatie tot de gewijzigde BBV-wetgeving ten aanzien van overhead een nadelig effect op de begroting van € 131.000.

8. Temporisering Nassau Dietz, buitengebied en economische visie

Gelet op de noodzaak tot bezuinigen wordt voorgesteld de uitgaven voor de projecten Nassau Dietz kazerne, Buitengebied en de Economische Visie te temporiseren. Deze projecten worden nog voortgezet, maar in een minder voortvarend tempo dan aanvankelijk gepland. De bijbehorende kosten worden derhalve ook over de tijd verspreid.

9. IBOR gelden en straatverlichting

Uit een nadere analyse van de IBOR-gelden blijkt dat we de in 2019 opgenomen gelden slechts gedeeltelijk nodig hebben. De voor 2019 niet benodigde gelden zijn ingezet als incidenteel dekkingsmiddel.

10. BRP-straat

Binnen de algemene uitkering zijn de gelden die we ontvangen voor de BRP-straat verhoogd. Wij verwachten dat wij € 200.000 van BRP-gelden in 2019 niet nodig hebben. De voor 2019 niet benodigde gelden worden ingezet als incidenteel dekkingsmiddel.

11. Kostendekkendheid leges

Wij zijn ons bewust van een goede onderbouwing van de tarieven van de leges en overige rechten en heffingen en vinden het daarom belangrijk om hier voldoende aandacht aan te besteden. Voor belastingjaar 2019 hebben wij ervoor gekozen om de onderbouwing voor de legestarieven samen met een extern bureau nader vorm te geven. Uitgaande van de integrale legestarieventabel kan geconcludeerd worden dat de gemeente voldoet aan de eis van maximale kostendekkendheid. Het totale kostendekkendheidspercentage komt uiteindelijk uit op 94%. Wij realiseren hiermee ook de taakstelling die in de begroting voor de kostendekkendheid van de leges is opgenomen. Voor een toelichting verwijzen wij naar de paragraaf lokale heffingen.

De tarieven voor 2019 zijn gebaseerd op de nieuwe kostenverdeling. De tarieven 2018 zijn aangepast met de inflatiecorrectie van 1,4%. Ten opzichte van de begroting ontstaat in de jaarschijf 2019 een voordeel van ruim € 100.000. Dit voordeel wordt enerzijds veroorzaakt door een toename van het verwachte aantal vergunningen. Anderzijds ontstaat een nadeel in de leges bij burgerdiensten door verlenging van de geldigheidsduur van de reis- en rijdocumenten.

12. Onroerende zaakbelastingen

Wij stellen voor de inkomsten van de OZB in 2019 met 4,25% (1,4% inflatie + 0,85% areaaluitbreiding + 2% extra stijging) te verhogen. Verder stellen wij voor om de inkomsten voor de OZB vanaf 2020 jaarlijks met 4% te verhogen (1,4% inflatie + 0,6% areaaluitbreiding + 2% extra stijging).

13. Prijscompensatie voor 75% doorvoeren

Om de prijsstijgingen op te vangen kiezen wij ervoor om vanaf de programmabegroting 2018 een stelpost op te nemen en niet automatisch de budgetten te verhogen. Deze stelpost is in 2018 niet volledig benut. Daarom nemen wij vanaf 2019 75% van de ontvangen prijscompensatie op als stelpost.

14. Voorzieningen

De noodzaak tot bezuinigen geeft eveneens aanleiding om bestaande plannen m.b.t. voorzieningen te heroverwegen. Hierbij is gekeken naar het hebben van twee bibliotheken in onze gemeente en de nieuwbouw van twee gemeenschapshuizen. In deze begroting worden voorstellen gedaan om terug te gaan naar één bibliotheek en de verbouw van de bestaande gemeenschapshuizen i.p.v. nieuwbouw.

15. Aanpassen subsidiebeleid

Vanwege de bezuinigingsnoodzaak voeren we een korting door op subsidies van ongeveer 10%. Hiermee kunnen we vanaf 2020 een taakstelling van € 40.000 realiseren.

16. Netto-voordeel algemene uitkering (meicirculaire 2018)

De algemene uitkering uit het gemeentefonds bepaalt voor 60% de inkomsten voor onze gemeente. De algemene uitkering heeft de afgelopen jaren grote schommelingen laten zien door de economische ontwikkeling en door de herverdeling van het gemeentefonds. De algemene uitkering laat meerjarig een stijgende lijn zien. De stijgende lijn wordt grotendeels veroorzaakt door een toename als afgeleide van een groeiende economie.

Begin juli 2018 bent u via de raadsinformatiebrief geïnformeerd over de financiële gevolgen van de meicirculaire 2018. De resultaten van de meicirculaire 2018 zijn verwerkt in de voorliggende begroting.

17. Netto-nadeel september circulaire 2018

De septembercirculaire 2018 laat voor de jaren 2019-2022 een nadeel zien ten opzichte van de meicirculaire 2018. De toename van de meicirculaire wordt daardoor deels tenietgedaan. De gevolgen van de septembercirculaire zijn in deze begroting verwerkt. Het nadeel voor 2018 is groter en verwerken we in 2e Burap 2018.

Leeswijzer

Deze leeswijzer geeft u inzicht in de opbouw van de programmabegroting 2019 van de gemeente Cranendonck. De programmabegroting is opgebouwd uit drie hoofdstukken en de bijlagen. Hieronder wordt per hoofdstuk de inhoud kort toegelicht.

Hoofdstuk 1: Programmaverantwoording

In dit hoofdstuk vindt u een toelichting op de beleidsvoornemens per programma inclusief de financiële consequenties hiervan. De indeling in de zes programma's wordt aangehouden:

1. Wonen + leven
2. Economie + ondernemen
3. Recreatie + toerisme
4. Sociaal domein
5. Bestuur + algemene dekkingsmiddelen
6. Overhead

In programma 1 t/m 5 is per product de volgende informatie opgenomen:

De missie van het programma
Hierin refereren we naar wat we willen bereiken per programma. Dit is gebaseerd op de Strategische visie 2009 - 2024.

De producten
Hier staan de producten die onder het programma vallen.

Relatie met majeure projecten
De relatie met de majeure projecten is niet meer benoemd in deze begroting. De majeure projecten hebben een relatie met vrijwel alle programma's. Voor een uitgebreide beschrijving van de majeure projecten wordt verwezen naar Hoofdstuk 3: Majeure projecten.

Wat wil de raad bereiken?
Hier leest u wat over dit product in het raadsprogramma staat.

Welke effectindicatoren horen daarbij?
Hier leest u alle meetbare bronnen met betrekking tot het product.

Bestaand beleid
Een korte toelichting op vastgesteld beleid.

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Gedurende de afgelopen jaren heeft de raad een aantal zaken vastgesteld die een impact hebben op zowel de uitvoering als de financiële aspecten van de programma's. Dit zijn de zogeheten knoppen waar de raad aan kan draaien. Bijstelling van deze knoppen kan een impact hebben op bijvoorbeeld de financiën, de kwaliteit en de planning. Per programma zijn deze knoppen inzichtelijk gemaakt.

Nieuwe beleidsvoornemens
De nieuwe beleidsvoornemens zijn kort toegelicht inclusief de financiële consequenties.

Resultaatafspraken LTA
De onderwerpen die op de LTA geagendeerd worden.

Resultaatafspraken
De resultaatafspraken schrijven we concreet op om te laten zien wat we in 2019 willen bereiken.

Beleidsindicatoren
Hier worden conform de vernieuwde BBV-richtlijnen een aantal nieuwe beleidsindicatoren benoemd.

Relatie met verbonden partijen
Hier worden heel beknopt de verbonden partijen benoemd die een relatie hebben met het betreffende programma. Dit bevordert het integrale beeld (nieuwe BBV-richtlijn).

Overzicht baten en lasten programma
In dit overzicht zijn de totalen per product opgenomen.

Programma 6 heeft een afwijkende opbouw.

Hoofdstuk 2: Paragrafen
Conform de verslaggevingsregels voor het opstellen van de programmabegroting (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten BBV), zijn zeven paragrafen opgenomen:

- Paragraaf Bedrijfsvoering
- Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Paragraaf Verbonden partijen
- Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen
- Paragraaf Financiering
- Paragraaf Grondbeleid
- Paragraaf Lokale heffingen
- Paragraaf Subsidies

Hoofdstuk 3: Majeure projecten

In deze begroting zijn de volgende majeure projecten opgenomen:

- Ontwikkeling wegenstructuur
- Centrumplan Budel
- Gebiedsvisie 'Kansen over de grenzen'
- Duurzaam Industrieterrein Cranendonck (DIC)
- Gebiedsontwikkeling Baronie van Cranendonck

Per majeur project wordt ingegaan op de doelstellingen, de projectplanning op hoofdlijnen, wat er uitgevoerd gaat worden, de kostenindicatie, de indicatoren wanneer het project geslaagd is en een doorkijk.

HOOFDSTUK 1: PROGRAMMA'S

Programma 1: Wonen + Leven

Missie van het programma:

De gemeente Cranendonck focust zich vooral op het behouden en versterken van de groene en rustieke, fijne leef- en woonomgeving. Het 'eigene' van elke kern behouden of versterken we. Budel heeft een centrumfunctie en voorzieningen in de verschillende kernen blijven behouden.

Producten

1. Wonen
2. Verkeer & vervoer
3. Openbare voorzieningen
4. Openbare ruimte
5. Duurzaamheid

---

1. Product Wonen

Wat wil de raad bereiken?

Wonen in Cranendonck is voor alle inwoners, gezond passend en goed. Bestaande woningvoorraad is het uitgangspunt. Onze aandacht richten we op de verbetering en transformatie van bestaande locaties en invulling die past bij de vraag en de toekomst. Klimaatadaptatie, duurzaamheid en het oplossen van leegstand zijn hierin belangrijke speerpunten. Iedere toevoeging die we doen is een kwalitatieve aanvulling op de segmenten in een specifieke kern of het buitengebied.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
			2019	2020	2021	2022
% aantal woningen gereed / totaal regionaal woningbouwprogramma 2017-2020	65%	BAG / MRE	80%	90%	100%	100%

Toelichting bestaand beleid

Woonvisie

Een belangrijk uitgangspunt in de woonvisie 2018-2030 is de integrale aanpak van initiatieven. Onderwerpen als woonbehoefte, leefbaarheid, zorg, duurzaamheid & klimaatadaptatie en een goede ruimtelijke ordening zijn meegenomen. Nadruk ligt op de realisatie van het woningbouwprogramma, het transformeren van inbreidingslocaties en het versterken van het vestigingsklimaat. De kaders van de Nota Omdenken zorgen voor betere kwalitatieve plannen vanuit initiatiefnemers, en daarmee mogelijk snellere procedures.
Toch staat de opgave tot realisatie van het woningbouwprogramma 2017 t/m 2020 flink onder druk. Bijna alle geplande projecten lopen en zelfs meer nieuwe initiatieven zijn toegevoegd. In iedere kern worden plannen opgepakt en gerealiseerd. Op de Neerlanden II na zijn het allemaal transformatie- en inbreidingslocaties. In de praktijk blijkt dat dit (vooral financieel) lastige projecten zijn. Ze vragen veel

afstemming en zoeken naar mogelijkheden om zowel de transformatie als het gewenste programma en kwaliteit gerealiseerd te krijgen.

Prestatieafspraken
Met WoCom en de huurdersbelangenorganisatie “de Pan” worden jaarlijks prestatieafspraken gemaakt. Thema’s uit de prestatieafspraken zijn:

- Betaalbaarheid;
- sociaal-maatschappelijke opgaven en zorg;
- kwaliteit en duurzaamheid;
- leefbaarheid;
- beschikbaarheid en transformatie;
- organisatie en samenwerking.

Realisatie van afspraken wordt gezamenlijk opgepakt en gevolgd.

Overdracht woonwagens
Bestuurlijk wordt in het vierde kwartaal 2018 een besluit genomen over welk overnamescenario het beste past per woonwagenlocatie.

Uitvoeringsparagraaf structuurvisie
De Structuurvisie is in 2015 vastgesteld. Hierin is opgenomen dat het actualiseren van de Uitvoeringsparagraaf periodiek plaatsvindt samen met de begrotingsbehandeling. De Uitvoeringsparagraaf is een vertaling van het jaarlijkse takenpakket en is toegevoegd als bijlage bij de begroting.

Uitwerken motie basisvoorzieningen
De gemeenteraad heeft bij motie het college opgeroepen om een brede maatschappelijke discussie te starten. Deze gaat over de vraag welke basisvoorzieningen er voor handen moeten blijven in de (kleine) kernen om het proces van leefbaarheid te versterken. Hierin wil men o.a. samen met de dorpsraden optrekken. De huidige beleidsnota’s binnen het sociaal domein hebben een werking tot en met 2018. We zijn bezig met de voorbereiding van een procesvoorstel om te komen tot een integraal beleid sociaal domein/gezondheidsbeleid vanaf 2019. De strekking van de motie leefbaarheid wordt hierin meegenomen. Dit voorstel zal in de vorm van een bestuursopdracht aan uw raad worden voorgelegd.

Vergunningen
De vergunningverleners zorgen ervoor dat aanvragen zorgvuldig en tijdig worden behandeld. Besluitvorming vindt plaats binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen. De doorlooptijd houden we zo kort mogelijk. In 2017 zijn we gestart met een Vergunningenkamer (in het verlengde van de Regiekamer). Hierin worden de aanvragen die niet binnen een bestaand bestemmingsplan passen, integraal besproken.
Door het toenemende aantal vergunningen neemt ook de druk op het toezicht toe. Met het oog op de Omgevingswet is het de verwachting dat toezicht en handhaving een steeds belangrijkere rol gaat krijgen.

In het kader van de verordening kwaliteit VTH is gewerkt aan het stroomlijnen van de werkwijzen van vergunningverlening binnen de A2 gemeenten. Door zoveel mogelijk dezelfde werkwijze toe te passen is het gemakkelijker om elkaar te vervangen in gevallen van overmacht. Daarnaast bevordert uitwisseling van ervaringen de kwaliteit van het product.

Bestemmings- en structuurplannen
In 2018 zijn de werkzaamheden voor de actualisatie bestemmingsplan Budel-Dorplein en bestemmingsplan met verbrede reikwijdte Cultureel Erfgoed gestart. In bestemmingsplan Cultureel Erfgoed wordt ook de welstandsnota meegenomen. Zo ontstaat er één document waaraan op het gebied van cultuurhistorie en welstand getoetst wordt.
We werken ook aan projectgerelateerde en ontwikkelingsgerichte bestemmingsplannen, zoals De Neerlanden II, Samen naar de A2, etc. Daarnaast faciliteren wij initiatiefnemers door het juridisch/planologisch mogelijk maken van hun voorgenomen ontwikkeling. Hiertoe behoort eveneens het

beoordelen van verzoeken voor ontwikkelingen die afwijken van het vigerende bestemmingsplan, de zogenaamde partiële herzieningen of uitgebreide-procedure omgevingsvergunning.

Regiekamer: andere manier van werken
In oktober 2017 is een pilot voor de Regiekamer opgestart. In de Regiekamer worden ruimtelijke plannen integraal besproken en een eerste Go of een No-Go gegeven. Zo kan een sterker gesprek gevoerd worden met de initiatiefnemer. Daarnaast zorgt het voor een snellere en goede afhandeling en kwalitatieve plannen. Alle betrokken disciplines hebben zitting in de kamer. Denk hierbij aan Ruimtelijke ordening, Volkshuisvesting Zorg, Verkeer, Milieu, duurzaamheid e.a. Vervolgens begeleidt een vaste regisseur het verdere proces en is het aanspreekpunt voor de initiatiefnemer. Eind 2018 wordt de werking van de Regiekamer geëvalueerd, waar noodzakelijk bijgesteld en (mogelijk) voortgezet in 2019.

Bestemmingsplan Buitengebied
In de vastgestelde bestuursopdracht werd uitgegaan dat begin 2018 een ontwikkelperspectief voor het buitengebied zou worden opgeleverd. Zoals eerder geïnformeerd wordt dit nu eind 2018. Het ontwikkelperspectief is de basis voor een nieuw op te stellen planologisch regime (bestemmingsplan of omgevingsplan). Vaststelling van dit regime is vooralsnog beoogd uiterlijk eind 2019. In de begroting 2017 is voor het totale proces rond het buitengebied een aanvullend budget van € 550.000 gereserveerd. Een deel daarvan (€ 250.000) werd op basis van de bestuursopdracht vrijgemaakt in 2017 en 2018 voor het traject tot en met het opleveren van het ontwikkelperspectief. Voor 2018, 2019 en 2020 wordt nu ingeschat dat we het project kunnen temporiseren.

Centrumplan Budel
De gemeente blijft in 2019 ontwikkelingen passend binnen de centrumvisie stimuleren. We faciliteren de verplaatsing van de Jumbo, Woonstede de Burcht, en de herontwikkeling van de Rabobank door het begeleiden van de bestemmingsplanprocedure. Daarbij houden we de proceduretijden zo kort als mogelijk. In 2018 stelden we een masterplan voor de openbare ruimte op. Dit plan werken we in 2019 verder uit. Andere potentiele herontwikkelingslocaties bekijken we en pakken we in overleg met initiatiefnemers op. Een concrete locatie is de huidige Jumbo aan het Capucijnerplein.

Centrumvisie Maarheeze
Begin 2018 heeft de raad ingestemd met het definitieve ontwerp voor de herinrichting Stationsstraat Maarheeze en het beschikbaar stellen van € 1,5 miljoen krediet. In de begroting 2019 zijn in de meerjarenraming kapitaalslasten opgenomen voor de uitvoering in 2019 en 2020.
Tegelijk is door de raad uit het vGRP (verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan) budget beschikbaar gesteld voor 2 fasen. De 3^{e} en laatste fase (2^{e} deel Sterkselseweg) pakken we op in vGRP 2012-2025.
In 2018 zijn de ontwerpen voor de herinrichting (bovenbouw) en het gescheiden rioleringsstelsel (onderbouw) samengevoegd. Nadat het bestek is opgesteld, wordt het werk eind 2018 aanbesteed. Volgens planning zal begin 2019 de realisatieopdracht worden gegund en kan de aannemer starten met de voorbereidingen en uitvoering in 2019. Voorwaarde is hierbij dat alles past binnen het vastgesteld budget. Over de plannen communiceren we met omwonenden, weggebruikers, stakeholders en raad over werkzaamheden, planning en voortgang.

Cultuurhistorie/cultureel erfgoed
In 2018 verliep de zittingstermijn van de leden van de A2-Erfgoedcommissie. De zittingsperiode loopt gelijk met de zittingsperiode van de raad en colleges van de gemeenten Valkenswaard, Heeze-Leende en Cranendonck. Voor de komende raadsperiode zijn de nieuwe leden (her)benoemd. Historische kennis van Cranendonck wordt ingebracht door het lidmaatschap van een lid van de Heemkundekring Baronie van Cranendonck.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad en het college in het verleden hebben vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Strategische visie 2009 – 2024	september 2009
• Integrale gebiedsvisie Kansen over Grenzen	oktober 2011
• Woonvisie 2018-2030	januari 2018
• Erfgoedverordening	maart 2017
• Cultuurhistorische Waardenkaart	december 2017
• Welstandsnota	januari 2008
• Archeologische Waardenkaart en Beleidsplan Archeologische Monumentenzorg gemeente Cranendonck	mei 2012
• Beleidsregels Schuilhutten en paardenbakken	september 2011
• Visie bebouwingsconcentraties	juni 2012
• Beleidsregels Ruimte voor Ruimte	oktober 2009
• Subsidieverordening gemeentelijke monumenten Cranendonck 2015	oktober 2015
• Verordening A2 erfgoedcommissie	april 2015
• Structuurvisie	juli 2015
• Duurzaamheidsnota Cranendonck	september 2015
• Handboek Evenementen	oktober 2012
• Centrumvisie Budel	februari 2016
• Nota omdenken	juni 2016
• Woningbouwprogramma 2017 – 2020	April 2017
• Centrumvisie Maarheeze	september 2015
• Uitvoeringsprogramma centrumvisie Maarheeze	december 2016
• Afvalbeleidsplan 2017-2025	november 2017
• Economische visie	mei 2017

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid

Vergunningen: De begrotingspost vergunningen is weinig beïnvloedbaar. Inkomsten zijn afhankelijk van ingediende aanvragen om vergunning.

Nieuwe beleidsvoornemens

Integraal toezicht en handhaving
Het besluit omgevingsrecht verplicht gemeenten tot het vaststellen van regionaal beleid. Het regionaal operationeel kader milieutoezicht zal geactualiseerd moeten worden. Verder zorgt de aantrekkende economie voor meer meldingen en vergunningsaanvragen milieu. Er zal een integrale aanpak toezicht en handhaving komen. In de begroting is hiervoor vanaf 2020 een bedrag van € 40.000 opgenomen oplopend naar € 160.000 in 2022.

Realisatie woningbouwprogramma 2017 t/m 2020
Opdracht is om het gehele woningbouwprogramma 2017 t/m 2020 binnen deze termijn te realiseren. De burgers vragen hier ook om, de woningbehoefte is groot! Deze opgave is echter fors. Niet enkel qua aantal (ca. 350 woningen) Het overgrote deel van de plannen betreft transformatie of inbreiding. Deze wijze van bouwen is tijdsintensief, vraagt veel overleg en begeleiding zowel binnen de organisatie als met initiatiefnemers en de omgeving. Het zijn veelal intensieve trajecten om samen naar mogelijkheden te zoeken om de projecten haalbaar te krijgen en ruimtelijke kwaliteit te behouden of te versterken. Woningen dienen duurzaam, levensloopbestendig en klimaat-adaptief gebouwd te worden en afgestemd op de vraag, zodat we onze kernen toekomstbestendig houden.

Omgevingsbeleidsplan 2019-2022
Het omgevingsbeleidsplan 2015-2018 is gezamenlijk met A2-gemeenten opgesteld. Dit plan bevat het beleidsmatig kader voor de invulling van de gemeentelijke taken op het gebied van VTH. Een nieuw plan moet wordt opgesteld voor de periode 2019-2022.

Fonds Ruimtelijke kwaliteit
Het fonds bovenwijkse voorzieningen wordt eind 2018 omgezet naar een fonds ruimtelijke kwaliteit. Vanuit dit fonds kan een financiële impuls worden gegeven aan projecten uit het uitvoeringsprogramma structuurvisie die bijdragen aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. De eerste bijdragen worden in 2019 toegekend aan initiatieven van (onrendabele) projecten die maatschappelijk zeer gewenst zijn en kwaliteit op meerdere niveaus (leefbaarheid, ruimtelijke ordening, zorg e.a.) toevoegen.

Reguliere resultaatafspraken

- Corporaties: jaarlijks opstellen, vaststellen (november) en uitvoeren prestatieafspraken 2019-2023 met het uitvoeringsprogramma 2019.

Resultaatafspraken LTA raad

- Uitwerken motie basisvoorzieningen 2019
- Bestemmingsplannen Budel-Dorplein 2020
- Cultureel Erfgoed 2020
- Omgevingsbeleidsplan 2019-2022 2019

2. Product Verkeer & vervoer

Wat wil de raad bereiken?
De gemeente Cranendonck beschikt over een doelmatig, veilig en duurzaam functionerend verkeers- en vervoerssysteem dat zorgt voor een goede bereikbaarheid. Hierbij staat de kwaliteit voor de individuele gebruiker in een goede verhouding tot de kwaliteit voor de samenleving als geheel. Dit doen wij samen met verschillende overheden, burgers en het bedrijfsleven. Er is bestendigheid in de maatschappelijke doelen, flexibiliteit in de planning en effectiviteit in de handhaving van normen en beleidsregels.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden 2019	2020	2021	2022
Tevredenheid burger over verkeersveiligheid	6,4	WSJG	6,4			
Tevredenheid burger openbaar vervoer in gemeente	6,7	WSJG	6,7			

Toelichting bestaand beleid

Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan 2017-2025 (GVVP)
Het bestaande beleid is beschreven in het GVVP, wat vastgesteld is in maart 2017. Aan dit beleid worden plannen getoetst. Het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP) is de basis voor de projecten die in 2019 worden opgepakt.

Aanpak sluipverkeer Maarheeze - Doorstroming A2

In 2017 is een MIRT-studie uitgevoerd voor de A2. MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport. Naar aanleiding van deze MIRT-studie heeft de Minister van Infrastructuur en Milieu besloten om vooralsnog de A2 niet te verbreden, maar te starten met het zogenaamde 'no-regret'-pakket. Dit bestaat uit maatregelen om de huidige problematiek te verlichten. In 2018 en 2019 worden deze maatregelen uitgevoerd. Tevens wordt in het Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2019 een budget van € 25.000,- gereserveerd voor deelname aan het Platform A2 en eventuele uitvoeringskosten.

Wegenbeheer

Het "Beheerplan wegen 2017 – 2021" vormt samen met het "Uitvoeringsplan wegen 2018 – 2019" de leidraad voor het bepalen van het onderhoud van 2019. Jaarlijks wordt op basis van de weginspecties en actuele schouwgegevens het operationele uitvoeringsplan waar nodig bijgesteld. Voor de kwaliteitsniveaus is de IBOR leidend.

Uitvoeringsprogramma wegen

Voor het vervangen van de kapitaalgoederen zijn naast het dagelijks onderhoud en groot onderhoud nog middelen nodig voor de vervangingsinvesteringen. De kapitaallasten die voortvloeien uit deze vervangingsinvesteringen worden gedekt uit de IBOR-gelden welke in de begroting zijn geraamd.
De geplande projecten voor 2019 zijn:

	Geraamde vervangingskosten [€]
• Grootschoterweg	296.000
• Infrastructurele verbeteringen smalle wegen	411.000
• Woonstraten kern Budel uitvoering 2019	409.000

De gezamenlijke kapitaallasten voor bovengenoemde drie projecten worden voor de begroting van 2019 geraamd op € 59.520 en worden gedekt uit de IBOR-gelden. Integraal worden deze projecten gecombineerd met het duurzaam veilig inrichten van de wegen op basis van het uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer.

Wegmeubilair, -bewijzering en openbare verlichting

Op adequate wijze onderhouden we het wegmeubilair, de bewegwijzering en de openbare verlichting. Om ook met de openbare verlichting aan het energieakkoord te voldoen dienen we actief armaturen te vervangen. Tot 2030 dienen armaturen vervangen te worden om de 50% energiebesparing te realiseren, de snelheid waarmee wordt getemporiseerd. In 2019 actualiseren we het beheerplan openbare verlichting voor de periode 2020-2022.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad en het college in het verleden hebben vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) 2017-2025	maart 2017
• Fietspadenplan 2001	maart 2017
• Centrumvisie Maarheeze	september 2015
• Beheerplan wegen 2017 – 2021	december 2016
• Uitvoeringsplan wegen 2018 – 2019, afgestemd op het Beheerplan wegen 2017 - 2021	september 2015
• Herijking Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR)	juni 2017
• Beheerplan Openbare Verlichting 2017-2019	

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid

Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer
Er kunnen vanuit de beschikbare middelen keuzes gemaakt worden om knelpunten op te lossen of deze te temporiseren. Het tempo waarin het programma uitgevoerd wordt is beïnvloedbaar. Dit heeft uiteraard wel consequenties voor het product Verkeer en Vervoer.

Operationeel Uitvoeringsplan Wegen
Er kunnen vanuit de beschikbare middelen keuzes gemaakt worden om knelpunten op te lossen of deze te temporiseren. Het tempo waarin het plan uitgevoerd wordt is beïnvloedbaar. Dit heeft uiteraard wel consequenties voor het product Verkeer en Vervoer.

Wegmeubilair
Het aantal en de kwaliteitsnorm van wegmeubilair is beïnvloedbaar. Hier kan dus minder in geïnvesteerd worden. Hierbij is het minimale uitgangspunt functionaliteit en veiligheid.

Straatverlichting
Het aantal verlichtingspunten is deels beïnvloedbaar, waarbij de wettelijke veiligheid minimaal gehandhaafd moet blijven.

Nieuwe beleidsvoornemens

Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer (UVV)
Om uitvoering te geven aan het GVVP 2017-2025 is een Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer opgesteld voor de periode 2017 t/m 2020. In 2019 is € 470.000 nodig voor het Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer. In het UVV zijn onder andere middelen opgenomen voor verdere duurzaam veilige inrichting van Soerendonk en de Grootschoterweg. Tevens wordt geld gereserveerd voor de aanpak van de knelpunten Kruising Meemortel – van Houtstraat, aanpassingen Meemortel en maatregelen op de Heuvel en Klein Schoot.

In het UVV zijn de volgende projecten opgenomen:

Project	Dekking uit UVV [€]
Duurzaam veilige inrichting Soerendonk (voorbereiding)	50.000
Duurzaam veilige inrichting wegen	50.000
Duurzaam Veilige inrichting Grootschoterweg, komgrens tot kerk	30.000
Kruising Meemortel – Burgemeester van Houtstraat	75.000
Voorbereiding Duurzaam Veilige inrichting Hugten en Hugterweg	50.000
A2 Problematiek	25.000
Aanpassingen Meemortel	50.000
Aanpassingen Heuvel – Klein Schoot	30.000
Bereikbaarheidsagenda	60.000
Verkeersveiligheid algemeen	50.000
	470.000

Samen mee naar de A2
In december 2016 hebben de gemeenteraden van Cranendonck en Heeze-Leende ingestemd met uitvoering en de kostenverdeling van het project Samen mee naar de A2. In het voorstel is toen aangegeven dat de financiële consequenties vertaald zouden worden in de begroting 2018 en verder. Omdat we in 2018 nog vooruit konden met de beschikbaar gestelde NIMBY-subsidie is ervoor gekozen om pas vanaf 2019 de financiële consequenties te vertalen in de begroting. In de begroting is hier reeds rekening mee gehouden.

Reguliere resultaatafspraken:
- Operationeel uitvoeringsplan Wegen 2019
- Vervangingen wegen planjaar 2019
- Uitvoeringprogramma Verkeer en Vervoer 2019

3. Leefbaarheid

Wat wil de raad bereiken?
Behouden en waar mogelijk vergroten van de leefbaarheid van de kernen van Cranendonck. Basisvoorzieningen en de directe betrokkenheid van de inwoners zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. We gaan met de kernen in gesprek over de vraag aan welke basisvoorzieningen behoefte is en welke rol de gemeenschap hierin kan betekenen. De gemeenschapshuizen zullen hierin een belangrijke rol vervullen.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Tevredenheid burger over welzijnsvoorzieningen	6,4	WSJG	6,4			

Toelichting bestaand beleid

Gemeenschapshuizen
Alle gemeenschapshuizen hebben als doel om de sociale samenhang tussen en de zelfredzaamheid van de burgers te bevorderen. Het gemeenschapshuis moet een ontmoetingsplek zijn voor iedereen, van jong tot oud, al dan niet in verenigingsverband. Op dit moment lopen er diverse projecten aangaande de gemeenschapshuizen:

- Voor De Borgh heeft de raad in mei 2015 opdracht gegeven tot ver-/nieuwbouw van het huidige gemeenschapshuis inclusief de realisatie van een huiskamer en bibliotheek. De aanbesteding is uitgevoerd, het contract met de aannemer is afgesloten en de uitvoering is gestart. De oplevering is voorzien voor eind 2019.
- Voor De Schakel en de Schaapskooi zijn er plannen gemaakt om deze gebouwen te vervangen door nieuwbouw. Gelet op de noodzaak tot bezuinigen is het opportuun om ook deze plannen mee te nemen in de afweging en te onderzoeken of met het opknappen van de huidige gebouwen voorzien kan worden in de behoefte van de gemeenschap van de twee betreffende kernen. Uit ervaringen elders is gebleken is dat met een investering in de huidige gebouwen (€ 200.000 per gebouw) deze nog geruime tijd mee kunnen en de kernen kunnen voorzien in de behoefte die er is.

Bibliotheek

Eind 2017 heeft uw raad het dienstverleningsniveau van het bibliotheekwerk Cranendonck voor de periode 2018 – 2021 vastgesteld. Daarbij hebben wij u expliciet geïnformeerd over mogelijke bezuinigingsopties. Met inbegrip van die wetenschap heeft u ook ingestemd met de hoogte van de te verlenen subsidie.

Zoals toen ook is aangegeven zal de subsidie met € 30.000 op jaarbasis worden verlaagd als de verhuizing van de Budelse vestiging naar gemeenschapshuis De Borgh een feit is.
Wij hebben u verder geïnformeerd over de tussen gemeenten en Bibliotheek De Kempen (BdK) afgesloten bestuursovereenkomst en de bestuurlijke beleidsvisie van de bibliotheek.

Los van het reguliere bibliotheekwerk, is BdK ook betrokken bij de aanpak van laaggeletterdheid in Cranendonck. Samen met de stichting Lezen & Schrijven is de bibliotheek betrokken bij de vorming van het Taalhuis. Het ligt in de rede dat een medewerker van BdK nog in 2018 de functie van coördinator laaggeletterdheid zal invullen.

Kijkend naar ons omliggende gemeenten voorziet een volwaardige vestiging van een bibliotheek, zoals gehuisvest in Budel, in de behoefte van een gemeente in de omvang van Cranendonck. Nu bestaat er ook nog een afzonderlijke jeugdbibliotheek in Maarheeze. Door deze laatste te beëindigen kan daarmee op termijn in totaal € 100.000 worden bespaard. Over deze mogelijke bezuiniging voeren wij graag met uw raad de discussie.

Refererend aan de actuele bestuursovereenkomst moet het voornemen tot bezuiniging ten minste 1 jaar van tevoren kenbaar worden gemaakt. Gevolg is dat effectuering daarom niet eerder dan met ingang van 2020 kan plaatsvinden. Om de dienstverlening aan de beide basisscholen in Maarheeze te continueren zal bij ten minste een van de scholen een boekenkist geplaatst moeten worden. Hierdoor kan de school in het lopende project De Bibliotheek Op School blijven participeren.

Burgerparticipatie

Het betrekken van (groepen) inwoners bij de voorbereiding van besluitvorming en de uitvoering daarvan, staat ook in 2019 centraal. Welke vorm daarvoor wordt gekozen is afhankelijk van het onderwerp, maar ook van de fase waarin de uitvoering zich bevindt.

Bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken/opgaven wil Cranendonck steeds meer samen optrekken met inwoners en ruimte laten voor maatschappelijk initiatief. Dit betekent niet alleen wachten tot er initiatieven tot stand komen, maar ook blijven investeren in de aanwezige structuren, of soms als overheid zelf het initiatief nemen om mensen in beweging te brengen. Dat begint met: weten waar je als gemeente zelf van bent, aansluiten bij de (dorps)gemeenschap en nieuwe vormen van samenwerking zoeken.

Burgerparticipatie vormt een rode draad door het gehele uitvoeringsprogramma. Eén van de middelen om burgerparticipatie te faciliteren is het digitale burgerplatform Ons Cranendonck. We zien dit middel, naast andere vormen van het betrekken van onze inwoners, als een belangrijke, eigentijdse aanvulling met veel potentie. Een nog op te richten externe klankbordgroep zal bijdragen aan een succesvol gebruik van dit burgerplatform. Doelen die we ermee nastreven zijn: het verbinden van inwoners onderling, het van buiten naar binnen halen over wat er speelt en inwoners mee laten denken over gemeentelijke projecten. In 2017/2018 hebben we geëxperimenteerd met het zo effectief mogelijk inzetten van het platform. Bedoeling is om burgerparticipatie en het digitale platform te integreren in onze manier van werken en na evaluatie vanaf 2020 structureel middelen op te nemen in de begroting.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad en het college in het verleden hebben vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Beleidsvisie gemeenschapshuizen	juni 2010
• Dienstverleningsniveau bibliotheek 2012 -2016	januari 2012
• Verordening Burgerkracht Cranendonck	mei 2016

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Binnen dit beleidsterrein is een grote mate van beïnvloedbaarheid mogelijk. Dit heeft vooral te maken met de wijze waarop de gemeente de middelen heeft ingezet of wenst in te zetten voor het behoud en/of vergroten van de leefbaarheid binnen de gemeente.

Nieuwe beleidsvoornemens

Gemeenschapshuizen
Gemeente Cranendonck heeft structureel aandacht voor het versterken van de sociale cohesie en het bevorderen van de leefbaarheid. Gemeenschapshuizen zijn een centraal punt in iedere kern. De behoefte van gebruikers van het gemeenschapshuis staat centraal. Uitgangspunt voor de exploitatie is een rechtvaardige en transparante financiële geldstroom.

Er zal gekeken moeten worden naar een algehele heroverweging van de functie van gemeenschapshuizen. Hierbij dient onderzocht te worden of het haalbaar is te staken met verder uitbouwen en vernieuwingen voor zover er geen verplichtingen zijn aangegaan. Dit om zo ruimte te maken om meer verantwoordelijkheid in de kernen te beleggen en/of commercialisering naar de markt op gang te brengen. Hier hoort een herijking van het subsidiebeleid gemeenschapshuizen bij.

4. Product Openbare ruimte

Wat wil de raad bereiken?
Een aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving is van belang: voor de eigen inwoners, voor bedrijven en natuurlijk ook voor toeristen en recreanten. De openbare ruimte speelt ook een belangrijke rol in de leefbaarheid op andere fronten. Openbare ruimte is bijvoorbeeld onmisbaar binnen een gemeente vanwege milieukwaliteit, waterberging en een gezonde leefomgeving. Openbare ruimte is toegankelijk, beschikbaar en bruikbaar voor iedereen. Als randvoorwaarde geldt dat de buitenruimte in eigendom en of beheer is bij de gemeente. Onze burgers wonen in een omgeving waarbij ze tevreden zijn over de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
			2019	2020	2021	2022
Woonomgeving	54	WSJG	54	54	54	54

Toelichting bestaand beleid

Riolering
Het beleid ten aanzien van riolering is uitgewerkt in het vGRP (verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan) 2016-2020 en door de raad in oktober 2015 vastgesteld. De investeringen voor de riolering in 2019 zijn geraamd op € 1.068.000. De voorlopige projecten 2019 zijn in de paragraaf kapitaalgoederen op hoofdlijnen beschreven.

Groenvoorzieningen
Met de aanleg, het beheer en onderhoud van het gemeentelijke groen versterken we het groene en rustieke karakter van Cranendonck. De huidige onderhoudsbudgetten zijn afgeleid van niveau C (IBOR).

Afval
We geven uitvoering aan het afvalbeleidsplan 2017-2025. Daarnaast onderzoeken we een nieuw inzamelsysteem en, afhankelijk van de keuze, nemen we maatregelen en doen we investeringen.

De regie op het sorteren en vermarkten van het plastic, metaal en drankenkartons (PMD) ligt momenteel bij de gemeenten. De gemeente krijgt de keuze om de regiefunctie bij het Rijk neer te leggen. We onderzoeken deze mogelijkheid.

Speelplekken
Conform eerder genomen besluiten bouwen we de locaties met speeltoestellen af van 58 naar 15 locaties. De natuurlijke levensduur van de toestellen is leidend voor de afbouw. Daarbij betrekken we de omgeving bij de afbouw waarbij gekeken wordt of maatwerk noodzakelijk is. Wanneer alle speeltoestellen zijn verwijderd aan de hand van de natuurlijke levensduur, blijven de locaties wel bestaan als speelveld.
Er is minimaal één natuurlijke speelplek in elke kern, met uitzondering van Gastel. Dit als resultaat van afstemming met de buurtplatforms en dorpsraden. Hierbij wordt rekening gehouden met de interactief geleverde input vanuit de kernen en de mogelijkheden van maatwerk.

Milieu
Conform wettelijke verplichtingen voert de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant de meeste wettelijke milieutaken voor de gemeente uit. Denk hierbij aan het verlenen van milieuvergunningen. Het aantal vergunningen en meldingen zal naar verwachting stijgen door meer inzet op toezicht wanneer het Regionaal Operationeel Kader (ROK) milieutoezicht van kracht wordt per 1 januari 2020.
Vanuit het Besluit Omgevingsrecht (Bor) is het verplicht regionaal beleid op te stellen. Net als voor toezicht zal ook voor vergunningen regionaal beleid opgesteld worden. Dit beleid is al in ontwikkeling en zal naar verwachting in 2019 ter vaststelling voorgelegd worden aan het Algemeen Bestuur (AB) van de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant.

Asbest
Vanaf 2024 geldt een verbod op asbestdaken. Om te voorkomen dat er tegen die tijd een enorme handhavingstaak ligt en omdat afbrokkelend asbest ook nu al gezondheidsrisico's met zich mee brengt wordt bekeken hoe we asbestsanering kunnen stimuleren.

Begraafplaats
Uitvoeren van wettelijke zorgplicht voor wat betreft lijkbezorging. Beschikbaar stellen van begraafmogelijkheden, as-bestemmingen en een strooiveld aan onze burgers.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad en het college in het verleden hebben vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Herijking IBOR	september 2015
• Bodembeheerplan met bodemkwaliteitskaarten	september 2015
• Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2016 – 2020	oktober 2015
• Bomenbeleid Cranendonck	december 2015
• Groenontwikkelplannen	december 2015
• Landschapsbeleidsplan	augustus 2007
• Bomenplan	september 2006
• Verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingsrechten	december 2015
• Afvalbeleidsplan 2017-2025	november 2017

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid

Riolering
Het product riolering kent een gesloten financiering. Opbrengsten en kosten zijn beïnvloedbaar via de rioolheffing. De basis hiervoor is het verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP). In het vGRP 2016-2020, dat in 2015 is vastgesteld door de raad, zijn de lasten en inkomsten voor het product riolering onderbouwd.

Afval
Het product afval kent een gesloten financiering. De opbrengsten worden beïnvloed door de kosten van de inzameling, de verwerkingskosten en de opbrengsten van de diverse afvalstromen.

Milieu, bodem
Inzicht bodemkwaliteit
Om medewerkers veilig te laten werken en onder de juiste condities in verontreinigde grond, ontwikkelt de gemeente een bodem- en veiligheidsapp. In 2018 hebben voorbereidingen plaatsgevonden voor de bouw van de app. Gezien de ontwikkelingen in de markt wordt de app in 2019 gebouwd.

Nieuwe beleidsvoornemens

Arbo-maatregelen werken in verontreinigde grond
De Arbo-wetgeving en de wet bodembescherming eisen bij civieltechnische werken in de openbare ruimte in verontreinigde grond opleiding en beschermende maatregelen.

Straatmeubilair
In 2019 inventariseren straatmeubilair en vervangingsplan opstellen. Vanaf 2020 plannen we de vervangingen in op basis van het vervangingsplan.

Intensivering Toezicht Veehouderijen (ITV)
Het ITV-programma was ingepland om in 2018 volledig uit te voeren. Mogelijk wordt dit programma niet volledig in 2018 afgerond. Oorzaken zijn capaciteitstekort bij de omgevingsdienst en een groter aantal benodigd uren per locatie dan vooraf was ingepland. Voor 2019 moet rekening gehouden worden met extra budget van € 40.000 voor afronding van dit project.

Reguliere resultaatafspraken
- Realiseren investeringen voor de riolering in 2019 voortvloeiend uit vGRP 2016-2020
- Actualiseren basisrioleringsplan 2012
- Integraal beheer openbare ruimte (IBOR), halfjaarlijkse monitoring garantieniveau

5. Duurzaamheid

Duurzaamheid is een van de speerpunten van het raadsprogramma 2018-2022 én de Metropoolregio (MRE). In 2019 willen we daarom vol inzetten op duurzaamheid. Het thema willen terug laten komen in alle plannen, initiatieven en ontwikkelingen. Binnen de organisatie zetten we in om de bewustwording rondom duurzaamheid tot in de haarvaten op niveau te krijgen. Ook gaan we de Duurzaamheidsnota actualiseren. Het resultaat wordt een integraal duurzaamheidsbeleid, waarin de duurzaamheidsambitie van Cranendonck vastligt en past bij de bijzondere mogelijkheden die onze gemeente kent (zoals Metalot 3C) en daarmee Cranendonck naar een hoger niveau brengen. Ook de energietransitie vraagt van ons een voortvarende aanpak. In regionaal verband gaan wij hiermee aan de slag om aan de opgave te voldoen.

Voor Duurzaamheid ontvangen wij als gemeente het zogenaamde “enveloppengeld”. Dit geoormerkte geld zullen wij inzetten om onze ambities op dit vlak waar te maken. Indien het enveloppengeld onvoldoende blijkt om ons ambitieniveau te halen, moeten wij onze ambities bijstellen en/of temporiseren en/of meer middelen beschikbaar stellen.

Toelichting nieuw beleid

Klimaatbestendig Cranendonck, opstellen klimaatvisie en klimaatkaart
Om Nederland voor te bereiden op de klimaatverandering heeft het Rijk het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie opgesteld. Dit plan brengt opgaven met zich mee voor gemeenten. De gemeente geeft hier invulling aan in het traject ‘Klimaatbestendig Cranendonck’. Voor 2019 is in de begroting een bedrag van € 50.000 opgenomen voor duurzaamheid.

Optimaliseren watersysteem en -waterbeheer buitengebied
Om te zorgen voor een goed functionerend watersysteem in het buitengebied gaan we samen met stakeholders aan de slag om het watersysteem en -beheer verder te optimaliseren. De werkgroep kijkt welke maatregelen en middelen nodig zijn. In de begroting is hiervoor een bedrag € 40.000 opgenomen.

Toelichting bestaand beleid

Afval
In het kader van duurzaamheid is het afvalbeleidsplan vastgesteld. In de gesloten financiering van het product afval is hiervoor een bedrag van € 60.000 opgenomen.

Resultaatafspraken LTA

- Actualiseren basisrioleringsplan 2012 2019
- Actualisatie duurzaamheidsnota 2019

Beleidsindicatoren

Om de vergelijkbaarheid van gemeentes te verbeteren, zijn conform de vernieuwde BBV-richtlijnen een aantal beleidsindicatoren voor dit programma bepaald:

Naam indicator	Eenheid	Bron	Jaar	Cranendonck	Nederland
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	VeiligheidNL	2015	7%	8%
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	VeiligheidNL	2015	10%	9%
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	2016	75	189
Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	2015	0,1%	12,2%
Nieuwgebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	2016	6	7,2

Relatie met verbonden partijen

In overeenstemming met de vernieuwde BBV-richtlijnen wordt in elk programma beknopte informatie gegeven over de verbonden partijen die hiermee een relatie hebben. Voor dit programma zijn dat de onderstaande verbonden partijen. Meer gedetailleerde informatie over deze partijen is terug te vinden in de paragraaf Verbonden partijen.

Omgevingsdienst Zuidoost Brabant

Doel: De Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) voert namens de provincie Brabant en 21 gemeenten taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezichthouden en handhaving.

Financiële informatie: (x €1.000,-)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemeentelijke bijdrage	387	419	332	238	238	238	238

Overzicht baten en lasten programma

Programma Wonen + Leven	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Openbare Ruimte	4.405	3.996	4.331	4.270	4.271	4.270
Openbare Voorzieningen	91	396	264	205	205	205
Verkeer en Vervoer	84	36	36	37	37	37
Wonen	713	562	933	596	596	596
Totaal Inkomsten	**5.294**	**4.990**	**5.564**	**5.108**	**5.109**	**5.108**
Openbare Ruimte	-6.176	-4.828	-4.949	-4.910	-4.950	-5.030
Openbare Voorzieningen	-1.111	-1110	-1.045	-1.065	-1.058	-1.043
Verkeer en Vervoer	-2.962	-2942	-2.513	-2.661	-2.642	-2.619
Wonen	-2.172	-1529	-1.451	-1.194	-1.173	-1.172
Totaal Uitgaven	**-12.421**	**-10.409**	**-9.958**	**-9.830**	**-9.823**	**-9.864**
Saldo voor bestemming	**- 7.127**	**-5.419**	**-4.394**	**-4.722**	**-4.714**	**-4.756**
Reserves	-9	95	55	91	91	91
Mutaties reserves	**-9**	**95**	**55**	**91**	**91**	**91**
Saldo na bestemming	**-7.136**	**-5.324**	**-4.339**	**-4.631**	**-4.623**	**-4.665**

Programma 2: Werk + economie

Missie van het programma:
De gemeente Cranendonck profileert zich als gemeente waar ondernemers zich graag vestigen en gevestigd blijven. Hierbij neemt de gemeente een duidelijke positie in binnen Brainport, Keyport en de regio. De ontwikkeling van Metalot is hierin richtinggevend.

Producten
1. Economie
2. Ondernemen

---

1. Product Economie

Wat wil de raad bereiken?
In het raadsprogramma 'Samen Doen' geeft de raad prioriteit aan gemeenschappelijkheid op de thema's (burger)participatie, duurzaamheid, doorpakken op lopende zaken, doorontwikkeling in het sociale domein en grote innovatieve projecten als Metalot. Dit zijn thema's die binnen het programma 'Werk + Economie' volledig tot uiting komen.
Door in te zetten op bedrijventerreinen van de toekomst en de ontwikkeling van Metalot ontstaat er een podium om in gezamenlijkheid via parkmanagement te komen tot duurzaamheidsoplossingen en arbeidsmarktoplossingen. Door het thema leefbaarheid op te pakken vanuit het bedrijfsleven creëren we een vliegwiel dat blijvend effecten behoudt. Doorpakken op de inzet van onze arbeidsmakelaar, het intensiveren van de samenwerking en het blijvend ondersteunen en faciliteren van initiatieven uit de markt maken in Cranendonck het verschil. De naam van het raadsprogramma 'Samen Doen' geeft exact weer wat onze ondernemers van ons verwachten en sluit naadloos aan op de missie uit de 'Visie Economisch Cranendonck'.

Welke effectindicatoren horen hierbij?
Onderstaand geeft de gemiddelde cijfers van Cranendonck weer vanuit het onderzoek MKB-Nederland naar de MKB-vriendelijkste gemeente.

Pijler	2015 – resultaat	2018 - resultaat	2019 - Streven
Tevredenheid van de ondernemer over de dienstverlening van de gemeente.	6,1 van 10 punten	6,3	6,5
Imago van de gemeente.	193 van de 246	-	188
Communicatie en beleid van de gemeente.	1,7 van 4,0 punten	1,7	1,9
Beleving van de gemeentelijke lasten.	5,6 van 10 punten	5,5	5,8

De Visie Economisch Cranendonck zet in op de versterking van het economisch klimaat.

Voortzetting bestaand beleid

Visie 'Economisch Cranendonck' en Investeringsprogramma 'Economisch Cranendonck'
Bestaand beleid volgt de focus- en actiepunten vanuit de visie 'Economisch Cranendonck', waarin ook de pijlers burgerparticipatie, duurzaamheid, toezicht/ handhaving en sociaal domein een plek krijgen. Uitvoering geschiedt via de gereserveerde gelden uit het investeringsprogramma 'Economisch Cranendonck 2017-2022'. Gelet op de ontwikkelingen en de noodzaak tot bezuinigen wordt voorgesteld de uitgaven t.b.v. de Economische Visie te temporiseren. Dit houdt in dat de komende twee jaren de

investeringen met € 50.000,- worden verlaagd. Vanaf 2021 worden deze investeringen wel weer ingezet voor de Economische Visie.

De uitvoering van de 'Visie Economisch Cranendonck' zet in op versterking van de arbeidsmarkt, het ondernemers- en vestigingsklimaat, de regionale en lokale samenwerking, bereikbaarheid, bedrijventerreinen van de toekomst en een vitaal buitengebied.

Verordening Ondernemerskracht
De in 2016 ingestelde subsidieverordening 'Ondernemerskracht' doet al twee jaar dienst als vliegwiel voor het oppakken van projecten vanuit de markt. Goede voorbeelden zijn de versnellingstafels, de stage en bedrijvenmarkt en de ondernemer van het jaar-verkiezing. Deze structurele gelden dienen ook in 2019 weer als vliegwiel voor gezamenlijke projecten.

Organisatieverandering Metropoolregio
Bij de start van de Metropoolregio Eindhoven in 2015 is afgesproken om na twee jaar de nieuwe samenwerking te evalueren. Het eindresultaat zijn onderlinge afspraken over de toekomst van de samenwerking, vastgelegd in een nieuwe Regionale Agenda en een nieuwe bestuursstructuur. De switch die de organisatie wil maken en de concretisering in een regionale agenda betekent mogelijk een andere invulling voor de werkplaatsen, werkzaamheden en budgetten.

Toelichting bestaand beleid

Benchmark
De gemeente voert tweejaarlijks structureel twee benchmarks uit: de benchmark 'MKB-vriendelijkste gemeente van het jaar' en de benchmark 'Economische Toplocaties'. Daarnaast vindt er een tweejaarlijkse monitoring van leegstand plaats en voert de gemeente thema-specifieke enquêtes uit om voeling te houden met de markt en concreet in te spelen op ontwikkelingen via bijsturing van bestaand beleid. Voor de voortzetting van deze monitoring vereist een structurele bijdrage van € 8.000,- per jaar.

Parkmanagement
Parkmanagement is een belangrijk speerpunt uit de 'Visie Economisch Cranendonck'. In 2018 is een onderzoek gestart naar de haalbaarheid en mogelijkheden om via parkmanagement (gekoppeld aan een ondernemersfonds) te komen tot een optimalisering en het toekomstbestendig maken van de Cranendonckse bedrijventerreinen. Het onderzoek resulteert in een concreet actieprogramma. Een gedeelte van de gelden voor de uitvoering van dit actieprogramma kan voortkomen uit een in te stellen ondernemersfonds en het verkrijgen van subsidies. Naar verwachting is ook een investering vanuit de gemeente benodigd. Het structurele budget van € 8.040,- is hiervoor naar waarschijnlijkheid onvoldoende. Over ophoging van dit budget vindt separate besluitvorming plaats. Bij de besluitvorming rondom de (eventuele) opstart van parkmanagement in het eerste kwartaal van 2019 wordt de bestaande structurele participatie in het centrummanagement Budel betrokken.

Metalot
Met de vaststelling van het bestemmingsplan Duurzaam Industriepark Cranendonck staat Cranendonck aan de vooravond van de doorontwikkeling van Metalot. Metalot maakt ruimte voor creatie en vormt de basis als bakermat van open innovatie in volledig circulair gebruik van metalen en energie. De ontwikkeling van Metalot is als speerpunt opgenomen in de visie Economisch Cranendonck. Daarnaast vormt het een onderdeel van het gebiedsprogramma 'Kansen over grenzen'. Vanuit de provincie is Metalot als sleutelproject gedefinieerd.
De brede ontwikkeling van Metalot krijgt verder vorm via verschillende stakeholders en thema' s. De gemeente is in dit proces één van de stakeholders samen met wetenschappers, overheid, de onderwijsstichting Metalot3C, instellingen, studenten, Nyrstar en ook andere ondernemers. Evenals burgers, ondernemers, omliggende overheden en economische samenwerkingspartners in haar omgeving.

De volledige doorontwikkeling van Metalot is een doorlopend proces met een groot regionaal én groot lokaal belang voor leefbaarheid. Een ontwikkeling die een groot economisch belang in zich draagt en waarin een enorm vliegwieleffect huist, waarbij diverse projecten elkaar versterken. Daarnaast is Metalot een voorbeeld van samensmelting van participatievormen.
In eerdere besluitvorming is aangegeven dat een eventuele intensivering van investeringen benodigd kan zijn in de toekomst. Een en ander is afhankelijk van de wijze waarop de ontwikkeling doorzet in snelheid en tijd. De gemeenteraad besloot in 2017 om op basis van het meerjarenprogramma tot en met het jaar 2020 een bedrag van € 50.000,- ter beschikking te stellen. Een gedeelte van dit bedrag betrof een jaarlijkse bijdrage aan Metalot3C van € 15.000,-.
Uit recente besprekingen is de noodzaak gebleken voor een structurele bijdrage van de stakeholders ter intensivering van de ontwikkeling van Metalot in zijn totaliteit. De commitment voor dit bedrag is door alle stakeholders uitgesproken voor een jaarlijkse bijdrage van € 75.000,- per stakeholder voor de komende vier jaar. Voorgesteld wordt om het jaarlijkse structurele bedrag op te hogen naar een totaal van € 125.000,-.

Snel internet
Door de coöperatie Cranendonck NET u.a. is glasvezel op de bedrijventerreinen Airpark, Fabrieksstraat, Den Engelsman en het Rondven aangelegd. In 2018 legt Mabib het buitengebied van Cranendonck aan. De gemeente blijft zich inzetten om te komen tot 100% verglazing, onder andere door in gesprek te blijven met meerdere aanbieders en particuliere initiatieven daar waar mogelijk te steunen en faciliteren. Mogelijk is de financiële borging via de reserve Glasvezel onvoldoende om deze inzet in 2019 voort te zetten. Een en ander is afhankelijk van de legesopbrengsten in 2018.

Airpark
Vanwege de aantrekkende economie en de actieve rol die wij als gemeente spelen verloopt de verkoop van bedrijfspercelen op Airpark vlot. Door de grondexploitatie aan te passen en uit te breiden met een mogelijke doorontwikkeling blijft Cranendonck ook naar de toekomst toe de mogelijkheid behouden voor gronduitgifte.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad in het verleden heeft vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Strategische Visie Cranendonck 2009-2024	09-2009
• Transnationaal Landschap Groote Heide, Ontwikkelingsplan en uitvoeringsprogramma	2012
• Gebiedsvisie 'Kansen over Grenzen'	05-2012
• Uitwerkingsplan gebiedsvisie 'Kansen over Grenzen'	02-2014
• Gr MRE en regionale agenda	16-12-2014
• Detailhandelsvisie A2-gemeenten	29-09-2015
• Toetreding Keyport2020	03-02-2015
• Glasvezel garantstelling	03-02-2015
• Centrumvisie Maarheeze	11-03-2015
• Detailhandelsvisie A2-gemeenten	29-09-2015
• Routeplan en jaarplan Keyport2020	2016
• Verhoging Brainport-bijdrage	20-06-2016
• Visie Economisch Cranendonck	Mei 2017
- Samenwerkingsovereenkomst Mabib	Juni 2017

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Financieel beïnvloedbare onderwerpen zijn onder het kopje bestaand beleid reeds opgenomen en inzichtelijk gemaakt.

Onderwerpen voor de LTA:
Opstarten parkmanagement Q1 2019

2. Product Ondernemen

Wat wil de raad bereiken?
De economie wordt ook gestimuleerd door ruimtelijke ontwikkelingen. Deze zijn vaak de dragers van economische activiteiten. Hierdoor is het van belang om dergelijke ontwikkelingen (grondexploitaties, pacht, enzovoort) te stimuleren. Dit beleidsveld bevat producten die daarin voorzien.

Welke effectindicatoren horen hierbij?
Niet van toepassing

Toelichting bestaand beleid

Reststroken
Het project verkoop van reststroken loopt in 2019 door. Naast verkoop van reststroken komt voornamelijk het onrechtmatig gebruik in beeld. Waar mogelijk verkopen we reststroken die onrechtmatig in gebruik zijn genomen. Indien verkoop niet mogelijk is of als er een nieuwe eigenaar van het perceel komt, kijken we naar verhuurmogelijkheden waarbij de huurprijs marktconform is. In andere gevallen wordt er gehandhaafd. De verzoeken tot koop lopen verder terug naarmate het project vordert. Eind 2018 vindt er een evaluatie plaats en wordt een plan opgesteld voor de restant werkzaamheden.

Pacht
In 2012 is pachtbeleid vastgesteld voor de geliberaliseerde pacht. In 2019 verpachten we de beschikbare pachtblokken conform dit beleid.

Verkoop kavels
De gemeente zet in op actieve verkoop van kavels in Budel Noord I. Hiervoor heeft in 2016 en 2017 een stevige marketing plaatsgevonden waarvan de positieve effecten doorlopen in 2018 en 2019.

Rechten van opstal
De gemeente wil de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid voor gebouwen die op gemeentegrond staan en gebruikt worden door sportverenigingen (en vaak ook zijn geplaatst door deze verenigingen) beperken. Daarom wordt ten behoeve van diverse verenigingen een recht van opstal gevestigd voor niet-basisvoorzieningen. Dit zijn voornamelijk kantines. Hiermee stopt de gemeentelijke onderhoudsplicht van deze gebouwen en de verzekeringspremie gaat over naar de betreffende verenigingen.

Gemeentelijke eigendommen
Het beheer van de gemeentelijke gronden blijft gelijk. Het is mogelijk gemeentelijke gronden in te zetten voor de realisatie van beleid. De inzet van gemeentelijke gebouwen is geregeld via de Nota Gemeentelijke Gebouwen. De paragraaf Kapitaalgoederen geeft aanvullend inzicht.

Weekmarkten
We hebben onderzocht of de privatisering van de weekmarkt mogelijk was. Na overleg met de marktondernemers bleek dat dit niet haalbaar was. De organisatie van de weekmarkt blijft daarom volledig bij de gemeente. Het onderzoek naar de privatisering is hiermee afgerond.

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Binnen het product ondernemen kunnen vooral keuzes gemaakt worden over de hoogte van de grondprijzen, de hoogte van de huur reststroken en pacht en de keuze om gemeentelijke gronden wel of niet te verkopen.

Beleidsindicatoren

Om de vergelijkbaarheid van gemeentes te verbeteren, zijn conform de vernieuwde BBV-richtlijnen een aantal beleidsindicatoren voor dit programma bepaald:

Naam indicator	Eenheid	Bron	Jaar	Cranendonck	Nederland
Functiemenging	%	LISA	2017	48,5%	52,4%
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	2017	160,1	139,7

Relatie met verbonden partijen

In overeenstemming met de vernieuwde BBV-richtlijnen wordt in elk programma beknopte informatie gegeven over de verbonden partijen die hiermee een relatie hebben. Voor dit programma zijn dat de onderstaande verbonden partijen. Meer gedetailleerde informatie over deze partijen is nog steeds terug te vinden in de paragraaf.

In overeenstemming met de vernieuwde BBV-richtlijnen wordt in elk programma beknopte informatie gegeven over de verbonden partijen die hiermee een relatie hebben. Voor dit programma zijn dat de onderstaande verbonden partijen. Meer gedetailleerde informatie over deze partijen is nog steeds terug te vinden in de paragraaf.

Keyport 2020

Doel: Keyport 2020 is de samenwerking tussen ondernemers, overheid en onderwijs (triple helix); een manier van werken om de economische structuur in en voor de regio te versterken. Keyport 2020 bundelt en regisseert de krachten van ondernemers, overheid, onderwijs en kennisinstellingen en fungeert als de centrale visie waarin de drie partijen zich herkennen.
Keyport 2020 is de samenwerking tussen de gemeenten Leudal, Maasgouw, Nederweert, Roerdalen, Roermond, Weert en Cranendonck, ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen. Deze partijen slaan de handen ineen om de economische structuur van de regio duurzaam te versterken en het vestigingsklimaat te verbeteren onder één noemer: Keyport 2020.

Financiële informatie: (x €1.000,-)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemeentelijke bijdrage	19	30	52	52	52	52	52

Metropoolregio Eindhoven - Brainport

Doel: Het doel van de Metropoolregio is het organiseren van een adequate vorm van samenwerking tussen gemeenten onderling en tussen overheid en maatschappelijke partners ter behartiging van de gezamenlijke belangen op de thema's economie, mobiliteit en ruimte, zoals nader uitgewerkt in een regionale agenda. De Metropoolregio is een belangrijke belangenbehartiger van de regio richting de provincie Noord-Brabant. De deelnemende gemeenten zijn Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-

Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.

Bij de start van de Metropoolregio Eindhoven in 2015 is afgesproken om na twee jaar de nieuwe samenwerking te evalueren. Het eindresultaat zijn onderlinge afspraken over de toekomst van de samenwerking vastgelegd in een nieuwe Regionale Agenda en een nieuwe bestuursstructuur. De switch die de organisatie wil maken en de concretisering in een regionale agenda betekent mogelijk een andere invulling voor de werkplaatsen, werkzaamheden en budgetten.

Brainport
Brainport heeft een meerjarenplan gepresenteerd: Brainport Next Generation, verder uitgewerkt in de Brainport Agenda. Vanuit dit meerjarenplan is Brainport door het Rijk als mainport aangewezen. Om de ambities waar te maken zijn meer middelen nodig. De deelnemende gemeenteraden hebben akkoord gegeven om de inwonersbijdrage hiervoor te verhogen. Belangrijk is dat de ondernemers optimaal gebruik kunnen maken van de voordelen. Vanuit de visie 'Economisch Cranendonck' zetten we in op verdere ontwikkeling van kennis en kunde.

Financiële informatie: (x €1.000,-)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemeentelijke bijdrage	270	274	286	286	286	286	286

Overzicht baten en lasten programma

Programma Economie en Ondernemen	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Economie	8	17	17	17	17	17
Ondernemen	2.132	998	255	252	199	193
Totaal Inkomsten	**2.140**	**1015**	**272**	**269**	**216**	**210**
Economie	-611	-940	-711	-733	-833	-833
Ondernemen	-2.620	-730	-257	-250	-196	-191
Totaal Uitgaven	**-3.231**	**-1670**	**-968**	**-983**	**-1030**	**-1024**
Saldo voor bestemming	**-1.091**	**-655**	**-696**	**-714**	**-814**	**-814**
Reserves	180	241	100	0	0	0
Mutaties reserves	**180**	**241**	**100**	**0**	**0**	**0**
Saldo na bestemming	**-911**	**-414**	**-596**	**-714**	**-814**	**-814**

Programma 3: Recreatie + toerisme

Missie van het programma:
De gemeente Cranendonck wil voor haar inwoners en derden een gemeente zijn waar het prettig recreëren en verblijven is.

Producten
1. Sport
2. Cultuur
3. Toerisme en evenementen

---

1. Product Sport

Wat wil de raad bereiken?
De gemeente Cranendonck biedt haar inwoners, met speciale aandacht voor jeugd, ouderen en mensen met een beperking, de mogelijkheid kennis te maken met en deel te nemen aan een gevarieerd aanbod aan sport- en beweegactiviteiten.
We stimuleren verenigingen om nieuwe vormen van samenwerken te ontwikkelen en plannen te maken voor hun toekomst waarbij de faciliteiten van sportparken op orde zijn. In samenwerking met de sportverenigingen en andere partijen werken we de sportvisie verder uit. Daarin houden we ook rekening met het aantal verenigingsleden dat terugloopt, mogelijke relaties tussen verenigingen, scholen en WMO-doelgroepen en de ontwikkeling van het sporten en bewegen voor ouderen en mensen met een beperking.

Verenigingen, stichtingen en vrijwilligers zijn onmisbaar voor het in stand houden van de leefbaarheid van de kernen. Door middel van het verlenen van gemeentelijke subsidie worden verenigingen daarbij ondersteund.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Nr.	Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
				2018	2019	2020	2021
1.1	Tevredenheid burgers over sportvoorzieningen	7,6	WSJG	7,6	7,6		

Toelichting bestaand beleid
Op het vlak van sport en bewegen willen we het volgende bereiken:
Sportverenigingen, sportaanbieders (inclusief onderwijs en kinderopvang) en gemeente werken samen aan sport en bewegen in de samenleving. Het doel hierbij is om zoveel mogelijk inwoners van Cranendonck te stimuleren om actief te (blijven) sporten en bewegen. Dit draagt bij aan een betere gezondheid. Sport willen we tevens inzetten als middel binnen het sociale domein, waaronder het versterken van de sociale cohesie.

<u>Aanpassen subsidiebeleid</u>
De subsidieverordening wordt in 2019 aangepast. De verordening kan eenvoudiger door de maatschappelijke doeleinden eruit te halen en de verantwoordingsplicht te vereenvoudigen. Vele verenigingen krijgen jaarlijks nagenoeg hetzelfde subsidiebedrag. Dit kan ook meerjarig worden vastgelegd. Ook zal het subsidieverleningsproces worden gedigitaliseerd. Voor verenigingen betekent dit

minder tijd om subsidie aan te vragen. Vanwege de bezuinigingsnoodzaak voeren we een korting door op subsidies van ongeveer 10%. Hiermee kunnen we vanaf 2020 een taakstelling van € 40.000,- realiseren.

Europese jeugdsportdagen
Jaarlijks neemt Cranendonck deel aan de Europese Jeugdsportdagen. In 2019 zijn de jeugdsportdagen in Duitsland.

Regionaal loket aangepast sporten
Mensen met een beperking ervaren dezelfde voordelen van sporten als valide mensen. Sporten en bewegen zorgen voor vele voordelen qua gezondheid, zelfvertrouwen, sociale verbondenheid en plezier. Toch is sporten en bewegen voor mensen met een beperking niet altijd vanzelfsprekend. Uit onderzoek blijkt dat er een aantal belemmeringen zijn voor mensen met een beperking om te gaan sporten, zoals vervoer, passend aanbod van sportieve activiteiten, beschikbaarheid van hulpmiddelen, verbinding met de doelgroep en onbekendheid van de doelgroep met de mogelijkheden.

Tot en met 2019 wil de provincie Noord-Brabant 50.000 extra mensen met een beperking aan het bewegen krijgen in Brabant. De gemeente Cranendonck werkt hieraan mee via het regionaal loket aangepast sporten. Het regionaal loket begeleidt mensen met een beperking naar een passend beweegaanbod. Het loket heeft een netwerk en ondersteunt partijen die een bijdrage willen leveren.

Combinatiefunctionarissen
De Gemeente Cranendonck neemt deel aan de regeling 'brede regeling combinatiefuncties' met als doel:
- een leven lang inclusief sport, bewegen en beoefenen van culturele activiteiten mogelijk maken
- lokale verbindingen tot stand brengen en uitbouwen tussen sport, cultuur, onderwijs kinderopvang, welzijn, zorg, gezondheid etc.
- duurzaam versterken en innoveren van sport-, beweeg- en cultuuraanbieders.

Deze doelstellingen hangen samen met de ambities uit het Nationale Sportakkoord.

Nieuwe beleidsvoornemens

Uitwerking startnotitie sport en bewegen
In 2018 is samen met verenigingen, andere sport- en beweegaanbieders en het onderwijs een startnotitie sport- en beweeg opgesteld. Na vaststelling werken we, samen met externe partijen, de notitie verder uit. Gedacht kan worden aan een kwaliteitsimpuls bewegingsonderwijs. In de begroting is hiervoor vanaf 2019 een structureel budget van € 15.000 opgenomen.

Actualiseren (sport) accommodatiebeleid
Actualiseren accommodatiebeleid met als doel meer verantwoordelijkheid bij verenigingen/gebruikers neerleggen wat op termijn tot een kostenbesparing kan leiden. Ook bekijken samenwerkingsmogelijkheden voor bijvoorbeeld voorzieningen met als doel meer efficiency en daarmee kostenbesparing.

Meer bewegen voor ouderen
Voorheen werd het Meer Bewegen voor Ouderen (MBvO) uitgevoerd door Land van Horne. Het MBvO is vervolgens overgedragen naar Turnlust. Voor uitvoering van de activiteiten in dat kader wordt geen subsidie aan Turnlust verstrekt. Zo wordt een bezuiniging gerealiseerd van € 12.500.

Resultaatafspraken
- De sportaccommodaties voldoen aan de veiligheidsnormen. Hierop wordt jaarlijks gecontroleerd door externe instanties.
- Minimaal 95% van de subsidieaanvragen wordt binnen wettelijke termijn afgehandeld.
- 100% van de hulpvragen van de sportorganisaties wordt afgehandeld.

Resultaatafspraken voor de LTA
- Uitwerking notitie Sport en Beweeg.
- Actualiseren accommodatiebeleid.

2. Product Cultuur

Wat wil de raad bereiken?
Inwoners van Cranendonck de mogelijkheid bieden kennis te maken met en deel te nemen aan (lokale) kunst- en culturele activiteiten. De gemeente stimuleert en faciliteert een structureel aanbod van culturele evenementen en kunst, ook voor jeugd. Onderwijsinstellingen en CultuurCraan hebben daarbij ook een rol en worden betrokken.

Verenigingen, stichtingen en vrijwilligers zijn onmisbaar voor het in stand houden van de leefbaarheid van de kernen. Door middel van het verlenen van gemeentelijke subsidie worden verenigingen daarbij ondersteund.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Nr.	Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
				2018	2019	2020	2021
2.1	Tevredenheid burgers over cultuur	6,4	WSJG	6,5	7,0		

Toelichting bestaand beleid
Het bestaand beleid is beschreven in 'Cultuur in Cranendonck', beleidsrichtlijnen.
De overkoepelende doelstelling kan opgesplitst worden in verschillende subdoelstellingen.

- Behouden diversiteit aan (actief en passief) cultuuraanbod (Beeldend, Dans, Fotografie & media, Muziek, Theater/taal, Zang).
- Behouden gezond verenigingsleven door, waar nodig, verenigingen te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun organisatie en het hierbij betrekken van hun leden.

Vanuit landelijk, provinciaal en lokaal beleid worden verder de volgende doelstellingen nagestreefd:

- Structurele inbedding van cultuureducatie binnen het basisonderwijs.
  - Ontwikkeling doorgaande leerlijn kunstzinnige oriëntatie
  - Deskundigheidsbevordering leerkrachten
  - Verbinding school en culturele en sociale omgeving
  - Afstemming beleid tussen onderwijs en culturele organisaties
- Verenigingen informeren over en betrekken bij het bereiken van maatschappelijke doelstellingen:
  - Jeugdzorg
  - Stimuleren gezondheid
  - Stimuleren zelfredzaamheid
  - Bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid
  - Bevorderen deelname aan maatschappelijk verkeer
- Behouden en versterken relatie andere beleidsterreinen:
  - Toerisme: het versterken/promoten van de identiteit en de aantrekkelijkheid van de gemeente als geheel
  - Economie: positieve invloed vestigingsklimaat bedrijven

<u>Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK), inzet cultuurcoach</u>
Samen met de Provincie voeren wij het project Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) uit voor de duur van vier jaar (2017-2020). CMK en de cultuurcoach richten zich op:

- Verankeren doorgaande leerlijnen (leergebied kunstzinnige oriëntatie); structurele inbedding van cultuureducatie binnen het basisonderwijs;
- Deskundigheid versterken: school en cultuursector (samenwerking pabo/kvo);
- Versterken relatie school met culturele en sociale omgeving;
- Het vergroten van de interesse van jeugd in cultuur.

Nieuwe beleidsvoornemens

Cultuurplatform/Cultuurcraan
Het Cranendonckse cultuurplatform Cultuurcraan is operationeel. Cranendonckse culturisten en verenigingen weten Cultuurcraan te vinden. Steeds meer culturisten registreren zich op de website www.cultuurcraan.nl. De rol van Cultuurcraan ligt duidelijk bij het verbinden van de Cranendonckse culturisten. Dit verbinden gebeurt door de projectleider die ook drie evenementen per jaar organiseert. Cultuurcraan wordt (steeds meer) gevraagd aan te sluiten bij diverse nieuwe ontwikkelingen, zoals:

- de inzet van het Nassau Dietz terrein voor culturele doeleinden;
- cultuur als middel binnen het sociale domein;
- cultuur als middel bij duurzaamheid.

Voor continuering van Cultuurcraan is structurele inzet van een projectleider/verbinder nodig. Voor 2018 is voor Cultuurcraan incidenteel budget opgenomen. Voorgesteld wordt Cultuurcraan een structureel karakter te geven. Daarvoor is jaarlijks € 50.000 nodig voor de inzet van een projectleider.

3. Product Toerisme en evenementen

Wat wil de raad bereiken?

Toerisme en evenementen
In februari 2014 heeft de raad het beleidsplan "Recreatie en toerisme" vastgesteld en daarbij de keuze gemaakt voor scenario 1: "De basis op orde".
De gemeente Cranendonck wil een aantrekkelijke en gastvrije gemeente zijn voor recreanten en toeristen en maakt onderdeel uit van twee grote grensoverschrijdende natuurgebieden: **De Groote Heide** en het **Grenspark Kempen-Broek**. Ook zijn twee toeristische 'parels' benoemd: de Baronie van Cranendonck en Budel- Dorplein. De recreatieve mogelijkheden die onder meer hier uit voortvloeien gaan we actiever promoten. Ondersteund door een verder geprofessionaliseerde VVV Cranendonck.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

- De basis zoals omschreven in het beleidsplan Recreatie en Toerisme (scenario 1; "basis op orde") is op orde. De genoemde randvoorwaarden zijn geschapen.
- De VVV levert jaarlijks een begroting aan bij het college van B&W samen met een Werkplan/Prestatieafspraken en een meerjarenperspectief.

Toelichting bestaand beleid
Uw raad heeft bij het vaststellen van beleidsnota Recreatie en Toerisme gekozen voor het scenario "Basis op orde". Dit behelst het op orde brengen van de randvoorwaarden die nodig zijn om bezoekers aan te trekken.

VVV en Smokkelthema
De VVV heeft in 2016 een nieuwe start gemaakt. Voor de VVV is het van belang dat zij haar draagvlak en slagkracht vergroot. Dit kan via de verbinding met ondernemers. De VVV heeft vrijwilligers aan zich verbonden om zo de winkel open te houden en bezoekers goed te helpen.

Kermissen
De organisatie van de kermissen ligt volledig bij de gemeente. Er zijn in het verleden gesprekken geweest met Jong Nederland Budel Schoot om de mogelijkheden ten aanzien van de verzelfstandiging van de kermis van Budel Schoot te bekijken. Uit deze gesprekken bleek dat er te veel haken en ogen aan zitten. Voor de andere kermissen is geen onderzoek gedaan naar verzelfstandiging.

Nieuwe beleidsvoornemens

De Groote Heide
In 2019 wordt meer budget ter beschikking gesteld voor het (vernieuwde) samenwerkingsverband. We hebben de BGTS ondertekend en nemen hieraan deel. De bestaande afspraak worden gecontinueerd, dit is een bedrag van € 17.500.

Het extra afgesproken en toegezegde structurele budget is € 35.000 vanaf 2019 (salariskosten nieuwe directeur, uitvoeringsprogramma, branding van het gebied). In 2019 worden deze kosten gedekt door een restant budget van de samenwerking. Vanaf 2020 dienen we dit bedrag in onze begroting op te nemen. De dekking hiervoor wordt deels gevonden in de huidige bijdrage aan de coöperatie Boven Dommel. Over de toekomst van de coöperatie en haar taken wordt in het laatste kwartaal van 2018 een definitief besluit genomen. In haar huidige vorm zal de coöperatie in ieder geval eind 2018 stoppen te bestaan en taken die belangrijk zijn voor de regio en passen bij De Groote Heide, worden door De Groote Heide opgepakt.

De resultaatafspraken

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsstukken die de raad in het verleden heeft vastgesteld in relatie tot dit programma:

Naam	Datum
• Visie Cranendonck 2009-2024	09-2009
• Integraal Cultuur-Historisch Ontwikkelingsprogramma (ICHOP)	2012
• Nota Sport en Bewegen	14-06-2011
• Subsidieverordening welzijn	2015
• Beleidsplan Archeologische monumentenzorg	05-2012
• Gebiedsvisie Baronie Cranendonck	09-2012
• Structuurvisie 'Landelijke Klasse'	09-07-2015
• Transnationaal Landschap Groote Heide, Ontwikkelingsplan en uitvoeringsprogramma	2012
• Gebiedsvisie 'Kansen over Grenzen'	05-2012
• Uitvoeringsplan 'Kansen over Grenzen'	11-2013
• Handboek evenementen gemeente Cranendonck	2012
• Beleidsplan Recreatie en Toerisme	02-2014

Beleidsindicatoren

Om de vergelijkbaarheid van gemeentes te verbeteren, zijn conform de vernieuwde BBV-richtlijnen een aantal beleidsindicatoren voor dit programma bepaald:

Naam indicator	Eenheid	Bron	Jaar	Cranendonck	Nederland
Niet sporters	%	WSJG	2016	44,7	48,7

Overzicht baten en lasten programma

Programma Recreatie en Toerisme	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Cultuur	**10**	**10**	**0**	**0**	**0**	**0**
Toerisme & Evenementen	51	52	53	53	53	53
Sport	929	992	677	729	734	740
Totaal Inkomsten	**990**	**1054**	**730**	**782**	**787**	**793**
Cultuur	-349	-333	-368	-368	-368	-368
Toerisme & Evenementen	-268	-192	-286	-304	-304	-304
Sport	-2.517	-2.083	-1.782	-1.769	-1.770	-1.766
Totaal Uitgaven	**-3.134**	**-2608**	**-2436**	**-2441**	**-2442**	**-2438**
Saldo voor bestemming	**-2.144**	**-1.554**	**-1.706**	**-1.659**	**-1.655**	**-1.645**
Reserves	45	50	15	15	15	15
Mutaties reserves	**45**	**50**	**15**	**15**	**15**	**15**
Saldo na bestemming	**-2.099**	**-1.504**	**-1.691**	**-1.644**	**-1.640**	**-1.630**

Programma 4: Sociaal domein

Missie van het programma:
De gezondheid en zelfstandigheid van inwoners bevorderen, zodat iedereen zich optimaal kan ontwikkelen.

Effecten
1. Iedereen doet mee
2. Optimale ontwikkeling kinderen
3. Zorgzame samenleving
4. Leefbare kernen
5. Gezonde leefomgeving

Sociaal domein

1. Inleiding
Sinds de Wmo-Begeleiding en de Jeugdzorg in 2015 onder de verantwoordelijkheid van de gemeente zijn komen te vallen, heeft dit veel aandacht gevraagd en gekregen van de organisatie en de gemeenteraad. We zijn het gebied van Werk en Inkomen, Wmo, Jeugdzorg en onderwijs in gezamenlijkheid het sociaal domein gaan noemen. Dit heeft betrekking op alle kwetsbare inwoners van de gemeente. Er zijn een aantal kaders gesteld door de gemeenteraad in de diverse documenten die zijn vastgesteld met betrekking tot het sociaal domein. De volgende uitgangspunten vormden daarin de rode draad:

- Verschuiving van taken van de overheid naar burgers, instellingen en bedrijven, waarbij de gemeente de juiste voorwaarden creëert (beweging naar het voorliggend veld);
- De gemeente zorgt voor een vangnet: wel strenge selectie aan de poort;
- De directe leefomgeving is belangrijk bij de ontwikkeling en ondersteuning: signaleren, elkaar aanspreken en helpen;
- Bij risico's wordt ingegrepen (bijv. verwaarlozing, overlast en geweld);
- Ondersteuning moet gericht zijn op het versterken van de eigen kracht en die van de omgeving;
- Hulp en ondersteuning worden zoveel mogelijk inzet in de eigen leefomgeving;
- Eén gezin, één plan, één regisseur.

Op basis van deze uitgangspunten zijn de afgelopen jaren diverse initiatieven opgezet en activiteiten uitgevoerd, zowel op het gebied van werk en inkomen, Wmo als Jeugd. Er is veel ingezet op preventie en op de ontwikkeling van algemene voorzieningen als huiskamers en sociaal makelaars. Er is veel promotie gemaakt voor ons Sociaal Team en aan alle inwoners is verteld dat ze voor zorg en ondersteuning bij de gemeente terecht kunnen. Het voorzieningenniveau in Cranendonck is hoog, ook in vergelijking met andere gemeenten. De kwaliteit van de zorg en dienstverlening wordt als goed ervaren door inwoners.

Deze insteek blijkt nu ook een keerzijde te hebben. De hoeveelheid zorg die we vanuit de gemeente verlenen blijkt onbetaalbaar te zijn geworden. We hebben de selectie aan de poort niet streng gemaakt, maar zijn ruimhartig zorg gaan verlenen waar we dat nodig achtten.
Ondanks de investeringen in preventie en het voorliggend veld, blijven beoogde effecten (nog) uit. De indicatie voor individuele en specialistische zorg heeft meer plaats gevonden dan het doorsturen van inwoners naar preventieve, algemene en collectieve voorzieningen. Waar preventieve activiteiten zouden moeten leiden tot een afname van de vraag naar individuele zorg en ondersteuning, zien we deze vraag nog steeds toenemen. In het geval van jeugdzorg zelfs explosief.

2. Situatieschets per onderdeel

Sinds de decentralisatie van jeugdzorg in 2015 zien we jaarlijks een forse stijging van het aantal jongeren dat specialistische jeugdzorg (2e lijns zorg) krijgt:

	2016	2017	2018 t/m juni
Aantal nieuwe indicaties	352	455	357
Aantal nieuwe cliënten	273	281	215

Deze trend is zowel in de regio als landelijk terug te zien. Daarnaast blijkt ook dat het gemiddelde aantal indicaties per cliënt stijgt. Van 1,3 in 2016 naar 1,6 in 2017 en 1,7 in 2018. Dit geeft aan dat er steeds opnieuw herindicatie worden afgegeven en de zorg niet wordt beëindigd of afgeschaald naar een voorliggende collectieve of algemene voorziening. Als we inzoomen op de aard van de indicaties dan zien we een relatief hoge instroom in de ambulant specialistisch zware hulp in Cranendonck. In 2017 gaat het om een stijging van 15% t.o.v. 2016.

Deze ontwikkeling zien we terug in de financiële cijfers jeugdzorg. De financiering van jeugdhulp is op dit moment binnen veel gemeenten een prangend onderwerp, zo ook in Cranendonck. Grip krijgen op deze instroom wordt bemoeilijkt, omdat de monitoring van de zorgverlening nog verbeterd moet worden. Er zijn slechts beperkt gegevens beschikbaar in de systemen. Daarnaast hebben we te maken met een instroom in de jeugdzorg via huisartsen, medisch specialisten en gecertificeerde instellingen. Hierop hebben we als gemeente slechts zeer beperkt invloed, maar we dragen er wel de financiële verantwoordelijkheid voor.

	2016	2017	2018 t/m juni
Instroom via huisartsen en (medische) verwijzers	110	186	144

Tot slot is er in bredere zin een belangrijke ontwikkeling gaande die een stijging van de kosten in de zorg in de hand werkt. Het gaat om het proces waarin onderdelen uit ons dagelijks leven onderdeel worden van het zorg- en medisch denken. Er is een verschuiving geweest van de leefwereld (eigen dagelijkse wereld) naar de systeemwereld (geïnstitutionaliseerde, medische wereld). Als de ontwikkeling van kinderen buiten een norm valt, wordt er een indicatie afgegeven en zorg of behandeling ingezet. Een gevolg van deze medicalisering is bijvoorbeeld dat een fors deel van de schoolgaande kinderen gediagnosticeerd is. Voorheen waren dat zaken die meer binnen de leefwereld werden opgelost.

Bij de Wmo-cliënten is er sprake van een verhoogde instroom door verschillende redenen. De vergrijzing zorgt ervoor dat er meer ouderen zijn die zorg en ondersteuning nodig hebben. Het rijksbeleid zet in op langer thuis wonen. Deze combinatie geeft een hogere zorgvraag voor de Wmo.
Ook bij de Wmo geldt dat de mensen die eenmaal hulp ontvangen veelal een herindicatie ontvangen. Dit betreft niet alleen ouderen, maar dit speelt ook bij mensen die vanwege een psychische reden zorg of ondersteuning ontvangen. Het onderzoeken of het sociale netwerk extra ondersteuning kan bieden, of dat er voorliggende voorzieningen in het dorp aanwezig zijn die een (gedeeltelijke) oplossing kunnen bieden, is niet voldoende gebeurd.
Daarnaast spelen er in de landelijke regelgeving zaken rondom de tariefstelling van de hulp bij het huishouden en de verlaging van de eigen bijdrage die zorgen voor een vergroot risico op hogere lasten en meer cliënten.

Door de start van het Sociaal Team is er een brede ingang gecreëerd voor dienstverlening binnen het sociaal domein, niet alleen bij Jeugd en Wmo, maar ook bij Werk en Inkomen. De insteek was dat aangesloten is bij de intrinsieke motivatie van de cliënt. De cliënt gaf aan wanneer hij of zij klaar was om (weer) de arbeidsmarkt op te gaan. Deze aanpak, gericht op zorg en begeleiding van de cliënten met een uitkering, heeft geleid tot een stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden tegen de landelijke tendens in. Waar de gemeenten om ons heen al een daling van het aantal klanten zagen, werd dit nog niet zichtbaar in Cranendonck.

3. Heroriëntatie

Monitoring

Met het oog op het kunnen (bij)sturen van de processen in het sociaal domein, is het monitoren van de bedrijfsvoering, met name op operationeel en tactisch niveau, van essentieel belang. Uitvoerenden, management en bestuur moeten tijdig kunnen beschikken over de juiste informatie ten aanzien van zorginzet en uitgaven (volumesturing), kwaliteit (kwaliteitssturing) en effecten (effectsturing). Het is dan ook van het grootste belang dat monitoring goed wordt ingericht. Gebleken is dat het huidige systeem van registreren en rapporteren onvoldoende houvast biedt om te beoordelen of de genomen maatregelen het gewenste effect hebben.

Begin 2019 wordt de regieapplicatie ZorgNed uitgerold. ZorgNed speelt een cruciale rol om in de toekomst actuele stuur- en monitoringsinformatie te genereren. Het ligt in de verwachting dat na livegang van de applicatie het nog wel enige tijd zal duren voordat het volledige potentieel van de mogelijkheden kan worden ingezet. De eerste periode ligt de focus vooral op het toevoegen van data en de optimalisatie van de processen in ZorgNed. Daarna kan de juiste stuurinformatie gegenereerd worden.

Tot dat moment zal er nog sprake zijn van (veel) handmatig werk om de juiste monitoringsinformatie te genereren. Dit is van belang omdat is gebleken dat deze monitoringsinformatie essentieel is om grip en zicht te houden op de ontwikkelingen. Als we de voorliggende opgave in het sociaal domein succesvol willen oplossen, is deze informatie cruciaal om de vorderingen te kunnen volgen en, waar nodig, tijdig te kunnen (bij)sturen.

Hierbij moet vermeld worden dat wij voor een deel van de informatie afhankelijk blijven van zorgaanbieders en huisartsen. Door intensievere samenwerking verwachten wij de benodigde informatie sneller te verkrijgen.

Organisatie

Wij stellen voor om de inrichting van de eigen organisatie en het zogenaamde voorliggend veld van netwerkpartners en vrijwilligers te veranderen. Dit om de gewenste transformatie in het sociaal domein beter van de grond te krijgen. De inrichting wordt hieronder schematisch weergegeven:

Sociaal Domein Cranendonck

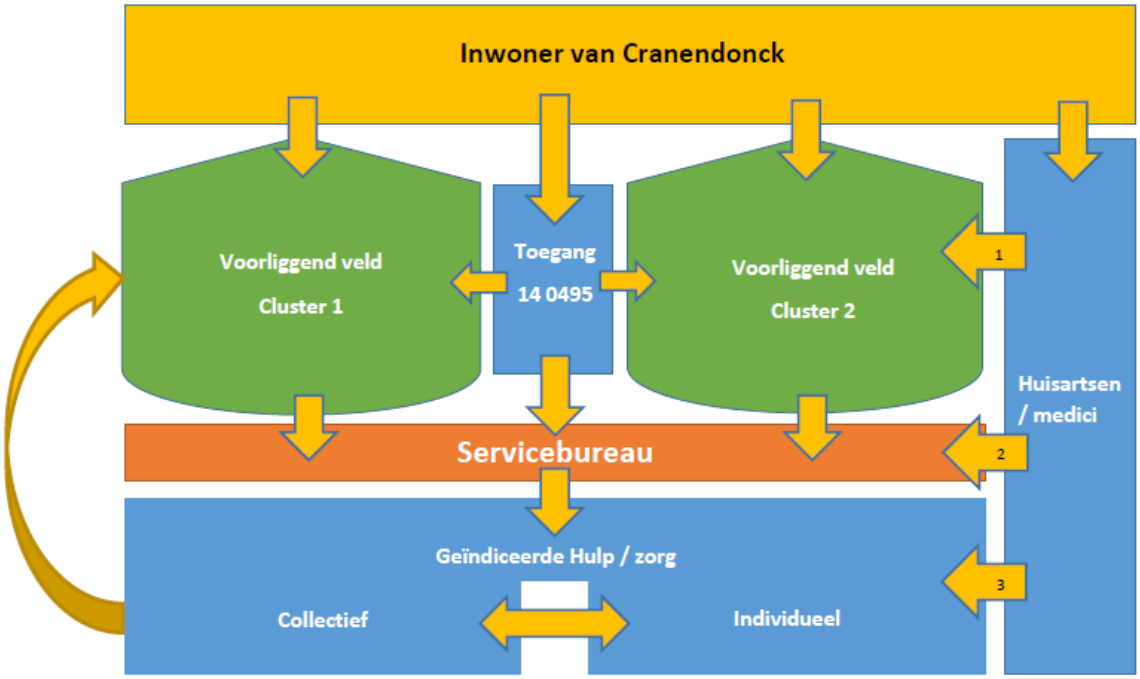

Van één Sociaal Team Cranendonck gaan naar twee wijkteams. Deze wijkteams zijn clusters van kernen. Enerzijds de kernen Budel, Budel Schoot en Budel Dorplein en anderzijds Maarheeze, Soerendonk en Gastel. In deze wijkteams wordt een aantal taken en rollen ondergebracht. Denk hierbij aan de sociaal makelaars, (jongeren)opbouwwerk, praktijkondersteuner huisartsen, consulent Werk en inkomen (schuldhulpverlening), gemeente (als gebiedscoördinator/wijkambtenaar), en op afroep politie, woningbouwvereniging, etc.

Het idee hierachter is dat een groot aantal zaken (meer dan nu) in de directe omgeving van inwoners wordt opgepakt en opgelost. Daarvoor zullen de professionals in de kernen zelf werkzaam zijn en niet in het gemeentehuis. Het vergroten van de zelfredzaamheid en eigen kracht van inwoners staat centraal. Als inwoners voorzieningen missen, waardoor de leefbaarheid in het dorp minder goed is dan gewenst, dan worden zij gestimuleerd deze voorzieningen op te zetten. Hierbij kan het wijkteam faciliteren als dat nodig is. Hierdoor ontstaat er minder druk op voorzieningen in het kader van de Jeugdzorg, Wmo en/of W&I.

Wordt er een beroep gedaan op Jeugdzorg of een Wmo-voorziening, dan beoordeelt een servicebureau inhoudelijk of dit verzoek terecht is en welk product ingezet moet worden en welke aanbieder het best passend is. Het servicebureau voert tevens de administratie en is verantwoordelijk voor accurate monitoring. Is een voorliggende voorziening ook passend, dan wordt dit advies afgegeven en wordt er geen duurdere individuele voorziening toegekend.

Hulpverleners zijn dan niet langer belast met administratieve taken zoals het afgeven van indicaties, het schrijven van beschikkingen en het maken van afspraken met aanbieders, maar kunnen volledig bezig zijn met het verlenen van (lichte) hulp en ondersteuning.

Wanneer een individuele beschikking is afgegeven en volgens plan naar tevredenheid is afgesloten kan er, indien nodig, een collectieve voorziening worden ingezet; bij voorkeur door en in het voorliggend veld. Wanneer er een aantal vergelijkbare individuele voorzieningen worden aangeboden of grote

terugkerende thema's (zoals echtscheiding) in beeld komen heeft een collectief aanbod de voorkeur. Bijkomend voordeel hierbij is dat collectieve voorzieningen goedkoper zijn dan individuele voorzieningen.

Deze inrichting heeft gevolgen voor de medewerkers in en de bezetting van het Sociaal Team, dat op een andere manier moet gaan werken. We gaan heroverwegen hoeveel personeel er nodig is van externe partijen, zodat we op goede wijze de gewenste transformatie in de organisatie vorm kunnen geven.

4. Maatregelen
Behalve de andere werkwijze in de organisatie, zoals hierboven beschreven, zijn er nog enkele maatregelen te nemen, om de stijging van de kosten een halt toe te roepen.

Beheersmaatregelen 2e lijns jeugdzorg
Cranendonck participeert in de regionale samenwerking die de inkoop van de jeugdhulpvoorzieningen in gezamenlijkheid met de inkooporganisatie van Eindhoven uitvoert. Van hieruit is het initiatief gekomen om door middel van budgetplafonds meer grip te krijgen op de uitgaven aan voorzieningen voor jeugdhulp. De inkooporganisatie ontwikkelde voorstellen voor de:

- korte termijn: per aanbieder budgetplafonds invoeren per 1/1/2019, terugbrengen van gecontracteerde aanbieders (stop op nieuwe aanbieders), doorontwikkeling van de producten en dienstencatalogus, versteviging van contractmanagement.
- lange termijn: uiterlijk per 1/1/2020 op een aantal onderdelen (crisiszorg, opvang Jeugd, verblijf Jeugd en hoogspecialistische zorg) afstappen van de bestuurlijke aanbesteding en komen tot een nieuwe aanbesteding met een beperkt aantal aanbieders.

Op het gebied van Inkoop werkt Cranendonck samen in de regio bij het formuleren van alle maatregelen. De afweging tot het wel of niet invoeren van budgetplafonds en het bepalen van de precieze hoogte om zo op de financiën te sturen, is een lokale verantwoordelijkheid. Het vraagt bestuurlijke besluitvorming. Momenteel bereiden wij deze besluitvorming voor. Wij stemmen hierover af met de andere A2-gemeenten. Besluitvorming vindt in het najaar 2018 plaats.

Gezien de financiële situatie in Cranendonck is het advies om met budgetplafonds te gaan werken. Wij stellen voor om per aanbieder plafonds vast te stellen. Deze plafonds worden per 1 januari 2019 van kracht. Dit zal een forse bezuiniging ten opzichte van 2018 gaan opleveren.

Huisartsen en medische verwijzers
Medische verwijzers (onder wie huisartsen) worden intensief betrokken bij de herinrichting van het sociaal domein. Als de gemeente in een goede afstemming met de huisarts zorg en ondersteuning biedt aan de inwoners, zullen deze huisartsen hun patiënten adviseren de oplossing in de wijkteams te zoeken. Dit in plaats van direct te verwijzen naar een zorgverlener. De praktijkondersteuners van de huisarts hebben daarom een belangrijke rol in het voorliggende veld en het wijkteam.

Eigen inkoop
Tot en met 2019 zijn we voor Jeugdzorg gebonden aan contracten (bestuurlijke aanbesteding) die via de inkooporganisatie van Eindhoven zijn gesloten. Vanaf 2020 zijn er mogelijkheden om zorg anders in te kopen. Er zijn diverse mogelijkheden om de openeinderegeling te beëindigen en voor zorgaanbieders een prikkel in te bouwen om tijdig af te schalen naar minder zware zorg/het voorliggend veld en efficiënter te werken. Deze mogelijkheden worden onderzocht en zullen in 2019 worden uitgewerkt en waar nodig aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Relatie met onderwijs/passend onderwijs
Er moet meer duidelijkheid komen over wanneer scholen aan zet zijn als het gaat om zorg voor jeugdigen, en wanneer de gemeente. Hierop gaan we stringenter sturen. Het samenwerkingsverband Passend Onderwijs De Kempen en de 10 gemeenten uit de regio voeren op structurele basis overleg met elkaar over ondersteuning en beleid.

Eigen netwerk en collectieve voorzieningen
Bij de Wmo-voorzieningen is de winst op korte termijn te behalen door het anders indiceren van Hulp bij het Huishouden en Begeleiding. De vraag of het sociale netwerk meer kan doen, of dat collectieve of algemene voorzieningen (een deel van) de oplossing kunnen bieden, zal nadrukkelijk gesteld gaan worden. Waar de inwoners in staat zijn hun eigen ondersteuning te regelen, wordt dat ook van hen verwacht. Dan is het niet nodig dat de gemeente dit van hen overneemt.

Met het faciliteren van meerdere collectieve voorzieningen in de verschillende kernen van Cranendonck kan een beroep op individuele voorzieningen worden verlaagd. Dit is een opgave voor de inwoners en de gemeente gezamenlijk om de leefbaarheid in de kernen en de betaalbaarheid van het Sociaal Domein aan elkaar te verbinden.

Aan het werk
In januari 2018 is een forse taakstelling voor het realiseren van een bestandsafname bij Werk en Inkomen vastgesteld door de gemeenteraad. Deze moest bijdragen aan de financiële beheersbaarheid van het sociaal domein en invulling geven aan de vastgestelde beleidsdoelen (o.a. versterken en behouden van de zelfstandigheid van inwoners). Deze taakstelling betrof een afname naar 232 klanten en is in de 1e Burap bijgesteld naar 265 klanten. Echter, zowel vanuit het college, als vanuit de gemeenteraad is de druk hoog en is het belang groot om de uitstroom te maximaliseren.
Op 3 juli heeft de gemeenteraad een amendement aangenomen waarin de raad het college oproept om op alle mogelijke manieren te werken aan het terugbrengen van het aantal bijstandsklanten: Met hart voor wie niet kan en hard voor wie niet wil. Dat houdt in dat desnoods met verplichte werkervaringsplaatsen en financiële sancties zal worden gewerkt, waar dit noodzakelijk is.
Binnen het sociaal team zijn stappen gezet om hieraan te werken. We stellen voor om met een aanvalsplan te werken, waarin werk als hoogst haalbare doel gedefinieerd wordt. Dit leidt tot de gewenste uitstroom van klanten.

5. Risico's
Het mag duidelijk zijn dat we voor een enorme grote opgave staan de komende jaren en we in deze begroting een zeer ambitieus plan voorstellen. Het voorliggend veld wordt verder doorontwikkeld. Hulp- en zorgvragen lossen we in eerste instantie in het eigen netwerk op. Medewerkers en consulenten moeten hierin worden getraind.

Jeugd
Door geen maatregelen te nemen bestaat de kans dat de toename van de kosten jeugdhulp zich doorzet als de instroom en de hogere intensiteit van zorg blijft groeien.
Met het instellen van budgetplafonds per aanbieder bestaat er een groot risico op het ontstaan van wachtlijsten. De ervaringen met het werken met budgetplafonds zijn sterk wisselend.
Zowel bij het invoeren van een 'hoger' budgetplafond (dan Eindhoven) als bij het niet invoeren van budgetplafonds moeten we rekening houden met een mogelijk waterbedeffect: gezien het volume/aantallen van Eindhoven is de verwachting dat door de budgetplafonds bij aanbieders een forse ingreep in de inkomsten gevoeld gaat worden. Die gemeenten die geen of hogere budgetplafonds invoeren lopen kans dat aanbieders bij deze gemeenten meer inkomsten proberen te genereren (door tariefdiscussies, cliënten langer in zorg houden, minder afschalen etc.). Vandaar dat monitoring en contractmanagement essentieel is om dit te voorkomen.

Het aantal jeugdhulpverleners in het Sociaal Team wordt naar beneden bijgesteld. Om deze reden bestaat de kans dat het aantal indicaties gaat stijgen omdat we niet langer zelf (lees Sociaal Team) lichtere vormen van hulp verlenen. Daarbij is het van belang om in het voorliggend veld voldoende alternatieven te bieden, als dat aan de orde is. Om hierop in te spelen organiseren we een flexibele schil jeugdhulpverlening die bij kan springen als dat nodig zou zijn.
Wanneer blijkt dat we de budgetplafonds te ambitieus hebben vastgesteld, bestaat de kans dat deze bereikt worden en dat daarmee de beoogde besparing niet gehaald wordt. Want we zullen hoe dan ook jeugdhulp moeten verstrekken. De toegang tot zorg en ondersteuning via de huisarts is wettelijk geregeld en blijft bestaan, dus ook hier bestaat het risico dat de instroom stijgt.
Het gaat om een pakket aan maatregelen dat niet los van elkaar gezien kan worden.
Door continu te monitoren zal bijtijds, waar nodig, kunnen worden bijgestuurd.

Wmo
Wanneer een groot aantal zaken (meer dan nu) in de directe omgeving van inwoners wordt opgepakt en opgelost, bestaat het risico dat een aantal inwoners er zich niet bij zal neerleggen en bezwaar en of beroep gaat aantekenen. De tot dusver bekende rechtspraak zal hen naar verwachting hierin steunen. In voorkomende situaties zal de gemeente in het ongelijk worden gesteld. Of dergelijke uitspraken effect hebben op de ingezette beleidslijn wordt dan eerst beoordeeld. De inzet van het sociale netwerk van de cliënt is bijvoorbeeld rechtens niet afdwingbaar.

Dat risico is eveneens aanwezig bij de uitvoeringsmaatregelen voor zowel Individuele Begeleiding als Begeleiding Groep (dagbesteding). Een risico is ook dat zorgtrajectbegeleiders, die vanuit de regionale zorginstellingen worden ingezet als het gaat om Begeleiding Groep en die veelal door huisartsen worden geïnitieerd, en medewerkers van de gemeenten het gesprek moeten leren voeren over de juiste zorg. De professionals (zorgtrajectbegeleiders) adviseert immers vanuit hun expertise en medewerkers vanuit de gemeente bekijken de vraag breder vanuit zorgaanbieders, mogelijkheden collectief en financieel. Op dit moment worden dergelijke gesprekken niet gevoerd.

W&I
In de 2e helft van 2018 zijn extra inspanningen gestart met als doel het aantal uitkeringen verder te laten afnemen. Er is een aanvalsplan gemaakt waarin de belangrijkste doelstelling is de focus op uitstroom en het beperken van de instroom door direct in te zetten op werk.

Op 1 juli 2018 bedroeg het aantal uitkeringen 287. De doelstelling is dit aantal terugbrengen tot 265 eind 2018. Deze doelstelling is ambitieus. Zeker ook omdat een deel van de uitkeringsgerechtigden niet op korte termijn richting (fulltime) werk te bemiddelen is.
Verder is de omvang van de instroom in de uitkering slechts voor een deel te beïnvloeden. Het economisch tij is nu gunstig, maar kan als gevolg van wereldwijde economische ontwikkelingen weer veranderen.

Toelichting bestaand beleid
Binnen de verschillende beleidsterreinen zijn er in de afgelopen jaren onderstaande beleidsdocumenten vastgesteld. Waar nodig zal aan college en raad te zijner tijd een gewijzigd document worden voorgelegd.

Naam	Datum
Werk & inkomen	
• Handhavingsplan 2010-2014	02-2010
• Beleidsplan integrale schuldhulpverlening 2013 - 2017	02-04-2013
• Nota schuldpreventie	24-09-2013
• Contourennota Participatiewet	10-03-2015
• Nota "heroverweging minimabeleid"	03-2015
• Evaluatie Minimabeleid	12-2015
• Verordening Participatiewet	16-12-2014
Wmo	
• Beleidsplan Wmo A2 gemeenten 2015-2018	30-09-2014
• Verordening Wmo gemeente Cranendonck 2018	12-12-2017
• Verordening Financiële Tegemoetkoming Hulp bij het Huishouden 2018	12-12-2017
• Nota lokaal gezondheidsbeleid 2013-2016	07-05-2013
• Nota Mantelzorgbeleid 2015-2018	29-09-2015
• Notitie 0-meting / zorg voor zelfstandigheid	30-09-2014
• Algemene Subsidieverordening Cranendonck 2015	19-05-2015
• Nadere regels Algemene Subsidieverordening Cranendonck 2015	19-05-2015
• Verordening Burgerkracht Cranendonck	12-07-2016
• Bijlage 1 van de Kadernota 2017 (voor het onderdeel lokaal gezondheidsbeleid)	11-07-2017
Jeugd	
• Naar een andere Jeugdzorg	04-02-2014
• Beleidskader jeugdhulp 2015-2019	28-10-2014
• Verordening jeugdhulp 2017 e.v.	28-03-2017
• Nadere regels Jeugdhulp Cranendonck 2017 e.v.	28-03-2017
Onderwijs	
• Brede Visie op Onderwijs	01 - 2018
• Brede visie onderwijshuisvesting Cranendonck 2008	04 - 2008
• Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2010	12 - 2010
• Verordening leerlingenvervoer gemeente Cranendonck (geactualiseerd in 2014)	10 - 2014
• Beleidsplan peuteropvang in een geharmoniseerd stelsel	12 - 2017
• Verordening ruimte- en inrichtingseisen peuterspeelzalen	07 - 2011
• Beleidsnotitie toezicht en handhaving kinderopvang en kwaliteitsniveau peuterspeelzalen (collegebesluit)	04 - 2018
Overig	
• Bestuursopdracht integraal beleid gezondheid	01-2018
• Kaders regierol sociaal domein	12-2017

Toelichting op de mutaties in de begroting

Individuele voorzieningen Jeugd

Als hoofdreden voor het tekort op de Individuele Voorzieningen Jeugd zien we de explosieve stijging bij de instroom van nieuwe jeugdigen. Daarnaast is er een negatieve trend te zien in het aantal zwaardere zorgproducten dat per cliënt wordt ingezet. Daarbij loopt het proces van melding en facturatie achter op de werkelijkheid, waardoor pas met vertraging de realisatie bekend wordt. Dit is het gevolg van de wettelijke regelgeving die de zorgaanbieder het recht geeft om achteraf, nadat de zorg al is verleend, pas

een melding te doen bij de gemeente en de zorg te factureren. Als de verwijzing via de huisarts is gelopen, heeft de gemeente geen zicht op deze cliënt, noch op de financiële consequenties hiervan.
De realisatie van voorgaande jaren en de eerste acht maanden van 2018, afgezet tegen de lokale, regionale en landelijke trends en ontwikkelingen, zoals hierboven beschreven, leiden tot een verwacht tekort in 2018 van 2,8 miljoen. Door een ambitieus maatregelenpakket in te voeren, wordt dit tekort in 2019 verkleind tot 2,0 miljoen en in de jaren daarna verder verkleind.

Omvang Sociaal Team
De nieuwe aanpak rondom het Sociaal Team en het voorliggend veld, zoals beschreven in het actieplan eerder in dit hoofdstuk, leidt tot een verminderde inzet binnen het Sociaal Team van medewerkers jeugdzorg. We gaan ervan uit dat dit leidt tot een besparing van € 300.000.

Sociaal Makelaars
De pilot sociaal makelaars loopt op 31 december 2018 af. De geluiden over het inzetten van sociaal makelaars zijn positief. Ze zijn zichtbaar en gemakkelijk aanspreekbaar voor onze inwoners. Zij spelen een belangrijke rol bij het versterken van de sociale cohesie en het bevorderen van de leefbaarheid in een kern. De sociaal makelaars zetten in op het bestrijden van de eenzaamheid, hebben een verbindende rol tussen inwoners en verenigingen en hebben een belangrijke signaalfunctie in de kern. De praktijk leert dat zij hulpvragen hoofdzakelijk oplossen in het eigen netwerk. Indien noodzakelijk schalen zij op. Zij hebben korte lijnen met het Sociaal Team, huisartsen en andere maatschappelijke partners.
Voor de sociaal makelaars is € 110.000 structureel opgenomen in de begroting. € 40.000 werd er jaarlijks incidenteel aan toegevoegd. Het voorstel is om het bedrag van € 40.000 extra structureel op te nemen in de begroting.

Buurtbemiddeling
Eind 2017 is vooralsnog voor de duur van een jaar het project buurtbemiddeling van gestart gegaan in samenwerking met woningbouwvereniging WoCom. De uitvoering wordt gedaan door Cordaad en Lumens. Het doel is om het aantal (overlast gevende) conflicten tussen buren terug te brengen, o.a. ter ontlasting van de politie en andere hulpdiensten.
Het betreft een pilot en de evaluatie moet uitwijzen welke effecten dit oplevert.
Er is in 2018 een bedrag van € 10.000 in de begroting opgenomen. Een deel van de kosten komt voor rekening van WoCom. Voorgesteld wordt om dit ook in 2019 te handhaven.

Burgerinitiatieven
Om burgerparticipatie te bevorderen moet de gemeente een stimulerende, ondersteunende en faciliterende rol hebben. In 2016 is hiermee een start gemaakt. Inwoners van Cranendonck zijn in de gelegenheid gesteld subsidie aan te vragen voor het opstarten en uitvoeren van algemene voorzieningen en het organiseren van activiteiten die de leefbaarheid bevorderen. Op kernniveau zijn door betrokken vrijwilligers initiatieven uitgewerkt; uiteenlopend van het inrichten van een huiskamer tot het organiseren van wekelijkse activiteiten.
De faciliterende rol die we als gemeente hebben aangenomen willen we verder doorontwikkelen. We willen meer de focus leggen op het delen van kennis en expertise. Voor de buurtinitiatieven en burgerinitiatieven gezamenlijk was de afgelopen jaren een budget beschikbaar van € 51.250. Op basis van een gemiddelde uitgave in de laatste twee jaar kunnen we dit terugbrengen naar een budget van € 30.000.

Hulp bij het Huishouden (Hbh)
Als gevolg van de ontwikkeling in de tarieven wordt een toename van de lasten verwacht. Het rijksbeleid om de loonstijgingen van de zorgaanbieders bij de gemeenten in rekening te brengen, is hier mede debet aan. Ondanks dat door de inzet van deze voorziening inwoners langer thuis kunnen blijven wonen, moet de transformatiegedachte ook hier een plaats krijgen. Er is de laatste jaren een toename in het aantal aanvragen Hbh, in 2018 wordt zelfs een toename van 15% verwacht. Er komen maatregelen om zowel het aantal aanvragen als de hoogte van het aantal uren hulp dat per cliënt wordt toegekend te beperken.

Denk daarbij aan de volgende maatregelen:

- Het gesprek met inwoners zo voeren dat zij zelf de hulp bij het huishouden organiseren, voor zover zij in staat zijn dit zelf, of met behulp van hun netwerk, te regelen;
- Bij herindicaties kritisch beoordelen of zorg dient te worden voortgezet;
- Meer focus op de inzet van het sociale netwerk en het opzetten van collectieve voorzieningen; Als er al zorg ingezet wordt, niet meer dan strikt noodzakelijk is. Ofwel het scherp toepassen van het protocol. Uitgangspunt zal zijn: geen maaltijdverzorging en/of textielverzorging bij de aanwezigheid van een sociaal netwerk.

Deze maatregelen leiden ertoe dat er in 2019 € 100.000 minder aan uitgaven is dan oorspronkelijk geraamd, in 2020 € 200.000 en in 2021 € 300.000.

Wmo Begeleiding

Als gevolg van de vergrijzing en het langer thuis wonen van ouderen wordt een steeds hoger beroep gedaan op de dagbesteding en de individuele begeleiding. Net als bij de voorziening Hulp bij het Huishouden kan met een andere gespreksmethode (de nieuwe route) mogelijk een deel van de oplossingen in het eigen netwerk worden opgelost. Daarnaast kan een intensivering van huiskamers en andere initiatieven de instroom naar geïndiceerde zorg (Begeleiding Groep ofwel dagbesteding) verminderen en daardoor een goedkoper alternatief blijken. Ook wordt nadrukkelijk gekeken naar voorliggende voorzieningen zoals de Wet Langdurige Zorg (Wlz). Als een indicatie voor de Wlz mogelijk is, dan zal met de cliënt het gesprek worden gevoerd dat zij de overstap naar de Wlz maken.

Naast de hiervoor al genoemde maatregelen zijn de volgende aspecten eveneens aan de orde:

- Alle voorgestelde indicaties door Zorgtrajectbegeleiders worden door de gemeente kritisch beoordeeld voordat deze worden omgezet in een indicatiebesluit.
- Bij herindicaties kritisch beoordelen of begeleiding dient te worden voortgezet.
- Meer focus op de inzet van het sociaal netwerk, collectieve voorzieningen en/of zelfhulpgroepen.
- Zicht krijgen op individuele voorzieningen waar veel vraag naar is om te zien of daar collectieve voorzieningen voor in de plaats kunnen komen.
- Inzet op niet-professionals (vrijwilligers), met name bij mensen die geen dagbesteding willen, maar waarbij het noodzakelijk is dat de mantelzorger wordt ontlast.
- Inkoop dagbesteding heroverwegen door in te zetten op dagdeel in plaats van op arrangementbasis.

Ondanks de beschreven maatregelen is de algemene verwachting dat de groei van de begeleidingsvormen zich in de komende jaren voortzet (vergrijzing in combinatie met langer thuis wonen). Daarom wordt er een toename van de kosten verwacht. Dit is echter op jaarbasis € 100.000 structureel minder dan, op grond van de ontwikkelingen in 2017 en 2018, in de rede had gelegen als er geen maatregelen zouden worden getroffen.

Bijzondere bijstand en minimabeleid

Er bestaat een wettelijke plicht tot het verlenen van bijzondere bijstand, maar de voorwaarden kunnen iets strikter gehanteerd worden. Dit zorgt voor een beperkte besparing op termijn. Daarnaast komen er mogelijkheden om als gemeente invloed te hebben op kosten voor bewindvoering, via een intensivering van de schuldhulpverlening. Dit zorgt op termijn voor het terugdringen van deze kosten.
Voor armoedebestrijding bij gezinnen met kinderen ligt er een uitvoeringsplan voor om ervoor te zorgen dat, naast individuele afwegingen, er belangrijke zaken geregeld worden. Dit is op het gebied van meedoen met sport, cultuur, school (laptops), verjaardag vieren maar ook praktische zaken als kleding. Dit blijft gestimuleerd worden via Stichting Leergeld.

Regeling Maatschappelijke Participatie

De regeling maatschappelijke participatie geeft volwassen cliënten die een uitkering ontvangen een jaarlijks geldbedrag van € 100 zonder dat er controle plaatsvindt op de besteding ervan. Deze regeling sluit daarom niet aan bij de uitgangspunten van de transformatie en wordt afgeschaft per 2019. Daarbij kijken we naar alternatieven, zoals activiteiten in de wijken die voor iedereen toegankelijk zijn, zodat deze inwoners wel kunnen participeren. De kinderen kunnen hun ondersteuning voor participatie ontvangen via Stichting Leergeld. Zij worden hier niet door geraakt.

Peuteropvang en VVE
Deze middelen zijn bestemd voor extra toeleiding naar en deelname aan de peuteropvang en VVE-programma's. Vanwege de geformaliseerde harmonisatie per 1-1-2018 en de gewijzigde kostensystematiek wordt dit bedrag ingezet om het voorzieningenniveau voor peuteropvang in stand te houden. Per abuis is dit bedrag in de begroting 2018 teveel verlaagd. Dit wordt nu bijgeraamd om structurele tekorten te voorkomen.

Jeugdgezondheidszorg
Vanaf januari 2019 wordt het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) gedecentraliseerd naar gemeenten. Vandaar dat door Zuidzorg een hogere subsidie is aangevraagd voor 2019. Met de decentralisatie worden ook extra middelen overgeheveld naar de algemene uitkering. Naar verwachting gaat het om een bedrag van circa € 35.000 voor Cranendonck. Dit bedrag is voldoende om de hogere subsidie te betalen.

Onderzoeken / behoud VO
Deze bijdrage (€ 51.000) is niet meer noodzakelijk voor het behoud van het huidige voortgezet onderwijs in Cranendonck. Het BraVO! College is inmiddels uitgebreid met de leerjaren 3 en 4 voor de mavo. Het Bravo! College heeft zijn plek in Cranendonck weer geborgd. De bijdrage kan derhalve beëindigd worden. Dit wordt los gezien van een bijdrage van de gemeente aan het opzetten van een Mbo-opleiding. Hiervoor moeten eventuele noodzakelijke middelen via een separaat voorstel gereserveerd worden.

Beleidsindicatoren

Om de vergelijkbaarheid van gemeentes te verbeteren, zijn conform de vernieuwde BBV-richtlijnen een aantal beleidsindicatoren voor dit programma bepaald:

Naam indicator	Eenheid	Bron	Jaar	Cranendonck	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 inwoners van 5 - 18 jaar	Ingrado	2017	0,0	1,82
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners van 5 - 18 jaar	Ingrado	2017	4,57	26,58
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs (12-21 jaar)	DUO	2016	1,8%	1,7%
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	2017	641,9	758,2
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2015	0,67%	1,45%
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2015	3,35%	6,58%
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS	2017	66%	66,7%
Achterstandsleerlingen *)	% 4 t/m 12 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2012	8,6%	11,6%
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2015	1,24%	1,52%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners 18 jr eo	CBS	2017	23,7	41,1
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15 – 65 jaar	CBS	2017	9,2	29
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	2017	7,9%	9,7%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	2017	0,8%	1%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	2017	Nog onbekend	0,4%
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners	GMSD	2017	50	57
Demografische druk **)	%	CBS	2018	77,6%	69,6%

**Deze indicator is komen te vervallen.*

*** De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.*

Relatie met verbonden partijen

In overeenstemming met de vernieuwde BBV-richtlijnen wordt in elk programma beknopte informatie gegeven over de verbonden partijen die hiermee een relatie hebben. Voor dit programma zijn dat de onderstaande verbonden partijen. Meer gedetailleerde informatie over deze partijen is nog steeds terug te vinden in de paragraaf.

GGD

Doel: De GGD Brabant Zuidoost is een regionaal samenwerkingsverband met de gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre. Doel van deze regeling is de behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de Wet publieke gezondheid.

Financiële informatie: (x €1.000,-)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemeentelijke bijdrage	323	328	335	335	335	335	335

Regionaal Bestuur Openbaar Onderwijs de Kempen

Doel: Samen met negen andere gemeenten houdt de gemeente Cranendonck het openbaar basisonderwijs in stand via een gemeenschappelijke regeling. De school bestuurlijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn overgedragen aan de Stichting de Kempen, regionaal bestuur voor openbaar en algemeen basisonderwijs.

Financiële informatie: (x €1.000,-)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gemeentelijke bijdrage	0	0	0	0	0	0	0

Werkvoorzieningsschap de Risse

Doel: Werkvoorzieningsschap de Risse zorgt voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening voor de gemeenten Cranendonck, Nederweert en Weert. De Risse richt zich primair op het vinden van aangepast werk voor mensen met een Sw-indicatie. Met de komst van de Participatiewet ontwikkelt de Risse zich naar een mens- ontwikkelbedrijf.

Financiële informatie: (x €1.000,-)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemeentelijke bijdrage (gelijk aan budget ten behoeve van Wsw in participatie-budget)	2.380	2.193	2.055	1.891	1.799	1.768	1.731

Overzicht baten en lasten programma

Programma Sociaal Domein	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Werk en Inkomen	3.539	3.983	3.948	3.803	3.603	3.603
Maatschappelijke ondersteuning	127	135	135	135	135	135
Jeugd		12	300	300	300	300
Onderwijs	131	208	5	5	5	5
Totaal Inkomsten	**3.797**	**4.338**	**4.388**	**4.243**	**4.043**	**4.043**
Werk en Inkomen	-7.861	-7.459	-8.110	-7.915	-7.777	-7.777
Maatschappelijke ondersteuning	-5.607	-5.472	-5.967	-5.902	-5.902	-6.001
Jeugd	-4.494	-4.283	-6.172	-5.660	-5.439	-5.140
Onderwijs	-1.941	-1.756	-1.492	-1.438	-1.434	-1.421
Totaal Uitgaven	**-19.903**	**-18.970**	**-21.741**	**-20.915**	**-20.552**	**-20.339**
Reserves	1.625	1.340	0	0	0	0
Mutaties reserves	**1.625**	**1.340**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo na bestemming	**-14.481**	**-13.292**	**-17.353**	**-16.673**	**-16.509**	**-16.296**

Programma 5: Bestuur + algemene dekkingsmiddelen

Missie van het programma:
De gemeente Cranendonck is een open, transparante en betrouwbare publiekrechtelijke organisatie. Op basis van een verantwoorde inzet van de beschikbare middelen draagt zij zorg voor handhaving en naleving van de geldende wet- en regelgeving. De gemeente staat ten dienste van alle burgers en overige partijen.

Producten:
1. Algemeen bestuur
2. Dagelijks bestuur
3. Openbare orde
4. Burgerdiensten/dienstverlening
5. Algemene dekking
6. Bedrijfsvoering

---

1. Product Algemeen bestuur

Wat wil de raad bereiken?
De raad staat ten dienste van alle burgers en overige partijen. Het streven van de raad is om een open, transparante en betrouwbare publiekrechtelijke organisatie te zijn die zijn kaderstellende en controlerende rol volgens het duale stelsel vervult.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
			2019	2020	2021	2022
Burgers voelen zich vertegenwoordigd door de gemeenteraad	5,1	WSJG	6,3*			

**De streefwaarde is door een aangenomen amendement bij de vaststelling van de begroting 2017 verhoogd van 5,4 naar 6,3.*

Toelichting bestaand beleid

Raadsprogramma Samen Doen!
De raad heeft het raadsprogramma 2018-2022 “Samen Doen!” vastgesteld. Dit raadsprogramma wordt vertaald naar een collegeprogramma.

Burgerparticipatie
In het raadsprogramma 2018-2022 is de doorontwikkeling van burgerparticipatie benoemd als rode draad bij alle ontwikkelingen. Bij alle vraagstukken wordt het komend jaar de vraag gesteld: Wat hebben onze inwoners hieraan? Het gaat niet alleen om betrokkenheid bij beleidsvorming en uitvoering. Inwoners worden ook gestimuleerd om met eigen ideeën en initiatieven aan de slag te gaan. Zodat ze zichtbaar invloed hebben op hun eigen leefomgeving.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsstukken die de raad in het verleden heeft vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Reglement van orde voor de vergaderingen van de raad van de gemeente Cranendonck 2015	03-02-2015
• Verordening van de adviescommissie van de gemeenteraad van Cranendonck 2015	03-02-2015
• Reglement betreffende de samenstelling, werkwijze en bevoegdheden van het presidium van de raad 2015	03-02-2015
• Verordening rekenkamercommissie 2016	05-02-2013
• Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2013	25-11-2014
• Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden	11-03-2014
• Griffieverordening Cranendonck	15-09-2015
• Financiële verordening	17-09-2015
• Controleverordening	19-02-2013
• Normenkader financiële rechtmatigheid	16-01-2017

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Bovenstaande lijst laat zien dat er binnen dit product weinig bestaand beleid is dat aangepast kan worden en daarmee een financieel voor- en/of nadeel met zich meebrengt.

De resultaatafspraken
De raad beschikt over een –door de griffier aangeleverde– actuele, digitale lange termijn agenda.

Resultaatafspraken LTA raad

- De raad vervult zijn kaderstellende en controlerende rol aan de hand van de volgende P&C-producten c.q. beleidsnotities die wij in 2019 ter besluitvorming aanbieden:
    - Kadernota
    - Programmabegroting (meerjarige structureel sluitend)
    - Jaarstukken
    - 2 Buraps
- Over de jaarstukken geeft de controlerende externe accountant een (goedkeurende) controle-verklaring af voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid. Bovendien is sprake van instemming door de toezichthouder Provincie Noord-Brabant van de programmabegroting.

2. Product Dagelijks bestuur

Wat wil de raad bereiken?
Om de doelstellingen van de raad te realiseren, voert het college het collegeprogramma uit dat bij aanvang van elke raadsperiode wordt opgesteld. Hierbij zorgt het college ervoor dat zij ten dienste staat van alle burgers en overige partijen en haar rol vervult conform de Gemeentewet. De voortgang van het afhandelen van het collegeprogramma is door middel van de Lange Termijn Agenda (LTA) inzichtelijk gemaakt voor de raad. Planningen, mijlpalen en acties worden in de LTA bijgehouden.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
			2019	2020	2021	2022
Inwoners hebben vertrouwen in burgemeester en wethouders	6,0	WSJG	6,3*			
Burgemeester en wethouders maken hun beloften waar	5,3	WSJG	5,7*			
De gemeente wordt goed bestuurd	5,8	WSJG	6,1*			

**De nieuwe streefwaarde is gebaseerd op de gemiddelde score voor gemeenten met < 25.000 inwoners uit de laatste meting.*

Toelichting bestaand beleid

Collegeprogramma
Na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 is een nieuw raadsprogramma opgesteld en vertaald naar een collegeprogramma, dat momenteel wordt uitgevoerd.

Formatie wethouders
Na de vaststelling van het raadsprogramma is, gezien de hoge ambitie van het raadsprogramma, ervoor gekozen om de formatie van wethouders te verhogen van 2,6 fte naar 3 fte. De meerkosten zijn € 46.000. Deze hoge ambitie heeft ook zijn weerslag op de ambtelijke organisatie.

Oud-bestuurders
De premies voor de uitkeringen en pensioenen van (oud)-wethouders stijgen met € 60.000.

De resultaatafspraken:
- Jaarschijf 2019 van het collegeprogramma is uitgevoerd.
- Alle, op basis van wet- en regelgeving, noodzakelijke besluiten zijn genomen.
- De actieve informatieplicht aan de raad is vervuld door o.a. het opleveren van raadsinformatiebrieven en het organiseren van raadsinformatieavonden.

3. Product Openbare orde

Wat wil de raad bereiken?
In de gemeente Cranendonck leven de mensen samen in een veilige en leefbare woonomgeving. De gemeente heeft de regierol met betrekking tot de integrale veiligheid. De gemeente gaat de toezicht- en handhavingscapaciteit op alle beleidsterreinen breder inzetten.

1. Openbare orde en Veiligheid

Welke effectindicatoren horen hierbij?
Het oordeel van de burger over veiligheid. Dit oordeel wordt onderzocht door het uitvoeren van de benchmark "Waar staat je gemeente".

Waar staat je gemeente laat het beeld zien van 2016. De index laat het procentuele verschil zien tussen Cranendonck en Nederland. De resultaten zijn in onderstaande tabel opgenomen samen met het doel voor 2019.

Onderwerp	Bron	Cranendonck	Nederland	Streefwaarde 2019
Overlastindex*	WSJG	94	93	92
Index onveiligheidsgevoelens**	WSJG	90	92	88
Index vermijdingsgedrag***	WSJG	79	100	77
Index onveiligheidsperceptie****	WSJG	94	92	92

*Overlastindex: De maat voor ervaren overlast in de buurt.
**Onveiligheidsgevoel: De maat voor ervaren onveiligheid in de buurt
***Vermijdingsgedrag: de maat van hoe vaak men het eigen gedrag aanpast aan situaties in eigen buurt.
****Onveiligheidsperceptie: De maat waarin men de veiligheidssituatie in eigen buurt ervaart

Deze tabel laat zien dat de inwoners van Cranendonck iets meer overlast ervaren dan de rest van Nederland. De onveiligheidsgevoelens liggen op een iets lager niveau dan in Nederland. Het vermijdingsgedrag ligt beduidend lager na in Nederland. De onveiligheidsperceptie ligt net iets hoger dan in Nederland.

Toelichting bestaand beleid
In 2015 is de "Kadernota Integrale Veiligheid" door de gemeenteraad vastgesteld. De Kadernota bevat de prioriteiten met betrekking tot veiligheid voor 2015-2018. Jaarlijks wordt door het college het uitvoeringsprogramma op grond van die Kadernota vastgesteld. In het uitvoeringsprogramma staat aangegeven wat we dat jaar gaan doen. Het nieuwe veiligheidsbeleid voor de periode 2019-2022 wordt naar verwachting eind 2018 aan de gemeenteraad ter vaststelling aangeboden. De veiligheid bij het station in Maarheeze en Ondermijning zijn onderwerpen die hierin verwerkt worden.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad in het verleden heeft vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Algemeen Plaatselijke Verordening	11-04-2017
• Kadernota Integrale Veiligheid	10-03-2015
• Beleidsplan Veiligheidsregio Brabant Zuid-Oost 2015-2019	03-07-2015
• Beleidsvisie externe veiligheid	11-10-2011
• Regionaal Veiligheidsplan Oost Brabant 2015-2018	17-12-2014
• Omgevingsbeleidsplan	20-01-2015

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
De budgetten die bij integrale veiligheid horen worden vastgesteld uit diverse gemeenschappelijke regelingen (Veiligheidshuis, RIEC etc.).

Nieuwe beleidsvoornemens:

- Bibob
  Toepassing Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob).
  Op grond van de Beleidsregel Bibob 2017 gemeente Cranendonck worden aanvragen in het kader van de Drank- en Horecawet of andere bijzondere wetten, omgevingsvergunningen, subsidies en vastgoedtransacties getoetst op de Wet Bibob. Medewerkers geven uitvoering aan deze toets. Daarom moet aandacht worden besteed aan de implementatie van de Beleidsregel Bibob en moeten betrokken medewerkers worden opgeleid. Dit wordt binnen de bestaande formatie opgevangen.

- Basisteamprogrammaleider Ondermijning
  Om de slagkracht van de aanpak ondermijning te versterken en te verbeteren is door de Driehoek plus (burgemeesters van de 6 deelnemende gemeenten, Openbaar Ministerie, Politie en Belastingdienst) het voorstel gedaan om een fulltime basisteamprogrammaleider Ondermijning aan te stellen (1 FTE). De bijdrage per gemeente wordt berekend aan de hand van het inwoneraantal. De totale bijdrage voor Cranendonck bedraagt €18.000.

Resultaatafspraken:
- Beleidsregels Bibob zijn geïmplementeerd.
- Basisteamprogrammaleider is operationeel.

2. Integrale aanpak toezicht en handhaving

Toelichting bestaand beleid
In 2015 is het "Omgevingsbeleidsplan 2015-2018" door de gemeenteraad vastgesteld. Dit beleidsplan bevat de prioriteiten met betrekking tot toezicht en handhaving voor 2015-2018. Ook is op basis van dit beleidsplan een uitvoeringsprogramma vastgesteld. Daarnaast wordt ieder jaar een jaarverslag vastgesteld waarin een overzicht van de monitoringsgegevens van de laatste jaren.

Detailhandelvisie A2-gemeenten en de Regionale Detailhandel visie
Het detailhandelsbeleid ziet toe op de versterking van de centra van Budel en Maarheeze en daarmee op het behoud van het voorzieningenniveau naar de toekomst. Door dit beleid te vertalen naar uitvoering, wordt dit beleid opgevolgd.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad in het verleden heeft vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Omgevingsbeleidsplan 2015 – 2018	27 januari 2015
• Omgevingsuitvoeringsprogramma 2018	23 januari 2018
• Jaarverslag Integrale Handhaving 2017	24 april 2018
• Evenementenbeleid	Oktober 2012
• Horeca convenant	14 december 2011
• Convenant paracommercialisme gemeente Cranendonck 2018	Januari 2018
• Regionale Detailhandel visie	
• Detailhandelvisie A2-gemeenten	2015

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Voor de uitvoering van de integrale toezicht en handhaving wordt onder andere gebruik gemaakt van de Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant (ODZOB). Indien er minder toezicht en handhaving wordt uitgevoerd, zal er ook minder gebruik worden gemaakt van de ODZOB en zullen deze kosten lager zijn.

Nieuwe beleidsvoornemens
Door goede, integrale en zichtbare handhaving (toezicht en controles) laten we als gemeente zien zaken serieus te nemen. Snel reageren op signalen is daarbij van wezenlijk belang en voldoende beschikbare capaciteit is voorwaardelijk. Door controles van verschillende vakgebieden te combineren, gaan we efficiënt met de beschikbare capaciteit om en kan het effect groter zijn. Samen zien we meer! In 2018 evalueren we de handhavingscapaciteit. Omdat de huidige capaciteit onvoldoende blijkt, verwachten we dat een uitbreiding noodzakelijk is. Er spelen diverse ontwikkelingen die vragen om een integrale aanpak van toezicht en handhaving: het nieuwe omgevingsbeleidsplan, bouwen, aanpak adreskwaliteit en adresfraude en de regionale detailhandelsvisie.

Omgevingsbeleidsplan toezicht en handhaving
In 2018 wordt gewerkt aan een nieuw Omgevingsbeleidsplan. Hierin worden prioriteiten gesteld voor toezicht en handhavingstaken. Afhankelijk van de te maken keuzes is de verwachting is dat de uitvoer van dit plan extra kosten met zich mee brengt.

Aanpak adreskwaliteit en adresfraude
Cranendonck voert sinds 2018 risicogerichte adrescontroles uit, daarbij ondersteund door de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA). Verschillende teams verwerken de resultaten en gegevens uit deze huisbezoeken in hun reguliere werkprocessen.
De effecten en opbrengsten van adrescontroles werken door op verschillende gemeentelijke vakgebieden maar ook buiten gemeentelijk als het gaat om b.v. belastingtoeslagen en zelfs op het gebied van ondermijning (adresfraude is niet zelden een symptoom van georganiseerde criminaliteit).
Het uitvoeren van de risicogerichte adrescontroles zelf is een nieuwe taak en past bij de veranderende rol en het veranderende takenpakket van Burgerzaken en bij Handhaving.

Handhaving regionale detailhandelsvisie
In 2015 heeft de gemeenteraad de 'detailhandelsvisie A2-gemeenten' met de bijbehorende beleidsregel vastgesteld en is ingestemd met de overkoepelende regionale detailhandelsvisie. Dit beleid, tot stand gekomen in gezamenlijkheid met de provincie Noord-Brabant en de Metropoolregio, geeft duidelijk richting aan de actuele detailhandelsvraagstukken. Regio-breed is gevraagd om dit beleid tot uitvoering te brengen en daar waar nodig tot handhaving over te gaan. Het opstellen van het handhavingsbeleidsplan start in 2018. Vanuit daar vindt actieve informatievoorziening plaats. Projectmatige uitvoering van het detailhandelsbeleid start in 2019. Deze projectmatige aanpak is van belang om het beleid kracht bij te zetten en daadwerkelijk door te voeren. Met het actief inzetten op controles en het doorlopen van benodigde procedures worden ongewenste situaties verholpen en naar de toekomst toe voorkomen.

4. Product Burgerdiensten/dienstverlening

Wat wil de raad bereiken?
Een dienstverlening die voldoet aan de behoefte en logica van onze klanten. De gemeente heeft haar dienstverlening vraaggericht, efficiënt en proactief ingericht en levert kwalitatief hoogwaardig werk.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	2017 Cr	2017 NL	Bron	Streefwaarde 2018
Gemiddelde directie dienstverlening		6,48	6,77	WSJG	
Ontevreden over dienstverlening		18%	13%	WSJG	
Aanvragen of voorleggen gemakkelijk		70%	79%	WSJG	
Afhandelingstijd acceptabel	8,8	73%	76%	WSJG	
Medewerker voldoende deskundig	8,7	69%	77%	WSJG	
Burger/klant is aangenaam verrast		39%	43%	WSJG	
Communicatie en voorlichting	8,8	6,53	6,69	WSJG	
Voldoende communicatie over verloop afhandeling		66%	69%	WSJG	
Gemeente gebruikt heldere taal		59%	66%	WSJG	
Digitale dienstverlening	7,0	6,60	6,94	WSJG	

Getal is een waardering tussen 0 en 10
Het % is het % burgers/klanten '(helemaal) mee eens'

Toelichting bestaand beleid
Het product burgerdiensten/dienstverlening is het product waar de klanten onze gemeente grotendeels op herkennen. Het betreft dan het uitgeven van alle wettelijke documenten zoals de paspoorten, rijbewijzen etc. Maar ook producten zoals de begraafplaats, klachten & meldingen en WOZ. Contact met onze klanten is er via alle kanalen; zowel aan de balie als via telefoon, e-mail en digitale diensten.
Het eerste klantencontact (ontvangst) en een proactieve informatievoorziening zijn een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden. Daarvoor moeten we in ieder geval voldoen aan onze wettelijke verplichting(en) die samenhangen met de Basisregistratie Personen (BRP). Daarnaast leveren we ook procesgerelateerde informatie aan onze burgers en overige klanten. Ook het beheren en het sturen op product- en procesinformatie via alle kanalen ziet de gemeente als haar taak. Daarbij probeert de gemeente de gebruikers te verleiden naar het digitale kanaal.

<u>Basisregistratie Personen (BRP)</u>
De medewerkers Burgerzaken zijn de toezichthouders op de BRP en de specialisten op het gebied van persoonsgegevens, identiteitsvaststelling, het onderkennen van ID-fraude en de toezicht op woonadressen. Het uitvoeren van adresonderzoeken neemt een steeds belangrijkere plaats in, in de werkzaamheden. Daarmee verhogen we de kwaliteit van de BRP-gegevens en zorgen we voor kwaliteit van de registratie aan de voorkant van ieder overheidsproces dat gebruik maakt van persoonsgegevens.

<u>Aanpak adreskwaliteit</u>
2019 is het jaar waarin we de aanpak van adresfraude structureel in onze organisatie implementeren. We continueren het toezicht door middel van huisbezoeken en nemen stappen in het tot stand brengen van binnengemeentelijke samenwerking. Ook de samenwerking met ketenpartners krijgt dit jaar vorm.

De nieuwe identiteit van Burgerzaken; transitie burgerzaken
Nieuwe technologieën en de toenemende digitalisering hebben invloed op alle thema's van Burgerzaken: persoonsinformatiemanagement, identiteitsmanagement, verkiezingen, dienstverlening en innovatie. Burgerzaken ontwikkelt zich in 2019 verder in haar rol van poortwachter en buitendienst voor de gehele overheid. Opleidingen en het opdoen van ervaring op het gebied van identiteits- en adresfraude vormen daar een onderdeel van.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad in het verleden heeft vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Beleidsprogramma Dienstverlening 2012 - 2015	15-11-2011
• Bestuursopdracht 'visie op de organisatie 2017	01-12-2016

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Dit product is in geringe mate beïnvloedbaar. Het beheer van de Basisregistratie Personen (BRP) is een wettelijke verplichting en daardoor nauwelijks te beïnvloeden.
Het niveau van dienstverlening zoals omschreven in het "Beleidsprogramma Dienstverlening" volgt voor een groot deel landelijke richtlijnen. Ook hier is dus niet veel invloed op uit te oefenen. Voor een deel beschrijft het beleidsprogramma echter ook het ambitieniveau van de gemeente zelf, en dit is wel beïnvloedbaar. Te denken valt aan openings-, wacht- en doorlooptijden.

Aan het leveren van producten van het team burgerdiensten ligt een wettelijke verplichting ten grondslag, waardoor hier nauwelijks beïnvloedingsmogelijkheden zijn. De kosten die voor deze producten gemaakt worden, worden gedekt door de tarieven die voor deze producten gevraagd worden.

Nieuwe beleidsvoornemens

- In 2014 is de geldigheidsduur voor paspoorten en identiteitskaarten voor personen van 18 jaar en ouder verlengd van vijf naar tien jaar. De gevolgen hiervan voelen we vanaf 2019 in de inkomsten. De begroting is hier vanaf 2019 structureel op aangepast (€ 62.000 in 2019 oplopend tot € 115.000 in 2022).
  In tegenstelling tot de reisdocumenten, blijft de vraag naar rijbewijzen in 2019 (en 2020) hoog. De verlaagde vraag naar reisdocumenten biedt ons ruimte die we nodig hebben voor de transitie Burgerzaken.

- In 2019 vinden er twee verkiezingen plaats; Provinciale Statenverkiezingen en het Waterschap (20 maart) en de verkiezingen voor het Europees Parlement (23 mei). In de begroting 2019 is geen rekening gehouden met de dubbele verkiezingen. Een extra budget voor de 2e verkiezingen is daarom noodzakelijk. Daarnaast verwachten we verdere wettelijke verplichtingen als het gaat om de toegankelijkheid van stembureaus. Om hieraan te voldoen zijn investeringen nodig (o.a. drempelplaten, bewegwijzering). Totale extra lasten: € 26.000.

- Vervanging verkiezingsborden (aanplakborden) in de kernen en herijking (aantal) locaties. Huidige borden zijn aan vervanging toe en kunnen niet volgens ARBO-norm geplaatst worden. Verwachte eenmalige investering: € 20.000.

Resultaatafspraken

- De gemeente voldoet aan de wettelijke verplichtingen rondom basisregistraties. Dit betekent dat zij bij de uitvoering van haar publieke taken gebruik maakt van deze registraties. De BRP is actueel. Dit wordt getoetst door een zelfevaluatie (audit), waaruit voor de gemeente een slagingspercentage van minimaal 95% voortvloeit.
- Verkiezingen Provinciale Staten en Waterschap (maart 2019).
- Verkiezingen Europees Parlement (mei 2019).

Resultaatafspraken LTA raad

In het raadsprogramma Samen doen! is de wens uitgesproken om in beeld te brengen of er een behoefte is aan contante betalingen. In 2019 voeren we een behoeftepeiling contante betalingen aan de balie in het gemeentehuis uit.

5. Product Algemene dekking

Wat wil de raad bereiken?

De gemeente voert een gezond financieel beleid. Gezien de grote tekorten in het sociaal domein is het de komende jaren niet mogelijk om een jaarlijks structurele begroting te krijgen. De koers is bijgesteld en de komende jaren vullen we de te korten aan vanuit de algemene reserves.

Er is sprake van een goede vermogenspositie waardoor we onze verplichtingen nakomen en de gewenste investeringen voor onze inwoners en bedrijven doen. Voor deze investeringen kunnen –na zorgvuldige overweging– (bestemmings)reserves ingezet worden. De verhouding tussen de hoogte van de woonlasten en het niveau van de voorzieningen is goed. De belastingen en heffingen zijn gebaseerd op het principe van kostendekkende tarieven.

Welke effectindicatoren horen hierbij?

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
			2019	2020	2021	2022
Er is sprake van een goede verhouding tussen de hoogte van de gemeentelijke belastingen en het voorzieningenniveau.	5,3	WSJG	5,8*			

**De nieuwe streefwaarde is gebaseerd op de gemiddelde score voor gemeenten met < 25.000 inwoners uit de laatste meting.*

Toelichting bestaand beleid

Vanaf 2016 is de gemeente wettelijk verplicht aangifte vennootschapsbelasting te doen. Het gaat hierbij over een klein aantal onderneming gerelateerde activiteiten (zoals grondzaken, reclame-activiteiten, markten e.d.). Het doel van de invoering van deze belasting is het opheffen van oneerlijke concurrentie die het bedrijfsleven ervaart als gevolg van activiteiten die door de gemeente worden aangeboden. Op basis van de huidige inzichten van de belastingdienst en de eerste inventarisatie is de verwachting dat de invoering van de vennootschapsbelasting voor de gemeente Cranendonck alleen voor de grondexploitatie financiële gevolgen heeft. De hieruit voortvloeiende kosten komen ten laste van de grondexploitatie. Wij doen jaarlijks aangifte over het voorgaande afgesloten boekjaar.

<u>Loon- en prijscompensatie 2019-2022</u>

In de Kadernota 2018 is opgenomen dat wij vanaf de programmabegroting 2018 in de meerjarenraming loon- en prijsindexeringen toepassen. Om de loon- en prijsstijgingen op te vangen kiezen wij ervoor om vanaf de programmabegroting 2018 een stelpost op te nemen en niet automatisch de budgetten te

verhogen. Eventuele niet-benodigde loon- en prijsstijgingen in enig jaar komen dan als voordeel terug in de exploitatie. Het indexeren van budgetten is namelijk geen automatisme. Alleen aantoonbare loon- en prijsstijgingen komen hierdoor in aanmerking voor indexatie. Omdat de stelpost prijscompensatie in 2018 niet volledig is benut nemen wij vanaf 2019 75% van de prijscompensatie op als stelpost.

COA
Het COA blijft de komende jaren gebruikmaken van het terrein van de voormalige Nassau Dietz kazerne voor opvang van vreemdelingen en de aanmeldstraat. Vanwege de teruglopende instroom van vreemdelingen in ons land wordt het opvangcentrum in omvang gereduceerd (van 1.500 naar 800). Dit heeft invloed op de te ontvangen middelen van het COA. De bijdrage is gebaseerd op het aantal opvangplaatsen. Voor de aanmeldstraat en de taken die daar voor de gemeente bij horen, ontvangen we uit de algemene uitkering een vast bedrag per jaar. Dit bedrag wordt niet afhankelijk gesteld aan het aantal personen wat naar het AZC komt.

Onderstaand overzicht omvat de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad in het verleden heeft vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
• Legesverordening	12-12-2017
• Verordening Afvalstoffenheffing	12-12-2017
• Verordening Rioolheffing	12-12-2017
• Verordening OZB	12-12-2017
• Verordening Toeristenbelasting	12-12-2017
• Verordening Lijkbezorgingrechten	12-12-2017
• Verordening Marktgelden	12-12-2017
• Verordening Rechten en precariobelasting	12-12-2017
• Verordening Innemen van standplaatsen	12-12-2017
• Verordening Reclamebelasting	12-12-2017
• Financiële verordening 2015	15-09-2015
• Nota Reserves en voorzieningen 2015	14-04-2015
• Nota Activering, waardering en afschrijving 2015 – 2018	14-04-2015
• Treasurystatuut	26-01-2010
• Verordening baatbelasting	2005

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Binnen dit product bestaat een behoorlijke mate van beïnvloedbaarheid. Algemene dekkingsmiddelen zijn namelijk die inkomsten waartegenover vaak geen directe dienstverlening en/of bestedingsverplichtingen staan. Ze zijn vrij besteedbaar met uitzondering van afvalstoffen- en rioolopbrengsten. Het verhogen van bestaande belastingen of het invoeren van nieuwe belastingen zijn instrumenten die beschikbaar zijn om inkomsten te genereren.

Uitkering Gemeentefonds
De berekening van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds is gebaseerd op de septembercirculaire 2018.

De resultaatafspraken
- De structurele lasten zijn gedekt door structurele baten.
- De woonlasten voor burgers en bedrijven zijn niet verhoogd met uitzondering van inflatie. Mocht een verhoging toch nodig blijken, dan laten we zien dat de lasten en voordelen voor de inwoners met elkaar in evenwicht zijn.
- Op twee momenten per jaar beoordelen we de hoogte van de reserves & voorzieningen.
- De nog niet gerealiseerde bezuinigingstaakstellingen worden opgepakt.

Resultaatafspraken LTA raad

- De tarieven van rechten, heffingen en belastingen zijn tijdig vastgesteld net als de bijbehorende verordeningen.
- Producten P&C-cyclus: kadernota, begroting, jaarrekening, bestuursrapportages.

6. Product Bedrijfsvoering

Wat wil de raad bereiken?
De samenleving verandert en de organisatie verandert mee. Cranendonck is een enthousiaste en stimulerende partner die samenwerkt in de breedste zin van het woord om maatschappelijke doelen te realiseren. Hierbij wordt altijd de positieve benadering gehanteerd: "Wat kan er wel" en "Hoe kunnen wij bijdragen" is bij elk vraagstuk de insteek. Vertrouwen is het uitgangspunt van waaruit wij handelen. De ambtelijke organisatie is extern gericht en zorgt daarmee voor een optimale ondersteuning van het bestuur bij het uitvoeren van haar taken.

Door de overheveling van de bedrijfsvoeringstaken naar de GRSA2 wordt de ondersteuning vanuit dit samenwerkingsverband geleverd. Een groot deel van dit product is derhalve opgenomen in de paragraaf Verbonden Partijen en paragraaf bedrijfsvoering.

Welke effectindicatoren horen hierbij?
Omdat burgerparticipatie een onderdeel is van het product bedrijfsvoering, zijn hier de effectindicatoren opgenomen die een relatie hebben met burgerparticipatie. Ten aanzien van de bedrijfsvoering zijn er verder geen effectindicatoren opgenomen in "Waar staat je gemeente".

Omschrijving	Realisatie (voorgaande jaren)	Bron	Streefwaarden			
			2019	2020	2021	2022
De burgers hebben invloed op wat er in de gemeente gebeurt	5,3	WSJG	5,8*			
Burgers worden voldoende betrokken bij de totstandkoming van gemeentelijke plannen	5,5	WSJG	5,8*			
De gemeente is geïnteresseerd in de mening van haar burgers	6	WSJG	6,2*			
Er zijn voldoende mogelijkheden tot inspraak op gemeentelijke plannen	5,7	WSJG	6*			
Burgers worden voldoende betrokken bij de uitvoering van gemeentelijke plannen	5,4	WSJG	5,6*			
Burgers hebben voldoende invloed op datgene wat de gemeente doet	5	WSJG	5,2*			

**De nieuwe streefwaarde is gebaseerd op de gemiddelde score voor gemeenten met < 25.000 inwoners uit de laatste meting.*

Toelichting bestaand beleid
Binnen dit product staat de organisatieontwikkeling centraal. Voor 2019 en de komende jaren betreft dit vooral het verder ontwikkelen van de organisatie. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt hier nader op ingegaan en zijn de speerpunten voor 2019 nader toegelicht.

Visie op de organisatie
In de paragraaf bedrijfsvoering komt de visie aan de orde. De doorontwikkeling naar een toekomst-bestendige organisatie is een verandering die niet van vandaag op morgen is gerealiseerd. De komende jaren ligt daarom voor de organisatie de focus op een doorontwikkeling naar de visie. Hiervoor is een plan opgesteld, waarin is uitgewerkt welke stappen gezet moeten worden en welke middelen daarvoor nodig zijn.

Onderstaand een overzicht van de belangrijkste beleidsdocumenten die de raad in het verleden heeft vastgesteld in relatie tot dit product:

Naam	Datum
- Beleidsprogramma Dienstverlening	15-11-2011
- Beleidsnota 'Communicatie- en burgerparticipatie: onmisbare schakels'	15-11-2011
- GR A2 Samenwerking	19-04-2016
- Inkoopbeleid	30-05-2017
- Bestuursopdracht visie op de organisatie	11-04-2017

Beknopte toelichting financieel beïnvloedbare onderwerpen bestaand beleid
Voor dit product is vooral de visie leidend.

In 2017 is het inkoopbeleid geactualiseerd en uitgevoerd, op basis van nieuwe Europese wet- en regelgeving.

De gemeente Cranendonck heeft invloed in de GRSA2 organisatie via het algemeen en dagelijks bestuur. Door sturing op de begroting en buraps van de GRSA2 kunnen kosten en beleidskeuzes bijgestuurd en ondersteund worden. De begroting 2019 voor de GRSA2 is vastgesteld.

Het P-budget 2019
Met de nieuwe visie ontstaat er een nieuwe inrichting van het P-budget waarbij de uitgangspunten in de begroting 2018 zijn heroverwogen. In deze programmabegroting 2019 is dit P-budget verwerkt conform deze uitgangspunten.

Waar staat je gemeente
In 2017 is meegedaan aan "Waar staat je gemeente". De uitkomsten zijn in het eerste half jaar van 2018 gepresenteerd en bieden de basis voor de effectindicatoren voor de programmabegroting 2019.

Nieuwe beleidsvoornemens

Strategische visie
Het presidium heeft in april 2017 ingestemd met het voorstel van het college van B&W om over te gaan tot een gewijzigde opzet, structuur en personele invulling van de Denktank en heeft nog aanvullende input geleverd. Ook heeft het presidium ingestemd met het voorgestelde vervolgtraject, waarbij werving van een beoogd voorzitter de eerste actie is. Het vervolgtraject wordt medio 2019 opgepakt.

Financiële verordening
Naar aanleiding van de wijziging in het BBV wordt door de VNG een geactualiseerde (model) financiële verordening uitgebracht. De financiële verordening van Cranendonck wordt in 2019 geactualiseerd.

Wettelijk

Ensia en Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Om te kunnen voldoen aan de ENSIA/BIG (Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeentenwetgeving) dienen er aanvullende investeringen gedaan te worden in de beveiliging van e-mailen, netwerkbeveiliging, mobile device management alsook in opleiding en training van medewerkers. Om te kunnen voldoen aan de nieuwe AVG wetgeving is uitvoering van een aantal wettelijke maatregelen nodig waaronder de benoeming van een functionaris gegevensbescherming (FG) en een privacy offer. De kosten zijn € 68.000 structureel en € 20.000 incidenteel in 2019.

Digitale agenda 2020

Gemeenten maken deel uit van een sterk veranderende samenleving, waarin de steeds verdere digitalisering van de informatievoorziening een van de belangrijkste ontwikkelingen is. De Digitale Agenda 2020 (DA2020) ondersteunt, ontzorgt en versterkt gemeenten daarbij en doet dat aan de hand van een zestal doelstellingen:

1. Meer data gedreven werken;
2. Optimaliseren van gemeenschappelijke infrastructuur;
3. Samen organiseren;
4. Verbeteren dienstverlening inwoners;
5. Verbeteren dienstverlening ondernemers;
6. Verder brengen van innovatie en onderzoek.

Hoofddoel van dit alles is een gelijkwaardige informatiepositie voor onze inwoners en bedrijven. De kosten zijn € 60.000 structureel en € 16.000 incidenteel in 2019.

Inrichting gemeentehuis/werf

De bureaustoelen voldoen niet meer aan de arbo-eisen en zijn aan vervanging toe. Daarnaast dienen er enkele aanpassingen gedaan te worden aan de inrichting van het gemeentehuis en de gemeentewerf om de werkplekken aan de geldende arbo-eisen te laten voldoen. De lasten zijn € 12.000 structureel.

Generatiepact

In 2017 is het generatiepact ingegaan, dit geeft oudere medewerkers de mogelijkheid om een aantal uren minder te gaan werken met behoud van gedeeltelijke compensatie over de uren die niet meer gewerkt worden en 100% pensioenopbouw. De bedoeling is dat de uren worden opgevangen door een jongere medewerker. In Cranendonck wordt ruim gebruik gemaakt van deze regeling (ca 10%). De vrijvallende middelen zijn onvoldoende om jonge medewerkers te kunnen betalen. In de kadernota staat dat een deel van het generatiepact gecompenseerd zou worden door middelen beschikbaar te stellen om jongeren (trainees) aan te nemen. De financiële situatie vraagt om dit te gaan temporiseren en gedeeltelijk vanaf 2021 in te gaan zetten.

De resultaatafspraken

- Elementen uit de nieuwe visie van Cranendonck zijn geïmplementeerd.
- De ondersteunende taken worden in A2 verband uitgevoerd op minimaal het niveau dat nu van toepassing is.
- De midoffice is geïmplementeerd en daardoor werken we zaakgericht.

De resultaatafspraken LTA raad

- Financiële verordening

Beleidsindicatoren

Om de vergelijkbaarheid van gemeenten te verbeteren, zijn conform de vernieuwde BBV-richtlijnen een aantal beleidsindicatoren voor dit programma bepaald:

Naam indicator	Eenheid	Bron	Jaar	Cranendonck	Nederland
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	2018	4,4	*
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	2018	4,4	*
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	2018	€ 321	*
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	2018	pm	*
Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	2018	14,3%	*
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt	2017	50	131
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	KLPD	2014	0	1,3
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2017	0,7	2,2
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2017	4,4	5
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2017	1,7	2,9
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2017	2,7	4,8
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS	2018	€ 244	€ 230
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	2018	€ 690	€ 649
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	2018	€ 761	€ 721

**Betreft nieuwe gegevens, waardoor er nog geen vergelijkingscijfers van Nederland beschikbaar zijn.*

Relatie met verbonden partijen

In overeenstemming met de vernieuwde BBV-richtlijnen is in elk programma beknopte informatie weergegeven over de verbonden partijen die hiermee een relatie hebben. Voor dit programma zijn dat de onderstaande verbonden partijen. Meer gedetailleerde informatie over deze partijen is nog steeds terug te vinden in de betreffende paragraaf.

A2-samenwerking

Doel: De gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende en Valkenswaard zijn de onderlinge samenwerking aangegaan vanuit de overtuiging dat dit de individuele bestuurskracht en identiteit van de afzonderlijke gemeenten versterkt. Het behoud van kwaliteit, het borgen van de continuïteit, het verbeteren van de dienstverlening, het verminderen van de kwetsbaarheid en (op termijn) efficiencyvoordelen zijn voor alle gemeenten belangrijke motieven om een nieuwe stap in de samenwerking te zetten.

Financiële informatie: (x €1.000,-)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemeentelijke bijdrage	2.390	4.516	4.516	4.776	4.754	4.635	4.522

Veiligheidsregio Brabant Zuidoost

Doel: De veiligheidsregio Brabant Zuidoost (VRBZO) behartigt de belangen van de gemeenten in het samenwerkingsgebied op de terreinen van:

- Brandweerzorg
- Ambulancezorg
- Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen
- Rampenbestrijding en crisisbeheersing
- Gemeenschappelijke meldkamer.

De VRBZO is een regionaal samenwerkingsverband van de gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.
De veiligheidsregio's in Nederland nemen beslissingen ten aanzien van de voorbereiding op en de bestrijding van zware ongevallen, branden, rampen en crises.

Financiële informatie: (x €1.000,-)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemeentelijke bijdrage	944	1.046	1.087	1.139	1.139	1.139	1.139

Overzicht baten en lasten programma

Programma Bestuur + Algemene Dekkingsmiddelen	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Algemeen bestuur		0	19	20	20	20
Algemene dekking	34.254	31.639	33.976	34.850	35.639	36.579
Bedrijfsvoering	14.707	15.318	0	0	0	0
Burgerdiensten	439	385	262	216	192	186
Dagelijks bestuur	0	15	20	20	20	20
Openbare orde & Veiligheid	82	82	82	82	82	82
Totaal Inkomsten	**49.482**	**47.439**	**34.359**	**35.188**	**35.953**	**36.887**
Algemeen bestuur	-727	-654	-629	-630	-629	-629
Algemene dekking	-3.683	-1.112	-1.546	-2.269	-2.786	-3.250
Bedrijfsvoering	-16.030	-16.158	-0	-0	-0	-0
Burgerdiensten	-1.527	-1.105	-1.330	-1.463	-1.459	-1.459
Dagelijks bestuur	-1.042	-754	-768	-732	-707	-707
Openbare orde & Veiligheid	-1.842	-1.596	-1.694	-1.697	-1.696	-1.695
Totaal Uitgaven	**-24.851**	**-21.379**	**-5.967**	**-6.791**	**-7.277**	**-7.740**
Saldo voor bestemming	**24.631**	**26.060**	**28.392**	**28.397**	**28.676**	**29.147**
Reserves	147	620	91	91	91	91
Mutaties reserves	**147**	**620**	**91**	**91**	**91**	**91**
Saldo na bestemming	**24.779**	**26.680**	**28.483**	**28.488**	**28.767**	**29.238**

Programma 6: Overhead

Inleiding
Door de herziening van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is dit programma vanaf de begroting 2017 opgenomen. Door deze herziening worden de overheadkosten vanaf 2017 verantwoord op een taakveld "Overhead". Hierdoor wordt direct zichtbaar wat de overheadskosten van de gemeente zijn. De kenmerken van dit programma zijn anders dan in de andere programma's; om die reden wijkt de indeling ook af.

Doelstelling van het programma Overhead is om de raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead van de gehele organisatie en de raad ook meer zeggenschap over die kosten te geven. Om dit te kunnen vaststellen, wordt een definitie van het begrip overhead geïntroduceerd, waarbij we gebruik maken van de definities uit 'vensters voor bedrijfsvoering'.

Om inzicht te krijgen in alle elementen van de bedrijfsvoering zijn we in 2017 gestart met 'vensters voor bedrijfsvoering', een benchmarksysteem om inzicht te krijgen in alle elementen van de bedrijfsvoering. Vanaf de begroting 2018 worden de cijfers van de overhead conform de nieuwe methode toegelicht.

De definitie van overhead luidt: *alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.* De definitie maakt het mogelijk een aantal kosten rechtstreeks toe te rekenen. Hieronder een samenvatting van wat onder overhead valt:

1. Leidinggevenden primaire proces
2. Financiën, toezicht en controle op eigen organisatie
3. Personeel en organisatie
4. Inkoop
5. Communicatie
6. Juridische zaken
7. Bestuursondersteuning
8. Informatie en automatisering
9. Facilitaire zaken en huisvesting
10. DIV (Documentatie en Informatie Voorziening)
11. Managementondersteuning primaire proces

De Cranendonckse vertaling van de overhead
In de begroting 2017 is een eerste stap gezet met betrekking tot de nieuwe richtlijn. In de begroting 2018 is een verdere stap gezet door de overhead verder uit te werken.

Voor de begroting 2019 hebben we de systematiek van de urentoerekening verbeterd. De gegevens zijn afgestemd op de nieuwe organisatie. De verbeterde systematiek van urentoerekening is verwerkt in begroting 2019. Op programmaniveau verandert daardoor dus het een en ander. Verder heeft de verbeterde urentoerekening gevolgen voor de leges, het rioolrecht en de afvalstoffenheffing. In de paragraaf lokale heffingen gaan we hier verder op in.

Vanaf de begroting 2018 corrigeren we de doorberekeningen voor de overhead. Deze moeten immers op een apart taakveld worden verantwoord. Dit betekent dat de doorberekende uren vanaf 2018 worden toegerekend exclusief overhead. Het taakveld overhead wordt apart zichtbaar gemaakt en niet meer verdeeld over de verschillende programma's. Door het centraal begroten van kosten van overhead gebeurt het berekenen van de "tarieven" extracomptabel.

De overhead bedraagt voor 2019 ruim € 6 miljoen. Dit betekent een opslag per productief uur van circa € 46. Als percentage van de totale lasten van de begroting komt Cranendonck in de begroting 2019 tot een overheadpercentage van 12,9%.

In onderstaande tabel is de overhead gespecificeerd.

Omschrijving	Bedrag x 1.000
Directie/leidinggevende in het primair proces	855
Communicatie	80
Personeel & organisatie/HRM	442
Gemeentewerf/tractie	254
Facilitaire zaken/huisvesting	690
Ondersteuning	137
A2 samenwerking (exclusief W&I)	3.405
Visie op de organisatie	200
Totaal overhead	**6.063**

HOOFDSTUK 2: PARAGRAFEN

Paragraaf bedrijfsvoering

1. De Gemeentelijkschappelijke Regeling Samenwerking A2 (GRSA2)

Algemeen

De bedrijfsvoeringstaakgebieden van de gemeente zijn per 1 januari 2017 ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende en Valkenswaard; de Samenwerking A2 gemeenten (GRSA2). De dienstverlening van de GRSA2 heeft tot doel om de deelnemende gemeenten optimaal te faciliteren bij het realiseren van hun ambities. Dit door de uitvoering van de ondersteunende taken op het gebied van financiën, communicatie, personeel en organisatie, informatiemanagement, juridische zaken, inkoop, facilitaire zaken en bestuurs- en management ondersteuning. Daarnaast verzorgt de GRSA2 de uitvoerende werkzaamheden op gebied van Werk en Inkomen voor de deelnemende gemeenten.

De takenbundeling op bedrijfsvoering moet voor de gemeente leiden tot meer kwaliteit, borging van de continuïteit, verminderde kwetsbaarheid, een versterking van de dienstverlening én het behalen van efficiencyvoordelen op de bedrijfsvoeringstaken in de periode 2017-2022, uitgaande van het takenpakket zoals dat is overgegaan naar de GRSA2 en omstandigheden bij de start.

De GRSA2 is voor de gemeente Cranendonck een bekende en betrouwbare samenwerkingspartner, die in nabijheid van de gemeente functioneert en de werkwijzen en gewoonten van de gemeente van binnenuit kent. De zelfstandigheid en beleidsautonomie van de gemeente Cranendonck blijft daarbij onaangetast.

Wat gaat de GRSA2 in 2019 doen?

Voor een optimale ondersteuning van de primaire processen van de gemeente Cranendonck, sluiten de inhoudelijke ontwikkelingen in de dienstverlening van de GRSA2 aan bij de ambities van de gemeente, zoals deze zijn geformuleerd in deze begroting. Net als in de overige A2-gemeenten zijn burgerparticipatie, de ontwikkeling van de organisatie als moderne overheid en hun medewerkers naar ‘de moderne ambtenaar’, die als ambassadeur en regisseur opereert en plaats- en tijdonafhankelijk werkt in Cranendonck belangrijke thema’s.

Aandachtsgebieden bedrijfsvoering 2019

Harmoniseren en standaardiseren bedrijfsvoering
Voor het bereiken van de doelstellingen van de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering welke de gemeente aan de GRSA2 heeft opgedragen is het harmoniseren van het bedrijfsvoering beleid en het standaardiseren van bijbehorende processen en systemen noodzakelijk. Dit zal ook in 2019 een belangrijk aandachtsgebied zijn samen met de andere A2 gemeenten. Denk hierbij aan zoveel mogelijk uniformeren van de inrichting van de financiële administratie, Planning & Control proces, archief, applicaties, enz.

Informatiebeveiliging en privacy
Binnen de gemeente is het college van burgemeester en wethouders integraal verantwoordelijk voor de beveiliging van informatie binnen de werkprocessen van de gemeente. Informatiebeveiliging gaat niet over ICT alleen, het gaat over informatie in alle verschijningvormen binnen de organisatie.

Informatiebeveiliging en privacy blijven bij het meer en meer digitaal werken belangrijke thema’s. Op 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht geworden. De AVG vraagt om nieuw denken én handelen. Zo hebben inwoners het recht op inzage in waar en welke gegevens van ze worden verwerkt. Inwoners hebben ook het recht om ‘vergeten’ te worden. Dat wil zeggen dat ze het recht hebben om zich te laten verwijderen uit databases, tenzij legitieme wettelijke vereisten dit voorkomen.

De komende jaren nemen de digitale dreigingen voor de gemeentelijke organisaties toe. Om nieuwe risico's en dreigingen op het gebied van de beschikbaarheid, vertrouwelijkheid en integriteit van gegevens het hoofd te kunnen bieden zijn technische aanpassingen van onze ICT-omgeving onontkoombaar.

2. DE VISIE OP DE ORGANISATIE

In 2016 heeft Cranendonck de nieuwe visie "hallo ik ben Cranendonck", opgesteld die uitgaat van lef en vertrouwen, het nemen van eigen verantwoordelijkheid en waarbij we kijken naar mogelijkheden en ons niet verschuilen achter de regels. Op 17 april 2017 heeft uw raad de bestuursopdracht hierover vastgesteld.

Voor het realiseren van deze nieuwe visie is een ontwikkelprogramma opgesteld waarin via 6 ontwikkellijnen wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen:

- Klantgerichtheid
- Samenspel met bestuur en Raad
- Regie, participatie & cocreatie
- Personele ontwikkelingen
- Autonomie
- Reorganisatie

Organisatieontwikkeling
Als gemeente maken we een beweging naar verantwoordelijkheid nemen én uitdragen. Met een platte organisatie die intensief samenwerkt in zelfsturende teams van taakvolwassen medewerkers, zetten we ons zo effectief mogelijk in voor onze inwoners, gasten en bedrijven. Met als doel: resultaat. In april van 2017 heeft de raad de bestuursopdracht voor de organisatieontwikkeling vastgesteld en daarmee zijn ook de financiële middelen ter beschikking gesteld. Dit betekent dat er in totaal voor 2017, 2018 en 2019 € 800.000 beschikbaar is gesteld. De ontwikkellijn reorganisatie is in 2017 afgerond.

Wat gaan we in 2019 doen?
In 2019 gaan we verder met de doorontwikkeling van de vijf ontwikkellijnen om de doelstellingen te realiseren. Enkele activiteiten die wij in 2019 oppakken zijn:

- Verdere uitwerking (samenspel) van de samenwerkingsrelatie Raad-Bestuur-Organisatie waarbij het (samen)werken volgens de nieuwe uitgangspunten van de visie leidend zijn. Dit dus zowel op individueel niveau als in de keten.
- Externe klankbordgroep Vonck draait
- Verdere toepassing lean en ontwikkelen mindset bij onze processen.
- Kwaliteit dienstverlening meten en waar nodig verder verbeteren.
- Strategische personeelsplanning.
- Het overdragen van delen van bedrijfsvoeringsprocessen aan de taakverantwoordelijken binnen de teams.

3. HET P-BUDGET 2019

Bij de vaststelling van de kadernota 2018 is in het kader van realistisch begroten voorgesteld om vanaf 2018 indexeringen toe te passen. Voor de salariskosten is een percentage van 3% (cao-ontwikkeling loonvoet sector overheid aangehouden.
De werkelijke stijging van de salarissen is hoger dan de loonvoet sector overheid. Dit wordt vooral veroorzaakt door functiewaarderingen en periodieken.

In onderstaande tabel staat weergegeven hoe het P-budget voor 2019 is opgebouwd.

	2018	**2019**
Niet-beïnvloedbare kosten (Bestuur en Raad)	1.012.000	1.087.000
Opleiding en secundaire arbeidsvoorwaarden	408.000	357.000
Administratieve kosten	220.000	259.000
Totale salariskosten	6.005.000	6.263.000
Totaal P-budget	**7.645.000**	**7.969.000**

Het p-budget stijgt met € 324.000 ten opzichte van 2018. Dit wordt op hoofdlijnen veroorzaakt door:
€ 120.000 bestuur en raad (uitbreiding formatie wethouders en pensioenverplichtingen oud-wethouders)
€ 200.000 index salariskosten, functiewaardering en periodieken. Er zijn een aantal interne verschuivingen tussen de categorieën van het P-budget verwerkt, per saldo heeft dit geen invloed op het totale p-budget.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de robuustheid van de gemeentelijke begroting. In deze paragraaf beschrijven wij hoe sterk de gemeente is om onvoorziene, financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid daarvoor veranderd hoeft te worden. Om dit te kunnen beoordelen, moeten we inzicht hebben in de omvang en achtergronden van de aanwezige weerstandscapaciteit en de risico's die voor onze gemeente aanwezig zijn. In 2015 zijn we gestart met risicomanagement, wat heeft geresulteerd in een vernieuwde paragraaf weerstandsvermogen. In de afgelopen jaren hebben we risicomanagement verder doorontwikkeld en ook in 2019 zetten we hier verdere stappen in.

Drie soorten risico's
Bij het inventariseren van risico's is het van belang om een onderscheid te maken tussen jaarlijks terugkerende risico's en risico's die specifiek zijn voor een bepaald jaar. Er zijn risico's, zoals onzekerheden ten aanzien van de hoogte van de algemene uitkering, die van invloed zijn op het beleid van de gemeente, die elk jaar voorkomen en daarmee structureel van aard zijn. Dit betekent echter niet dat de kans op het risico en het financieel gevolg bij het voorkomen van het risico elk jaar hetzelfde is. Deze risico's worden elk jaar opnieuw gekwantificeerd.

Daarnaast zijn er risico's die specifiek zijn voor een bepaald jaar, omdat er in dat jaar bijvoorbeeld een project loopt dat risico's met zich meebrengt. Dit soort risico's, zoals vertraging van een project door externe omstandigheden, moet elk jaar opnieuw in beeld worden gebracht. Ook bepaalde ontwikkelingen, zoals de decentralisaties in het sociaal domein, spelen niet elk jaar en zijn daardoor enkel in bepaalde jaren een risico.

Het risicoprofiel verschilt hierdoor van jaar tot jaar. Niet alleen de risico's verschillen qua kans en impact, maar ook de benodigde weerstandscapaciteit verschilt per jaar.

Naast jaarlijkse, structurele risico's en specifieke risico's per jaar zijn er ook nog risico's die niet te kwantificeren zijn. Hierbij gaat het om risico's die niet uit te drukken zijn in financiële middelen, maar waar we wel rekening mee moeten houden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het aantal eenmansfuncties dat er binnen de gemeente aanwezig is. Bij het uitvallen van een medewerker die op eenmansfunctie zit, kan bijvoorbeeld de uitvoering van taken stagneren. Het is echter lastig in te schatten wat de financiële gevolgen hiervan zijn, maar het is wel degelijk een risico dat we als organisatie lopen.

Wat is weerstandscapaciteit?
De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, op te vangen. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de uitvoering van taken op het huidige niveau. Structurele weerstandscapaciteit omvat de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de programma's. Hoe groot de totaal beschikbare weerstandscapaciteit moet zijn, is afhankelijk van de risico's die de gemeente loopt.

De beschikbare incidentele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de volgende onderdelen:
- De algemene reserve voor enerzijds het opvangen van risico's waarvoor geen voorziening is getroffen zonder dat de uitvoering van het reguliere beleid van de gemeente wordt verstoord (= ondergrens) en anderzijds een vrij aanwendbaar deel.
- De algemene reserve grondexploitatie (ARG) is het onderdeel van de weerstandscapaciteit dat gereserveerd is voor het opvangen van risico's met betrekking tot de grondexploitatie. Voor een verdere toelichting verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid.

- Vanuit het BBV is de gemeente verplicht om een post ‘onvoorziene uitgaven’ op te nemen in de begroting. Deze post is bedoeld voor het opvangen van onvoorzienbare, niet uitstelbare en onontkoombare uitgaven.
- De vrij aanwendbare bestemmingsreserves zijn reserves waaraan de gemeente een bepaalde bestemming heeft gegeven. Er is echter voor gekozen om de vrij aanwendbare bestemmingsreserves niet mee te nemen in de beschikbare weerstandscapaciteit. Aanwending van deze reserves kan namelijk negatieve gevolgen hebben voor bestaande voorzieningen.
- Stille reserves bestaan uit het verkoopresultaat (verkoopopbrengst minus lagere boekwaarde) van bijvoorbeeld groenstroken, gronden, gebouwen en aandelen, voor zover de verkoop binnen één jaar te realiseren is, de verkoop niet leidt tot een gat in de begroting en de verkoop de taakuitoefening van de gemeente niet aantast. In het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit is echter besloten om dit niet mee te nemen.

Naast de incidentele weerstandscapaciteit, heeft de gemeente nog de mogelijkheid om de structurele weerstandscapaciteit te verhogen. Er is namelijk een deel onbenutte belastingcapaciteit: bij het heffen van de OZB zitten we op dit moment nog niet aan de maximaal te heffen belasting. Hier zit nog ruimte voor de gemeente, waardoor het deel uit maakt van de beschikbare weerstandscapaciteit. Indien het nodig is, kan de OZB verhoogd worden, zodat risico’s opgevangen kunnen worden.

In de onderstaande tabel staat aangegeven op welke manier de beschikbare weerstandscapaciteit is opgebouwd.

Beschikbare weerstandscapaciteit * € 1.000,--	**1-1-2019**
Algemene Reserve**	€ 11.522
Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG)	€ 924
Onvoorziene uitgaven	€ 10
Stille Reserves	pm
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	**€12.456**
Eigenaar woning	€ 381
Eigenaar niet-woning	0
Gebruiker niet-woning	0
Totaal structurele weerstandscapaciteit *	**€ 381**
*Globaal op basis van ruimte 2015	
Totaal weerstandsvermogen	**€12.837**

** *Door de tekorten in het sociaal domein is de verwachting dat de algemene Reserve de komende jaren zal afnemen met circa € 6 miljoen. Dit heeft invloed op het weerstandsvermogen.*

Hoe is bepaald hoeveel weerstandscapaciteit we nodig hebben?
Om te bepalen of het weerstandsvermogen voldoende is, is naast de beschikbare weerstandscapaciteit ook inzicht nodig in de benodigde weerstandscapaciteit. Om de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen, zijn de risico’s die onze gemeente loopt organisatie-breed in kaart gebracht. Bij elk risico dat is genoemd in de inventarisatie, is aangegeven wat het risico inhoudt, wat de gevolgen zijn mocht het risico zich voordoen, welke beheersmaatregelen er eventueel genomen zijn en wat de maximale financiële gevolgen zijn (de impact). Op basis van deze analyse is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald.

Onze top 10 aan risico’s
In de onderstaande tabel presenteren we de top 10 van de risico’s. In totaal zijn er ca. 120 risico’s in beeld gebracht. In deze top 10 bevinden zich risico’s die enerzijds een grote kans hebben om voor te komen en anderzijds als ze voorkomen, substantiële financiële gevolgen hebben.

Voor 2019 zien we een spreiding van de risico’s over de verschillende beleidsvelden heen. Een groot risico ligt bij het niet doorgaan van de ontwikkeling van het DIC. Daarnaast zien we een risico rondom de grondexploitatie. Dit wordt inhoudelijk verder toegelicht in de paragraaf grondbeleid.

	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans x impact / financiële gevolgen
1	Door externe omstandigheden stagneert de verkoop van (gemeentelijke) gronden e.d.	Er ontstaan tekorten op de grondexploitatie.	Voor een verdere onderbouwing verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid.	€ 885.000
2	De noodzaak tot indiceren van specialistische jeugdzorg is groter dan het beschikbare budget	Overschrijding van het beschikbare budget	De indicaties worden getoetst voordat ze worden afgegeven door de consulent. Daarnaast worden de budgetplafonds maandelijks gemonitord, zodat dreigende overschrijding tijdig gesignaleerd wordt en bijsturing mogelijk is.	€ 500.000
3	De competenties van het personeel blijven achter en we kunnen onvoldoende gekwalificeerd personeel werven, terwijl de omgeving blijft veranderen.	Het verandervermogen van de eigen organisatie is niet voldoende, wat leidt tot tijdsverlies en overvraging van personeel. Het gevolg is dat men fouten maakt en personeel uitvalt.	Met de nieuwe visie op de organisatie en het implementatieplan wordt er gewerkt om dit risico te verkleinen / op te vangen. Ook is de afgelopen jaren al ingezet op verbetering van de competenties van het personeel.	€ 270.000
4	Plannen of bezuinigingen van hogere overheden leiden tot extra verplichte, maar niet begrote kosten voor de gemeente.	Door extra verplichte uitgaven of minder inkomsten door verlaging van uitkeringen of subsidies, wordt het budget dat de gemeente zelf kan beïnvloeden en inzetten lager.		€ 225.000
5	Bezuiniging-operaties De raad besluit om bezuinigingen door te voeren, bijvoorbeeld door het hanteren van een nullijn op het P-budget.	Door bezuinigingen kan de dienstverlening voor de externe en interne klant onder druk komen te staan. Als met bezuinigingen niet ook een efficiencyslag gemaakt wordt, zal de kwaliteit van de dienstverlening verlagen. De controle op en de dienstverlening aan interne klanten komt onder druk te staan en doorlooptijden zullen mogelijk oplopen.		€ 200.000
6	Na bodemonderzoek blijkt er bodemverontreiniging aanwezig te zijn, waardoor de gemeente verplicht is tot sanering.	Hiervoor zijn onvoldoende financiële middelen beschikbaar		€ 175.000

	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans x impact / financiële gevolgen
7	De gemeente heeft diverse garantstellingen afgegeven. Gemeente staat o.a. garant voor de gelden die de coöperatie Cranendonck NET u.a. inlegt bij de aanleg van glasvezel op de bedrijventerreinen binnen de gemeente.	Wanneer de coöperatie haar verplichtingen richting de financiële adviseur niet kan voldoen, dient de gemeente deze verplichting over te nemen.	Het risico dat de gemeente ook daadwerkelijk dient bij te springen bij het voldoen van verplichtingen is beperkt. Reden hiertoe is de aanwezigheid van kapitaal vanuit de BOM en de duidelijke binding tussen aanleg en de aansluiting van bedrijven op het glasvezelnet. Op het moment dat uitgaven worden gedaan volgt gelinkt hieraan ook inkomsten.	€ 150.000
8	De begroting is niet toereikend, waardoor de gemeente bij moet betalen en meer moet betalen aan de gemeenschappelijke regeling dan begroot	Het gevolg is dat de gemeente meer uitgaven krijgt.		€ 150.000
9	Ontbreken risicoreserve GRSA2	GRSA2 is onvoldoende in staat om onverwachte financiële tegenvallers op te kunnen vangen		€ 142.000
10	Er zijn een aantal mogelijke gevolgen: schade als gevolg van onjuist registeren in het kader van de WKPB, foutieve inschrijving in de BRP, foutieve belastingaanslag, mislopen legesinkomsten bij vergunningverlening, onjuiste overdracht bij grondtransacties, etc.	De gemeente Cranendonck, burgers en andere (overheids)-instanties maken gebruik van onjuiste (basis)gegevens voor topografie, kadaster, adressen, gebouwen, bestemmingsplannen, bodem, personen en rechtspersonen. De gebruiker van de informatie is zich hier niet van bewust.		€ 130.000

Totaalbedrag top-10 risico's 2018 en 2019
In 2018 bedroeg het totaalbedrag voor de top-10 risico's € 2.999.000. In 2019 is dit een bedrag van € 2.827.000. Dit verschil kan verklaard worden doordat er andere risico's in de top 10 staan dan vorig jaar. Daarnaast zijn de risico's die vorig jaar nog niet voldoende in beeld waren in 2019 beter gekwantificeerd.

Risico's met of zonder beheersmaatregel
Op het moment dat de risico's in beeld zijn, ontstaat natuurlijk de vraag hoe we die risico's beheersen. In bovenstaande tabel is nog niet voor elk risico een beheersmaatregel opgenomen. Maatregelen om het risico te verminderen kunnen oorzaakgericht of gevolggericht zijn. De eerste zorgen ervoor dat de kans dat de gebeurtenis optreedt, kleiner wordt. De gevolggerichte maatregelen zorgen ervoor dat de schade minimaal is wanneer de gebeurtenis toch plaatsvindt. In bovenstaande tabel is nog niet bij elk risico een beheersmaatregel benoemd. Dit is een vervolgstap die de organisatie nog moet zetten. Belangrijk om in het achterhoofd te hebben, is dat niet elk risico af te dekken valt met een beheersmaatregel. Een beheersmaatregel kan zo complex en/of duur van aard zijn, dat deze niet opweegt tegen het risico dat gelopen wordt.

Cranendonck kent een goede risicospreiding
Cranendonck kent een goede risicospreiding over de verschillende categorieën. De risico's die geïnventariseerd zijn, zijn verspreid over een groot aantal beleidsvelden en ook over verschillende

categorieën. Daarnaast is ook het aantal risico's dat een groot financieel gevolg heeft, in combinatie met een hoge kans van voorkomen, in evenwicht met de minder waarschijnlijke risico's.

Focus aanbrengen ten aanzien van sturing op risico's
Als we kijken naar de sturing op de risico's heeft het weinig zin om flink te sturen op risico's met een kleine impact en een kleine kans. Om gestructureerd om te gaan met risico's en te focussen op risicobeheersing richten we ons op de risico's boven de € 250.000 en die een kans van 70% of meer hebben dat ze voor komen.

Conclusie: Op dit moment hebben we voldoende weerstandsvermogen. Door de tekorten in het sociaal domein daalt het weerstandsvermogen de komende jaren.

Het weerstandsvermogen wordt berekend aan de hand van de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit is € 12.837.000. Hier staat een benodigde weerstandscapaciteit tegenover van € 6.010.000. Dit is de optelsom van alle risico's die zijn geïnventariseerd (en dus niet alleen de eerder gepresenteerde top 10). In vergelijking met vorig jaar is de benodigde weerstandscapaciteit gedaald. Dit is deels verklaarbaar uit het feit dat risicomanagement breder is uitgezet en meer dan voorheen er kritisch wordt gekeken naar mogelijke risico's. Verder zijn er beheersmaatregelen genomen waardoor de risico's zijn verkleind of de risico's zijn niet meer aan actueel. Dit houdt echter niet in dat de kans dat alle risico's zich voordoen groter is geworden; er is enkel kritischer gekeken naar mogelijke risico's en de bewustwording is daarmee ook vergroot.

Zoals eerder vermeld is in 2015 gestart met een brede risico-inventarisatie. In de aankomende jaren vindt een verdere kwaliteitsverbetering plaats ten aanzien van de beoordeling en inschatting van de risico's en wordt ook bepaald hoe Cranendonck om moet gaan met de situatie waarin verschillende risico's tegelijk voordoen. Wat betreft de betekenis hiervan voor de ondergrens van de Algemene reserve zal bij een eerstvolgende doorontwikkeling van deze paragraaf een voorstel worden gedaan.

Financiële kengetallen
Vanaf de begroting 2016 is het verplicht om in deze paragraaf vijf financiële kengetallen op te nemen. Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en beoordeling zijn enerzijds bedoeld om de financiële positie inzichtelijker te maken. Anderzijds zijn de kengetallen bedoeld om gemeenten met elkaar vergelijkbaar te maken.

Het opnemen van deze kengetallen in de begroting past in het streven naar meer transparantie. Daarnaast stelt het de raad in staat om op een eenvoudigere manier inzicht te krijgen in de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente. Deze kengetallen drukken namelijk de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting. Daarnaast maken de getallen inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Hiermee geven ze inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeentelijke begroting.

Wat betekenen deze financiële kengetallen?

1. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen
De netto schuldquote geeft het niveau van de schuldenlast van de gemeente weer, ten opzichte van de eigen middelen. Ook geeft het een indicatie van de druk op de rentelasten en de aflossingen op de exploitaties. Dit kengetal geeft aan hoeveel schuld een gemeente kan dragen. Vanaf 100% blijft te weinig leencapaciteit over om financiële tegenvallers op te vangen. Bij 130% of hoger is sprake van een zeer hoge schuld. Dit kengetal is gevoelig voor schommelingen in inkomsten.

Een hoge netto schuldquote hoeft niet per definitie een probleem te zijn: deze kan veroorzaakt zijn door afgesloten leningen die worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Hierdoor wordt inzichtelijk wat het aandeel van verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen		art BBV	Rek.	Begr.	Begr.
	Per 1 januari van het jaar:		2017	2018	2019
A	Vaste schulden	46	22.478	22.465	28.293
B	Netto vlottende schuld	48	10.636	7.200	2.404
C	Overlopende passiva	49	848	805	856
D	Financiële activa	36	-607	-607	-541
E	Uitzettingen < 1 jaar	39	-7.017	-11.500	-11.133
F	Liquide middelen	40	-310	-216	-576
G	Overlopende activa	40a	-716	-325	-292
	Totaal A t/m G		25.312	17.822	19.011
H	Totale baten	17	47.360	43.178	45.313
Netto schuldquote ongecorrigeerd ed. (A+B+C-E-F-G)/H x 100%			**54,7**	**42,7**	**43,1**
Netto schuldquote gecorrigeerd ed. (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%			**53,5**	**41,3**	**41,9**

Het verschil tussen de rekening 2017 en de begroting ontstaat omdat in de begroting 2017 de BBV wijziging met betrekking tot bijdrage activa in eigendom van derden niet verwerkt.

2. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Normaal bevindt de solvabiliteitsratio van een gemeente zich tussen de 80% en 30%. Bij een solvabiliteitsratio tussen de 30% en de 20% moet de gemeente oppassen en bij minder dan 20% is het bezit met zeer veel schuld belast. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Solvabiliteitsratio		art BBV	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A	Eigen vermogen	43	21.203	19.796	18.037
B	Balanstotaal		57.965	57.614	60.067
Solvabiliteitsratio			**36,6**	**34,4**	**29,7**

3. Grondexploitatie

De grondexploitatie kan een grote impact hebben op de financiële positie van de gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Terugverdienen betekent het aflossen van de schuld en het goedmaken van de rentelasten. Het kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het is dus belangrijk om te kunnen bepalen of er een reële verwachting is of de grondexploitatie kan bijdragen in de verlaging van de schuld.

Grondexploitatie		art BBV	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A	Bouwgronden (niet) in exploitatie		4.010	3.201	-286
B	Totale baten	17	47.360	43.178	45.313
Grondexploitaties A/B * 100%			**8,5**	**7,4**	**-0,6**

Het verschil in tussen 2017 en 2018 ontstaat doordat de BBV wijziging met betrekking tot de grondexploitatie niet in de jaarrekening 2017 is verwerkt.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Hiervoor gebruiken we het kengetal structurele exploitatieruimte. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat er wordt gekeken naar de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

Structurele exploitatieruimte		Begroting 2018	Begroting 2019
	Jaar:		
A	Totale structurele lasten	42.071	46.813
B	Totale structurele baten	42.237	44.743
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	173	161
E	Totale baten	43.178	45.313
	Structurele exploitatieruimte (B-A)+(D-C)/(E) x 100%	0,8%	-4,2%

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar opgevangen kan worden en of er ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte te kunnen weergeven is een ijkpunt nodig. Er is gekozen om de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven, ook omdat er behoefte is om inzicht te hebben in de lokale tarieven van omliggende gemeenten. De belastingcapaciteit wordt gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Daarnaast wordt er ook gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing. Bij de beoordeling van dit kengetal kan daarnaast worden vermeld welke ruimte er is ten opzichte van het te heffen tarief.

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	311	306	306*
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	202	202	202*
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	275	187	187*
D Eventuele heffingskorting voor een gezin	0	0	0
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	788	695	695
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1 (Coelo)	723	723	723
G Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde (E/F) * 100%	109	96	96

* uitgaande van de cijfers uit begrotingsjaar 2018

Paragraaf verbonden partijen

Algemeen

De gemeente Cranendonck heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen, te verdelen in gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen en samenwerkingsverbanden.

Als een gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere organisatie, spreken we van een verbonden partij. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel heeft in het bestuur of dat de gemeente stemrecht heeft. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van een faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Gemeenschappelijke regelingen/stichtingen

- GRSA2 samenwerking
- GGD
- Keyport 2020
- Metropoolregio Eindhoven
- Omgevingsdienst Zuidoost Brabant
- Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen
- Veiligheidsregio Brabant Zuidoost
- Werkvoorzieningsschap de Risse

Deelnemingen

- Bank Nederlandse Gemeenten
- NV Brabant Water

Samenwerkingsverbanden

- Stichting Bureau Inkoop en aanbesteding Zuidoost Brabant (BIZOB)
- Regionaal Informatie- en Expertise centrum (RIEC)
- Veiligheidshuis

De totale bijdrage aan de verbonden partijen is ruim € 8,9 miljoen (circa 19% van de begroting). In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de bedragen zoals ze zijn opgenomen in de begroting 2019-2022.

		2019	2020	2021	2022
GRSa2		4.776.000	4.754.000	4.635.000	4.522.000
GGD		335.000	335.000	335.000	335.000
Keyport 2020		52.000	52.000	52.000	52.000
MRE		286.000	286.000	286.000	286.000
ODZOB		238.000	238.000	238.000	238.000
VRBZO		1.139.000	1.139.000	1.139.000	1.139.000
De Risse		2.112.000	2.112.000	2.112.000	2.112.000
Totaal		**8.938.000**	**8.916.000**	**8.797.000**	**8.684.000**

Gemeenschappelijke regelingen/stichtingen

A2 samenwerking								
Vestigingsplaats	Heeze- Leende							
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling							
Bestuurlijk verantwoordelijk:	H. de Wijkerslooth							
Zitting in dagelijks bestuur	Ja, college van B&W							
Belang op basis van stemverhouding	33.3%							
Relatie met programma	Programma 5: bestuur en algemene dekkingsmiddelen							
Doel	De gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende en Valkenswaard zijn de onderlinge samenwerking aangegaan vanuit de overtuiging dat dit de individuele bestuurskracht en identiteit van de afzonderlijke gemeenten versterkt. Het behoud van kwaliteit, het borgen van de continuïteit, het verbeteren van de dienstverlening en het verminderen van de kwetsbaarheid en (op termijn) efficiencyvoordelen zijn voor alle gemeenten belangrijke motieven om een nieuwe stap in de samenwerking te zetten.							
Bestuurlijke ontwikkelingen	Per 1 januari 2017 zijn alle PIJOFACH taken van de drie gemeenten overgeheveld naar de A2-samenwerking. De begroting 2019 is opgesteld op basis van onderstaande uitgangspunten: • 1,1 miljoen taakstelling realiseren in 6 jaar tijd • GR-tekst is leidend voor het bepalen van de taken, formatie en budgetten van de GRSA2 in 2017 • De begroting 2019 is een reële begroting • Loonkosten GR blijven binnen kaders begrotingsomvang • Risicoanalyse als basis omvang weerstandsvermogen • Impact op gemeentelijke begrotingen per gemeente inzichtelijk • Projectkosten beschikbaar, frictiekosten kán later Een van de speerpunten voor 2019 wordt het verder harmoniseren van processen en applicaties.							
Risico	In de begroting van de GRSA2 is een risicoparagraaf opgenomen. In de Financiële regeling is opgenomen dat als onderdeel van het weerstandsvermogen de deelnemende gemeenten een risicoreserve aanhouden in hun eigen begroting. Hierin is aangegeven dat de inventarisatie van de risico's leidt tot een benodigde risicodekking van €460.000. Het aandeel van Cranendonck is € 142.000.							
Financiële informatie (x €1.000,-)		**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	Resultaat	327	212		0	0		
	Eigen vermogen	366	312					
	Vreemd vermogen	1.662	2.691					
	Gemeentelijke bijdrage	2.390	4.516	4.516	4.776	4.754	4.635	4.522

GGD	
Vestigingsplaats	Helmond
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Bestuurlijk verantwoordelijk:	M. Lemmen
Zitting in dagelijks bestuur	Nee
Belang op basis van bijdrage	2,8%
Relatie met programma	Programma 4: Zorg

Doel	De GGD Brabant Zuidoost is een regionaal samenwerkingsverband met de gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre. Doel van deze regeling is de gezamenlijke instandhouding van de GGD, alsmede de behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de Wet publieke gezondheid.							
Bestuurlijke ontwikkelingen	Door transities waarmee gemeenten en GGD te maken hebben (Jeugdwet, WMO, Participatiewet) verandert de maatschappelijke context van publieke gezondheid. Gezondheid wordt in toenemende mate gezien als een middel of voorwaarde voor maatschappelijke participatie. Het leggen van lokale verbindingen tussen gezondheid, zorg en participatie is een belangrijke maatschappelijke opgave voor gemeenten en GGD. Het Algemeen Bestuur heeft op 11 maart 2015 de volgende pijlers van de GGD in het licht van de toekomstige uitdagingen vastgesteld. Deze pijlers zijn ook in 2019 van kracht: 1. Monitoren, signaleren en adviseren 2. Uitvoerende taken gezondheidsbescherming 3. Publieke gezondheid bij rampen en crises 4. Toezicht houden 5. Jeugdgezondheidszorg 4-18 jaar 6. Ambulancezorg 7. Aanvullende taken publieke gezondheid De taken die de GGD voor de gemeenten uitvoert zijn binnen deze pijlers onderverdeeld, en zijn ongewijzigd.							
Risico	Het bestuur van de GGD maakt in zijn begroting 2019 melding van de volgende onzekerheden: - Ambities uit het Meerjarenbeleidsplan Een aantal eventuele financiële consequenties zijn nog niet inzichtelijk en daarom niet verwerkt in de programmabegroting. Uitgangspunt is om daarvoor in eerste instantie in- en externe financiering te zoeken. In situaties dat dat niet tot een afdoende oplossing leidt zal een en ander vooraf door middel van een dossier met business case worden voorgelegd. - Uitbreiding budget van zorgverzekeraars voor ambulancezorg de uitwerking van het meerjarenverbeterplan zal in 2019 nog tot een toename van kosten (en dito budget zorgverzekeraars) leiden. - Decentralisatie van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) De decentralisatie, die is uitgesteld van 2018 naar 2019, zal zeker financiële consequenties hebben maar nog onduidelijk is hoeveel. Zodra daar duidelijkheid over is zal deze door middel van een afzonderlijk dossier worden voorgelegd. Weerstandsvermogen. De omvang van de algemene reserve/weerstandsvermogen van de GGD is, zeker gezien de exploitatie-omvang, beperkt. De risico-inventarisatie van begin 2018 resulteerde in een benodigde weerstandscapaciteit van ca. € 2.000.000,- voor het Programma Publieke Gezondheid en ca. € 1.700.000,- voor het Programma Ambulancezorg. Het bestuur heeft echter eerder vastgesteld dat het weerstandsvermogen niet tot dat bedrag hoeft te worden aangevuld, omdat voor afdekking van de aanvullende risico's de gemeenten, als 'eigenaar' van de Gemeenschappelijke Regeling GGD Brabant-Zuidoost, toch al garant staan. Na bestemming van het verwachte resultaat 2017 bedraagt de Algemene Reserve Publieke Gezondheidszorg ca. € 450.000 en de Algemene Reserve Ambulancezorg ca. € 1.190.000,-.							
Financiële informatie (x €1.000,-)		**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	Resultaat	275	69					
	Eigen vermogen	3.050	2.754					
	Vreemd vermogen	13.875	11.985					
	Gemeentelijke bijdrage	323	328	335	332	332	332	332

Keyport 2020								
Vestigingsplaats	Weert							
Rechtsvorm	Stichting							
Bestuurlijk verantwoordelijk:	F. Kuppens							
Zitting in dagelijks bestuur	F. Kuppens heeft zitting in het stichtingsbestuur							
Belang op basis van stemverhouding	Het bestuur van de Stichting Keyport 2020 bestaat uit: Bestuurders A namens de helix partner overheid (één per gemeente en één namens de provincie Limburg) Bestuurders B namens de helix partner bedrijfsleven (maximaal vier bestuurders) Bestuurders C namens de helix partner kennis- en onderwijsinstellingen (maximaal vier bestuurders) Bestuurders A hebben één stem, bestuurders B en C hebben twee (niet deelbare) stemmen. Op basis van stemrecht heeft Cranendonck circa 4% belang.							
Relatie met programma	Programma 2: Economie + Ondernemen							
Doel	Keyport 2020 is de samenwerking tussen ondernemers, overheid en onderwijs (triple helix), een manier van werken om de economische structuur in en voor de regio te versterken. Keyport 2020 bundelt en regisseert de krachten van ondernemers, overheid, onderwijs en kennisinstellingen en fungeert als de centrale visie waarin de drie partijen zich herkennen. Keyport 2020 is de samenwerking tussen de gemeenten Leudal, Maasgouw, Nederweert, Roerdalen, Roermond, Weert en Cranendonck, ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen. Deze partijen slaan de handen ineen om de economische structuur van de regio duurzaam te versterken en het vestigingsklimaat te verbeteren onder één noemer: Keyport 2020.							
Bestuurlijke ontwikkelingen	Actieve participatie van zowel gemeente als ondernemend Cranendonck is van belang om successen te boeken en het gemeenschappelijk belang binnen de regio te positioneren. De gemeente is in 2015 toegetreden tot Keyport2020, waarmee de connectie met de grensprovincie en de daarin gelegen gemeenten versterkt wordt. Met de deelname van Keyport2020 was in 2017 een bedrag van € 0,90 per inwoner gemoeid. Vanaf 2018 is dit bedrag opgehoogd naar € 2,47 per inwoner. Reden van de ophoging is het wegvallen van de incidentele bijdrage van de provincie Limburg. Het financiële budget is jaarlijks afhankelijk van de Keyport2020-begroting welke separaat aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. Daarnaast is het ook van belang om werkbudget te hebben om activiteiten bij ondernemers onder de aandacht te brengen, dit werkbudget is onderdeel van de visie 'Economisch Cranendonck'.							
Risico	De bijdrage aan Keyport 2020 wordt jaarlijks vastgesteld door het AB Keyport 2020. Indien de begroting de door de gemeenteraad vastgestelde jaarlijkse bijdrage overschrijdt, dan zal eerst budget worden gevraagd aan de gemeenteraad.							
Financiële informatie (x €1.000,-)		**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	Resultaat	22.494						
	Eigen vermogen							
	Vreemd vermogen							
	Gemeentelijke bijdrage	19	30	52	52	52	52	52

Metropoolregio Eindhoven	
Vestigingsplaats	Eindhoven
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Bestuurlijk verantwoordelijk:	H. de Wijkerslooth
Zitting in dagelijks bestuur	Nee
Belang op basis van stemverhouding	De gemeente Cranendonck heeft 1 stem in het algemeen bestuur (gelijk aan 18 andere gemeenten, echter gemeenten Eindhoven, Helmond en voor deze bestuursperiode Laarbeek hebben 2 stemmen, omdat de DB-leden ook een stem hebben in het AB).
Relatie met programma	Programma 2: Economie + Ondernemen
Doel	Het doel van de Metropoolregio is het organiseren van een adequate vorm van samenwerking tussen gemeenten onderling en tussen overheid en maatschappelijke partners ter behartiging van de gezamenlijke belangen op de thema's economie, mobiliteit en ruimte, zoals nader uitgewerkt in een regionale agenda. De MRE is een belangrijke belangenbehartiger van de regio richting de provincie Noord-Brabant. De deelnemende gemeenten zijn Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.
Bestuurlijke ontwikkelingen	In 2013 is besloten om te stoppen met het SRE (Samenwerkingsverband Regio Eindhoven) in haar toenmalige vorm en over te gaan in de Metropoolregio Eindhoven (MRE): een flexibele samenwerkingsvorm op thema's. In januari 2015 is deze transitie van het SRE naar het MRE bekrachtigd door het aannemen van de nieuwe samenwerkingsregeling. In 2017 is de nieuwe samenwerking geëvalueerd om te bezien of we gezamenlijk de goede weg zijn ingeslagen. Het AB heeft aan de gemeenteraden wijzigingsvoorstellen aangeboden, waarop in het najaar van 2017 en de eerste maanden van 2018 door gemeenten via zienswijzen gereageerd werd. In de periode mei 2018 tot en met oktober 2018 worden vervolgens de wijzigingen en voorstellen voor de voorgestane koers doorgevoerd, waarna het AB in november 2018 besluiten hierover neemt en een samenwerkingsakkoord voor langere tijd vaststelt. Gemeenten worden dan in de periode december- 2018 – januari 2019 in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen, waarna finale besluitvorming plaatsvindt. zodat MRE vervolgens via de nieuwe focus en mogelijke nieuwe werkwijzen aan de slag gaat. *MRE nieuwe stijl* In de nieuwe samenwerkingsvorm MRE ligt de nadruk op bestuurlijke samenwerking, waarbij het voornemen is om meer focus aan te brengen. Dat betekent dat nog op vier thema's – te weten economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied – op het schaalniveau van MRE wordt samengewerkt, waarbij een stringentere relatie met de Brainportagenda gevolgd wordt. Daar waar in het verleden de SRE nog voor een groot deel ook een uitvoeringsorganisatie was, is dit nu grotendeels beperkt tot een ondersteunende ro (muv van archief via RHCE)l. De voormalige thema's / onderwerpen (zoals zaken als detailhandel/bedrijventerreinen – ruimtelijke strategie – wonen) worden in de loop van 2018 overgedragen aan gemeenten / subregio's Intensieve afstemming binnen de A2 tussen bestuurlijk en ambtelijk niveau vraagt meer uren. Dit betekent een lastenverzwaring bij iedere gemeente in zowel kennis, capaciteit, uren als ook in middelen. Aangezien het MRE enkel nog de organisatie op hoofdlijnen op zich neemt, komen deze kosten bovenop de bijdrage aan het MRE. De hoogte van de kosten is niet inzichtelijk en per jaar afhankelijk van de ambitie en de agenda van de gemeenten / subregio.

Risico	Doordat de WGR plus taken en de taken SRE oud komen te vervallen, daalt de gerealiseerde omzet van de MRE fors tot een niveau van afgerond € 11 miljoen. Dit heeft gevolgen voor de berekening van de hoogte van de Algemene Reserve en de hoogte van het weerstandsvermogen. De MRE heeft in haar begroting aan aantal risico's benoemd: • Subsidieverstrekking • Kosten reorganisatie • Risico's Regionaal Historisch Centrum • Garantstelling AVI (Attero) • Voorziening Gulbergen • Claim Cradle to Cradle bizz (C2C bizz) De algemene reserve van de MRE is op dit moment hoog genoeg om deze risico's te dekken, met een ondergrens van €700.000 en een bovengrens van ruim € 900.000.							
Financiële informatie (x €1.000,-)		**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	Resultaat	350	388					
	Eigen vermogen	4.824	4.037					
	Vreemd vermogen	26.086	20.345					
	Gemeentelijke bijdrage	270	274	286	286	286	286	286

Omgevingsdienst Zuidoost Brabant	
Vestigingsplaats	Eindhoven
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Bestuurlijk verantwoordelijk:	F. F. M. van der Wiel
Zitting in dagelijks bestuur	Nee
Belang op basis van stemverhouding	Ieder lid van het algemeen bestuur heeft één stem. Cranendonck heeft dus 1/22 van de stemmen. Besluiten worden genomen met een meerderheid van stemmen van de aanwezige leden. Besluiten betreffende vaststelling van de begroting, begrotingswijzigingen en jaarrekening worden genomen met een meerderheid van stemmen, met dien verstande dat de meerderheid van stemmen eveneens tenminste de helft van de omzet vertegenwoordigt welke de uitvoeringsdienst in het voorafgaande jaar heeft gegenereerd op basis van de basistaken en verzoektaken.
Relatie met programma	Programma 1: Wonen en leven Programma 5: Bestuur en algemene dekkingsmiddelen
Doel	De Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) voert namens de provincie Brabant en de gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezichthouden en handhaving.
Bestuurlijke ontwikkelingen	De ODZOB voert volgens afspraak met de deelnemers taken uit volgens vier programmadelen: basistaken, verzoektaken, collectieve taken en intensiveringbudget. Deze taken zijn uitgewerkt in de begroting van de ODZOB. Voor 2019 hebben onderstaande onderwerpen de aandacht: • Omgevingswet • Regionaal en uniform uitvoeringsbeleid • Verbod op asbestdaken (2024) • Intensivering bodemtoezicht

	• Zorgvuldige veehouderij en volksgezondheid • Klimaat en energie • Beleidsrijke uitvoeringsinformatie • Ogen en oren in het veld • Actuele bedrijfsgegevens
Risico	De omgevingsdienst heeft in haar begroting (niet-limitatief) een aantal risico's benoemd: • Bezuinigingen bij gemeenten en provincie leiden tot een omzetverlaging • Mutatie in werk, bijvoorbeeld taken Wbb / deregulering / lokaal beleid, t.z.t. de Omgevingswet • Verlies takenpakket aan kleine samenwerkingsverbanden en andere concurrenten • Niet realiseren van doelstellingen efficiency, standaardisatie, uitvoeringsbeleid, uniformiteit • Ongewenst informatielek • Onvoldoende kwaliteit geleverde producten/adviezen • Optreden personeel • Kosten ontwikkeling ICT-voorzieningen • Mislopen (deels) subsidies en vooruitwerken op nog te ontvangen subsidiegelden • Indexering begroting politieke discussie • Mis-match personeel versus werk Deze risico's kunnen leiden tot een negatief resultaat. Volgens de GR kan een negatief resultaat ten laste komen van de reserves en/of ten laste van de deelnemers. De ODZOB heeft een algemene reserve van 1,2 mln.

Financiële informatie (x €1.000,-)		**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	Resultaat	543	0*					
	Eigen vermogen	1.577	1.577					
	Vreemd vermogen	8.443	5.054					
	Gemeentelijke bijdrage	387	419	332	238	238	238	238

*na tariefcorrectie

Regionaal Bestuur Openbaar Onderwijs de Kempen	
Vestigingsplaats	Veldhoven
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Bestuurlijk verantwoordelijk:	M. Lemmen
Zitting in dagelijks bestuur	Nee
Relatie met programma	Programma 4: Zorg
Doel	Samen met negen andere gemeenten (Bladel, Eersel, Heeze-Leende, Nederweert, Oirschot, Reusel-De Mierden, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre) houdt de gemeente Cranendonck het openbaar basisonderwijs in stand via een gemeenschappelijke regeling. De schoolbestuurlijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn overgedragen aan de Stichting de Kempen, regionaal bestuur voor openbaar en algemeen basisonderwijs.
Bestuurlijke ontwikkelingen	De gemeente heeft in principe geen enkele inhoudelijke en financiële verantwoordelijkheid en bevoegdheid ten opzichte van Stichting de Kempen. Ook niet waar het gaat om de begroting van het schoolbestuur. Alleen als het schoolbestuur failliet zou gaan, wordt de gemeente weer verantwoordelijk voor de binnen de gemeentegrenzen aanwezige openbare basisscholen. De 10 aangesloten gemeenten vormen tezamen het Regionaal Samenwerkingsverband Openbaar Basisonderwijs De Kempen.
Risico	Er zijn op dit moment geen risico's benoemd.

Financiële informatie (x €1.000,-)		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Gemeentelijke bijdrage	0	0	0	0	0	0	0

Veiligheidsregio Brabant Zuidoost	
Vestigingsplaats	Eindhoven
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Bestuurlijk verantwoordelijk:	H. de Wijkerslooth
Zitting in dagelijks bestuur	Nee
Belang op basis van stemverhouding	Bij het vaststellen van de jaarrekening, begroting en begrotingswijzigingen brengen de leden die een gemeente vertegenwoordigen tot 20.000 inwoners één stem uit, de leden die een gemeente vertegenwoordigen met 20.000 of meer inwoners brengen twee stemmen uit, vermeerderd met een stem per volledig veelvoud van 15.000 inwoners, waarmee het aantal van 20.000 inwoners door die gemeente wordt overschreden. In dit geval heeft de gemeente Cranendonck twee stemmen. Bij de overige besluitvorming door het algemeen bestuur vindt stemming plaat op basis van de gewone stemwaardering (één stem per gemeente).
Relatie met programma	Programma 5: Bestuur en algemene dekkingsmiddelen
Doel	De veiligheidsregio Brabant Zuidoost (VRBZO) behartigt de belangen van de gemeenten in het samenwerkingsgebied op de terreinen van: • Brandweerzorg • Ambulancezorg • Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen • Rampenbestrijding en crisisbeheersing • Gemeenschappelijke meldkamer. De VRBZO is een regionaal samenwerkingsverband van de gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre. De veiligheidsregio's in Nederland nemen beslissingen ten aanzien van de voorbereiding op en de bestrijding van zware ongevallen, branden, rampen en crises.
Bestuurlijke ontwikkelingen	Bestuurlijke ontwikkelingen voor 2018/2019: 1. Visievorming: Het bestuur van de VRBZO ontwikkelt een visie tot 2025 en heeft hiervoor een bestuurlijke werkgroep ingesteld. De verwachting is dat de visie in 2018 wordt vastgesteld. 2. Evalueren effecten Toekomstvisie Brandweerzorg: De Toekomstvisie Brandweerzorg is al in 2017 geïmplementeerd. VRBZO heeft meetmethoden ontwikkeld om de effecten van deze implementatie te meten. Hiermee wordt duidelijk of de Toekomstvisie ook de gewenste effecten heeft gebracht. 3. VRBZO wil informatiegericht sturen: Uit de visitatie bleek dat de PDCA-cyclus niet wordt afgemaakt. Eind 2018 beschikt de VRBZO over managementinformatie om te bepalen of de juiste dingen goed zijn gedaan door de effecten van beleid zichtbaar te maken. Dit zorgt er voor dat VRBZO stuurt en beleid ontwikkelt gebaseerd op normen, cijfers, analyses en harde feiten en minder op basis van aannames en gevoel. 4. VRBZO stelt een brandweerzorgplan op: Doel is om een systematiek te ontwikkelen en implementeren die goed zicht geeft op de risico's voor burgers op het gebied van brand en gevaarlijke stoffen. 5. VRBZO wil sturen op de kwaliteit van medewerkers: De VRBZO richt zich op de thema's Human Resource Development (personeelsbeleid) en aantoonbare vakbekwaamheid voor alle functies (ontwikkelportfolio).

	6. VRBZO wil zich een beeld vormen van wat innovatie voor onze 'zorg voor veiligheid' kan betekenen: VRBZO gaat in gesprek met de onderwijssector en het bedrijfsleven in de regio. 7. VRBZO faciliteert medewerkers om verbindend te kunnen samenwerken: In 2018 wil VRBZO dat de faciliteiten (automatisering en huisvesting) de medewerkers helpen om verbindend te kunnen werken. 8. Starten met het meerjarenbeleidsplan 2020-2023: VRBZO levert een projectplan op basis waarvan meerjarenbeleidsplan kan worden opgesteld. 9. Voorbereiden op de invoering van de omgevingswet.
Risico	In 2015 heeft de VRBZO een onderzoek laten uitvoeren naar het risicobewustzijn van de VRBZO. Op basis daarvan is een 'Beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen' opgesteld, die is vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 10 december 2015. In deze nota worden een aantal risico's benoemd. Op basis hiervan is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op € 2 miljoen. In een jaarlijks op te stellen continuïteitsplan risico-inventarisatie worden de risico's gemonitord waarbij ook nieuwe risico's toegevoegd kunnen worden en bestaande risico's kunnen vervallen. Elke vier jaar vindt een evaluatie plaats op basis waarvan de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit opnieuw bepaald kan worden.

Financiële informatie

(x €1.000,-)

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Resultaat	2.412	952					
Eigen vermogen	9.172	7.561					
Vreemd vermogen	21.998	44.767					
Gemeentelijke bijdrage	944	1.046	1.087	1.139	1.139	1.139	1.139

Werkvoorzieningsschap de Risse	
Vestigingsplaats	Weert
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Bestuurlijk verantwoordelijk:	M. Lemmen
Zitting in dagelijks bestuur	Ja, M. Lemmen
Belang	De gemeente Cranendonck is, evenals de andere deelnemende gemeenten, met twee leden in het algemeen bestuur vertegenwoordigd. Het dagelijks bestuur bestaat uit drie afgevaardigden van het algemeen bestuur. Naast een algemeen bestuur heeft de Risse Holding bv een Raad van Commissarissen, bestaande uit drie externe leden die op basis van hun specifieke deskundigheid zijn aangetrokken.
Relatie met programma	Programma 4: Zorg Uitvoering vanuit GR A2 samenwerking
Doel	Werkvoorzieningsschap de Risse zorgt voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening voor de gemeenten Cranendonck, Nederweert en Weert. De Risse richt zich primair op het vinden van aangepast werk voor mensen met een Sw-indicatie. Met de komst van de Participatiewet breidt het takenpakket van De Risse uit. Dit gebeurt via inzet en uitbreiding van activiteiten van de 'dochterorganisatie' Werk.kom.
Bestuurlijke ontwikkelingen	Na het afblazen van de fusie met Westrom is een bredere ontwikkeling ingezet samen met Gemeente Weert en Nederweert om te komen tot een sociaal domeinbrede aanpak. De rol van de RIsse hangt samen met de uitkomsten van dit proces. Onze gemeente heeft een afnamegarantie afgegeven van € 150.000 t.b.v. volwaardige deelname in Werk.kom.
Risico	De begroting van 2019 van de Risse heeft een geraamd tekort van € 579.911. Dit wordt binnen het eigen vermogen van de Risse opgelost. De oorzaken hiervan zijn

	bezuinigingen op het Wsw-budget, krimp van de Wsw-doelgroep en beperkte financiële toegevoegde waarde van andere doelgroepen. De begroting is gebaseerd op voorlopige cijfers. Als in de loop van 2018 de beschikbare middelen (zoals de Wsw-middelen in het participatiebudget, beschut werken, blijfkansen Wsw-groep, bezettingsverloop 2018) bekend zijn, kan een exactere begroting gemaakt worden. In het najaar komt de eerste wijziging van de begroting. Die is gebaseerd op meer betrouwbare gegevens. De raad wordt hiervan in kennis gesteld. Volgens de begroting van de Risse is het weerstandsvermogen op dit moment voldoende om de benoemde risico's op te vangen. Er zijn daarom vooralsnog geen consequenties voor de gemeentebegroting in 2019.							
Financiële informatie (x €1.000,-)		**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	Resultaat	-456						
	Eigen vermogen	2.821						
	Vreemd vermogen	642						
	Gem. bijdrage (gelijk aan budget t.b.v. Wsw in participatie-budget)	2.380	2.193	2.055	1.983	2.112	2.112	2.112

Deelnemingen

Bank Nederlandse Gemeenten					
Vestigingsplaats	's-Gravenhage				
Bestuurlijk verantwoordelijk:	De burgemeester vertegenwoordigt, als wettelijke vertegenwoordiger, de gemeente in de algemene aandeelhoudersvergaderingen.				
Aantal aandelen	5.000				
Belang	0,009% (de BNG heeft in totaal 55.690.720 aandelen). De gemeente heeft zeggenschap in de BNG ia het stemrecht op de aandelen (1 stem per aandeel)				
Doel	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang, Met gespecialiseerde dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.				
Financiële informatie (x €1.000)		**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
	Resultaat	126.000	226.000	369.000	393.000
	Eigen vermogen	3.582	4.163	4.486	4.953
	Vreemd vermogen	149.923	145.348	149.483	135.041
	Dividend per aandeel (in €)	0.57	1,02	1,64	2,53
	Totaal dividend Cranendonck (in € 5.000 aandelen)	2.850	5.100	8.200	12.650

NV Brabant Water					
Vestigingsplaats		's-Hertogenbosch			
Bestuurlijk verantwoordelijk:		H.C.R.M. de Wijkerslooth			
Aantal aandelen		19.976			
Belang		0,72% (Brabant Water heeft 2,8 miljoen aandelen geplaatst)			
Doel		Taak van Brabant Water NV is het winnen, zuiveren, transporteren en leveren van drinkwater en industriewater van hoge kwaliteit. De aandelen van Brabant water zijn in handen van de provincie (31,6%) 57 Brabantse gemeenten alsmede de gemeente Tholen.			
Financiële informatie (x €1.000)		**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
	Resultaat	30.071	40.652	35.987	33.000
	Eigen vermogen	483.813	524.465	560.451	611.000
	Vreemd vermogen	415.793	397.332	399.576	421.000
	Dividend per aandeel (in €)	0	0	0	0

Samenwerkingsverbanden

Stichting Bureau Inkoop en aanbesteding Zuidoost Brabant (BIZOB)					
Vestigingsplaats	Oirschot				
Bestuurlijk verantwoordelijk:	F. Kuppens				
Belang	5,6%				
Relatie met programma	Programma 5: Bestuur en algemene dekkingsmiddelen				
Doel	De stichting Bizob is een samenwerking door achttien gemeenten in Zuidoost Brabant op inkoopgebied, waarbij een drietal doelstellingen worden nagestreefd: financieel (betere condities en prijzen, lagere inkoopkosten), kwaliteit (verbeterde specificaties, verkorte levertijden enz.) en procesmatig (transparant inkoopproces, integriteit inkoopprocessen, betrouwbaarheid enzovoort).				
Financiële informatie (x €1.000,-)		**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
	Resultaat	592	483	177	297
	Eigen vermogen	1.315	1.167	646	666
	Vreemd vermogen	324	388	513	574
	Gemeentelijke bijdrage	79	68	146	124

Regionaal Informatie en Expertise centrum (RIEC)	
Portefeuillehouder	H. de Wijkerslooth
Relatie met programma	Programma 5: Bestuur en algemene dekkingsmiddelen
Doelstelling	Georganiseerde misdaad komt in allerlei vormen voor. Denk aan hennepteelt, witwassen en vermogenscriminaliteit. Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) ondersteund met haar producten en diensten gemeenten en veiligheidspartners in de herkenning en aanpak van criminele activiteiten. Zo helpen ze onder meer bij de versterking van bestuurlijke weerbaarheid en een geïntegreerde aanpak van georganiseerde criminaliteit. Het samenwerkingsverband RIEC Oost-Brabant (OB) wordt gevormd door: 41 gemeentebesturen, provinciebestuur Noord-Brabant, Politie Eenheid Oost-Brabant, OM, Belastingdienst, FIOD, Douane, Inspectie SZW en KMar.
Financiële informatie (x €1.000,-)	€ 11

Veiligheidshuis	
Vestigingsplaats	Helmond
Bestuurlijk verantwoordelijk:	H. de Wijkerslooth
Zitting in dagelijks bestuur	Nee
Relatie met programma	Programma 4: Zorg Programma 5: Bestuur en algemene dekkingsmiddelen
Doelstelling	Het Veiligheidshuis Brabant Zuidoost zorgt voor een succesvolle aanpak van complexe casuïstiek binnen de thema's (risico)jeugd, veelplegers, nazorg ex-gedetineerden, relationeel geweld, overlast en verslaving is een gezamenlijke inspanning van gemeenten en ketenpartners een voorwaarde. Het gaat om het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en maatschappelijk uitval bij complexe problemen, door een combinatie van repressie, bestuurlijke interventie en zorg.
Financiële bijdrage (x €1.000,-)	€ 5

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Een groot vermogen is geïnvesteerd in de kapitaalgoederen in onze gemeente. De kapitaalgoederen zijn van groot belang voor het zo optimaal mogelijk functioneren van onze gemeente, onder meer op het gebied van de leefbaarheid, veiligheid, verkeer en vervoer en recreatie. Onderhoud en beheer is nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het beheer en onderhoud van onze wegen, de openbare verlichting, de riolering en het water, het openbaar groen en onze gemeentelijke gebouwen is een grote inzet van onze middelen (personeel en financiën) gemoeid. Deze paragraaf geeft via een dwarsdoorsnede van de begroting, inzicht in de mate van onderhoud en de financiële lasten daarvan.
Algemeen kaderstellend zijn:

- Herijking Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) vastgesteld in september 2015. Hierin is afgesproken dat het garantieniveau van de kapitaalgoederen niveau C is, waarbij gestreefd wordt naar niveau B. Twee keer per jaar wordt het niveau gemonitord.

Openbaar groen

Met de aanleg, het beheer en onderhoud van het gemeentelijke groen versterken we het groene en rustieke karakter van Cranendonck. Groen speelt een rol in het behouden van en versterken van de eigen uitstraling van elke kern. Product Openbaar groen maakt onderdeel uit van programma 1: Wonen + Leven.

Voor het onderhoud van het kapitaalgoed “groen” is het volgende kaderstellend:

- Flora- en faunawet (zorgplicht ten aanzien van beschermde planten en dieren)
- Nationaal en provinciaal natuurbeleid
- Zorgplicht bomen
- Bomenbeleid Cranendonck, december 2015
- Groenontwikkelplannen, december 2015

<u>Kosten onderhoud 2019</u>
De huidige onderhoudsbudgetten zijn afgeleid van niveau C (IBOR). Hierbij is tevens gekozen voor de systematiek om op basis van het gewenste beeld (en niet een bepaalde frequentie) het onderhoud uit te voeren. Door voor deze systematiek te kiezen gaan we van frequentiebestekken naar beeldbestekken. Dit werkt kosten verhogend omdat het risico bij de aannemer ligt. Hier staat tegenover dat het gewenste niveau wel continu behaald wordt.

<u>Onderhoud</u>
Nu de eerste inventarisaties gedaan zijn i.k.v. de wettelijke zorgplicht op de bomen, blijkt dat er snoeiachterstanden zijn. Komende jaren zal er daarom extra snoeicapaciteit ingezet moeten worden voor het snoeien van de (laan)bomen. Situaties die gevaar opleveren en waaruit aansprakelijkheden kunnen voortkomen worden als eerste aangepakt.
Ondanks het jaarlijkse beheer van sloten en bermen, zijn er veel sloten “verzand”. Hierdoor zijn de slootbodems op veel locaties boven de duikers uitgekomen. Er zal in de toekomst extra geïnvesteerd moeten worden om de waterafvoer te blijven garanderen.

Wegen

De "Wegen" zijn een onderdeel van het programma 1: Wonen + Leven. De gemeente heeft een uitgebreid wegennet van ca. 1.927.000 m2. Wanneer dit areaal vertaald wordt naar één (fictieve) weg met een breedte van 6 meter dan heeft de gemeente een weg van ruim 321 km. Dit is ongeveer de afstand van Eijsden (Zuid-Limburg) tot Den Helder. Voor het in stand houden en verbeteren van dit wegennet is het noodzakelijk tijdig en continue onderhoud te verrichten. Met het uitvoeren van voldoende en effectief onderhoud wordt tegemoet gekomen aan het verlengen van de levensduur van de verhardingen en verbeteren van de verkeersveiligheid. Tevens wordt met de ontwikkeling en afstemming met integrale projecten een beter woon- en leefklimaat gecreëerd.
Aanleg en onderhouden van civieltechnische kunstwerken, recreatieve fietspaden, dorpskernen en rustlocaties dragen bij aan het stimuleren van recreatie, toerisme en bedrijfsontwikkelingen.

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen "wegen" is het volgende kader stellend:

- Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan (GVVP) 2017 – 2020, vastgesteld in maart 2017.
- Wet en regelgeving zoals:
  - De Wegenwet en Wegenverkeerswet
  - Risico- en schuldaansprakelijkheid
  - Wet milieubeheer, Besluit bodemkwaliteit en Geluid
  - Duurzaamheid
- Beheerplan wegen 2017 – 2021, vastgesteld door het college december 2016.
- Uitvoeringsplan wegen 2018 – 2019, afgestemd op het Beheerplan wegen 2017 – 2021.
- De kwaliteit van de wegen is mede vorm gegeven op basis van de CROW (Centrum voor Regelgeving in de Grond-, Wegen- en Waterbouw) richtlijnen.
- Rapportage "Herijkte IBOR", integraal beheer van de openbare ruimte, vastgesteld door de Raad in 2015. Hierin staat het gewenste kwaliteitsniveau beschreven.

Kosten onderhoud in 2019
Het "Beheerplan wegen 2017 - 2021 gemeente Cranendonck" vormt de basis voor het bepalen van de benodigde onderhoudsmiddelen voor het serviceonderhoud en het reguliere grotere onderhoud. Het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau is het garantieniveau C waarbij rekening wordt gehouden met het voorkeursscenario Wonen en Recreëren als gewenst onderhoudsniveau. De actuele technische kwaliteit van de wegen kan continu veranderen door het versneld verouderen van de verhardingen onder andere door winterse invloeden, zware transporten etc. Dit is een continu doorlopend proces welke wordt gemonitord en waar nodig bijgesteld. Op basis van de laatste weg-inspecties en schouwgegevens zijn de onderhoudsmaatregelen voor het "Uitvoeringsplan 2018 – 2019 gemeente Cranendonck" bepaald. Hierbij worden de werkzaamheden in het uitvoeringsplan tevens integraal afgestemd met de reconstructies, verkeersmaatregelen en rioleringsprojecten.

Uit aanvullende verhardingsonderzoeken en adviseringen worden, naast het dagelijks en groot onderhoud, de benodigde vervangingsinvesteringen per jaar bepaald. De vervangingsinvesteringen worden volgens het raadsbesluit december 2015 ter goedkeuring in de begroting aangevraagd.
De kapitaallasten die voortvloeien uit deze vervangingsinvesteringen worden gedekt uit de IBOR-gelden welke in de begroting zijn geraamd.
De geplande projecten voor 2019 zijn de Grootschoterweg (het gedeelte tussen de komgrens en het plein voor de kerk), enkele woonstraten in de kern van Budel en de infrastructurele verbeteringen smalle wegen uitvoeringsprogramma 2019. De vervangingskosten voor deze projecten worden als volgt geraamd:

- Grootschoterweg € 296.000
- Infrastructurele verbeteringen smalle wegen € 411.000
- Woonstraten kern Budel uitvoering 2019 € 409.000

De bovengenoemde projecten combineren we met het duurzaam veilig inrichten van onze wegen en fietspaden op basis van het "Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer.

Onderhoud wegen
Het onderhoud aan de wegen kan onderverdeeld worden in:

- Het beheren en verzorgen van het dagelijks en groot onderhoud van het gemeentelijk wegennet.
- Onderhouden en beheren wegmarkeringen en straatmeubilair.
- Het uitvoeren van onderhoud aan de half- en onverharde wegen en paden.
- Beheer en onderhoud van de bermen.
- Uitvoering van rehabilitaties (vervangingen).
- Het afhandelen van klachten en calamiteiten.

In de onderhoudsplanning is ook meegenomen het onderhoud van de civieltechnische kunstwerken en de recreatieve fietspaden.

Onderhoudsachterstanden
Er zijn geen onderhoudsachterstanden. In de meerjarenplanning wordt het onderhoud integraal afgestemd op de geplande reconstructies, verkeersmaatregelen en rioleringsprojecten. Bij deze wegen en pleinen worden de gewenste kwaliteitsambities voor het beheer en onderhoud tijdelijk lager aangehouden. Voor de verkeersveiligheid wordt periodiek geschouwd en het benodigde klein onderhoud en serviceonderhoud verricht.

Ontwikkelingen
Het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (GVVP) vastgesteld in 2017 vormt de basis voor het nieuwe Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer (UVV). In deze begroting is budget van € 470.000,- opgenomen voor het UVV 2019. Voor 2019 zijn een groot aantal projecten opgenomen, onder andere 30 km inrichting Soerendonk.
Ook is geld gereserveerd voor aanpak van knelpunten op de Meemortel, kruising Meemortel – Burgemeester van Houtstraat, Heuvel – Klein Schoot en Duurzaam Veilige inrichting Grootschoterweg (komgrens tot kerk).

Openbare verlichting (elektrische installaties)

Openbare verlichting verbetert de leefbaarheid, de sociale- en verkeers- veiligheid. Een belangrijk aandachtspunt is ook duurzaamheid en energiebesparing. Product Openbare verlichting maakt onderdeel uit van programma 1: Wonen + Leven.

Voor het onderhoud van het kapitaalgoed ‘elektrische installaties’ is het volgende kaderstellend:

- Raadsbesluit december 2015 Vervangingsinvesteringen (IBOR)
- Beheerplan openbare verlichting 2017-2019, vastgesteld in juni 2017.
- Richtlijn NPR 13201-2017 (Nederlandse Praktijk Richtlijn voor de kwaliteitscriteria van openbare verlichting).
- Politiekeurmerk Veilig Wonen en nieuwe ontwikkelingen in de woonkernen.
- Nationaal energie/klimaatakkoord.

Kosten onderhoud 2019
Binnen de vastgestelde beheerkaders onderhouden wij de openbare verlichting. In reactie op eigen waarneming of meldingen van anderen repareren we defecten op adequate wijze.
De huidige onderhoudsbudgetten zijn toereikend voor dagelijks onderhoud.

Volgens het raadsbesluit december 2015 vragen we de middelen voor de vervangingsinvesteringen (IBOR) om te vervangen naar LED armaturen per jaar ter goedkeuring aan in de begroting.

Nadere toelichting op het onderhoud
In de kern Budel schilderen we lichtmasten in 2019. Om tot de 50% energiebesparing (2013-2030) van het energieakkoord te komen dienen we actief de huidige armaturen te vervangen in LED armaturen. We spreiden dit uit over een periode van 10 jaar. In 2030 is de doelstelling van 50% die in het energieakkoord omschreven staan dan gehaald.

Onderhoudsachterstanden
Er zijn geen onderhoudsachterstanden.

Speelvoorzieningen

Spelen is voor kinderen van groot belang voor hun lichamelijke en geestelijke ontwikkeling. In het spel leren ze lichaam en verstand te gebruiken. Daarnaast nodigt goede openbare speelruimte uit tot actief bewegen. Speelvoorzieningen maken onderdeel uit van programma 1: Wonen + Leven.

Voor het onderhoud van het kapitaalgoed 'speelvoorzieningen' is het volgende kaderstellend:

- Veiligheid van de speeltoestellen wordt getoetst aan de hand van wettelijke richtlijnen.

Kosten onderhoud 2019
De huidige onderhoudbudgetten zijn maatgevend voor dagelijks en groot onderhoud.
Vervangingsinvesteringen worden separaat aangevraagd.

Onderhoudsachterstanden:
Er zijn geen onderhoudsachterstanden.

Uitvoering projecten ter verbetering van kapitaalgoederen:
Conform eerder genomen besluiten bouwen we de locaties met speeltoestellen af van 58 naar 15 locaties. De natuurlijke levensduur van de toestellen is leidend voor de afbouw. Wanneer alle speeltoestellen zijn verwijderd aan de hand van de natuurlijke levensduur, blijven de locaties wel bestaan als speelveld.
Er is minimaal één natuurlijke speelplek in elke kern, met uitzondering van Gastel. Dit als resultaat van afstemming met de buurtplatforms en dorpsraden. Hierbij wordt rekening gehouden met de interactief geleverde input vanuit de kernen.

Ontwikkelingen:
In Budel-Dorplein is de aanleg van de natuurlijke speelplek uitgesteld vanwege de vertraging in de vaststelling van de meest geschikte locatie. In verband met verontreiniging van de bodem.

Riolering & water

Alle inwoners en bedrijven in de gemeente Cranendonck hebben baat bij een goed en functioneel rioolstelsel uit oogpunt van volksgezondheid, voorkomen van wateroverlast en milieubescherming. Daarnaast draagt doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater bij tot een aangenaam woonklimaat met een groen karakter. "Riolering & Water" maakt onderdeel uit van programma 1: Wonen + Leven.

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen 'riolering & water' is het volgende kaderstellend:

- De Wet milieubeheer (afvalwaterzorgplicht)
- Waterwet (hemelwater- en grondwaterzorgplicht)
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2016 – 2020 (vastgesteld oktober 2015): dit is een wettelijke verplichting die is vastgelegd in de wet milieubeheer artikel 4.22.

Kosten onderhoud in 2019
In het vGRP is weergegeven hoe de gemeente haar zorgplichten de komende planperiode vorm zal geven. De kosten die hiermee gepaard gaan zijn ook in het plan verwerkt.

Onderhoudsachterstanden
Er zijn geen onderhoudsachterstanden.

Uitvoering projecten ter verbetering van kapitaalgoederen
Conform het vGRP 2016-2020 voeren we vervangings- en verbeteringsinvesteringen uit. Binnen de financiële kaders van het vGRP vinden verschuivingen plaats. Voor 2019 zijn de investeringen voor 2019 geraamd op € 1.068.000. De volgende projecten zijn voorzien:

Project	**Geraamd bedrag**
Bijdrage aan project Sterkselseweg / Stationstraat	€ 532.000
Hemelwaterprojecten afkoppelprojecten/wateroverlast	€ 50.000
Rioolrenovatie	€ 376.000
Vervangingsinvesteringen drukriolering	€ 78.000
Vervangingsinvesteringen gemalen	€ 32.000
Totaal	€ 1.068.000

Risico's
De aanwezigheid van bodemverontreinigingen kan leiden tot stagnatie in de planning en oplopende kosten.

Gemeentelijke gebouwen

De gemeente verzorgt het beheer en onderhoud van de gemeentelijke gebouwen (schoolgebouwen, gemeenschapshuizen, kinderdagverblijven en overige gebouwen). De gemeentelijke gebouwen zijn onderdeel van programma 1: Wonen + Leven en programma 2 :Economie + Ondernemen.

Voor het onderhoud van het kapitaalgoed 'gebouwen' is het volgende kaderstellend:
- Nota gemeentelijke gebouwen, vastgesteld september 2016.
- Gebouwen dienen te voldoen aan de wettelijke eisen.

Kosten onderhoud 2019
De middelen voor onderhoud worden uit de voorziening gebouwen onttrokken. Op basis van het Meerjarig Onderhoudsplan 2018 is eveneens de meerjarenplanning van de voorziening bijgesteld.

Ontwikkelingen
De raadsopdracht uit de Nota gemeentelijke gebouwen krijgt in 2019 verder vorm, zoals de verkoop van gemeentelijke gebouwen. Vooraf worden de financiële consequenties in beeld gebracht.

Gemeentelijke sportaccommodaties en bouwhallen

De sportaccommodaties maken deel uit van programma 3: Toerisme + Recreatie. De gemeente wil een gevarieerd aanbod aan sportactiviteiten ondersteunen. Hierbij wordt de verantwoordelijkheid voor beheer en onderhoud van de accommodaties zoveel mogelijk bij de gebruikers (lees: verenigingen) neergelegd. Voor het onderhoud van het kapitaalgoed 'sportaccommodaties' is het volgende kaderstellend:

- De gemeentelijke beleidsvisie is vastgelegd in de nota 'sport en bewegen' (2011).
- Voor het onderhoud wordt gewerkt met een conditiemeting.
- De sportaccommodaties dienen te voldoen aan de wettelijke eisen.

Kosten onderhoud 2019
De onderhoudskosten zijn verwerkt in het meerjarig onderhoudsplan van de gemeentelijke gebouwen. Het dagelijks en groot onderhoud van de bouwhallen is via de huur-, gebruiksovereenkomst belegd bij de verenigingen.

Onderhoud & vervanging Tractie

Tot slot is ook "tractie"(rollend materieel gemeentewerf) een onderdeel van de gemeentelijke kapitaalgoederen. De tractie wordt gebruikt voor de producten openbare groen, sport, riool, openbare gebouwen, evenementen enzovoort.

Voor het onderhoud van het kapitaalgoed 'tractie" is het volgende kaderstellend:

- Tractiemiddelen dienen betrouwbaar in de bedrijfsvoering en veilig te zijn.
- Tractie dient te voldoen aan de wettelijke eisen.

Kosten onderhoud 2019
Het budget is toereikend voor noodzakelijk jaarlijks onderhoud en keuringen.

Ontwikkelingen
Er wordt bij de Buitendienst een nieuwe vrachtwagen (lease) met opbouw in gebruik genomen.

Door dusdanig onderhoud kan de technische levensduur van de tractor en Berlingo caddy (van VTBC) verlengd worden.

Het aanvullend materieel zoals kipkar, houtversnipperaar, 2-wielige tuinbouwfrees, rolbezem, signaalwagen, Rioned wagen, fietspad zoutstrooier zijn dusdanig goed onderhouden dat de levensduur verlengd kan worden.

Paragraaf Financiering

Algemeen
De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido) verplicht tot het opstellen van een paragraaf financiering. Het doel van deze paragraaf is het verstrekken van informatie over en het inzichtelijk maken van het treasurybeleid, het beheersen van de financiële risico`s en het zorgen voor zo voordelig mogelijke renteresultaten. Het beleid voor de treasuryfunctie is vastgelegd in het Treasurystatuut en maakt onderdeel uit van de "financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet".

De financieringsparagraaf gaat achtereenvolgens in op de volgende onderwerpen:
1. Ontwikkelingen
2. Kaderstelling
3. Rentevisie
4. Rentesystematiek
5. Financieringspositie
6. Leningenportefeuille
7. Kasgeldlimiet
8. Renterisiconorm
9. Schuldquote
10. Ontwikkelingen 2019
11. EMU-saldo

1. Ontwikkelingen

a. *Interne ontwikkelingen*
Met de invoering van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) kregen het Rijk en de medeoverheden een gelijkwaardige inspanningsverplichting opgelegd om hun begrotingen binnen de EMU-norm te houden. Dit laatste houdt in dat er meer gestuurd dient te worden op liquiditeiten en de ruimte voor investeringen mede bepaald wordt door het EMU saldo.
De gemeente Cranendonck maakt op basis van de informatie uit de organisatie een integrale liquiditeitsplanning. Bij het aangaan van transacties op de geld- en kapitaalmarkt wordt rekening gehouden met die liquiditeitsplanning en de kapitaalmarktrente.

b. *Externe ontwikkelingen*
1. Vanaf de begroting 2018 passen wij een nieuwe systematiek voor de rentetoerekening toe. Deze nieuwe systematiek is gebaseerd op wijzigingen in de bepalingen ten aanzien van de rente in het Besluit Begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

   In de begroting 2019 rekenen wij met een rente omslagpercentage van 2%. Dit percentage is gelijk aan 2018. Dat omslagpercentage wordt onder andere gehanteerd om binnen de gemeente kosten te verrekenen van het door de gemeente geleende geld. Het omslagpercentage ligt iets hoger dan de marktrente. Die marge is voor het opvangen van het risico van rentestijging tijdens de meerjarige begrotingsperiode.

2. Voor 2019 voorziet het Centraal Planbureau een groei van de Nederlandse economie van 2,7 procent. Tevens is de verwachting dat de werkeloosheid verder zal afnemen naar 3,5% (2018:4,7%) waardoor de consumptieve bestedingen blijven toenemen. De aantrekkende economie is gunstig voor de overheidsfinanciën. Het begrotingsoverschot stijgt naar verwachting in 2019 naar 0,9% (2018: 0,7%) van het bruto binnenlands product.

2. Kaderstelling

Ten aanzien van het treasurybeleid zijn de volgende kaders van belang:
a. Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).
b. Wet Financiering decentrale overheden (Fido).
c. Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo).
d. Treasurystatuut gemeente Cranendonck.
e. Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof).

Ad a. De "Nota Rente" (2016) is uitgangspunt voor het gemeentelijk rentebeleid en de wijze van verantwoording. In onderdeel 3 "Rentesystematiek" staat aangegeven op welke wijze vorm is gegeven aan de "Nota Rente". Tevens is daarbij gekeken naar de toekomstige ontwikkelingen.

Ad b: De uitvoering van treasury vindt haar wettelijke basis voornamelijk in de Wet Fido. Deze wet regelt dat de uitvoering van de treasuryfunctie binnen de gemeente uitsluitend de publieke taak dient en plaats vindt binnen de financiële kaders van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Ook het schatkistbankieren is geregeld en geeft aan hoe omgegaan dient te worden met eventuele tegoeden.

Ad c: De Ruddo geeft onder andere voorschriften over beleggingen (minimale ratings) en derivaten-constructies.

Ad d: In het Treasurystatuut van de gemeente Cranendonck is de "beleidsmatige infrastructuur" van de treasuryfunctie van onze gemeente vastgelegd in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen, limieten en verantwoordelijkheden. Het treasurystatuut wordt in 2018 geactualiseerd.

Ad e: De Wet Hof zorgt ervoor dat het Nederlandse begrotingstekort beperkt blijft tot maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Momenteel heeft deze wet nog geen invloed op het beleid van onze gemeente.

3. Rentevisie

Een visie omtrent de renteontwikkeling van de korte- en de lange termijn rente is een voorwaarde om de treasuryfunctie adequaat uit te oefenen. Door de huidige economische en politieke ontwikkelingen is het maken van een goede visie op de renteontwikkeling niet eenvoudig. De geld en kapitaalmarkt zijn op niveaus beland die gelet op het verleden niet eerder voorgekomen zijn. Voor een rentevisie vertrouwt de gemeente op de publicaties en verwachtingen van de Europese Centrale Bank (ECB).

Als gesproken wordt over de rente van de ECB gaat het meestal om de zogenaamde refirente. De refirente is de rente die banken moeten betalen aan de ECB wanneer zij geld bij de ECB opnemen (de zogenaamde herfinancieringsrente). Deze rente is medio augustus 2018 0,00% (aug. 2017: 0,00%). Dit is het laagste niveau ooit. De lagere rente betekent dat goedkoper geld kan worden geleend.

De situatie op de rentemarkt kan worden bezien op de lange en korte termijn.
Als referentierente voor de korte markt (geldmarkt) wordt gewoonlijk de 3-maands Euribor (Euro Interbank Offered Rate) gebruikt. Voor de lange markt ofwel kapitaalmarkt fungeert het tarief van de 10-jaars staatslening als referentie.

De standen van de genoemde renteniveaus zijn op het moment van het opstellen van de paragraaf financiering:

*3-maands Euribor**:** -0,319%(bron: W&M 10 aug. 2018)*
De 3-maands Euribor is de achterliggende jaren aanzienlijk gedaald tot zelfs een negatieve rente, mede door ingrijpen van de Europese Centrale Bank. De verwachting is dat het niveau van -0,033% het komende jaar licht zal gaan stijgen.

10-jaars staatsobligatie: 0,435% (bron: W&M 10 aug. 2018)
Ook deze rente is de afgelopen jaren fors gedaald. Op dit moment fluctueert de rente op het 0% niveau. De ene dag ontvangen we een kleine vergoeding, op andere momenten moet een geringe rentevergoeding worden betaald.

De praktijk leert echter dat gemeenten veelal geldleningen aantrekken voor een wat langere periode. Met daaraan een langere rentevaste periode. Veelal valt de keuze op 20 of 25 jaar. Deze rente ligt in verband met de langere looptijd rond 1,5%.

4. Rentesystematiek

De Commissie BBV doet in de "Nota Rente" (2016) een aantal stellige uitspraken (mag worden gezien als wetgeving) omtrent de wijze hoe omgegaan moet worden met de rentesystematiek. Essentie is dat op een juiste wijze de kosten toegerekend worden en daarmee ook de uniformiteit te bevorderen. Het betreft:

1. Het aantrekken en verstrekken van een lening betreft een treasury activiteit. De met deze activiteit gepaarde rentelasten en rentebaten behoren op het (nieuwe) taakveld "Treasury".
2. Indien een lening specifiek is aangetrokken voor een project of (door)verstrekking (één op één doorlening), is er sprake van projectfinanciering. In 2018 is voor de financiering van het project zonnepanelen gekozen voor projectfinanciering.
3. Als wel een rentevergoeding over het eigen vermogen en/of de voorzieningen wordt berekend, dan is deze vergoeding maximaal het rentepercentage dat is gebaseerd op het gewogen samenstel van de (bruto) externe rentelasten over het totaal van de lang en kort aangetrokken financieringsmiddelen.
4. De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in Euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond.
5. Het toerekenen van rente aan de taakvelden vindt plaats via het taakveld "Treasury". Hiertoe worden alle rentelasten en rentebaten in eerste instantie op het taakveld "Treasury" geboekt. Dit geldt ook voor de rentelasten en –baten van projectfinanciering.

Daarnaast adviseert de Commissie BBV het renteschema uit deze nota in de paragraaf financiering van de programmabegroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Voor 2019 zijn in de begroting de navolgende uitgangspunten gehanteerd:

a. Rente omslag percentage: **2%**
b. Rente eigen financieringsmiddelen: **2%**

Het renteschema voor 2019 ziet er als volgt uit:

Verzameling rentelasten en -baten	
a. Externe rentelasten over korte en lange financiering	550
b. Externe rentebaten (-/-)	0
Totaal door te rekenen externe rente	550
c. Rente die aan grondexploitatie wordt toegerekend (-/-)	3
Rente van projectfinanciering (-/-)	15
Totaal door te rekenen externe rente	532
d. (1) Rente over eigen vermogen*	358
(2) Rente over voorzieningen (gewaardeerd tegen contante waarde)	0
De aan taakvelden toe te rekenen rente	890
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	1.131
f. Renteresultaat op het taakveld treasury	241

* *Deze rente wordt verantwoord als bespaarde rente op taakveld Treasury.*

5. Financieringspositie

Bij de aanvang van het begrotingsjaar 2019 wordt een theoretisch financieringstekort van afgerond € 2,6 miljoen verwacht. Tenminste als alle voor de meerjarenraming opgenomen investeringen voor genoemde datum daadwerkelijk worden gerealiseerd. Dit betekent dat het beschikbare vermogen (reserves en voorzieningen; geldleningen) lager is dan de vaste activa. Een tekort aan eigen vermogen leidt ertoe dat financiering met vreemd vermogen noodzakelijk wordt. Dat brengt rentekosten met zich mee. De rentekosten zijn in de begroting geraamd. Het meerjarige beeld van de financieringspositie ziet er op basis van de huidige meerjarenbegroting als volgt uit:

Financiering meerjarig (x € 1.000,--)	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021
Vaste activa	50.381	56.422	54.520
Voorraad grond grexen	287	-343	-5.379
Reserves en voorzieningen	-19.718	-19.110	-18.711
Langlopende schulden	-28.279*	-26.412*	-24.544*
Financieringstekort	2.671	10.557	5.886

**Onder voorwaarde dat in 2018 lening van 6 miljoen met looptijd 20 jaar is aangegaan.*

Bovenstaand overzicht vormt de basis voor de op te stellen liquiditeiten- en kapitaalsbehoefte voor de komende perioden zoals aangegeven bij onderdeel 3. Alle onderdelen worden beoordeeld op basis van bovenstaand overzicht voor de bepaling van de behoefte aan middelen.

6. Leningenportefeuille

De leningenportefeuille kan voor 2019 als volgt worden weergegeven:

Leningenportefeuille (x € 1.000,--)	
Stand per 1-1-2019	28.279*
Nieuwe leningen	Pm
Aflossingen	-1.867
Stand per 31-12-2019	26.412

*Onder voorwaarde dat in 2018 lening aangegaan is van 6 miljoen met looptijd 25 jaar.

7. Kasgeldlimiet

Het doel van de kasgeldlimiet is conform de Wet Fido het beperken van de renterisico's rond de kortlopende schulden. Dit betekent dat de kortlopende schulden maximaal 8,5% van het begrotingstotaal mogen bedragen zodat het risico van het op enig moment om moeten zetten naar langlopende financiering is beperkt. Voor 2019 is het beeld van de kasgeldlimiet als volgt:

Kasgeldlimiet (x € 1.000,--)	2019
Totaal programmabegroting (lasten)	47.132
Percentage norm kasgeldlimiet	8,5
Kasgeldlimiet	4.006
Gemiddelde netto vlottende schuld (-/-) / Gemiddeld overschot vlottende middelen	2.404

In 2019 voldoet de gemeente op basis van de begrotingscijfers aan de kasgeldlimiet. Conform de Wet Fido mag de kasgeldlimiet gedurende maximaal drie achtereenvolgende kwartalen worden overschreden.

8. Renterisiconorm

Het doel van de renterisiconorm is conform de Wet Fido het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. De jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen mogen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Hiermee wordt voorkomen dat op eenzelfde moment herfinanciering van leningen plaats dient te vinden tegen een op dat moment ongunstige rente waardoor de rentelasten snel zouden oplopen.

Voor 2019 is het beeld van de renterisiconorm als volgt:

Renterisiconorm (x € 1.000,--)	2019
1. Renteherzieningen	0
2. Aflossingen	1.867*
3. Renterisico (1 + 2)	1.867
4a. Begrotingstotaal (lasten)	47.132
4b. Percentage regeling	20 %
4. Renterisiconorm (4a x 4b)	9.426
5. Ruimte (+) / overschrijding (-/-)	7.559

*onder de voorwaarde dat in 2018 een lening aangegaan is van 6 miljoen met looptijd 20 jaar.
Dit betekent dat de gemeente in 2019 voldoet aan de renterisiconorm.

9. Schuldquote

Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee wettelijke normen: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De schuldquote vormt een extra aangrijpingspunt om het renterisico te duiden. Met de schuldquote wordt de schuldpositie uitgedrukt in een percentage van het begrotingstotaal. Om de schuldquote meerjarig te kunnen bepalen, wordt onderstaande eenvoudige methode gehanteerd. Indien de schuldquote hoger is dan 100%, dan geven de rentelasten en het risico van rentestijgingen er aanleiding toe dat de gemeente het afbouwen van schulden in overweging gaat nemen. Indien de schuldquote ligt tussen de 80% en 100%, dan is voorzichtigheid geboden. Het meerjarige beeld is als volgt:

Schuldquote (x € 1.000,--)	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021
Langlopende schulden	28.279	26.412	24.544
Financieringstekort (o.a. kasgeldleningen)	2.671	10.557	5.886
Totaal schuldpositie	30.950	36.969	30.430
Begrotingstotaal (lasten)	47.132	46.761	46.796
Schuldquote	66%	79%	65%

10. Ontwikkelingen 2019

De gemeente Cranendonck heeft een aantal grotere investeringen (o.a. de Borgh, diverse wegen en rioleringsprojecten). Hierdoor is het noodzakelijk externe financiering aan te trekken. Vanaf medio 2018 beschikken wij over een meerjarige liquiditeitenplanning. Hierdoor is het inzicht in geldstromen verder verbeterd. Op grond van dat verbeterd inzicht kunnen potentiële financiële risico's beperkt c.q. ondervangen worden en hebben we een beter inzicht in de financieringsbehoefte.

11. EMU-saldo

Binnen de Europese Unie is afgesproken dat het EMU-tekort van een land maximaal 3% van het BBP (Bruto Binnenlands Product) mag zijn. Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Om inzicht te geven in het verwachte EMU-saldo van de lokale overheid is weergave van het saldo voor het nieuwe en eerstvolgende begrotingsjaar een verplicht onderdeel in de programmabegroting. De ontwikkeling van het EMU-saldo van de gemeente Cranendonck vertoont het volgende beeld:

Nr.	Omschrijving	P of N	2019	2020	2021	2022
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking uit reserves	N	-1.819	-1.171	-688	-81
2	Afschrijving ten laste van de exploitatie	P	1.756	1.902	1.832	1.821
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	P	823	823	823	823
4	Investeringen in (im)materiele vaste activa die op de balans wordt geactiveerd	N	-2.754	-2.754	-2.754	-2.754
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de EU en overigen					
6	Baten uit desinvesteringen in (im)materiele vaste activa					
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw, woonrijp maken e.d.					
8	Buiten bouwgrondexploitatie, voor zover niet op de exploitatie verantwoord					
9	Lasten op balanspost voorzieningen voor zover deze met derden betreffen					
10	Lasten i.v.m. transacties met derden					
11	Verwachte boekwinst bij verkoop van effecten					
	Berekend EMU-saldo		**-1.941**	**-1.200**	**-787**	**-191**
	Emu referentie waarde gemeente Cranendonck (Emu-norm)		**-1.415**	**-1.402**	**-1.403**	**-1.408**
	Negatief bedrag is overschrijding – en positief is onderschrijding van de Emu-norm		**-526**	**202**	**616**	**1.217**

Op basis van bovenstaande gegevens voldoen wij in 2019 niet aan de EMU-norm. Vanaf 2020 en verder zullen wij weer voldoen aan de EMU-norm.

Paragraaf Grondbeleid

Deze paragraaf beschrijft voor 2019 de manier waarop de gemeente haar grondbeleid inzet. Dit beleid ligt vast in de Nota Grondbeleid. Op basis van de halfjaarlijkse actualisatie, welke midden 2018 in het kader van deze begroting plaats heeft gevonden, worden de geprognosticeerde resultaten in beeld gebracht en nader toegelicht.

Het uitgangspunt bij de opzet en uitwerking van deze paragraaf betreffen de vernieuwde voorschriften, zoals opgenomen in de notitie Grondexploitatie 2016 en de notitie Faciliterend Grondbeleid van de commissie besluit Begroting en verantwoording (BBV).

Grondbeleid en doelstellingen

Nota Grondbeleid

In de nota Grondbeleid Gemeente Cranendonck 2016-2020 zijn de beleidskaders vastgelegd voor het beheer en de ontwikkeling van onroerend goed, gericht op het uiteindelijk realiseren van beleidsdoelstellingen op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, volkshuisvesting, economie, etc. De gemeente kan hierbij overgaan tot het voeren van een actief grondbeleid, zoals blijkt uit onderstaand citaat uit de nota Grondbeleid.

> *"Indien concrete gemeentelijke doelen niet realiseerbaar blijken door de inzet van alleen faciliterend grondbeleid en realisering wel dringend gewenst is kan de gemeenteraad besluiten om zelf actief, risicodragend, tot ontwikkelingen over te gaan of een samenwerking aan te gaan met een particuliere initiatiefnemer. Deze ontwikkeling en de daarmee verbonden risico's moeten passen binnen de financiële randvoorwaarden van de gemeente. In dat geval kan de keuze zijn om bij een groot maatschappelijk belang een exploitatieplan met een tekort, dat door voorzieningen of reserves is afgedekt, te accepteren."*

Marktsituatie

Het huidige economische klimaat heeft een positieve uitwerking op de vastgoed- en woningmarkt, wat door de langdurig lage (hypotheek)rente verder wordt versterkt. Zo wordt de verbetering, die vorig jaar in de verkoop van bouwgrond van het bedrijventerrein Airpark is opgetreden, naar verwachting de komende jaren voortgezet.

Woningbouw

In januari 2018 heeft de gemeenteraad, op basis van de Woonvisie 2018-2030, ingestemd met het woningbouwprogramma tot 2022. Deze visie is in lijn met de huidige realiteit van structureel minder nieuwe woningen en bedrijventerreinen, waarbij de nadruk ligt op transformatie in plaats van uitbreiding. De realisatie van de woningbouwprojecten vinden veelal plaats door middel van een faciliterend grondbeleid (particuliere plannen). Het woning-bouwproject Budel Noord betreft een gemeentelijke grondexploitatie, evenals het project Neerlanden II wat in voorbereiding is.

Bedrijventerrein

Binnen de gemeente zijn twee bedrijventerrein in ontwikkeling: Airpark Brabant, fase 2 en Metalot, voorheen Duurzaam Industriepark Cranendonck (DIC). Airpark Brabant, fase 2 is een gemeentelijke grondexploitatie. In 2018 zijn de voorbereidingen gestart om ook fase 3 tot ontwikkeling te brengen.

Metalot is een particuliere ontwikkeling. Naast een bijdrage aan de lokale economie en werkgelegenheid draagt Metalot ook bij aan een betere positionering van Cranendonck in de regio door het versterken van de onderwijsregio en profilering op de zakelijke markt.

Uitgangspunten

Grondprijzen

De grondprijzen worden in Cranendonck marktconform bepaald. Hiervoor worden minimale m² prijzen vastgesteld, per kern, bedrijventerrein en ligging. De bovengrens wordt voor onderhandeling per project vrijgelaten. Jaarlijks worden de grondprijzen met 1,5% geïndexeerd. Voor het complex Budel Noord is besloten de grondprijs niet te indexeren. Aanvullend wordt voorgesteld om de grondprijs van B-locaties bedrijventerreinen ook niet te indexeren in verband met concurrentiepositie van nabij gelegen bedrijventerreinen. Rekening houdend met vorenstaande beleidskaders zijn de (minimale) grondprijzen voor 2017 als volgt bepaald en conform opgenomen in de afzonderlijke grondexploitaties:

Woningbouw 2019	
Kavels sociale woningen	€ 245,62 per m² exclusief BTW
Bouwkavels vrije sector	€ 290,86 per m² exclusief BTW
Bedrijventerreinen (nieuwe uitgiften) 2019	
Zichtlocaties	€ 120,46 per m² exclusief BTW
B-locaties	€ 99,47 per m² exclusief BTW
Gronden belast met zakelijk recht	€ 65,80 per m² exclusief BTW

Deze grondprijzen gelden voor nieuw te maken (prijs-)afspraken en overeenkomsten. Bestaande afspraken/overeenkomsten worden gerespecteerd. De huidige situatie op de vastgoedmarkt is de aanleiding om de vastgestelde grondprijzen te (blijven) toetsen op marktconformiteit.
De grondprijs voor reststroken in 2019 bedraagt € 95,- per m2 kosten koper. Reststroken zijn benoemd als voor-, zij- en achtertuinen met over het algemeen wat kleinere perceeloppervlakten.

Rente

Het rentepercentage, wat bij de actualisatie van de gemeentelijke grondexploitaties wordt gehanteerd, is berekend op basis van de voorschriften van het BBV. Op basis van deze voorschriften kan het rentepercentage in het jaar van vaststelling gedurende de resterende looptijd gehanteerd blijven worden, onder de voorwaarde dat een nieuw rentepercentage niet meer afwijkt dan 0,5%. Voor de begroting 2019 wordt daarom voor de lopende grondexploitaties gerekend met een rentepercentage van 1,06%. Voor nieuwe grondexploitaties die in 2018 worden vastgesteld of lopende grondexploitaties die in 2018 worden herzien geldt een rentepercentage van 1,14%. Voor grondexploitaties die in 2019 worden vastgesteld geldt een rentepercentage van 1,26%.

Actualisatie (toekomstige) gemeentelijke grondexploitaties en particuliere plannen

Gemeentelijke grondexploitaties

Er is sprake van een gemeentelijke grondexploitatie indien de grond in eigendom is van de gemeente, of gedurende de looptijd van het plan wordt verworden, en de raad een grondexploitatie heeft vastgesteld. De boekwaarde wordt op de balans verantwoord in de categorie ‘In exploitatie genomen (bouw)gronden’.

De prognoses van de grondverkoop van de lopende grondexploitaties (woningen en bedrijventerreinen) is opnieuw voor de programmabegroting 2019 geactualiseerd. Op basis van deze actualisatie is het geprognosticeerd resultaat van de gemeentelijke grondexploitaties € 4.731.365 positief. Hoewel de prognose van het totale exploitatieresultaat afneemt, is dit een verbetering ten opzichte van de prognose per 31 december 2016. Dit komt doordat de grondexploitatie Mariaschool Maarheeze bij de jaarrekening 2017 is afgesloten en daardoor niet meer meetelt in de totale prognose per 1 juli 2018. De verbetering van de prognose doet zich voor op de grondexploitatie van Airpark Brabant, fase 2 is en te verklaren door een succesvolle verkoop en de versnelling ten opzichte van de eerdere prognose. De verslechtering van de prognose van Budel Noord leidt tot een bijstorting in de voorziening verliesgevende grondexploitaties (bij de jaarrekening 2018).

Overzicht geprognosticeerd exploitatieresultaat gemeentelijke grondexploitaties				
Project		Exploitatieresultaat (prognose)		
Nr.	Naam	Per 31-12-2017	Per 1-7-2018	
9018	Budel Noord	-546.726	-563.598	Nadeel
9203	Airpark Brabant, fase 2	5.064.885	5.294.963	Voordeel
9419	Mariaschool Maarheeze	331.510	-	Voordeel
Totaal		**4.849.669**	**4.731.365**	**Voordeel**

Budel Noord
Na besluitvorming over de verkoop van de laatste kavel van fase 1 is de raming van de kosten en opbrengsten in de grondexploitatie worden aangepast. Door de betreffende kavel niet als zelfstandige kavel te verkopen, maar als tuin voor de aanpalende percelen zijn de opbrengsten lager dan eerder geraamd. Daar staat tegenover dat de geraamde kosten voor het omleggen van de waterleiding, die door de betreffende kavel loopt, is komen te vervallen. Voor 2018 en 2019 staat nog de verkoop van in totaal 5 kavels gepland. Naar verwachting kan de grondexploitatie in 2019 worden afgesloten.

Airpark Brabant
Voor deze grondexploitatie staan verkopen gepland tot en met 2019. Vanwege de aanhoudende vraag naar bedrijventerreinen is in 2018 is een aanvang gemaakt met de planstudie en -voorbereiding voor de realisatie van fase 3. Hiervoor zal een herziening van de grondexploitatie van Airpark Brabant worden opgesteld, waarin de ramingen van fase 2 en fase 3 worden geïntegreerd. In 2018-2019 krijgt de gemeente ook zicht op eventuele investeringsbenodigdheden voor een verbeterde afwikkeling van verkeer op dit bedrijventerrein voor nu en in de toekomst. Beide ontwikkelingen kunnen invloed uitoefenen op de prognose. In bovenstaande tabel is vooralsnog uitgegaan van het geprognosticeerde eindresultaat van fase 2.

Uiteraard is het geprognosticeerde resultaat van de gemeentelijke grondexploitaties gebaseerd op voorcalculatorische ramingen, die gedurende de exploitatieperiode nog aan verandering onderhevig kunnen zijn. Daarnaast kan het geprognosticeerde resultaat beïnvloed worden door de algemene (economische) situatie in combinatie met de ontwikkeling van de risico's.

Vennootschapsbelasting
Sinds 1 januari 2016 is de vennootschapsbelastingplicht ook van toepassing voor gemeenten. Dit betekent dat gemeenten (en andere overheden) vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over de winst die ze behalen met hun ondernemingsactiviteiten. De gemeentelijke grondexploitaties worden aangemerkt als ondernemingsactiviteiten en in principe bestaat er een belastingplicht op de gerealiseerde resultaten uit gemeentelijke grondexploitaties. Om te kunnen bepalen wat de belastinglast is voor de lopende gemeentelijke grondexploitaties wordt (in overleg met een fiscaal adviseur) een fiscale openingsbalans opgesteld. Bepalend voor de toekomstige belastinglast is de waarde van de bouwgronden die hierbij wordt gehanteerd. Deze is echter nog niet bekend, derhalve is in bovenstaande prognose geen rekening gehouden met de (eventueel) af te dragen vennootschapsbelasting.

Toekomstige gemeentelijke grondexploitaties
Indien de grond in eigendom is van de gemeente, maar de raad (nog) geen grondexploitatie heeft vastgesteld betreft het project een toekomstige grondexploitatie. De boekwaarde van deze projecten wordt op de balans verantwoord in de categorie 'materiële vast activa'.

Er zijn drie locaties in voorbereiding, waarvan er (nog) geen grondexploitatie is vastgesteld door de gemeenteraad. Naast de locaties voormalig politiebureau (Budel) en de Baronie van Cranendonck is de planvoorbereiding gestart van Neerlanden II. Voor het project Baronie van Cranendonck is mogelijk alleen sprake van de verkoop van vastgoed, waarbij door de gemeente geen activiteiten worden ontplooid ten behoeve van het uitgeven van bouwrijpe grond, zoals bijvoorbeeld sloop of bodemsanering. Doordat over dit project in het verleden is gerapporteerd in de paragraaf Grondbeleid nemen we de dit project alsnog integraal op in deze paragraaf.

Overzicht toekomstige gemeentelijke grondexploitaties		
Project		*Boekwaarde*
9008	Politiebureau	120.609
9460	Baronie van Cranendonck	2.797.672
Totaal		**2.918.281**

Voor de boekwaarde van deze gronden geldt dat deze niet hoger kan zijn dan de marktwaarde, uitgaande van de geldende bestemming. Voor Politiebureau Budel en Baronie van Cranendonck wordt voldaan aan deze voorwaarde en is derhalve geen correctie van de boekwaarde naar de lagere marktwaarde noodzakelijk. Van het project Neerlanden II heeft de grond geen boekwaarde.

De planontwikkeling voor (de verkoop van) het terrein van het voormalige politiebureau maakt onderdeel uit van het majeure project Centrumplan Budel. Voor een inhoudelijke toelichting over (de planontwikkeling van) de toekomstige gemeentelijke ontwikkellocaties wordt verwezen naar het hoofdstuk Majeure projecten.

Particuliere plannen

Van deze projecten is het eigendom van de grond is in particuliere handen. De rol van de gemeente blijft in principe beperkt tot de procedure voor de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan. Dit betreft alleen de plannen waarvoor een anterieure overeenkomst is of (naar verwachting) wordt afgesloten met de initiatiefnemer.

Bij de jaarrekening 2017 is het project Boschakkers afgerond en financieel afgewikkeld. In 2018 zal het project Meidoornstraat - Hanendijk worden afgesloten. Het bestemmingsplan is inmiddels onherroepelijk, dit heeft echter nog niet tot bouwactiviteiten geleid vanwege gedwongen verkoop van de grond aan een andere ontwikkelaar.

Overzicht geprognosticeerd resultaat particuliere plannen			
Project		Resultaat (prognose)	
Nr.	Naam	Per 1-1-2018	
9206	Metalot (voorheen DIC)	-471.021	Nadeel
9447	Jumbo Budel (centrumplan)	p.m.	Ntb
9011	Dorpsakkers 2006	316.684	Voordeel
9012	Striboschhof	1.959	Voordeel
9458	Nieuwstraat 55	p.m.	Ntb
9454	Meidoornstraat - Hanendijk	p.m.	Ntb
9459	De Pompers	-	Neutraal
9462	Plan Rabobank	p.m.	Ntb
Totaal		**-152.378**	

Winst- en verliesneming

Volgens de richtlijnen van de BBV treffen wij een (verlies)voorziening voor een gemeentelijke grondexploitatie die een geprognosticeerd tekort laat zien. Op basis van de halfjaarlijkse actualisatie van de betreffende grondexploitatie wordt de hoogte van de voorziening herijkt. Deze voorziening wordt, als een waarde correctie, in mindering gebracht op de boekwaarde van de bouwgrond in exploitatie. Bijstellingen van de voorziening worden verrekend met de reserve Grondexploitaties.

Bij de laatste vernieuwing van het BBV zijn de regels met betrekking tot tussentijdse winstnemingen op gemeentelijke grondexploitaties aangescherpt. Het is in principe verplicht tussentijds winst te nemen op basis van de voortgang van zowel het bouwrijp maken als het verkopen van de kavels. Hiermee wordt het beleid van de gemeente Cranendonck, zoals vastgelegd in de nota Grondbeleid 2016 - 2020, om tussentijds geen winst te nemen ´overruled´. Voor de gemeentelijke grondexploitatie Airpark Brabant is bij het opstellen van de jaarrekening 2017, in overleg met de accountant, besloten geen tussentijdse winstneming te doen vanwege de onzekerheden in het project (toevoegen fase 3, verleggen gasleiding). Bij de herziening van de grondexploitatie vanwege het toevoegen van fase 3 zullen de winstneming conform de nieuwe regelgeving worden geraamd.

Financiële positie
Naast de uiteindelijke resultaten uit de grondexploitaties is, voor het bepalen van de vermogenspositie, tevens de stand en de ontwikkeling van de reserve grondexploitaties van belang. Daarnaast is de omvang van de risico's bepalend voor de vermogenspositie.

Risico's grondexploitaties
Aan het exploiteren van (bouw)grond zijn risico's verbonden. Zeker gelet op de lange looptijden, de relatief hoge voorinvesteringen en omvangrijke geprognosticeerde verkoopopbrengsten bij gemeentelijke grondexploitaties, moet rekening gehouden worden met risico's.

Voor de kwantificering van de risico´s wordt onderscheid gemaakt in algemene (exploitatie)risico´s en project specifieke risico´s. Voor de grondexploitaties Budel Noord en Airpark, fase 2 is de risico inschatting, uitgaande van een 'slecht weer scenario' (dit wil zeggen een verslechtering van het geprognosticeerd resultaat) ingeschat op een bedrag van € 200.000,- Voor het project Metalot wordt rekening gehouden de door de gemeente Cranendonck gemaakte kosten niet (geheel) verhaald kunnen worden voor een bedrag van € 400.000,-. Daarnaast wordt rekening gehouden met een risicobedrag van € 200.000,- voor reeds gestarte initiatieven vanwege het eveneens niet geheel kunnen verhalen van de door de gemeente gemaakte kosten.

Voorziening Nadelige grondexploitaties
Volgens de richtlijnen van de BBV moet een voorziening getroffen worden voor gemeentelijke grondexploitaties die een voorgecalculeerd tekort laten zien. Op basis van de jaarlijkse actualisatie van de gemeentelijke grondexploitatie wordt de hoogte van de voorziening herijkt. De voorziening wordt in mindering gebracht op de balanspost ´Onderhanden werk inzake grondexploitaties´.

Bijstellingen van de hoogte van de voorziening geschiedt middels verrekening met de reserve grondexploitatie.

Specificatie voorziening Nadelige grondexploitaties		
Stand per 1-1-2018		546.726
Benodigd per 31-12-2018 (prognose)		
Budel-Noord	563.598	
Bijstorting t.l.v. reserve grondexploitaties		16.872
Stand 31-12-2018 (prognose)		***563.598***

Boekwaardecorrectie particuliere plannen
Vanuit de gewijzigde regelgeving wordt in de balans onderscheid gemaakt tussen gemeentelijke grondexploitaties en particuliere plannen. Dit heeft als gevolg dat de voorziening Nadelige grondexploitaties alleen nog van toepassing is op de gemeentelijke grondexploitaties, uiteraard voor zover er sprake is van een geprognosticeerd tekort. Voor de particuliere plannen waar de gemeentelijke kosten het verhaalbare bedrag overschreden is, of naar verwachting overschreden gaat worden, is vanuit het BBV

een andere werkwijze voorgeschreven. Op het totaal van de gerealiseerde kosten, die als boekwaarde in de balans worden verantwoord, wordt een correctie doorgevoerd ter hoogte van het te verwachten tekort.

Specificatie boekwaardecorrectie particuliere plannen		
Stand per 1-1-2018		370.561
Benodigd per 31-12-2018		
Metalot	-370.561	
Subtotaal		*370.561*
Toevoeging t.l.v. reserve grondexploitaties		-
Stand 31-12-2018 (prognose)		**370.561**

Reserve grondexploitaties

De reserve grondexploitaties is ingesteld om negatieve resultaten van de lopende projecten op te vangen. Jaarlijks wordt op basis van de stand van de noodzakelijke reservepositie bepaald hoe hoog het bedrag is dat overgeheveld kan/moet worden naar/van de gemeentelijke algemene reserve.

Het uitgangspunt voor het bepalen van de minimum hoogte van de reserve grondexploitaties is dat er voldoende financiële buffer aanwezig moet blijven voor een verantwoorde continuering van de bedrijfsvoering. Hierbij is de minimum hoogte berekend op € 885.000, gebaseerd op de hiervoor genoemde risico's.

De bovengrens bedraagt anderhalf maal de omvang van de noodzakelijke ondergrens en gezien de omvang van de risico's bepaald op een bedrag van € 1.327.500.

Overzicht verloop reserve Grondexploitaties			
Stand per 1-1-2018			924.690
Bij:	Bijstorting voorziening nadelige grondexploitaties	-16.872	
	Tussentijdse winstneming	p.m.	
	Afsluiten gemeentelijke grondexploitaties	-	
Af:	Correctie boekwaarde particuliere plannen	-	
Mutaties 2018			-16.872
Saldo			907.818
Aanvullen tot buffer			-
Stand 31-12-2018 (prognose)			**907.818**

De huidige omvang van de reserve is ruim voldoende volgens de berekening van de buffer om de bestaande risico's af te dekken.

Weerstandsvermogen

Het weerstandvermogen bestaat uit "de relatie tussen de weerstandcapaciteit, zijnde de mogelijkheid waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen of onvoldoende voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie". Of anders gezegd de mate waarin middelen vrij gemaakt kunnen worden om naast het afdekken van tekorten ook substantiële tegenvallers en risico's op te vangen (zonder aanpassing van beleid).

Voor het bepalen van het weerstandsvermogen zijn drie zaken van belang:

1. De uiteindelijke resultaten van de grondexploitaties en particuliere plannen;
2. De risico's van/rondom grondexploitaties;
3. De stand en ontwikkeling van de reserve grondexploitatie.

Specificatie weerstandsvermogen			
Reserve grondexploitaties per 31-12-2018 (prognose)			907.818
Bij:	Verwacht resultaat positieve projecten		
	- Gemeentelijke grondexploitaties	4.623.980	
	- Particuliere plannen	318.643	
Subtotaal			4.942.623
Af:	Risico's dekking en verlies	-800.000	
	Risico minder winst	-1.000.000	
Subtotaal			-1.800.000
Totaal weerstandsvermogen per 31-12-2018			**4.050.441**

Er kan worden geconcludeerd dat de huidige reserve grondexploitatie en de geprognosticeerde positieve resultaten van de grondexploitaties ruimschoots de risico's afdekken.

Reserve Bovenwijkse voorzieningen

De gemeenteraad heeft op 1 juli 2008 de Nota Fonds Bovenwijkse Voorzieningen vastgesteld, en daarna verschillende keren (laatste keer 26 juni 2012) ingestemd met de actualisatie van deze Nota.

Afdracht aan reserve Bovenwijkse voorzieningen

Op basis van de op 25 juni 2013 door de raad (gewijzigd) vastgestelde actualisatie van de Nota Fonds Bovenwijkse Voorzieningen, is de hoogte van de afdracht aan de reserve Bovenwijkse voorzieningen als volgt vastgesteld:

Sociale woningbouw	€ 3.233,31 per woning
Vrije sector	€ 5.240,18 per woning
Bedrijventerreinen	€ 8,36 per m² uitgeefbaar bouwterrein

In 2018 is gestart met het opstellen van de nota Fonds Ruimtelijke kwaliteit. Deze zal naar verwachting het tweede halfjaar aan de raad ter vaststelling worden aangeboden. Hierbij zal worden voorgesteld om de bestaande reserve Bovenwijkse voorzieningen om te vormen naar de reserve Ruimtelijke kwaliteit.

Daarbij is het voornemen om per woning en per m² uitgeefbaar bedrijventerrein dezelfde afdracht te blijven hanteren.

Verloop reserve Bovenwijkse Voorzieningen		
Stand per 1-1-2018		1.971.252
Stortingen vanuit complexen	-	
Stortingen vanuit particuliere plannen	-	
Totaal mutaties 2018		-
Stand per 31-12-2018 (prognose)		**1.971.252**

Paragraaf Lokale Heffingen

Wettelijk kader
Op grond van het besluit "Begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)" dient in de paragraaf "Lokale heffingen" in ieder geval de volgende onderdelen te worden vermeld:

Onderdeel	Op grond van :
De geraamde inkomsten	art. 10, letter a BBV
Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen	art. 10, letter b BBV
Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, inclusief Onderbouwing berekening maximaal kostendekkende tarieven	art. 10, letter c BBV
Een aanduiding van de lokale lastendruk	art. 10, letter d BBV
Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid	art. 10, letter e BBV

Wat willen we bereiken?
De lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt voor haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken waarbij de lastendruk voor de inwoners in een goede verhouding staat tot het niveau van de voorzieningen.
Bovendien vindt door middel van de lokale heffingen sturing plaats op bepaalde doelstellingen, zoals het scheiden van afval.

Algemeen
De gemeente is autonoom in het bepalen van de hoogte van de gemeentelijke heffingen. Het bedrag van een gemeentelijke heffing mag niet afhankelijk worden gesteld van inkomen, winst of vermogen. Dit wil zeggen dat het voor gemeenten niet is toegestaan om door middel van belastingverordeningen inkomenspolitiek uit te voeren.

In de Gemeentewet en in enkele bijzondere wetten is geregeld welke heffingen de gemeente aan haar inwoners en bedrijven mag opleggen. In de gemeente Cranendonck zijn de volgende verordeningen van toepassing:

Verordening op de heffing en invordering van:
Afvalstoffenheffing
Leges
Lijkbezorgingrechten
Marktgelden
Onroerende Zaakbelastingen
Reclamebelasting
Rechten en precariobelastingen
Rechten voor het innemen van standplaatsen
Rioolheffing
Toeristenbelasting

Bovenstaande verordeningen zijn te raadplegen op de website van de gemeente www.cranendonck.nl bij het onderdeel "Wonen, verhuizen en belastingen" onder het hoofdstuk "actueel" bij bekendmakingen.
De gemeente Cranendonck heft geen hondenbelasting, forensenbelasting en parkeerbelasting. Bij de redactie van de belastingverordeningen gelden zoveel als mogelijk de modelverordeningen van de VNG als leidraad.

In deze paragraaf zijn de bestaande beleidsuitgangspunten en –voornemens betreffende belastingen opgenomen, toegelicht en vervolgens op hun uitkomsten geanalyseerd. Hierbij zijn voor de woonlasten en de toeristenbelasting de tarieven vermeld. Voor de hoogte van de belastingen, rechten en tarieven gelden de volgende uitgangspunten:

- Binnen de wettelijke kaders de leges berekenen met toepassing van het profijtbeginsel en streven naar zo veel als mogelijk kostendekkende tarieven. Het profijtbeginsel houdt in dat hoe meer iemand profijt heeft van de door de overheid geleverde prestaties, hoe meer belasting/rechten daarvoor betaald dient te worden.
- Daar waar mogelijk binnen de wettelijke kaders specificeren van de producten en diensten in de legesverordening.

Vergelijking tarieven 2018 met gemeenten van A2-samenwerking volgens Coelo:

Coelo 2018	Cranendonck	Valkenswaard	Heeze-Leende
1-persoonshuishouden	690	716	734
meerpersoonshuishouden	*761	783	869
Rangnummer**	229	267	351
OZB:			
Tarief woningen	0,1298	0,1352	0,1131
Tarief niet-woningen	0,4486	0,4254	0,3239
Afvalstoffenheffing:			
Tarief 1-persoonshuishouden***	178	170	134
Tarief meerpersoonshuishouden***	249	238	192
Rioolheffing:			
Tarief 1 persoons huishouden***	195	205	234
Tarief meerpersoonshuishouden***	195	205	312

** De verdeling van de lastendruk is als volgt: afvalstoffenheffing € 249, OZB € 317 en rioolheffing € 195*
***Voor het rangnummer geldt dat nummer 1 de laagste woonlasten heeft. Coelo gaat uit van 381 gemeenten.*
****In Cranendonck is het vastrecht voor 1-persoons of meerpersoonshuishoudens gelijk. Het Coelo gaat bij afvalstoffenheffing voor meerpersoonshuishoudens uit van een hoger aantal containerledigingen.*

Ontwikkelingen

Lokaal belastinggebied
Al vele jaren bepleit de VNG, maar ook andere instellingen zoals Raad voor de financiële verhoudingen en de Raad van State, een uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied. Deze uitbreiding houdt in dat gemeenten meer inkomsten uit de eigen belastingheffing krijgen en tegelijkertijd minder uitkeringen van het Rijk ontvangen. Het gevolg hiervan zal zijn dat er meer verschillen tussen gemeenten ontstaan doordat de verschillende gemeenteraden lokaal andere afwegingen maken tussen inkomsten en uitgaven. Per saldo hoeft een uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied niet tot stijging van de belastingdruk te leiden. Door de vermindering van de uitkeringen van het Rijk aan gemeenten heeft het Rijk minder uitgaven en kunnen de rijksbelastingen omlaag. De uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied zal wel leiden tot verschuiving van belastingdruk tussen individuele burgers en bedrijven. Gemeenten heffen de belastingen immers naar andere maatstaven dan het Rijk doet en de tarieven zullen per gemeente verschillen.

In het meest recente regeerakkoord (oktober 2017) is niets opgenomen over een uitbreiding van het lokaal belastinggebied. Op 14 februari 2018 ondertekenden het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen echter een interbestuurlijk programma (IBP) met bijbehorende gezamenlijke agenda. Over de fiscale thema's zijn daarbij de volgende procesafspraken gemaakt:

- Decentrale belastingstelsels hebben regulier onderhoud nodig om in goede staat te blijven en toekomstbestendig te zijn. Rijk en medeoverheden gaan aan dit onderhoud werken en verkennen daarnaast de mogelijkheden die decentrale belastingstelsels bieden om de realisatie van gezamenlijke ambities te faciliteren.

- We spreken af om eventuele knelpunten in de fiscale regelgeving, op het niveau van zowel de rijksoverheid als de medeoverheden, te inventariseren die belangrijke doelstellingen van Rijk en medeoverheden in de weg staan (bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en de circulaire economie). En of er oplossingen kunnen worden geboden, met inachtneming van bestaande wet- en regelgeving.

Hiermee staat de deur naar een uitbreiding van het lokale belastinggebied toch weer voorzichtig op een kier.

Handreiking kostenonderbouwing VNG
Voorgeschreven is om de mate van kostendekking van de lokale heffingen toe te lichten. Hiervoor heeft de VNG een handreiking opgesteld. In deze handreiking wordt onder andere ingegaan hoe om te gaan met:

- De directe lasten;
- De indirecte lasten;
- Baten en kruissubsidiëring;
- Beleidsuitgangspunten en toelichting.

Deze aspecten richten zich voornamelijk op de bestemmingsheffingen (afval, riool, leges). Bij deze heffingen wordt hierop ingegaan.

Aansluiting landelijke voorziening WOZ
Vanaf 1 oktober 2016 dienen gemeenten/samenwerkingsverbanden de WOZ waarden van woningen openbaar te maken. Dit openbaar maken geschiedt landelijk door een WOZ-viewer (LV WOZ), waarmee de WOZ-waarden van woningen bekeken kunnen worden. Van gemeenten die op dat moment nog niet zijn aangesloten op de LV WOZ zijn de WOZ-waarden niet zichtbaar. De gemeente Cranendonck is sinds december 2016 aangesloten op de LV WOZ.

Ontwikkeling lastendruk gemeente Cranendonck 2017-2019 meerpersoonshuishouden
De berekening van de lastendruk is gebaseerd op de gemiddelde lastendruk per meerpersoonshuishouden. Bij de berekening van de afvalstoffenheffing is uitgegaan van 12 ledigingen van de container voor gft-afval (240 liter), waarvan 5 ledigingen in de maanden oktober tot en met december hebben plaatsgevonden en gratis zijn. De container met restafval van 240 liter is 6 maal geledigd in het gehele jaar.

	2017	2018	Voorlopig 2019
OZB	305	317	n.n.b.
Afvalstoffenheffing	187	219	235
Rioolheffing	202	202	202
Totaal	**694**	**738**	**n.n.b.**

De lokale lasten 2019 geven naar verwachting ten opzichte van 2018 een stijging te zien. Dit wordt veroorzaakt door een hogere afvalstoffenheffing. Verder wordt voorgesteld om de tarieven van OZB te verhogen. De daadwerkelijke tarieven worden vastgesteld in de raadsvergadering van december.

LET OP: bovenstaande aantallen wijken af van de gehanteerde aantallen door Coelo. De afwijking van de lastendruk zoals berekend door Coelo wordt veroorzaakt door de afvalstoffenheffing.

Belastingopbrengsten
In onderstaande grafiek zijn de werkelijke opbrengsten van het jaar 2017 opgenomen. Ter vergelijking zijn de geraamde opbrengsten 2018 en 2019 vermeld.

De onderstaande vermelde bedragen vermenigvuldigen met € 1.000.

	Jaarrekening 2017	Begroting 2018 Incl. begr.wijz. 1e halfjaar	Begroting 2019
Onroerende zaakbelastingen	4.663	4.736	4.942
Afvalstoffenheffing	1.395	1.556	1.846
Rioolheffing (vGRP)	1.865	1.918	2.000
Toeristenbelasting	102	107	109
Lijkbezorgingrechten	80	80	82
Leges omgevingsvergunningen	501	365	573
Marktgelden	14	17	17
Precariobelasting/leges bijz.wetten	32	35	87
Leges bestemmingsplannen	82	65	176
Leges secretarie	438	384	260
Reclamebelasting	26	31	32
Taakstelling naar aanleiding van onder-zoek naar kostendekkende leges	0	0	0
Totaal	**9.198**	**9.294**	**10.124**

Uit bovenstaande tabel blijkt, dat de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor het overgrote deel van de belastingopbrengsten zorgen. Voormelde heffingen en belastingen bepalen dan ook de lokale belastingdruk.

Toelichting per belastingsoort

Onroerende zaakbelastingen(OZB)
Onder de naam “onroerende zaakbelastingen” worden van onroerende zaken die binnen de gemeentegrenzen liggen de volgende belastingen geheven:

- Een gebruikersbelasting van degenen die bij het begin van het kalenderjaar onroerende zaken gebruiken. Dit geldt alleen voor niet-woningen.
- Een eigenarenbelasting van degenen die bij het begin van het kalenderjaar eigenaar zijn van onroerende zaken. Dit geldt voor woningen en niet-woningen.

Het tarief van de onroerende zaakbelastingen wordt weergegeven als een percentage van de waarde van een onroerende zaak. Daalt de waarde van een object, dan stijgen de tarieven OZB meer. Stijgt echter de waarde, dan dalen de tarieven. Door het hanteren van deze systematiek betaalt de belastingplichtige van een gemiddeld gewaardeerd object het voor dat jaar van toepassing zijnde indexatiepercentage meer dan in het voorgaande jaar.

De heffingsgrondslag voor 2019 is de waarde van de onroerende zaak naar peildatum 1 januari 2018. Hierbij is rekening gehouden met de waarde ontwikkelingen tussen de vorige waarde-peildatum 1 januari 2017 en de geldende waarde-peildatum 1 januari 2018.

Ontwikkeling tarieven OZB gemeente Cranendonck:

Tarieven	2017	2018	2019
Woningen			
Eigenaren	0,1315 %	0,1298 %	nnb
Niet-woningen			
Eigenaren	0,2446 %	0,2500 %	nnb
Gebruikers	0,1933 %	0,1986 %	nnb

De opbrengsten voor 2019 baseren we op de opbrengsten 2018 aangepast met 1,4% inflatiecorrectie Gelet op de economische ontwikkelingen is de toename van het bestand geraamd op een percentage van 0,85%. Gelet op de financiële situatie stellen wij voor om vanaf 2019 een extra verhoging van 2% door te voeren.

Opbrengst OZB 2019	Raming
Eigenaren woningen en niet-woningen	€ 4.101.142
Gebruikers niet-woningen	€ 840.742
Totaal	€ 4.941.884

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven van degenen die in de gemeente gebruik maken van een perceel waarvoor een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijk afval geldt.
De afvalstoffenheffing in de gemeente Cranendonck bestaat uit een vast en een variabel gedeelte. Elk huishouden is het vaste gedeelte verschuldigd. Het variabele gedeelte bestaat uit het aantal ledigingen, waarbij de bestemming (container voor gft-afval of restafval) en de grootte van de container van invloed zijn op het tarief.

Ontwikkeling tarieven afvalstoffenheffing gemeente Cranendonck:

	2017	2018	Voorlopig 2019
Vastrecht per jaar	€ 93,60	€ 106,80	€ 123,00
Ledigen container gft-afval			
140 liter *	€ 1,20	€ 1,50	€ 1,50
240 liter *	€ 1,75	€ 2,25	€ 2,25
Ledigen container restafval			
140 liter	€ 9,50	€ 11,00	€ 11,00
240 liter	€ 13,50	€ 16,00	€ 16,00

* *November gratis*

Op basis van de gewijzigde urentoerekening zijn meer uren toegerekend aan het product afval. Met name hierdoor stijgt het vast recht per jaar.

Afvalstoffenheffing 2019	raming
Kosten van afvalverwijdering en verwerking (inclusief BTW)	€ 2.015.500
Opbrengsten afvalstoffenheffing	€ 1.845.500
Overige opbrengsten	€ 170.000
Geen exploitatietekort of overschot in 2019	

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel, waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. Met ingang van 2018 is er nieuw systeem van heffen van toepassing. Om meer tegemoet te komen aan het principe “de vervuiler betaalt” wordt vanaf 2018 de rioolheffing gebaseerd op het geloosde water op het riool op basis van de waterverbruik gegevens van Brabant Water. Dat deze wijze van heffen een verschuiving te zien geeft is evident. De rioolheffing voor

bedrijven en niet-woningen zal afhankelijk van hun gebruik toenemen. De termijn waarbinnen het beoogde tarief voor particulieren op basis van het vastgestelde vGRP bereikt wordt, zal als gevolg van de nieuwe heffingssystematiek toenemen.

De nieuwe heffingssystematiek leidt tot de hieronder vermelde tarieven waarbij rekening is gehouden met indexatie.

De belasting als bedoeld in artikel 3, lid 1 onder a bedraagt per jaar:

a.	*Van 0*	*m3 tot en met 250 m3*	*€ 201,96*
b.	*Van 251*	*m3 tot en met 500 m3:*	
		Bedrag onder a. + € 120,-	*€ 321,96*
c.	*Van 501*	*m3 tot en met 750 m3:*	
		Bedrag onder b. + € 120,-	*€ 441,96*
d.	*Van 751*	*m3 tot en met 1.000 m3:*	
		Bedrag onder c. + € 120,-	*€ 561,96*
e.	*Van 1.001*	*m3 tot en met 1.250 m3:*	
		Bedrag onder d. + € 120,-	*€ 681,96*
f.	*Van 1.251*	*m3 tot en met 1.500 m3:*	
		Bedrag onder e. + € 120,-	*€ 801,96*

Indien in een belastingtijdvak meer dan 1.500 m3 wordt verbruikt, is boven het ingevolge het onder f verschuldigde bedrag een recht verschuldigd van € 120,- per jaar van het belastingtijdvak, voor elke hoeveelheid van 250 m3 of gedeelte daarvan waarmee de hoeveelheid van 1.500 m3 wordt overschreden.

De belasting als bedoeld in artikel 3, lid 1 onder a en b bedraagt per jaar:

a.	*Tot 15.000 m3 is de opbouw van de belasting gelijk aan het vermelde onder artikel 3, lid 1 onder a;*	
b.	*Boven de 15.000 m3 maar minder dan 30.000 m3*	*€ 7.400,00*
c.	*Boven de 30.000 m3 maar minder dan 100.000 m3*	*€ 15.000,00*
d.	*Boven de 100.001 m3*	*€ 22.500,00*

Ontwikkeling tarief rioolheffing:

Tarief per jaar	2017	2018	Voorlopig 2019
Gebruiker	€ 201,96	€ 201,96	€ 201,96

Rioolheffing 2019	raming
Kosten van rioolheffing (inclusief BTW)	€ 2.138.671
Opbrengsten	€ 2.000.000
Het exploitatietekort in 2019 bedraagt en komt uit voorziening riolering	€ 138.671

Toeristenbelasting

Onder de naam toeristenbelasting wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen een vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene zijn opgenomen in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens van de gemeente.

Bij de aanbieding van de “verordening toeristenbelasting 2014” heeft de raad kenbaar gemaakt dat het tarief 2014 in lijn is met de tarieven van de regiogemeenten. Het tarief van de toeristenbelasting wordt vanaf 2015 verhoogd met de inflatiecorrectie afgerond op 0,05.

Ontwikkeling tarief toeristenbelasting

Tarief per overnachting	2017	2018	Voorlopig 2019
Bedrag	€ 1,05	€ 1,05	€ 1,10

De (geraamde) opbrengst van de toeristenbelasting bedraagt voor:

Werkelijk 2016	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019
€ 105.726	€ 102.141	€ 107.211	€ 108.820

Lijkbezorgingrechten

Onder de naam "lijkbezorgingrechten" worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats.
De tarieven voor 2018 zijn gebaseerd op de tarieven 2017 aangepast met de inflatiecorrectie. Hierbij is rekening gehouden met een afronding van de tarieven op 5 eurocent. Door minder begravingen dan geraamd heeft de bijgestelde raming van 2017 als uitgangspunt gediend voor de raming van 2019.

Werkelijk 2016	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019
€ 79.277	€ 79.683	€ 89.684	€ 81.986

Leges

Onder naam "leges" wordt een aantal verschillende rechten geheven voor verstrekte diensten. De tarieventabel kent dan ook een diversiteit aan tarieven.

Gemeenten moeten juist nu, mede bezien vanuit de wijzigingen die voortvloeien uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), maatregelen nemen om aan de veranderende juridische en financiële eisen te kunnen blijven voldoen. Dit biedt tegelijkertijd een mogelijkheid om te komen tot een transparantere onderbouwing van de legestarieven en de overige rechten en heffingen. Wij zijn ons bewust van een goede onderbouwing van de tarieven van de leges en overige rechten en heffingen en vinden het daarom ook belangrijk om hier voldoende aandacht aan te besteden. Voor belastingjaar 2019 hebben wij ervoor gekozen om de onderbouwing voor de legestarieven samen met een extern bureau nader vorm te geven.

De tarieven voor 2019 zijn gebaseerd op de nieuwe kostenverdeling. De tarieven 2018 zijn aangepast met de inflatiecorrectie van 1,4%. Hierbij is rekening gehouden met een afronding van tarieven op 5 eurocent.

Concluderend en rekening houdend met het meest recente standpunt van de Hoge Raad, dat de kostendekkendheid van de leges mag worden beoordeeld uitgaande van de integrale legestarieventabel, voldoet de gemeente aan de eis van maximale kostendekkendheid. Het totale kostendekkendheidspercentage komt uiteindelijk uit op 94,0%.

Titel	Lasten	Baten	Percentage
Titel I: algemene dienstverlening	€ 321.403	€ 282.772	88,0%
Titel II: fysieke leefomgeving	€ 754.541	€ 751.978	99,7%
Titel III: EDR gerelateerde dienstverlening	€ 103.501	€ 73.749	71,3%
Totaal	**€ 1.179.446**	**€ 861.419**	**94,0%**

De opbrengsten van de belangrijkste leges kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Geraamde opbrengst leges	2018	2019
Leges omgevingsvergunningen	€ 315.508	€ 573.000
Precariobelasting/leges bijzondere wetten	€ 46.766	€ 87.195
Leges bestemmingsplannen	€ 65.210	€ 176.160
Leges secretarie	€ 383.935	€ 260.495

Marktgelden

Onder de naam "marktgeld" wordt een recht geheven voor het innemen van een standplaats op markten, daaronder begrepen de diensten welke in verband met een en ander, door of vanwege de gemeente worden verleend**.** De tarieven voor 2019 zijn gebaseerd op de tarieven 2018 aangepast met de inflatie-correctie van 1,4%. Hierbij is rekening gehouden met een afronding van tarieven op 5 eurocent.

Naast het marktgeld wordt bij iedere marktkoopman die standplaats inneemt op de markt tevens service-kosten in rekening gebracht op basis van het solidariteitsprincipe. Onder deze servicekosten vallen de kosten voor de stroomvoorziening en de bijdrage in de kosten voor het organiseren van centrumactivi-teiten.

Opbrengst marktgelden inclusief bijdrage in servicekosten:

Werkelijk 2016	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019
€ 14.367	€ 14.320	€ 17.017	€ 17.173

Reclamebelasting

Sinds 1 januari 2014 wordt in het centrum van Budel onder de naam reclamebelasting een belasting geheven voor een openbare aankondiging die zichtbaar is vanaf de openbare weg. De opbrengst van de heffing, na aftrek van de heffingskosten, komt ten goede aan de ondernemersvereniging Budel-Centrum ten behoeve van het algemene ondernemersklimaat van het centrum van Budel.

Opbrengst reclamebelasting:

Werkelijk 2016	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019
€ 26.651	€ 25.848	€ 31.622	€ 32.096

Kwijtscheldingsbeleid

De minima komen in aanmerking voor bijzondere bijstand, woonkostentoeslag, zorgtoeslag, huurtoeslag, minimaregelingen enzovoorts. Kwijtschelding van gemeentelijke heffingen komen daar nog bovenop. Door uw raad is via een amendement bij de begrotingsbehandeling 2014 besloten om alleen voor de rioolheffing en het vastrecht van de afvalstoffenheffing voor de sociale minima kwijtschelding te verlenen. In de programmabegroting 2019 is hiervoor een budget van € 35.160 opgenomen.

Paragraaf subsidies

De gemeente levert een financiële bijdrage aan diverse instellingen en verenigingen in de vorm van subsidies. De subsidies zijn verwerkt in de programma's van de programmabegroting 2019. In totaal gaat het om een bedrag van circa € 2,5 miljoen. In deze paragraaf subsidies is het totaalbeeld van de subsidies opgenomen.

Soorten subsidies
Subsidie is 'de aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen en diensten' (artikel 4:21 van de Awb).

De Awb eist dat gemeenten de grondslag voor het verstrekken van subsidie vastleggen in een algemeen verbindend voorschrift (= subsidieverordening), dat door de raad is vastgesteld. Hierop zijn vier uitzonderingen mogelijk:

1. Subsidies die worden verleend in afwachting van de totstandkoming van een wettelijk voorschrift. Het wettelijk voorschrift moet dan binnen een jaar tot stand zijn gekomen;
2. Subsidieregelingen die door de Europese Unie zijn vastgesteld;
3. Indien de begroting de subsidieontvanger specifiek vermeldt en het bedrag aangeeft waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld (subsidieverstrekking op basis van een begrotingspost);
4. Eenmalige subsidies, mits deze voor ten hoogste vier jaren wordt verstrekt.

Bij bovenstaande uitzonderingen blijft gelden dat de procedure voor subsidieverstrekking moet voldoen aan de bepalingen van de Algemene wet bestuursrecht. Ook is het uitgangspunt dat de subsidie moet worden verstrekt voor een doel dat bijdraagt aan de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelstellingen.
Er zijn diverse soorten subsidies, elk met eigen kaders en richtlijnen:

1. Stimuleringssubsidies: een eenmalige subsidie voor een activiteit/activiteiten met een eenmalig of experimenteel karakter; of een eenmalige subsidie voor activiteiten waarvan het college heeft aangegeven dat ze die wil stimuleren.
2. Budgetsubsidies: een subsidie voor activiteiten die bij voortduring dan wel periodiek (één jaar of langer) plaatsvinden en die op grondslag van meetbare activiteiten wordt verleend aan (professionele) organisaties, waarbij een uitvoeringsovereenkomst met de organisatie kan worden gesloten.
3. Basissubsidies: : een subsidie voor activiteiten die bij voortduring dan wel periodiek (één jaar of langer) plaatsvinden waarmee de gemeente aangeeft het aanbod van bepaalde activiteiten door een organisatie van belang te vinden, zonder deze activiteiten overwegend naar aard of inhoud te beïnvloeden.

Naast deze subsidies zijn er nog enkele andere regelingen zoals burgerkracht.

Beleid
Het beleid met betrekking tot subsidies is vastgelegd in het subsidiebeleid, de subsidieverordening van de gemeente Cranendonck (vastgesteld 12 mei 2015) en bijbehorende nadere regels.

Het subsidiebeleid geeft weer welke uitgangspunten de gemeente hanteert bij de toepassing van het instrument subsidie. Deze uitgangspunten vormen het kader voor de uitwerking van de subsidieverordening en de subsidieregels.

In de subsidieverordening staat de procedure van aanvraag, verlening, verantwoording en vaststelling van subsidies inclusief hieraan gekoppelde voorwaarden. Ook zijn er de administratieve verplichtingen (termijnen, te overleggen bewijsstukken, etc.) in opgenomen. Basis voor de verordening zijn de bepalingen zoals opgenomen in de Algemene wet bestuursrecht.

In de nadere regels wordt aangegeven hoe de hoogte van de subsidie wordt berekend en aan welke eisen en verplichtingen een aanvrager moet voldoen.
De gemeente streeft voor de diverse beleidsterreinen specifieke doelstellingen na. Subsidie wordt ingezet als middel om bepaalde maatschappelijke doelstellingen te behalen, bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen te stimuleren.

De doelstellingen zijn uitgewerkt en vastgelegd in diverse beleidsplannen. Daarnaast wordt aangesloten op de strategische visie. De volgende algemene doelstellingen kunnen worden genoemd:

Wonen en leven
De gemeente biedt de mogelijkheid om burgers in elke kern samen te laten komen. Hierdoor versterken we de sociale cohesie. Onze burgers wonen in een omgeving waarbij ze tevreden zijn over het beheer van de openbare ruimte.

Kunst en cultuur
De gemeente biedt haar inwoners de mogelijkheid kennis te maken met en deel te nemen aan (lokale) kunst- en culturele activiteiten. Onderdeel hiervan is het behoud van de eigen identiteit van Cranendonck.

Sport
De gemeente biedt haar inwoners, met speciale aandacht voor jeugd en mensen met een beperking, de mogelijkheid kennis te maken met en deel te nemen aan een gevarieerd aanbod aan sport- en beweegactiviteiten.

Zorg
De gemeente stimuleert dat inwoners, van jong tot oud, zich kunnen ontplooien en verantwoordelijkheid nemen. Inwoners doen mee in de samenleving.

Subsidieplafond
De gemeente Cranendonck werkt met een subsidiebudget. Dit subsidiebudget kent een plafond dat is vastgesteld op € 480.689. Vanaf 2019 wordt het subsidiebudget (weer) geïndexeerd. Jaarlijks is maximaal € 15.000 binnen het totale subsidiebudget beschikbaar voor stimuleringssubsidies. Bij een subsidieplafond worden er alleen subsidies verstrekt zolang er middelen beschikbaar zijn. Als het budget op is, wordt een subsidieverzoek in principe afgewezen. Voor de manier waarop de middelen worden verdeeld, worden nadere regels gesteld. In Cranendonck worden aanvragen behandeld op volgorde van binnenkomst.

Dit subsidiebudget is het bedrag dat gedurende een subsidiejaar ten hoogste beschikbaar is voor verstrekking van basis-, accommodatie- en stimuleringssubsidies.

Vanwege de nieuwe manier van subsidiëren, op basis van maatschappelijke doelstellingen, ondernemen verenigingen extra activiteiten om aan meer maatschappelijke doelstelling een bijdrage te kunnen leveren en daarmee meer subsidie ontvangen. Hiermee lijkt het subsidiebeleid een gewenst effect te behalen namelijk de bijdrage aan de doelstellingen van gemeentelijk beleid. Echter heeft het subsidiebeleid ook een neveneffect, namelijk een tekort op het subsidiebudget.

Een aantal van de maatschappelijke doelstellingen kan onder de Wmo vallen. Daarom is voorgesteld om vanuit de Wmo middelen over te hevelen ten gunste van het subsidiebudget. Tevens zijn vanaf 2018 een aantal budgetsubsidies omgezet naar een basissubsidie. De middelen voor deze organisaties gaan ook naar het subsidiebudget. In 2016 is het subsidiebudget structureel verhoogd en komt daarmee uit op € 480.689. Vanwege overschrijding op het subsidiebudget zijn de nadere regels aangepast.

Financieel overzicht subsidies

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de subsidiebedragen zoals voorgesteld voor de begroting 2019. Hierbij moet opgemerkt worden dat het gaat om geschatte bedragen omdat de aanvragen nog niet ontvangen zijn voor 2019. De aanvragen moeten uiterlijk 1 september ingediend worden.

		2018
Basissubsidies	Verwachting 2019	€ 465.689
Stimuleringssubsidies		€ 15.000
	Totaal subsidiebudget	€ 480.689
Budgetsubsidies	Subsidies op basis van overeenkomsten	€ 1.186.368
Andere regelingen	Bijdragen	€ 906.423
Totaal subsidies[1]		€ 2.573.480

Budgetsubsidies vallen alleen onder de werking van het subsidiebeleid voor zover het gaat om de toepassing van aanvraag- en afhandeltermijnen. Inhoudelijk echter wordt per budgetgesubsidieerde instelling de subsidie bepaald. Er zijn geen algemeen geldende criteria voor deze instellingen (bijvoorbeeld voor het berekenen van de subsidie), zodat ook geen sprake is van een algemeen geldend subsidieplafond voor budgetsubsidies.

Te ontvangen subsidies

In de loop van 2016 is begonnen met het structureel actief zoeken naar subsidiemogelijkheden voor gemeentelijke projecten-activiteiten door middel van de inzet van een subsidioloog. Hier worden positieve resultaten mee geboekt, waardoor er meer middelen beschikbaar komen voor bepaalde projecten en ontwikkelingen binnen onze gemeente. Voor 2018 wordt deze werkwijze voortgezet.

[1] De subsidieaanvragen voor 2019 zijn nog niet in behandeling genomen. Dat wil zeggen dat voor 2019 de subsidiebedragen nog af kunnen wijken

HOOFDSTUK 3: MAJEURE PROJECTEN

Ontwikkeling wegenstructuur

Dit majeure project bestaat uit twee deelprojecten:

1. Vrachtverkeer Maarheeze
2. Wegenstructuur Budel-Zuid

Doelstelling van de projecten (wat willen we bereiken?)
Het doel van dit project is het hebben van een veilige wegenstructuur in Cranendonck. Er moet een oplossing gevonden worden voor de toename van het vrachtverkeer in Maarheeze (1) en er moet worden geanticipeerd op de (door)ontwikkeling van de gebiedsontsluitende verkeersstructuur in Budel-Zuid om goed voorbereid te zijn op de voorgenomen gebiedsontwikkeling die een regionaal karakter kent (2).

1. Vrachtverkeer Maarheeze
Op initiatief van de dorpsraden is gezocht naar een oplossing voor de vrachtproblematiek in de kernen Maarheeze en Sterksel. De oplossing moet ertoe leiden dat het vrachtverkeer in Maarheeze en Sterksel tot een minimum wordt beperkt en dat hierdoor ook een verbetering van de leefbaarheid plaatsvindt.

2. Wegenstructuur Budel-Zuid
De wegstructuur moet een veilige en duurzame verkeersontsluiting garanderen voor het gebied dat 'Kempisch Bedrijvenas' heet. Regionale ontwikkelingen tezamen met de ontwikkelingen in onze gemeente, zoals het DIC, ontwikkeling Airpark en uitbreiding van Cranenbroek hebben invloed op de wegenstructuur en ook uiteindelijk op de nut en noodzaak voor een nieuwe zuidelijke randweg te Budel.

Projectplanning op hoofdlijnen

Vrachtverkeer Maarheeze
De gemeenteraad heeft in december 2016 een variantkeuze gemaakt en heeft toen eveneens ingestemd met de kostenverdeling. In 2017 is gestart met de planvoorbereiding en dit loopt in 2018 en 2019 nog door. Eind 2019 moet gestart worden met de realisatie van de nieuwe ontsluitingsweg en de maatregelen in de kernen.

Wegenstructuur Budel-Zuid
De gemeenteraad heeft in januari 2018 besloten om de voorkeursvariant Schoterakker plus trace te schrappen. Tevens heeft de raad besloten om in overleg met het Collectief Randweg Zuid, de aanwonenden en de omliggende gemeente te kijken welke maatregelen er mogelijk zijn om de problematiek op de huidige "tijdelijke" randweg zuid te verbeteren. Deze resultaten zijn in september 2018 teruggekoppeld worden aan de gemeenteraad.
Afhankelijk van de resultaten van deze besprekingen zal een planning opgesteld worden voor het vervolg.

Raadsprogramma
In het raadsprogramma is opgenomen dat prioriteit gegeven dient te worden aan de projecten: afwikkeling aan de zuidkant van Budel en aan het project Samen mee naar de A2.

Wat gaan we uitvoeren?

Vrachtverkeer Maarheeze
In 2019 wordt de bestemmingsplanprocedure verder doorlopen en moeten de eigendommen verder verworven worden. Tevens moeten in 2019 de werkzaamheden aanbesteed worden.

Wegenstructuur Budel-Zuid
Dit is afhankelijk van hetgeen in september 2018 aan de gemeenteraad teruggekoppeld wordt.

Kostenindicatie
Vrachtverkeer Maarheeze
In de raadsvergadering van 17 december 2016 is de gemeenteraad van Cranendonck akkoord gegaan met het financieringsvoorstel voor het project. De totale projectkosten zijn geraamd op € 3.430.000. De provincie draagt € 800.000 bij middels een NIMBY-subsidie en met de terreineigenaar zijn afspraken gemaakt over een bijdrage van eveneens € 800.000. De resterende kosten bedragen hiermee € 1.830.000,-. Tussen de gemeenten Cranendonck en Heeze-Leende is de afspraak gemaakt om het resterende bedrag middels een 70% (Heeze-Leende) / 30% (Cranendonck) verdeling te bekostigen. Van de kosten voor de gemeenten kan eventueel nog een bijdrage van varkensbedrijf Van Asten en een subsidie van de Provincie vanuit het Regionaal UitvoeringsProgramma (RUP) worden afgetrokken. Dit zijn echter nog geen harde afspraken waardoor deze bijdragen nog niet zijn meegenomen in de financiering van het project.

De voorbereidingskosten die in 2017 en 2018 gemaakt zijn, zijn betaald uit de reeds beschikbaar gestelde NIMBY-subsidie. De lasten voor 2019 en verder zijn in de begroting opgenomen. Bij vaststelling van de begroting 2019 wordt ook gevraagd om het krediet te voteren.

Wegenstructuur Budel-Zuid
Dit is afhankelijk van de besluitvorming over de eerder genoemde terugkoppeling. Vooralsnog geen andere kosten voorzien in 2019.

Indicator (wanneer is het project geslaagd?)
De projecten Vrachtverkeer Maarheeze en Wegenstructuur Budel-Zuid zijn geslaagd als de verkeersveiligheid is verbeterd. Dit kan zowel objectief bekeken worden (aantal ongevallen) als subjectief (het gevoel van onveiligheid).

Doorkijk
Vrachtverkeer Maarheeze
Na de planvoorbereiding wordt gestart met de realisatie van de nieuwe weg en maatregelen in de kernen. De verwachting is dat dit eind 2019 zal zijn.

Wegenstructuur Budel-Zuid
Uitwerken van de opdracht van de raad.

Centrumplan Budel

Doelstelling van het project (wat willen we bereiken?)
Met dit project wordt de Centrumvisie Budel uitgevoerd. Doelstelling daarvan is het minimaal behouden en waar mogelijk versterken van de voorzieningen in het centrumgebied van Budel.

Projectplanning op hoofdlijnen
De gemeente pakt nadrukkelijk de regierol en zal ontwikkelingen vanuit een proactieve rol stimuleren om van de centrumvisie een centrumplan te maken.

In 2017 is ingezet op de herontwikkeling van leegstaande panden en herontwikkelingslocaties in en rond het centrum. Dit heeft geleid tot twee concrete beeldbepalende projecten zijnde de herontwikkeling van de voormalige Rabobank en de nieuwe Jumbo aan de Doctor Anton Mathijsenstraat. Als gevolg van de realisatie van de nieuwe Jumbo zijn budgetten opgenomen voor de aankoop en inrichting van een park in 2020, alsmede voor het borgen van de openbare toegankelijkheid van het parkeerterrein. Daarnaast is de gemeente met diverse andere partijen in gesprek over de herontwikkeling van locaties.

In het verlengde van de verplaatsing van de Jumbo worden tal van ontwikkelingen in het centrum kansrijker, waaronder: de herinrichting van het Capucijnerplein/Deken van Baarsstraat, herinrichting Doctor Anton Mathijsenstraat tussen Willem II Straat en Deken van Baarsstraat, het terrein van het voormalig politiebureau. Om deze projecten in de openbare ruimte te managen en een goede onderlegger te hebben, is in 2017 de basis hiervoor gevormd: haalbaarheidsstudies van initiatieven zijn akkoord bevonden en een actualisatie van het parkeeronderzoek is uitgevoerd. Conclusie uit dit onderzoek was dat in de omgeving van Keizer Ottostraat er een te hoge parkeerdruk is van met name langparkeerders. Om de parkeerdruk in dit deelgebied weer op een acceptabel niveau te krijgen worden er in de omgeving van het Bravo college extra parkeerplaatsen (circa 50) aangelegd. De voorbereidingen zijn in 2018 hiervoor reeds gestart. Uw raad heeft het kaderstellend krediet voor de realisatie van dit parkeerterrein van € 200.000 bij de begroting 2018 reeds gevoteerd. Realisatie is voorzien in eerste a 2^{e} kwartaal 2019.

Randvoorwaarden
Bij de herontwikkeling van leegstaande panden en herontwikkelingslocaties is de centrumvisie leidend. Een externe stedenbouwkundige/landschapsarchitect laat de verschillende herontwikkelingslocaties qua stedenbouw en beeldkwaliteit op elkaar aansluiten. Een goed samenspel met de openbare ruimte is hierbij erg belangrijk.

Kostenindicatie
De kosten voor aanpassing van parkeervoorzieningen, het herinrichten van het Capucijnerplein/Deken van Baarsstraat, Doctor Anton Mathijsenstraat en de vergroening van het centrum worden geactiveerd.

Project Centrumplan Budel	2018	2019	2020	2021
Parkeervoorzieningen in en nabij centrum	200.000		200.000	
Herinrichten Capucijnerplein/Deken van Baarsstraat			800.000	
Herinrichting straatprofiel Doctor Anton Mathijsenstraat tussen Deken van Baarsstraat en Willem II straat			300.000	
Vergroening centrum			610.000	

Ten behoeve van de vergroening van het centrum worden gronden aangekocht en ingericht als park en openbaar groen. Uiteraard wordt de raad betrokken bij de besluitvorming hieromtrent.

Indicator
Het project centrumplan Budel bestaat uit diverse deelprojecten. Voor elk deelproject wordt een doelstelling geformuleerd, die in overeenstemming is met de centrumvisie.

Doorkijk
De gemeente blijft in 2019 ontwikkelingen passende binnen de centrumvisie stimuleren. De verplaatsing van de Jumbo alsmede de herontwikkeling van de Rabobank worden gefaciliteerd door een begeleiding van de bestemmingsplan procedure. Voor beide plannen is een anterieure overeenkomst reeds gesloten of in voorbereiding.

De herinrichting van de openbare ruimte wordt eveneens opgestart en voorbereid en andere ontwikkelingen worden aangejaagd.

Voorstel is om het project Centrumplan Budel met het vestigingsbesluit van de Jumbo niet langer als majeur project te behandelen, maar als regulier project.

Gebiedsvisie 'Kansen over grenzen'

Doelstelling van het project (wat willen we bereiken?)
Cranendonck en omgeving op de kaart zetten als een zeer kansrijke regio. Dat is het doel van de sociaaleconomische gebiedsvisie 'Kansen over grenzen'. De visie is het resultaat van een onderzoek dat in opdracht van de Provincie Noord Brabant, het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE), Hoge Dunk, de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM), de gemeente Cranendonck en in samenwerking met Brainport Development en OCC Cranendonck. Dit onderzoek is uitgevoerd door het consortium Urban Unlimited en de Universiteit van Utrecht. Op 29 mei 2012 is de gebiedsvisie door de raad van Cranendonck vastgesteld. In november 2012 is de bestuursopdracht voor het verder uitwerken van de visie volgens scenario 3 'Vernieuwen' vastgesteld.

In de gebiedsvisie zijn energie, duurzaamheid, metaal, water en ecologie benoemd als belangrijke issues die een meerwaarde kunnen gaan bieden voor Cranendonck en omgeving. Een meerwaarde voor de eigen inwoners, ondernemers, de regio, Brabant maar ook een meerwaarde over de grenzen heen. Een belangrijk vliegwiel om dit proces in gang te zetten is de ontwikkeling van het DIC. Voor de integrale uitvoering van de visie en de verzilvering van de daarin genoemde kansen, is een uitwerkingsplan opgesteld voor de korte en (middel)lange termijn. Hiermee wordt het proces van uitwerking en uitvoering van de gebiedsvisie verder in gang gezet en in goede banen geleid. Belangrijk is om zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau voortdurend een optimaal zicht te hebben op de (voortgang van de) uitwerking van de gebiedsvisie.

Belangrijke projecten die onderdeel zijn van de gebiedsvisie zijn het Duurzaam Industriepark Cranendonck (DIC), De Groote Heide, Grenspark Kempen ~ Broek en de brugverbinding over de Zuid-Willemsvaart. Deze projecten worden met onze partners gerealiseerd door samen te werken in de Samenwerking Grensgebied de Kempen (SGDK). Daarnaast worden projecten opgepakt en aangejaagd met als doel het versterken van natuur, toerisme & recreatie. Ook is er een regionaal gebiedsoverleg "Bereikbaarheid" opgezet. Doorlopend wordt bekeken welke concrete kansen voor cofinanciering er zijn binnen bestaande (Europese) fondsen en subsidieprogramma's.

Projectplanning op hoofdlijnen
Het uitwerkingsplan en de bijbehorende bestuurlijke oplegnotitie zijn op 4 februari 2014 door de gemeenteraad vastgesteld. Het uitwerkingsplan loopt over meerdere jaren waarin nieuw beleid wordt geformuleerd en nieuwe projecten en kansen in beeld gaan komen.
Op 23 oktober 2015 hebben de samenwerkingspartners een intentieovereenkomst getekend en op 7 februari 2018 is de samenwerkingsovereenkomst ondertekend. Dit betekent dat wij, en onze samenwerkingspartners zich voor de komende 4 jaar hebben gecommitteerd aan het gezamenlijk realiseren van het opgestelde uitvoeringsprogramma (projectenoverzicht).

Wat gaan we uitvoeren?
Zoals aangegeven sluit de gebiedsvisie aan bij de focuspunten van de Strategische Visie 2009- 2024 van de gemeente Cranendonck. De gebiedsvisie benoemt binnen de focuspunten de programmatische uitgangspunten die van belang zijn om Cranendonck en omgeving op de kaart te zetten als een hoogwaardige en duurzame woon-, werk- en leefgemeente. Voor elk van de focuspunten is in het uitwerkingsplan een overzicht gegeven van het (te ontwikkelen) beleid, de kansrijke initiatieven en de reeds (lopende) projecten die passen binnen de programmatische uitgangspunten.

Voor de gemeente Cranendonck is een belangrijke rol weggelegd om er voor te zorgen dat de kansen uit de gebiedsvisie en projecten daadwerkelijk worden gerealiseerd. Onze taak is het aanjagen, sturing geven aan en bewaken van de uitwerking van de gebiedsvisie in nauwe afstemming met de overige betrokken (externe) stakeholders. Zowel ambtelijk als bestuurlijk vindt hierover periodiek afstemming plaats.

Daarnaast wordt voortdurend de integraliteit bewaakt bij lopende en nieuwe ontwikkelingen die zich binnen de gemeentelijke organisatie en daarbuiten aandienen. Tevens wordt het netwerk verder versterkt, worden externe partijen proactief betrokken bij de ontwikkelingen in Cranendonck en wordt gezocht naar (aanvullende) financierings- en subsidiemogelijkheden.

Uit te voeren activiteiten
<u>Natuur</u>

- *Ambitiedocument Landschap, Natuur en Cultuurhistorie:*
  Op het gebied van natuur en landschap komen diverse ontwikkelingen op onze gemeente af (natuurcompensatie, PAS, Natuurnetwerk Brabant). Om hier goede en slimme keuzes in te maken willen we onze eigen ambitie goed in beeld hebben.

- *Metalot Nature*
  In 2019 wordt gestart met de uitvoering van de natuurinvesteringen in het kader van het DIC

- *PAS herstelopgaven*
  Actief deel blijven nemen aan overlegstructuur en mee zorgdragen voor afstemming tussen provincie Brabant en Limburg en terreinbeheerders.

- Herinrichting Beekdal Oude Strijper Aa
  Actief deel blijven nemen aan overlegstructuur en mee zorgdragen voor afstemming tussen partijen.

- 2B Connect Landschapspark (Metalot Nature)
  Het project wordt in 2019 afgerond en afgerekend met Interreg.

<u>Economie</u>

- *Visie Economisch Cranendonck:*
  Uitvoeren van de gezamenlijke overeengekomen acties die zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de Economische Visie.

- *Metalot*
  - Doorontwikkelen Metalot-site (vaststellen bestemmingsplan, instellen toetsingscommissie, voorbereiding ontsluitingsweg)

- *Multimodale Haven*
  - Goed aangesloten blijven bij de doorontwikkeling van de multimodale haven.

<u>Toerisme & Bereikbaarheid</u>

- *Brugverbinding Zuid-Willemsvaart*
  In 2019 zal nadere uitwerking plaatsvinden van de definitieve locatie (ontwerp, financiën e.d.).

- *Optimaliseren routenetwerken in combinatie met de brugverbinding*
  In beeld brengen waar routenetwerken aangepast en uitgebreid dienen te worden.

- *12 Parels-route en bakens*
  In 2019 wordt verder gegaan met het realiseren van deze route (invullen ontbrekende schakels) en worden bakens geplaats op cruciale locaties in het gebied.

- Versterken gebiedsidentiteit SGDK en beleefbaar maken gebied
  Ieder jaar wordt een cultuurhistorisch project voorbereid en gerealiseerd. In 2018 was dit Grensgevallen Bocholtergraven.

- *Grenspark Kempen ~ Broek en De Groote Heide:*
  - Bijdrage leveren aan uitwerking van het gebiedsprogramma 2019 Groote Heide.
  - Actief deelnemen aan BGTS De Groote Heide
  - Bijdrage leveren aan uitwerking van het programma 2019 van Kempen ~ Broek
  - Regioproces starten om in aanmerking te komen voor de erkenning als UNESCO Biosphere Reserve.

- *De Dodendraad herleeft*
  Evaluatie van het project De Dodendraad herleeft en op basis hiervan met andere partners bepalen of het project wordt gecontinueerd in 2019.

<u>Leefbaarheid</u>

- *Budel-Dorplein*
  Blijven verkennen en aanjagen van concrete kansen gericht op de versterking van de leefbaarheid in Budel-Dorplein.

Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij Europese, nationale, provinciale en regionale doestellingen en ambities, subsidietrajecten en pilots. De communicatie naar buiten wordt actief opgepakt en de plannen en ontwikkelingen die passen binnen de strategische visie en de gebiedsvisie worden zichtbaar gemaakt.

Periodiek wordt de gemeenteraad op de hoogte gebracht van gemaakte vorderingen door middel van de voortgangsrapportages en een jaarlijkse presentatie.

Kostenindicatie
Het budget voor de jaren 2019 -2022 is € 50.000 structureel. De afgelopen jaren is er jaarlijks € 100.000 beschikbaar gesteld voor het project 'gebiedsvisie kansen over grenzen'. Een groot gedeelte van het budget werd ingezet voor externe inhuur van de projectleider. De taken van de projectleider worden vanaf 2018 uitgevoerd door een interne projectleider, het jaarlijks budget kan doordoor verlaagd worden naar € 50.000.
Dit is een stimuleringsbudget waarmee snel kan worden ingespeeld op concrete Cranendonckse kansen of subsidiemogelijkheden. Het betreft een globale kostenindicatie. Jaarlijks zal de uitwerking worden geëvalueerd en wordt bezien hoeveel middelen nodig zijn in de komende jaren.
In de samenwerkingsovereenkomst SGDK, is een looptijd tot en met 31 december 2022 opgenomen. De gemeente Cranendonck heeft zich gecommitteerd aan dit samenwerkingsverband. Hierdoor is een structurele bijdrage voor de algehele gebiedsvisie vereist t/m 2022.

Project Gebiedsvisie Kansen over Grenzen	2019	2020	2021	2022
Budget tbv diverse projecten	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal t.l.v. exploitatie	**-50.000**	**-50.000**	**-50.000**	**-50.000**

Indicator (wanneer is het project geslaagd?)
Het project is geslaagd in 2019 als:

- de concrete geplande (tussen)resultaten en mijlpalen van de bestaande in- en externe projecten (onder andere DIC, De Groote Heide, Kempen ~ Broek, havenontwikkeling) worden bereikt;
- er sprake is van een goed werkend (in- en extern) bestuurlijk en ambtelijk netwerk gericht op het realiseren van de ambities uit de gebiedsvisie en het bestaande netwerk verder wordt versterkt en uitgebreid;
- er uitvoering wordt gegeven aan de natuurinvesteringsopgaven, o.a. in relatie tot de ontwikkeling van het DIC;
- er (nieuwe) initiatieven, zoals de brugverbinding over het kanaal en de versterking van het routenetwerk, kunnen worden omgezet naar concrete projecten;
- er uitvoering wordt gegeven aan het Interregproject 2BConnect;
- er nieuwe initiatieven en projecten zijn/worden gestart die passen binnen de uitgangspunten van de gebiedsvisie.

Doorkijk
Het uitwerkingsplan Gebiedsvisie Kansen over Grenzen dient als een 'parapluplan' voor lopende projecten en nieuw te starten initiatieven in de komende jaren.

Duurzaam Industrieterrein Cranendonck

Doelstelling van het project
De doelstelling is het in procedure brengen en door de gemeenteraad laten vaststellen van het bestemmingsplan Duurzaam Industrieterrein Cranendonck (DIC). Het project kan als afgerond worden beschouwd bij het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan waarvoor naar alle waarschijnlijkheid nog een juridische procedure bij de Raad van State (RvS) doorlopen dient te worden. Daarnaast dienen de afspraken voortvloeiend uit het bestemmingsplan te worden geoperationaliseerd.

Projectplanning op hoofdlijnen
In de afgelopen jaren is zijn de randvoorwaarden waaraan het bestemmingsplan DIC moet voldoen uitgekristalliseerd. Op 23 december 2016 is het bestemmingsplan in ontwerp in procedure gegaan. Op 11 april 2017 heeft uw raad ingestemd met de anterieure overeenkomst behorende bij dit ontwerp Bestemmingsplan. Uiteindelijk is het plan op 19 september 2017 door de Raad gewijzigd vastgesteld. Bij behandeling van de begroting 2017 stond het plan open voor beroep bij de Raad van State. Tot en met de zomer van 2018 is hard gewerkt aan het verweer van de gemeente. Echter heeft de Raad van State medio juni besloten, om vanwege de pre-justitiële vragen inzake de PAS de behandeling van het bestemmingsplan tot nader orde op te schorten. Vierde kwartaal 2018 wordt duidelijkheid verwacht inzake de PAS. Een zitting en uitspraak worden echter pas verwacht in 2019.

Met het concreet worden van het bestemmingsplan DIC heeft in 2017 ook de ontwikkeling van Metalot een verdere vlucht genomen. De gemeente werkt hierbij samen met onder meer de provincie Noord-Brabant, Nyrstar, TU/E en Telos aan de ontwikkeling van een campus gericht om innovatie op het gebied van metaal en energie op het DIC-terrein dat tegenwoordig de werknaam Metalot-Site heet. Op het terrein moet Metalot 3C als open innovatiecentrum ook een plek krijgen.

Wat gaan we uitvoeren?
Het proces is enerzijds gericht op het afronden van de bestemmingsplanprocedure en anderzijds op het operationaliseren van de afspraken die voortvloeien uit het bestemmingsplan. Denk hierbij aan Metalot-Nature (natuurinvesteringsgelden), de adviescommissie DIC, de financiële afspraken uit de anterieure overeenkomst, realisatie van de weg etc.

Kostenindicatie
In 2019 loopt de bestemmingsplanprocedure DIC. De ruimtelijke en economische impact is groot. Om dit bestuurlijk en ambtelijk in goede banen te leiden blijft extra coördinatie gewenst: intern, lokaal, regionaal en afgestemd met economische, ecologische en toeristisch-recreatieve ontwikkelingen. De kosten verbonden aan deze coördinatie in 2019 bedraagt € 53.000.
In de periode van het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan vindt ook een nadere uitwerking plaats van het Metalot-initiatief. Deze nadere uitwerking zal op een ander moment middels een separaat voorstel aan uw raad worden gepresenteerd.

Indicator
Het project is geslaagd als het bestemmingsplan onherroepelijk is geworden.

Doorkijk
Na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan wordt het majeur project DIC beëindigd. De nadere uitwerking van het Metalot-initiatief wordt te zijner tijd middels een separaat voorstel aan uw raad gepresenteerd en verder uitgewerkt vanuit de economische visie.

Gebiedsontwikkeling Baronie van Cranendonck

Doelstelling van het project

Het op organische wijze en vanuit een samenwerking met stakeholders (alle belanghebbenden) tot stand laten komen van een duurzame gebiedsontwikkeling van de Baronie van Cranendonck met een meerwaarde op toeristisch-recreatief gebied en vanuit werkgelegenheidsperspectief. Binnen de doelstellingen zoals verwoord in de Strategische Visie van de gemeente en de gebiedsvisie Baronie van Cranendonck en passend bij de insteek van de Stad/Land aanduiding in de provinciale verordening.

Projectplanning op hoofdlijnen

De raad is in september 2018 geïnformeerd over de voortgang van het proces. Eind 2018 wordt het resultaat van het " haalbaarheidsonderzoek" en de daarop volgende fase en acties gepresenteerd aan de raad. De planning en hoogte van het budget in 2019 is afhankelijk van die resultaten en ontwikkelingen.

Randvoorwaarden

In juli en november 2015 heeft de gemeenteraad het plan van aanpak, respectievelijk de bestuursopdracht vastgesteld. In samenwerking met de omgevingsgroep, belanghebbenden en direct omwonenden is de gebiedsidentiteit van de Baronie opgesteld: de kernrandvoorwaarden bij de invulling van het gebied. Alle initiatieven moeten een bijdrage leveren aan deze gebiedsidentiteit.

Kostenindicatie

Naast de conclusies en resultaten van het haalbaarheidsonderzoek wordt tegelijk de financiële onderbouwing gemaakt en gepresenteerd voor 2019. Het proces kan verder gaan met de uitwerking van de plannen van de initiatiefnemers en/of opnieuw met (nieuwe) initiatiefnemers de mogelijkheden onderzoeken.

Het uitgangspunt is hierbij dat alle gemaakte kosten worden gedekt door de (te verwachte) opbrengsten van deze gebiedsontwikkeling.

Indicator

Het project is geslaagd wanneer een economische drager inzake ontmoeten, verblijven en vitaliteit / gezondheid én een toeristisch knooppunt op deze historische locatie gecreëerd is, in samenwerking met stakeholders, omwonenden en initiatiefnemers. Waarbij zij elkaar versterken en waar (nog) ruimte is voor organische ontwikkelingen en plaatselijke initiatieven / aanvullingen. Vanzelfsprekend tegen financieel gunstige afspraken.

Doorkijk
Nadere invulling geven aan het gebied aan de hand van verschillende deelprojecten:

- overleg met stakeholders (klankbordgroep)
- wijziging bestemmingsplan(nen).
- opstellen (koop)overeenkomsten.
- (eventueel) overleg met nieuwe initiatiefnemers.
- bouwrijp maken.
- gebiedsmarketing / - branding
- natuur- en landschapsverbetering.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Begrotingsbeeld

Hieronder treft u naar verschillende gezichtspunten informatie aan over het begrotingsbeeld.

1. Begrotingsbeeld

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Saldo structureel	-1.809	-829	-490	+223
Saldo incidenteel	251	-145	-1	+55
Totaal saldo programmabegroting 2019	**-1.558**	**-974**	**-491**	**+278**

Omschrijving	2019
Resultaat voor bestemming	-1.819
Mutaties reserve	261
Resultaat na bestemming	**-1.558**

2. Totalen per programma

Lasten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1. Wonen + leven	-12.421	-10.409	-9.958	-9.830	-9.822	-9.863
2. Werk en economie	-3.232	-1.670	-968	-983	-1.030	-1.024
3. Recreatie + toerisme	-3.134	-2.608	-2.436	-2.441	-2.443	-2.438
4. Sociaal domein	-19.901	-18.971	-21.740	-20.915	-20.552	-20.340
5. Bestuur +Algemene dekkingsmiddelen	-10.507	-21.379	-5.967	-6.791	-7.277	-7.740
6. Overhead	0	-6.026	-6.063	-5.801	-5.672	-5.556
Totaal lasten	**-49.195**	**-61.063**	**-47.132**	**-46.761**	**-46.796**	**-46.961**

Baten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1. Wonen + leven	5.294	4.990	5.564	5.108	5.108	5.108
2. Werk en economie	2.141	1.015	272	269	216	210
3. Recreatie + toerisme	990	1.054	730	782	788	794
4. Sociaal domein	3.795	4.081	4.388	4.243	4.043	4.043
5. Bestuur + Algemene dekkingsmiddelen	35.138	47.439	34.359	35.188	35.953	36.887
6. Overhead	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	**47.358**	**58.579**	**45.313**	**45.590**	**46.108**	**47.042**

Saldo voor bestemming	-1.837	-2.484	-1.819	-1.171	-688	81

Mutaties reserves	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1. Wonen + leven	-9	95	55	91	91	91
2. Economie + ondernemen	180	241	100	0	0	0
3. Recreatie + toerisme	45	50	15	15	15	15
4. Sociaal domein	1.625	1.340	0	0	0	0
5. Bestuur +Algemene dekkingsmiddelen	147	620	91	91	91	91
Totaal mutaties reserves	**1.988**	**2.346**	**261**	**197**	**197**	**197**
Saldo na bestemming	**151**	**-138**	**-1.558**	**-974**	**-491**	**278**

3. Saldi per product

Saldo	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1. Wonen + leven						
Openbare ruimte	-1.771	-832	-619	-640	-679	-759
Openbare voorzieningen	-1.019	-715	-781	-860	-853	-838
Verkeer en vervoer	-2.878	-2.906	-2.477	-2.624	-2.605	-2.582
Wonen	-1.459	-966	-517	-598	-577	-577
Subtotaal	**-7.127**	**-5.419**	**-4.394**	**-4.722**	**-4.714**	**-4.756**
2. Economie + ondernemen						
Economie	-602	-923	-694	-716	-816	-816
Ondernemen	-489	268	-2	2	2	2
Subtotaal	**-1.091**	**-655**	**-696**	**-714**	**-814**	**-814**
3. Recreatie + toerisme						
Cultuur	-339	-323	-368	-368	-368	-368
Sport	-1.588	-1.091	-1.106	-1.041	-1.037	-1.026
Toerisme & evenementen	-217	-140	-232	-250	-250	-250
Subtotaal	**-2.144**	**-1.554**	**-1.706**	**-1.659**	**-1.655**	**-1.644**
4. Zorg						
Maatschappelijke ondersteuning	-5.480	-5.342	-5.832	-5.767	-5.767	-5.866
Jeugd	-4.494	-4.523	-5.872	-5.360	-5.139	-4.840
Onderwijs	-1.809	-1.548	-1.487	-1.434	-1.429	-1.416
Werk en inkomen	-4.323	-3.476	-4.162	-4.112	-4.174	-4.174
Subtotaal	**-16.106**	**-14.890**	**-17.353**	**-16.673**	**-16.509**	**-16.296**
5. Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen						
Algemeen bestuur	-727	-653	-610	-610	-610	-609
Algemene dekking	30.570	30.528	32.431	32.581	32.854	33.329
Bedrijfsvoering	-1.323	-840	0	0	0	0
Burgerdiensten	-1.088	-721	-1.069	-1.247	-1.267	-1.273
Dagelijks bestuur	-1.042	-740	-748	-712	-687	-687
Openbare orde en veiligheid	-1.759	-1.514	-1.612	-1.615	-1.614	-1.613
Subtotaal	**24.631**	**26.060**	**28.392**	**28.397**	**28.676**	**29.147**
6. Overhead						
Overhead	**0**	-6.026	-6.063	-5.801	-5.672	-5.556
Subtotaal	**0**	**-6.026**	**-6.063**	**-5.801**	**-5.672**	**-5.556**
Mutaties reserves	**1.988**	**2.346**	**261**	**197**	**197**	**197**
Saldo structureel	351	+ 207	-1.809	-829	-490	223
Saldo incidenteel	-200	-345	251	-145	-1	55
Totaal saldo	**+ 151**	**-138**	**-1.558**	**-974**	**-491**	**+ 278**

Bijlage 2: Belangrijkste verschillen per programma, gesorteerd per product

Programma Wonen + Leven	uitgaven	inkomsten
Openbare ruimte	**-123**	**335**
Nieuwe kostenverdeling	11	
Afval en riool	-118	335
Nieuw beleid: Intensivering Toezicht veehouderijen	-40	
Nieuw beleid: Optimaliseren watersysteem- en waterbeheer buitengebied	-40	
Structurele verlaging van uitgaven op uitvoering milieutaken	112	
Hogere kapitaallasten	-48	
Openbare voorzieningen	**65**	**-132**
Hogere kapitaallasten	-66	
Nieuwe kostenverdeling	131	
Structurele huuropbrengsten gebouwen		18
Lagere onttrekking uit voorziening m.b.t. gemeenschapshuizen		-150
Verkeer en vervoer	**429**	**0**
Structurele hogere kosten wegen	-45	
Incidenteel uitgaven in 2018: centrumplan Budel	57	
Incidenteel uitgaven in 2018: ontwikkeling wegenstructuur vrachtverkeer MHZ	50	
Voordeel kapitaallasten; één administratieve omissie	255	
Hogere kapitaallasten	-200	
Nieuwe kostenverdeling	161	
Niet benutte IBOR gelden en straatverlichting	140	
Overige afwijkingen	11	
Wonen	**78**	**371**
Nieuwe kostenverdeling	-111	
Bestemming en structuurplannen: incidenteel 2018	251	
Incidentele uitgaven 2018; invoering omgevingswet	50	
Overige afwijkingen	13	
Hogere kosten i.v.m. meer vergunningen	-175	
Nieuw beleid; maatregelen voor duurzaamheid	50	
Hogere legesopbrengsten vergunningen (meer vergunningen)		371
Programma Economie en Ondernemen	**uitgaven**	**inkomsten**
Economie	**233**	**0**
Economisch stimuleringsbeleid, incidentele budgetten 2018	84	
Economische visie; temporisering	174	
Nieuw beleid: Ontwikkelingen Metalot	-75	
Nieuw beleid: kansen over grenzen; raming teruggebracht naar 50k	50	
Overige afwijkingen	-4	
Ondernemen	**-473**	**-743**
Nieuwe kostenverdeling	-434	-332
Verkoop eigendommen en strookjes grond; incidentele inkomst 2018		-370
Overige afwijkingen	-39	-41

Programma Recreatie en Toerisme	uitgaven	inkomsten
Cultuur	**-35**	**-10**
Overige afwijkingen	15	-10
Nieuw beleid: cultuurcraan	-50	
Toerisme & Evenementen	**-94**	**1**
Nieuwe kostenverdeling	-94	
Sport	**301**	**-315**
Sportverenigingen; incidentele uitgaven 2018 o.a. sportvisie en Europese jeugdsportdagen	96	
Nieuwe kostenverdeling	184	-335
Overige afwijkingen	36	20
Nieuw beleid: Uitwerken visie sport en bewegen	-15	
Programma Sociaal Domein		
Werk en Inkomen	**-650**	**-35**
Nieuwe kostenverdeling; doorbelasting W&I vanuit GRSA2 op product verantwoord	-1.049	
Buig	180	
WSW	155	
Participatie	112	
Minimabeleid (inclusief collectieve ziektekostenverzekering 83000van WMO)	-44	
Overige afwijkingen	-4	-35
Maatschappelijke ondersteuning	**-495**	0
Nieuwe kostenverdeling	-615	
Algemene voorzieningen nieuwe WMO	101	
Eerstelijnsloket nieuwe WMO (inclusief overboeking coll.ziektekostenverz. naar W&I(83.000)	122	
Algemene voorzieningen oude WMO (huishoudelijke hulp)	-84	
Overige afwijkingen	-19	
Jeugd	**-1.888**	**300**
Omvang sociaal team; vermindering aantal fte		300
Nieuwe kostenverdeling	-83	
Algemene voorzieningen Jeugd	-84	
Individuele voorzieningen natura jeugd	-1.658	
Overige afwijkingen	-63	
Onderwijs	**265**	**-203**
Nieuwe kostenverdeling	0	
GOA-rijksdoeluitkering	203	-203
Huisvesting voortgezet onderwijs	51	
Overige afwijkingen	11	

Programma Bestuur + Algemene Dekkingsmiddelen		
Algemeen bestuur	**25**	**19**
Overige afwijkingen	25	19
Algemene dekking	**50**	**2.282**
Hogere uitkering gemeentefonds o.b.v. septembercirculaire 2018		1.313
Hogere opbrengsten ozb		208
Nieuwe kostenverdeling	446	555
Verkoop gebouwen; incidentele opbrengst		300
Overige afwijkingen	2	-94
Nieuw beleid: Ensia (AVG/ digitale agenda 2020)	-164	
Extra bijdrage Bizob	-37	
Nieuw beleid; investeringen	-101	
Loon- en prijscompensatie	-96	
Bedrijfsvoering	**16.158**	**-15.318**
Nieuwe kostenverdeling: In de huidige kostenverdeling bedrijfsvoering 0. Kosten worden per kostenplaats leeggemaakt. De begroting wordt niet meer "opgeblazen"	16.158	-15.318
Burgerdiensten	**-225**	**-123**
Nieuwe kostenverdeling	-291	
Burgerdiensten inhuur	47	
Nieuw beleid: Verkiezingen	-46	
Leges; verlenging geldigheidsduur reis- en rijdocumenten	65	-126
Overige afwijkingen		3
Dagelijks bestuur	**-14**	**5**
Overige afwijkingen	-14	5
Openbare orde en veiligheid	**-98**	**0**
Bijdrage veiligheidsregio	-52	
Nieuw beleid: projectleider ondermijning	-18	
Overige afwijkingen	-28	

Bijlage 3 Reserves en voorzieningen

	Jaarrekening 2017				Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021		
	Saldo 01-01-17	Toename	Afname	Saldo 31-12-17	Toename	Afname	Saldo 31-12-18	Toename	Afname	Saldo 31-12-19	Toename	Afname	Saldo 31-12-20	Toename	Afname	Saldo 31-12-21
RUBRIEK A																
ALGEMENE RESERVES																
791001 Algemene reserve vrij aanwendbaar (ARVA)	13.123.551	-	632.220	12.491.331	-	969.000	11.522.331	-	300.000	11.222.331	-	-	11.222.331	-	-	11.222.331
TOTAAL RUBRIEK A	**13.123.551**	**-**	**632.220**	**12.491.331**	**-**	**969.000**	**11.522.331**	**-**	**300.000**	**11.222.331**	**-**	**-**	**11.222.331**	**-**	**-**	**11.222.331**
RUBRIEK B																
BESTEMMINGSRESERVES																
791012 Reserve randweg	1.705.677	-	-	1.705.677	-	-	1.705.677	-	-	1.705.677	-	-	1.705.677	-	-	1.705.677
791024 Reserves dekking kapitaallasten	1.221.753	-	159.654	1.062.099	250.000	173.086	1.139.013	200.000	160.548	1.178.465	-	196.145	982.320	-	196.145	786.175
791032 Reserve eigen risico organisatie/ww rechten	444.624	78.694	-	523.318	-	-	523.318	-	-	523.318	-	-	523.318	-	-	523.318
791034 Reserve aanleg glasvezel	43.361	-	24.838	18.523	-	14.250	4.273	-	-	4.273	-	-	4.273	-	-	4.273
791064 Reserve overgehevelde budgetten	265.250	967.923	464.360	768.813	-	768.813	0-	-	-	0-	-	-	0-	-	-	0-
791066 Reserve Sociaal Deelfonds (was wmo)	2.053.126	443.394	2.067.849	428.671	80.000	1.419.903	911.232-	-	-	911.232-	-	-	911.232-	-	-	911.232-
791069 Reserve natuurcomp.DIC	832.932	-	-	832.932	-	-	832.932	-	-	832.932	-	-	832.932	-	-	832.932
791070 Reserve Landschapsversterking	394.245	-	69.350	324.895	-	-	324.895	-	-	324.895	-	-	324.895	-	-	324.895
791090 Reserve grondexploitaties	1.118.465	340.853	534.628	924.690	-	-	924.690	-	-	924.690	-	-	924.690	-	-	924.690
791091 Reserve bovenwijkse voorzieningen	1.861.360	109.892	-	1.971.252	-	-	1.971.252	-	-	1.971.252	-	-	1.971.252	-	-	1.971.252
TOTAAL RUBRIEK B	**9.940.793**	**1.940.756**	**3.320.679**	**8.560.870**	**330.000**	**2.376.052**	**6.514.818**	**200.000**	**160.548**	**6.554.270**	**-**	**196.145**	**6.358.125**	**-**	**196.145**	**6.161.980**
RUBRIEK C																
VOORZIENINGEN																
791080 Voorziening Riolering	1.854.945	-	315.396	1.539.549	-	227.106	1.312.443	-	138.671	1.173.772	-	124.468	1.049.304	-	124.544	924.760
791085 Voorziening Afvalstoffenheffing	-	-	-	-			-			-			-			-
791015 Voorziening voormalig bestuur en personeel	157.631	-	26.548	131.083	-	46.000	85.083	-	43.000	42.083	-	14.000	28.083	-	8.000	20.083
791050 Voorziening groot onderhoud gem. gebouwen	690.709	106.577	161.236	636.050	100.000	902.300	166.250-	100.000	112.000	178.250-	100.000	68.000	146.250-	100.000	123.000	169.250-
791049 Voorziening groot onderhoud gem. gebouwen VTBC	294.842	85.000	34.525	345.317	85.000	203.000	227.317	85.000	108.000	204.317	85.000	130.000	159.317	85.000	118.000	126.317
791054 Voorziening onderhoud wegen	133.126	495.612	519.391	109.347	637.532	524.244	222.635	637.531	794.387	65.779	637.531	688.818	14.492	637.531	663.337	11.314-
791074 Voorziening straatverlichting	-	78.620	40.715	37.905			37.905			37.905			37.905			37.905
TOTAAL RUBRIEK C	**3.131.253**	**765.809**	**1.097.810**	**2.799.251**	**822.532**	**1.902.650**	**1.719.133**	**822.531**	**1.196.058**	**1.345.606**	**822.531**	**1.025.286**	**1.142.851**	**822.531**	**1.036.881**	**928.501**
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	**26.195.597**	**2.706.565**	**5.050.709**	**23.851.452**	**1.152.532**	**5.247.702**	**19.756.282**	**1.022.531**	**1.656.606**	**19.122.207**	**822.531**	**1.221.431**	**18.723.307**	**822.531**	**1.233.026**	**18.312.812**

TOELICHTING RESERVES EN VOORZIENINGEN

Rubriek A: ALGEMENE TOELICHTING

reserve	**791001 Algemene Reserve (AR)**
soort reserve	Algemene reserve
budgethouder	Directeur/gemeentesecretaris.
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Opvangen van jaarrekeningtekorten en het afdekken van risico's in algemene zin, waarvoor geen bestemmingreserves of voorzieningen zijn gevormd.
voeding uit	De voeding van deze reserve geschiedt door positieve programmarekening saldi aan deze reserve toe te voegen.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**13.123.551**	**13.123.551**	**12.491.331**	**11.522.331**	**11.222.331**	**11.222.331**
Totaal toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Organisatievisie	300.000-	300.000-	300.000-	200.000-		
Kansen over de grenzen	100.000-	100.000-				
Economische visie	156.880-	156.880-				
Saldo jaarrekening 2016	37.804-	34.175-				
Saldo jaarrekening 2016	-	24.401-				
De Schakel	-	-		100.000-		
Sanering zinkassendepot Nieuwendijk	150.000-	-				
50% Frictiekosten	-	16.764-				
Zuiderpoort			669.000-			
Totaal onttrekkingen	**744.684-**	**632.220-**	**969.000-**	**300.000-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**12.378.867**	**12.491.331**	**11.522.331**	**11.222.331**	**11.222.331**	**11.222.331**

Toelichting:

Rubriek B: BESTEMMINGSRESERVES

reserve	**791024 Reserve dekking kapitaallasten**
soort reserve	Bestemmingreserve
budgethouder	Afdelingshoofden
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Overeenkomstig de voorschriften BBV de beschikking over de reserves te verantwoorden.
voeding uit	Eventuele stortingen van de onttrekingen uit reserves die voor de dekking van kapitaallasten van diverse investeringen ter beschikking gesteld zijn.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**1.221.753**	**1.221.753**	**1.062.099**	**1.139.013**	**1.178.465**	**982.320**
Herontwikkeling de Borgh (storting uit voorziening gemeentelijke gebouwen)			250.000			
Nieuwbouw de Schakel (uit GB)				100.000		
Nieuwbouw de Schakel (storting uit voorziening gemeentelijke gebouwen)				100.000		
Totaal toevoegingen	**-**	**-**	**250.000**	**200.000**	**-**	**-**
Afschrijvingslasten De Schakel (7580002)	25.000-	25.000-	25.000-	25.000-	25.000-	25.000-
Realisatie 30-60 km zones (7211004)	11.814-	11.814-	11.814-	11.814-	11.814-	11.814-
Pastoor Lemmensstraat (8210050)	1.634-	1.634-	1.634-	1.634-	1.634-	1.634-
Rotonde nieuwstraat/ B.V. Houtstraat (8210052)	8.639-	8.639-	8.639-	8.639-	8.639-	8.639-
Verkeersveiligheidsmaat. Meemortel (8211002)	278-	278-	278-	278-	278-	278-
Aankoop stationstraat 50 Maarheeze (7810005)	7.905-	7.905-	7.906-	7.906-	7.906-	7.906-
Harrie Derckx complex (7530017)	12.750-	12.750-	12.750-	12.750-	12.750-	12.750-
Extra lasten voetbalveld Budel (7351002)	1.900-	1.900-	1.900-	1.900-	1.900-	1.900-
Onttrekking	2.044-	2.044-	2.937-	2.937-	2.937-	2.937-
Vervanging meubilair arbo (7003010)	6.836-	6.836-	6.836-	6.836-	6.836-	6.836-
Duur. Energiemaat. gemeentehuis (7001056)	47.333-	47.333-	47.333-	47.333-	47.333-	47.333-
Gemeentehuis afschrijving verkoop Cranendonck	25.046-	25.046-	25.046-	25.046-	25.046-	25.046-
Dorpsteunpunt St. Jozepschool (7630006)	8.475-	8.475-	8.475-	8.475-	8.475-	8.475-
Herontwikkeling de Borgh (7630005)	-	-	12.538-	-	12.538-	12.538-
Nieuwbouw de Schakel (7580002)	-	-	-	-	23.059-	23.059-
Totaal onttrekkingen	**159.654-**	**159.654-**	**173.086-**	**160.548-**	**196.145-**	**196.145-**
Stand reserve per 31-12-	**1.062.099**	**1.062.099**	**1.139.013**	**1.178.465**	**982.320**	**786.175**

Toelichting:

reserve	791012 Reserve Randweg
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Afdelingshoofd Beleid
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Opvangen van grote fluctuaties in de reguliere bedrijfsvoering als gevolg van uitgaven in het kader van de voorbereiding/ontwikkeling van een eventuele randweg.
voeding uit	Resultaatbepaling bij eventuele positieve jaarresultaten.

	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**1.705.677**	**1.705.677**	**1.705.677**	**1.705.677**	**1.705.677**
Totaal toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal onttrekkingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**1.705.677**	**1.705.677**	**1.705.677**	**1.705.677**	**1.705.677**

Toelichting:

reserve	791032 Reserve eigen risico organisatie/ww rechten
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Directeur/gemeentesecretaris
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Financiële gevolgen van de afwikkeling van die trajecten zoveel mogelijk te bespreken en op te vangen.
voeding uit	Storting op basis van het bestemmen van een deel van het eventuele positieve jaarresultaten.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**444.624**	**444.624**	**523.318**	**523.318**	**523.318**	**523.318**
Storting conform bestemming jaarrekening 2016	78.694	78.694				
Totaal toevoegingen	**78.694**	**78.694**	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal onttrekkingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**523.318**	**523.318**	**523.318**	**523.318**	**523.318**	**523.318**

Toelichting:

reserve	**791034 Reserve aanleg glasvezel**
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Afdelingshoofd Beleid
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Honderd procent verglazing van de gemeente te komen, waarbij deze reserve het mogelijk maakt om kosten en opbrengsten met elkaar in verhouding te laten.
voeding uit	Enerzijds door de vergoeding van de glasvezel exploitant en anderzijds de vergoeding in de degeneratiekosten in de reserve te storten.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**43.361**	**43.361**	**18.523**	**4.273**	**4.273**	**4.273**
Totaal toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Overheveling Glasvezel Cranendonck	45.000-	24.838-				
Onttrekking glasvezel			14.250-			
Totaal onttrekkingen	**45.000-**	**24.838-**	**14.250-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**1.639-**	**18.523**	**4.273**	**4.273**	**4.273**	**4.273**

Toelichting:

reserve	791064 Reserve overgehevelde budgetten
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Alle afdelingshoofden
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Voorkomen dat middelen van lopende projecten opnieuw vrijgemaakt dienen te worden.
voeding uit	Middelen die via de bestuursrapportages of via de resultaatbepaling bij de programmarekening aangegeven zijn.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**265.250**	**265.250**	**768.813**	**0-**	**0-**	**0-**
Overheveling conform JR 2016	199.110	199.110				
centrumplan budel	55.000	56.750				
onderzoek overdracht woonwagens	17.000	12.675				
centrumvisie maarheeze	60.000	56.400				
ontwikkeling wegenstructuur	50.000	50.000				
bestemmingsplan buitengebied	100.000	101.685				
gebiedsvisie kansen over grenzen	25.000	40.000				
economische visie	156.880	156.880				
Invoeren parkmanagement	23.000	23.000				
Benchmarkt	7.000	7.000				
onderzoekskosten glasvezel (aparte reserve)	20.000	-				
Privatisering	35.000	35.000				
maken smokkelfilm	15.000	-				
Nieuwe generatie DMS	54.000	54.000				
Burgerparticiptatie	28.000	25.600				
Visie op de organisatie	100.000	100.162				
Project BGT	42.000	49.661				
Totaal toevoegingen	**986.990**	**967.923**	**-**	**-**	**-**	**-**
centrumplan budel		464.360-	56.750-			
onderzoek overdracht woonwagens			12.675-			
centrumvisie maarheeze			56.400-			
ontwikkeling wegenstructuur			50.000-			
bestemmingsplan buitengebied			101.685-			
gebiedsvisie kansen over grenzen			40.000-			
economische visie			156.880-			
Invoeren parkmanagement			23.000-			
Benchmarkt			7.000-			
onderzoekskosten glasvezel			-			
Privatisering			35.000-			
maken smokkelfilm			-			
Nieuwe generatie DMS			54.000-			
Burgerparticiptatie			25.600-			
Visie op de organisatie			100.162-			
Project BGT			49.661-			
Totaal onttrekkingen	**-**	**464.360-**	**768.813-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**1.252.240**	**768.813**	**0-**	**0-**	**0-**	**0-**

Toelichting:

reserve	791066 Egalisatiereserve Sociaal deelfonds
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Afdelingshoofd publiek
wenselijk minimum bedrag	€ 400.000,00
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Fluctuaties op te vangen in de verstrekkingen uit de jaarlijkse beschikbare decentralisatie budgetten voor jeugdzorg, Wmo en W&I en Onderwijs.
voeding uit	Verschil van de baten en lasten rond de decentralisatiebudgetten ten gunste dan wel ten laste van deze reserve te brengen. Mocht de ondergrens worden doorbroken dan wordt de reserve vanuit de algemene reserve aangevuld.

	Raming 2017	Voorlopig 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**2.053.126**	**2.053.126**	**428.671**	**911.232-**	**911.232-**	**911.232-**
W&I:zit verwerkt in saldo ontrekkingen W&I	27.464					
WMO(inclusief motie 100 deel 1)	360.000	168.720				
Asielopvang	252.523	274.674				
WMO			80.000	-	-	-
Totaal toevoegingen	**639.987**	**443.394**	**80.000**	**-**	**-**	**-**
W&I	900.000-	904.071-	440.000-			
WMO	388.095-	35.609-	129.511-			
Onderwijs	132.517-	96.824-	12.600-			
Jeugd	800.000-	1.031.345-	837.792-			
Totaal onttrekkingen	**2.220.612-**	**2.067.849-**	**1.419.903-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-(voorlopig)	**472.501**	**428.671**	**911.232-**	**911.232-**	**911.232-**	**911.232-**

Toelichting:

In de 2e burap 2018 worden voorstellen gedaan om de reserve aan te vullen.

reserve	791069 Reserve natuurcompensatie DIC
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Afdelingshoofd Beleid
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Voorzien in de natuurcompensatie voor het DIC.
voeding uit	Storting van een deel van die middelen die via verkoop van het Maarheezerbos/Hoenderbos zijn verkregen.

	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	832.932	832.932	832.932	832.932	832.932
Totaal toevoegingen	-	-	-	-	-
Totaal onttrekkingen	-	-	-	-	-
Stand reserve per 31-12-	832.932	832.932	832.932	832.932	832.932

Toelichting:

reserve	**791070 Reserve landschapversterking**
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Afdelingshoofd Beheer
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	De ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied te verbeteren en/of te versterken waaronder het gebiedsgericht stimuleren van de Groen Blauwe Diensten.
voeding uit	Storting van een deel van de middelen die via verkoop van het Maarheezerbos /Hoenderbos zijn verkregen.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**394.245**	**394.245**	**324.895**	**324.895**	**324.895**	**324.895**
Totaal toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Groenvoorziening overheveling JR 2016	86.000-	69.350-				
Totaal onttrekkingen	**86.000-**	**69.350-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**308.245**	**324.895**	**324.895**	**324.895**	**324.895**	**324.895**

Toelichting:

reserve	**791090 Reserve grondexploitatie**
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Afdelingshoofd Beleid
wenselijk minimum bedrag	Gekoppeld aan een ondergrens welke blijkt uite paragraaf Grondbeleid
wenselijk maximum bedrag	Anderhalf maal de omvang van de noodzakelijke ondergrens/buffer
doel van de reserve	Onvoorziene risico's in de gemeentelijke grondexploitaties opvangen met betrekking tot het kunnen voldoen van aanvullende kosten buiten de gevoteerde middelen om.
voeding uit	Gerealiseerde winsten op bouwgrondexploitaties of indien noodzakelijk aanvulling vanuit de algemene reserve.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**1.118.465**	**1.118.465**	**924.690**	**924.690**	**924.690**	**924.690**
Winstnemen Mariaschool	-	331.510				
Vrijval voorziening negatieve plannen Boschakkers	-	9.343				
Totaal toevoegingen	**-**	**340.853**	**-**	**-**	**-**	**-**
Negatief saldo grondexploitatie Baronie en Politiebureau JR 2016	240.000-	243.628-				
Onttrekking geraamde uren en kosten Baronie	295.000-	178.563-				
Aanvulling verliesvoorziening DIC	-	111.633-				
Aanvulling verliesvoorziening Budel-Noord	-	804-				
Totaal onttrekkingen	**535.000-**	**534.628-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**583.465**	**924.690**	**924.690**	**924.690**	**924.690**	**924.690**

Toelichting:

reserve	791091 Reserve bovenwijkse voorziening
soort reserve	Bestemmingsreserve
budgethouder	Afdelingshoofd Beleid
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de reserve	Uitgaven af te dekken die niet in het betreffende plan vallen maar die wel ten gunste van het plan komen.
voeding uit	Gerealiseerde verkopen van grond en de daaraan gekoppelde tarieven overeenkomstig de paragraaf Grondbeleid.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**1.861.360**	**1.861.360**	**1.971.252**	**1.971.252**	**1.971.252**	**1.971.252**
Bijdrage per m2 verkochte bouwgrond		88.502				
Bijdrage op basis van aneterieure overeenkomst		21.390				
Totaal toevoegingen	**-**	**109.892**	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal onttrekkingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**1.861.360**	**1.971.252**	**1.971.252**	**1.971.252**	**1.971.252**	**1.971.252**

Toelichting:

Rubriek C: VOORZIENINGEN

voorziening	791013 Voorziening riolering
soort voorziening	Waarvoor een heffing wordt geheven
budgethouder	Afdelingshoofd Beheer
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de voorziening	Naast het alloceren van gelden verkregen via heffingen van burgers tot doel om fluctuaties in de tariefstelling tot een minimum te beperken.
voeding uit	Door stortingen of onttrekkingen op basis van eventuele positieve of negatieve jaarresultaten bij het product riolering.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**1.854.945**	**1.854.945**	**1.539.549**	**1.312.443**	**1.173.772**	**1.049.304**
Totaal toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Onttrekking	503.790-	315.396-	227.106-	138.671-	124.468-	124.544-
Totaal onttrekkingen	**503.790-**	**315.396-**	**227.106-**	**138.671-**	**124.468-**	**124.544-**
Stand reserve per 31-12-	**1.351.155**	**1.539.549**	**1.312.443**	**1.173.772**	**1.049.304**	**924.760**

Toelichting:

voorziening	791026 Voorziening afvalstoffenheffing
soort voorziening	Waarvoor een heffing wordt geheven
budgethouder	Afdelingshoofd Beheer
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de voorziening	Naast het alloceren van gelden verkregen via heffingen van burgers tot doel om fluctuaties in de tariefstelling tot een minimum te beperken.
voeding uit	Door stortingen of onttrekkingen op basis van eventuele positieve of negatieve jaarresultaten bij het product afval.

	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	-	-	-	-	-
Totaal toevoegingen	-	-	-	-	-
Totaal onttrekkingen	-	-	-	-	-
Stand reserve per 31-12-	-	-	-	-	-

Toelichting:

voorziening	791015 Voorziening voormalig bestuur en personeel
soort voorziening	Voor verplichtingen, verliezen en risico's
budgethouder	Afdelingshoofd Ondersteuning
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de voorziening	Toekomstige verplichtingen te dekken van voormalig bestuur en personeel.
voeding uit	Heeft plaatsgevonden door vanaf 2005 tot en met 20018 jaarlijks € 280.000 in de voorziening te storten.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**157.631**	**157.631**	**131.083**	**85.083**	**42.083**	**28.083**
Totaal toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Onttrekking	46.000-	26.548-	46.000-	43.000-	14.000-	8.000-
Totaal onttrekkingen	**46.000-**	**26.548-**	**46.000-**	**43.000-**	**14.000-**	**8.000-**
Stand reserve per 31-12-	**111.631**	**131.083**	**85.083**	**42.083**	**28.083**	**20.083**

Toelichting:

voorziening	**791050 Voorziening groot onderhoud gem. gebouwen**
soort voorziening	Ter egalisering van kosten
budgethouder	Afdelingshoofd Beheer
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de voorziening	Fluctuaties op te vangen in de uitgaven van het jaarlijkse beschikbare onderhoudsbudget.
voeding uit	Bedragen zoals aangegeven in het meerjarig onderhoudsplan.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**690.709**	**690.709**	**636.050**	**166.250-**	**178.250-**	**146.250-**
Storting conform MJOP	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Schadevergoeding		6.577				
Totaal toevoegingen	**100.000**	**106.577**	**100.000**	**100.000**	**100.000**	**100.000**
Onttrekking conform MJOP	160.000-	161.236-	902.300-	112.000-	68.000-	123.000-
Totaal onttrekkingen	**160.000-**	**161.236-**	**902.300-**	**112.000-**	**68.000-**	**123.000-**
Stand reserve per 31-12-	**630.709**	**636.050**	**166.250-**	**178.250-**	**146.250-**	**169.250-**

Toelichting:

voorziening	791049 Voorziening groot onderhoud gem. gebouwen VTBC
soort voorziening	Ter egalisering van kosten
budgethouder	Afdelingshoofd Beheer
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de voorziening	Fluctuaties op te vangen in de uitgaven van het jaarlijkse beschikbare onderhoudsbudget.
voeding uit	Bedragen zoals aangegeven in het meerjarig onderhoudsplan.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**294.842**	**294.842**	**345.317**	**227.317**	**204.317**	**159.317**
Storting conform MJOP	85.000	85.000	85.000	85.000	85.000	85.000
Totaal toevoegingen	**85.000**	**85.000**	**85.000**	**85.000**	**85.000**	**85.000**
Onttrekking conform MJOP	-	34.525-	203.000-	108.000-	130.000-	118.000-
Totaal onttrekkingen	**-**	**34.525-**	**203.000-**	**108.000-**	**130.000-**	**118.000-**
Stand reserve per 31-12-	**379.842**	**345.317**	**227.317**	**204.317**	**159.317**	**126.317**

Toelichting:

voorziening	791054 Voorziening onderhoud wegen
soort voorziening	Ter egalisering van kosten
budgethouder	Afdelingshoofd Beheer
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de voorziening	Fluctuaties op te vangen in de uitgaven van het jaarlijkse beschikbare onderhoudsbudget voor het wegennet.
voeding uit	Bedragen zoals aangegeven in het meerjarig onderhoudsplan.

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**133.126**	**133.126**	**109.347**	**222.635**	**65.779**	**14.492**
Storting conform Beheerplan wegen	495.850	495.612	637.532	637.531	637.531	637.531
Totaal toevoegingen	**495.850**	**495.612**	**637.532**	**637.531**	**637.531**	**637.531**
Onttrekking conform Beheerplan wegen	410.139-	519.391-	524.244-	794.387-	688.818-	663.337-
Totaal onttrekkingen	**410.139-**	**519.391-**	**524.244-**	**794.387-**	**688.818-**	**663.337-**
Stand reserve per 31-12-	**218.837**	**109.347**	**222.635**	**65.779**	**14.492**	**11.314-**

Toelichting:

voorziening	791074 Voorziening straatverlichting
soort voorziening	Ter egalisering van kosten
budgethouder	Afdelingshoofd Beheer
wenselijk minimum bedrag	Geen ondergrens
wenselijk maximum bedrag	Geen bovengrens
doel van de voorziening	Fluctuaties op te vangen in de uitgaven van het jaarlijkse beschikbare onderhoudsbudget voor de straatverlichting.
voeding uit	Bedragen zoals aangegeven in het onderhoudsplan straatverlichting

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Stand reserve per 1-1-	**-**	**-**	**37.905**	**37.905**	**37.905**	**37.905**
Storting 2017	39.310	39.310				
Storting 2016		39.310				
Totaal toevoegingen	**39.310**	**78.620**	**-**	**-**	**-**	**-**
Onttrekking	-	40.715-				
Totaal onttrekkingen	**-**	**40.715-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Stand reserve per 31-12-	**39.310**	**37.905**	**37.905**	**37.905**	**37.905**	**37.905**

Toelichting:

Bijlage 4: Kerngegevens

A: Sociale structuur	Werkelijke gegevens 31-12-2017	Geraamde gegevens 1-1-2019
Aantal inwoners	20.377	20.341
waarvan:		
inwoners 0 - 19 jaar	4.120	4.056
inwoners 20 - 64 jaar	11.450	11.438
inwoners 65 - 74 jaar	2.849	2.843
inwoners 75 - 84 jaar	1.445	1.539
85 jaar en ouder	473	465
Aantal mannen	10.206	10.2018
Aantal vrouwen	10.131	10.123
Aantal leerl. basisonderwijs scholen Cranendonck	1.479*	1.500
Aantal leerl. voortgezet onderwijs (dependance Budel)	306*	325
*stand per 1-10-2017		
Participatiewet(PW)	271	238
Besluit Bijstandsverlening zelfstandigen (BBZ)	1	2
De Inkomensvoorziening voor Ouderen en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werkloze werknemers (IOAW)	19	21
De Inkomensvoorziening voor Ouderen en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Zelfstandigen (IOAZ)	7	6
Aantal voorzieningen Jeugdzaken	319	345
WMO voorzieningen: vervoer aanvragen	102	92
WMO voorzieningen: rolstoel aanvragen	34	38
WMO voorzieningen: woonvoorziening aanvragen	33	36
Aantal aanvragen huishoudelijke hulp	133	149

B: Fysieke structuur	Werkelijke gegevens 31-12-2017	Geraamde gegevens 1-1-2019
Oppervlakte gemeente in hectare	7.814	7.814
totaal woonruimten	9.355	9.475
waarvan:		
aantal woningen	8.890	9.004
aantal bijzondere wooneenheden	435	441
aantal woonwagens	30	30
Lengte van wegen:		
wegen buiten de bebouwde kom in km	127	127
wegen binnen de bebouwde kom in km	124	124
semi- en onverharde wegen, fiets- en voetpaden in km	73	73
Aantal m² openbaar groen:	599.000	599.000
Oppervlakte bossen en natuur in hectare	310	310

C: Financiële structuur	Werkelijke gegevens 31-12-2017	Geraamde gegevens 1-1-2019
Gewone uitgaven*		
- absoluut	48.823.000	47.132.000
- per inwoner	2.401	2.317
Gewone inkomsten*		
- absoluut	47.360.000	45.313.000
- per inwoner	2.329	2.228
Opbrengst belastingen en rechten		
- absoluut	9.198.000	10.124.000
- per inwoner	452	498
Algemene uitkering Gemeentefonds		
- absoluut	16.138.270	25.011.004
- per inwoner	794	1230
Algemene uitkering Voogdij en Participatie		
- absoluut	9.232.276	2.371.000
- per inwoner	454	116
Eigen financieringsmiddelen		
- absoluut	23.851.452	19.718.377
- per inwoner	1.173	969
Vaste schuld		
- absoluut	22.465.540	28.279.000
- per inwoner	1.105	1.390

** Uitgaven/Inkomsten algemene dienst voor resultatenbestemming (excl. grondexploitatie).*

Bijlage 5 Overzicht incidenteel budget

Programma	ECL omschrijving	2019	2020	2021	2022
stand kadernota 2018		55			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	bespaarde rente	25	0		
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	Correctie A2 incidenteel/structureel	-262	-176	-176	-176
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	Burgerbudgetten uitvoeringsbudget	-70			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	Bevriezen inflatie	-78			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	Inzet subsidiebureau		55	55	55
Wonen en Leven	beleidskader buitengebied	-200			
Economie en Ondernemen	Huurprijzen reststroken	-5			
Economie en Ondernemen	Concept/uitwerking DIC	-50	-50		
Economie en Ondernemen	Gebiedsvisie Kansen over Grenzen	-100			
saldo primitieve begroting 2018		**-685**	**-171**	**-121**	**-121**
Nieuw beleid 2018					
Wonen en Leven	De Schaapskooi extra afschrijving		-37		
Wonen en Leven	beleidskader buitengebied	50	-100		
Wonen en Leven	Verkoop gemeente eigendommen	300	150		
Economie en Ondernemen	Nassau Dietz Kazerne	-60	-44		
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	Inflatie	78			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	correctie A2 incidenteel/structureel	262	176	176	176
saldo begroting 2018 incl. nieuw beleid		**-55**	**-26**	**55**	**55**
Mutaties raadsvoorstellen					
Wonen en leven	Dienstverlening Bibliotheekwerk	-30			
Nieuw beleid begroting 2019					
Wonen en Leven	Optimaliseren watersysteem- en waterbeheer buitengebied	-40			
Wonen en Leven	waterbeheersysteem, dekking voorziening riolering	40			
Wonen en Leven	maatregelen voor duurzaamheid	-50			
Wonen en Leven	vanuit enveloppengeld AU	50			
Wonen en Leven	onderzoek nieuw afvalsysteem	-60			
Wonen en Leven	onderzoek nieuw afvalsysteem	60			
Wonen en Leven	Intensivering Toezicht veehouderijen	-40			
Wonen en Leven	Inrichting de Borgh		-21	-15	
Wonen en Leven	budget burgerparticipatie	50			
Wonen en leven	per saldo voordeel riolering	56			
Wonen en leven	IBOR gelden	100			
Wonen en leven	straatverlichting	40			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	verkiezingen; vervanging borden	-20			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	verkiezingen	-26			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	bijdrage GRS A2	-92	-73	-41	
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	Ensia (AVG)	-20			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	Digitale agenda 2020	-16			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	voormalige wethouders	-61	-25		
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	hogere legesopbrengsten	165			
Bestuur en Algemene dekkingsmiddelen	BRP straat	200			
Saldo incidenteel		**251**	**-145**	**-1**	**55**

Bijlage 6: Kredieten

Nieuwe kredieten 2019		Bedrag
a.	Recontructie Grootschoterweg	296.000
b.	Infrastructurele verbeteringen smalle wegen	411.000
c.	Woonstraten kern Budel uitvoering 2019	409.000
d.	Uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer 2019	470.000
e.	Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)	1.068.000
f.	Inrichting gemeentehuis/werf	100.000
	Totaal	2.754.000

Bijlage 7: Geprognosticeerde Balans

	Rek. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019
Vaste Activa	46.458	49.432	50.381
Totaal vaste activa	**46.458**	**49.432**	**50.381**
Vlottende Activa	11.506	8.182	9.686
Totaal vlottende activa	**11.506**	**8.182**	**9.686**
Totaal Activa	**57.965**	**57.614**	**60.067**
Vaste Passiva	46.479	49.614	56.807
Totaal vaste passiva	**46.479**	**49.614**	**56.807**
Vlottende passiva	11.484	8.000	3.260
Totaal vlottende passiva	**11.484**	**8.000**	**3.260**
Totaal Passiva	**57.965**	**57.614**	**60.067**

Bijlage 8: nieuwe beleidsvoornemens

Programma 1

	Incidenteel				Structureel			
Omschrijving	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Wonen								
integraal toezicht en handhaving					0	-40	-80	-160
Verkeer en Vervoer								
uitvoeringsprogramma verkeer GVVP					-5	-25	-25	-25
Uitvoeringsprogramma wegen					-11	-60	-60	-60
Openbare voorzieningen								
Inrichting de Borgh		-21	-15					
Openbare ruimte								
Intensivering Toezicht veehouderijen	-40							
vGRP 2019					-11	-34	-34	-34
Onderzoek nieuw afvalsysteem	-60							
Duurzaamheid								
Optimaliseren watersysteem- en waterbeheer buitengebied	-40							
Maatregelen voor duurzaamheid	-50							
Totaal nieuw beleid	**-190**	**-21**	**-15**	**0**	**-27**	**-159**	**-199**	**-279**

Programma 2

	Incidenteel				Structureel			
Omschrijving	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Ondernemen								
Economie								
ontwikkelingen Metalot					-75	-75	-125	-125
benchmark					-8	-8	-8	-8
Kansen over grenzen					50	-50	-50	-50
Totaal nieuw beleid	**0**	**0**	**0**	**0**	**-33**	**-133**	**-183**	**-183**

Programma 3

	Incidenteel				Structureel			
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Cultuur								
cultuurplatform					-50	-50	-50	-50
Sport								
uitwerken visie sport en bewegen					-15	-15	-15	-15
Toerisme en evenementen								
Groote Heide					0	-18	-18	-18
Totaal nieuw beleid	**0**	**0**	**0**	**0**	**-65**	**-83**	**-83**	**-83**

Programma 4

	Incidenteel				Structureel			
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Onderwijs								
Jeugd								
Maatschappelijke ondersteuning								
Werk & Inkomen								
Totaal nieuw beleid	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Programma 5

Omschrijving	Incidenteel 2019	2020	2021	2022	Structureel 2019	2020	2021	2022
Bedrijfsvoering								
Ensia (AVG)	-20				-68	-68	-68	-68
Digitale agenda 2020	-16				-60	-60	-60	-60
inrichting gemeentehuis/werf					-1	-12	-12	-12
generatiepact (2 trainees)							-60	-60
centrumplan Budel(parkeervoorziening)								-9
centrumplan Budel(aankoop en inrichting park)								-27
kosten waarderingskamer					-3	-3	-3	-3
Bestuur								
Burgerdiensten								
verkiezingen; vervanging borden	-20							
verkiezingen	-26							
Openbare orde								
projectleider ondermijning					-18	-18	-18	-18
Dierenwelzijn (B&W 31-7)					0	-3	-3	-3
Totaal nieuw beleid	**-82**	**0**	**0**	**0**	**-150**	**-164**	**-224**	**-260**

Totaal

Omschrijving	Incidenteel 2019	2020	2021	2022	Structureel 2019	2020	2021	2022
Totaal nieuw beleid programma 1	-190	-21	-15	0	-27	-159	-199	-279
Totaal nieuw beleid programma 2	0	0	0	0	-33	-133	-183	-183
Totaal nieuw beleid programma 3	0	0	0	0	-65	-83	-83	-83
Totaal nieuw beleid programma 4	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal nieuw beleid programma 5	-82	0	0	0	-150	-164	-224	-260
Totaal nieuw beleid	**-272**	**-21**	**-15**	**0**	**-275**	**-539**	**-689**	**-805**

Bijlage 9: Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Hier wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen bestaande uit:

1. Lokale heffingen;
2. Algemene uitkering;
3. Bespaarde rente;
4. Dividend;
5. Saldo van de financieringsfunctie

In voorkomende gevallen wordt aangegeven waar in de begroting meer informatie te vinden is.

Totaal overzicht algemene dekkingsmiddelen *(bedragen x € 1.000)*

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Lokale heffingen	5.062	5.261	5.459	5.657
Algemene uitkering	27.382	28.263	28.970	29.713
(incl. uitkeringen sociaal domein)				
Bespaarde rente	385	379	375	375
Dividend	7	7	7	7
Saldo van de financieringsfunctie	241	222	175	165

1. Lokale heffingen
Informatie over de lokale heffingen is opgenomen in de paragraaf "Lokale heffingen" met een beeld van onder andere de beleidsuitgangspunten, belastingvoorstellen en het kwijtscheldingsbeleid. Deze paragraaf is breder van opzet dan de paragraaf "Lokale heffingen". Onder lokale heffingen vallen ook items als afvalstoffenheffing, rioolrecht, diverse leges, etc. Deze heffingen zijn geraamd onder de diverse programma's. De lokale heffingen zoals opgenomen in bovenstaand overzicht betreffen alleen de onroerende-zaakbelastingen, de toeristenbelasting en de precariorechten.

2. Algemene uitkering
De algemene uitkering is gebaseerd op de uitkomsten van de Septembercirculaire 2018.

3. Bespaarde rente
Dit betreft de rente die voor aanhouden van reserves als intern financieringsmiddel waardoor rentekosten van externe financieringsmiddelen worden bespaard. De commissie BBV heeft voor dit onderdeel nieuwe richtlijnen uitgevaardigd die vanaf de programmabegroting 2018 verplicht toegepast dienen te worden.

4. Dividend
Het betreft hier de inkomsten van het structureel dividend van de Bank Nederlandse Gemeenten.

5. Saldo van de financieringsfunctie
In de paragraaf financiering is het renteschema opgenomen. Dit schema geeft inzicht in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Uit het renteschema blijkt dat het renteresultaat voor 2019 € 241.000 bedraagt. Dit wordt veroorzaakt doordat het berekende omslagpercentage is afgerond op 2%. Dit omslagpercentage wordt ook bij de verantwoording (jaarrekening) gehanteerd (voorcalculatie = nacalculatie).

Bijlage 10: Uitvoeringsparagraaf structuurvisie

Landelijke klasse!

Uitvoeringsparagraaf 2019 Gemeente Cranendonck

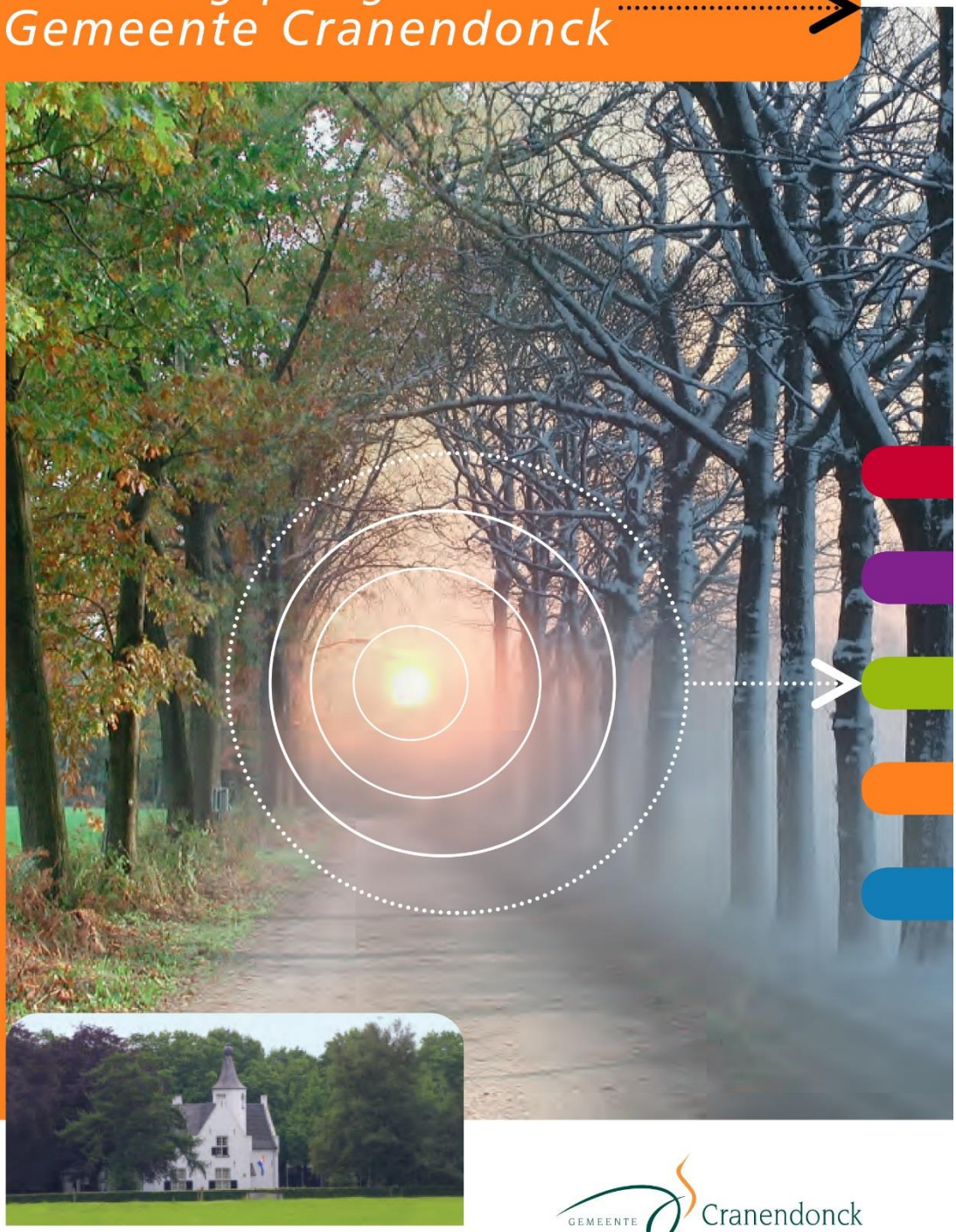

GEMEENTE Cranendonck

Inhoudsopgave

1 Inleiding 178

1.1 Aanleiding 178

1.2 Status uitvoeringsparagraaf 178

1.3 Samenhang Structuurvisie, uitvoeringsparagraaf c.a. 179

2 Planning en control cyclus 181

2.1 Inleiding 181

2.2 Planning en Controlcyclus 181

3 Instrumenten 182

Afweging privaatrecht en publiekrecht 182

3.1 Kostenverhaal en dekking Uitvoeringsparagraaf 182

4 Projecten en Financiën 184

4.1 Aanleiding 184

4.2 Fasering 184

5 Analyse haalbaarheid en afweging 186

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Als algemeen uitgangspunt voor het gemeentelijk beleid geldt dat de gemeente Cranendonck actief sturing wil blijven geven aan (de kwaliteit van) ruimtelijke ontwikkeling.
Met het in werking treden van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) per 1 juli 2008 moeten gemeenten voor het gehele grondgebied kunnen beschikken over een Structuurvisie waarin "de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied, alsmede de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren ruimtelijk beleid" zijn vastgelegd.

Met de Structuurvisie 'Landelijk Klasse!, Structuurvisie 2024' heeft de gemeente de ruimtelijke ontwikkeling van Cranendonck op hoofdlijnen vastgelegd voor de periode tot 2024 en tevens aangegeven op welke wijze deze visie geconcretiseerd gaat worden.

De haalbaarheid (maatschappelijk, financieel en realisatie-technisch) van de Structuurvisie moet namelijk aangetoond worden. Realisme en reëel haalbare plannen is het credo, doch er zal ook nog de nodige ruimte moeten zijn voor (nieuwe) ambities. Met de periodieke actualisatie van de Uitvoeringsparagraaf Structuurvisie wordt een en ander op projectniveau verder geconcretiseerd.

1.2 Status uitvoeringsparagraaf

Met de Uitvoeringsparagraaf wordt de (financiële) haalbaarheid van de -projecten uit de-Structuurvisie onderbouwd.
Dit noodzaakt het gemeentebestuur tot het maken van keuzes. Immers niet alle ambities en projecten kunnen gelijktijdig uitgevoerd worden. Financiën, maar ook de samenwerkingsmogelijkheden met derde partijen en organiserend vermogen zullen randvoorwaarden stellen aan de mate waarin de uitvoeringsparagraaf geconcretiseerd kan worden.

Integrale afweging (en prioritering) vindt plaats op geëigende momenten uit de huidige planning en controlcyclus. Hiermee wordt gedoeld op de (af)weging bij de kaderbegroting en definitieve besluitvorming bij de begrotingsbehandeling.
De Uitvoeringsparagraaf maakt derhalve, als bijlage, onderdeel uit van de begroting.

1.3 *Samenhang Structuurvisie, uitvoeringsparagraaf c.a.*

Structuurvisie 2015 - 2024

Met de Structuurvisie Cranendonck legt de gemeente de ruimtelijke ontwikkeling van Cranendonck op hoofdlijnen vast voor de periode 2015 tot 2024, maar ook de wijze waarop deze visie geconcretiseerd gaat worden.

De Structuurvisie is hiertoe opgebouwd uit twee delen:

1. De integrale ruimtelijke visie op hoofdlijnen voor de thema's **WONEN&LEVEN, WERK&ECONOMIE, RECREATIE&TOERISME, ONDERWIJS** en **ZORG**. In dit deel worden de volgende vragen beantwoord: Wat willen we bereiken en hoe we dit willen bereiken.
2. De voorliggende uitvoeringsparagraaf, die vooral ingaat op de vraag op welke wijze deze visie gerealiseerd gaat worden.

Uitvoeringsparagraaf Structuurvisie

In de voorliggende uitvoeringsparagraaf is op projectniveau ingezoomd op de voorgenomen planfasering en uitvoeringsplanning;

De uitvoeringsparagraaf wordt periodiek door het college geactualiseerd en ter vaststelling aan de raad aangeboden tijdens de begroting. Hiermede wordt een prognose en prioritering opgesteld van de verwachte projectrealisatie in de ruime zin van het woord. De raad geeft hiermee aan welke projecten zij van belang vinden.

Om uit financieel oogpunt de nodige aansluiting te houden met de gemeentelijke begrotingscyclus zal de uitvoeringsparagraaf in beginsel worden opgebouwd uit twee perioden:

- Korte termijn i.c. het komende kalenderjaar en het tijdvak van de drie daarop volgende jaren, dit om aansluiting te houden met de gemeentelijke begrotingscyclus van vier jaar;
- Langere periode i.c. een doorkijk voor de periode na vier jaar

Nota Grondbeleid 2016-2020

Het Grondbeleid wordt als instrument ingezet om beleid op het gebied van onder meer ruimtelijke ordening, wonen, bedrijvigheid, maatschappelijke ontwikkeling en verkeer te realiseren. Het Grondbeleid heeft daarmee een volgend, dienend karakter voor doeleinden op deze beleidsvelden.

De Nota Grondbeleid moet gezien worden als een kaderstellende nota waarbinnen het college tot verdere uitwerking kan komen en invulling kan geven aan de ruimtelijke ontwikkeling.

Samenhang

Volgens de Wro zijn gemeenten wettelijk verplicht te beschikken over een aantal visies en beleidsnota´s. Hierbij onderscheiden we drie categorieën:

	is beschreven in:
A. Wat / waar / wanneer	Structuurvisie waarin de ruimtelijke ontwikkeling op hoofdlijnen is opgenomen
B. Hoe	Beleidsnota's: - Uitvoeringsparagraaf Structuurvisie, - Nota grondbeleid, - Paragraaf grondbeleid (bij de begroting)
C. Binnen welke spelregels	Handboeken: - Kwaliteitsboek inrichting Openbare ruimte (i.o.) - Nota Publiekrechtelijk Kaders

2 Planning en control cyclus

2.1 Inleiding

Met de Structuurvisie wordt aangegeven hoe Cranendonck zich de komende jaren gaat ontwikkelen. De voorliggende uitvoeringsparagraaf geeft aan hoe dat gaat gebeuren. De Structuurvisie en de periodiek te actualiseren uitvoeringsparagraaf vormen samen de Structuurvisie zoals bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening (Wro).

Structuurvisie

De Wet ruimtelijke ordening verplicht gemeenten voor haar grondgebied een Structuurvisie op te stellen. In voorliggende uitvoeringsparagraaf wordt aangeven met welke instrumenten en middelen de Structuurvisie wordt gerealiseerd.
Het gemeentebestuur verplicht zichzelf naar de Structuurvisie te handelen. De Structuurvisie bevat geen verplichtingen naar burgers. Burgers mogen wel verwachten dat het bestuur de koers van Structuurvisie aanhoudt.
Wel dient de Structuurvisie als ruimtelijk toetsingskader voor nieuwe ruimtelijke initiatieven.

Uitvoeringsparagraaf

De uitvoeringsparagraaf geeft een antwoord op de vraag hoe en met welke inzet van middelen en instrumenten de ontwikkelingsvisie wordt gerealiseerd. De uitvoeringsparagraaf wordt periodiek geactualiseerd en is gekoppeld aan de gemeentelijke planning- en control cyclus. De uitvoeringsparagraaf wordt bij de vaststelling van de begroting door de raad behandeld en vastgesteld.

2.2 Planning en Controlcyclus

In de jaarrekening en de Burap wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid en de uitvoeringsparagraaf van de Structuurvisie.
Bij de begrotingsbehandeling zal tevens de uitvoeringsparagraaf voor het komende jaar c.q. de komende vier jaar worden vastgesteld.

3 Instrumenten

Afweging privaatrecht en publiekrecht

Hierna wordt ingegaan op de afweging tussen het inzetten van privaatrechtelijke en publiekrechtelijk instrumenten om ruimtelijke visie uit de Structuurvisie te realiseren.

Privaatrechtelijke spoor

Cranendonck kiest allereerst voor een minnelijke vorm van samenwerking boven het inzetten van publiekrechtelijke instrumenten. Dat gebeurt door een privaatrechtelijke overeenkomst te sluiten met particuliere eigenaren. Dit zijn vrijwillige afspraken die vastgelegd worden in een zogenoemde intentie en anterieure overeenkomst. In deze overeenkomsten worden, naast afspraken voor het kostenverhaal, zo mogelijk ook kwaliteitseisen vastgelegd (kwaliteit en inrichting openbaar gebied, aandeel sociale huur en particulier opdrachtgeverschap).

Publiekrechtelijke spoor

Als het niet lukt om met een private exploitant tot een anterieure overeenkomst te komen en de gemeente wil de realisatie wel mogelijk maken, wordt een exploitatieplan opgesteld. Het is bedoeld als stok achter de deur voor kostenverhaal.

3.1 Kostenverhaal en dekking Uitvoeringsparagraaf

De Wro biedt gemeenten een aantal mogelijkheden voor kostenverhaal. Onderstaand wordt het beleid van Cranendonck beschreven:

Reguliere grondexploitaties

Grondverkoop

Als de ontwikkellocatie bestaat uit gemeentegrond dan kan de gemeente de exploitatiekosten verrekenen in de gronduitgifteprijs. Kostenverhaal vindt dan plaats via grondverkoop (privaatrechtelijk spoor). De grondprijzen dienen overigens wel marktconform te zijn. Wanneer de gronden in particulier eigendom zijn, moeten de exploitatiekosten op een andere manier worden verhaald.
Als instrument voor de verantwoording voor (de ramingen van de) kosten en opbrengsten wordt de grondexploitatie en Meerjaren Prognose Grondexploitaties gebruikt.

Particuliere initiatieven / investeringen

Naast de gemeente kunnen ook particulieren een beroep doen op zelfrealisatie voor projecten. In de praktijk betreft het veelal verzoeken tot medewerking voor nieuwe woningbouwontwikkelingen. De kosten die de gemeente hiervoor maakt zal zij via een privaatrechtelijke overeenkomst of via het exploitatieplan op de initiatiefnemer verhalen.

Nieuwe Instrumenten vanuit de Wro

Bovenwijkse verevening

Bovenwijkse verevening betekent het toerekenen van kosten van bovenwijkse voorzieningen (bijv. hoofdinfrastructuur, rotondes, e.d.) over de gebieden en projecten die ook daadwerkelijk gebaat zijn bij deze voorzieningen. De gemeente Cranendonck heeft de afgelopen jaren een Fonds Bovenwijkse Voorzieningen gehad. Deze zal per 2019 overgaan in een fonds Ruimtelijke Kwaliteit.

Bovenplanse verevening

Bovenplanse verevening is het inzetten van financiële overschotten van winstgevende locaties (de zogenaamde verdienlocaties) om tekorten op andere locaties te verevenen. Afspraken voor bovenplanse verevening zijn alleen in de zogenaamde anterieure fase vast te leggen.

Financiële bijdrage aan ruimtelijke ontwikkelingen

Financiële bijdrage aan ruimtelijke ontwikkelingen betekent dat in een privaatrechtelijke overeenkomst de bijdrage voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt vastgelegd zoals bijvoorbeeld bijdragen aan natuur, recreatie, waterberging en infrastructuur. Het vragen van een bijdrage kan alleen op een minnelijke manier, via een anterieure overeenkomst, en niet via publiekrechtelijk worden afgedwongen. De gemeente gaat per 2019 gebruik maken van dit instrument door het instellen van een fonds Ruimtelijke Kwaliteit.

Meerjarenbegroting

Een deel van de projecten zal (mede) gedekt worden uit middelen die vanuit de reguliere gemeentelijke middelen beschikbaar gesteld worden. Dit kunnen investeringsbudgetten zijn om rechtstreeks de kosten eenmalig af te dekken, of jaarlijks beschikbaar gestelde middelen om de (jaarlijkse) om de exploitatielasten van de voorgenomen investering af te kunnen dekken.

Co-financiering en subsidies/bijdragen derden

Voor sommige projecten zal een beroep gedaan (moeten) worden op een bijdrage van hogere overheden en/of andere instanties. Zeker als het belang van het project het “gemeente overstijgend” is.
Dit kan inhouden dat de gemeente gehouden is om in geval van co-financiering zelf ook de noodzakelijke middelen beschikbaar te stellen.

Dekking en financiering uitvoeringsparagraaf

In het volgende hoofdstuk zijn de projecten uit de Structuurvisie opgenomen.
Uitgangspunten hierbij zijn:

- Projecten moeten zich via de grond- en gebouwenexploitatie financieren;
- Kleinere ruimtelijke initiatieven worden gefinancierd vanuit de legesopbrengsten;
- Maximaliseren subsidies;
- Realistisch programmeren;
- De nota Fonds Ruimtelijke Kwaliteit;

De uitvoeringsparagraaf is procesmatig gekoppeld aan de planning & control cyclus van de gemeente Cranendonck. Dat betekent dat de integrale afweging om gelden beschikbaar te stellen gebeurt tijdens de behandeling van de gemeentelijke gemeentebegroting en eventueel de bestuursrapportages.

4 Projecten en Financiën

4.1 Aanleiding

In dit hoofdstuk zijn de projecten uit de Structuurvisie opgenomen. Het is geen statisch document, maar moet eerder worden beschouwd als een aan te passen leidraad voor de planning van projecten.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op projectfasering en de financiële consequenties voor de:
- Korte termijn (2019);
- Middellange termijn (2020 tot en met 2021);
- Lange termijn (2022 en verder).

De evaluatie en verantwoording over de voortgang vindt jaarlijks middels de toelichting van de jaarrekening.

4.2 Fasering

Hierna wordt weergegeven wanneer de projecten worden uitgevoerd. Hierbij is onderscheid gemaakt in de verschillende planfasen: initiatieffase, definitiefase, uitvoeringsfase en toekomstige ontwikkeling. Dit is gerelateerd aan de fases van het Project Matig Werken.

Initiatieffase
Fase vanuit uitvoeringsparagraaf tot plan van aanpak of projectopdracht op basis waarvan een Go – No Go besluit genomen wordt. In deze fase worden groen licht gegeven voor het uitvoeren van globale planstudies en haalbaarheidsanalyses en dekkingsvoorstellen.

Definitiefase
Fase van planuitwerking tot en met stedenbouwkundig ontwerp en opstellen van bestemmingsplan en beeldkwaliteitplan, op basis van de Nota Publiekrechtelijke Kaders en het Stedenbouwkundig Programma van Eisen.

Uitvoeringsfase
Planrealisatie en uitvoering van projecten, bijvoorbeeld de aanleg van een weg, het bouw en woonrijp maken, gronduitgifte en opstalrealisatie.

Toekomstige ontwikkeling
In de structuurvisie zijn diverse toekomstige ontwikkelingen opgenomen. Dit zijn ontwikkelingen die op de lange termijn plaats zullen vinden.

Strategische Visie	RUIMTELIJKE Projecten en beleidsinitiatieven	Korte termijn	Middel-lange termijn	Lange termijn	Fasering	Dekking geregeld			Project-opdracht/ Bestuurs-opdracht aanwezig
		2019	2020-2021	2022 e.v.		Grex	Begroting 2019	Nieuw project	Ja/ Nee
WONEN & LEVEN									
	Woningbouw en maatschappelijke voorzieningen								
	Aanjagen herontwikkeling en transformatie bestaand vastgoed	x	x	x	uitvoering		nee	x	nee
	Herbestemmen maatschappelijk/cultureel vastgoed zoals kerken	x	x	x	initiatief		nee	x	nee
	Budel								
	Albert Heijn			x	initiatief		nee		nee
	Garage Verhoeven, Nieuwstraat 55	x			definitie	9458	Grex		ja
	Hanendijk (nieuw plan)		x		definitie	9454	Grex		nee
	Transformatie Bibliotheek locatie (vanaf 2018)		x		Toekomstige ontwikkeling		681001 (leges budget bestemmingsplannen)	x	nee, volgt
	Herontwikkeling locatie Kleine Wereld		x		initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)	x	nee
	Herontwikkeling perceel v.m. Politiebureau		x		definitie	9008	Grex		nee
	Verplaatsing/ uitbreiding Jumbo	x	x		definitie	9447	Grex		ja
	Herontwikkeling v.m. Downtown / Hotel Budel, Dr. A. Mathijssenstraat 24-26		x		definitie		681001 (leges budget bestemmingsplannen)	x	nee
	centrum 1 en 2 Budel - transformatie woningbouw	x	x	x	initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Gastelseweg 20, Budel			x	initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Deken van Baarsstraat 23, Budel		x		initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Burg. Wijtestraat e.o.	x			definitie	9463	Grex		nee, volgt
	Herontwikkeling Wapen van Budel, Nieuwstraat 32		x		initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Ontwikkeling zorgwoningen Nieuwstraat 39-41 (Villa)		x		definitie		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Jan Maasstraat 1		x		initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Budel Noord I (Jeftondine)	x			uitvoering	9018	Grex		nee
	Herontwikkeling Rabobank en omgeving, Budel	x	x		definitie	9462	(Grex)		nee
	Herontwikkeling/nieuwbouw De Borgh	x			uitvoering		763005		ja
	Maarheeze								
	De Neerlanden II		x	x	definitie	NTB	Nieuwe Grex	x	ja
	Stationsstraat 80 & evt 82, Maarheeze		x		initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Stationsstraat 27		x		initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	herontwikkeling Hooge Weg			x	initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	centrumvisie Maarheeze - realisatie woningbouw		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Soerendonk								
	Dorpsakkers 2006	x			uitvoering	9011	Grex		ja
	Woningbouw Goorstraat	x	x		definitie		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Gebiedsontwikkeling De Baronie - voorzieningen		x	x	initiatief	9460	Grex		ja
	De Pompers	x			uitvoering	9459	Grex		ja
	Budel Schoot								
	Kern Schoot (v/h de ARK)		x		initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)		nee
	Striboshof + van Erp	x	x		definitie	9012	Grex		nee
	Budel Dorpplein								
	Woningbouw Budel-Dorpplein			x	initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)	x	nee, volgt
	Nieuwbouw De Schakel		x		definitie		758002		ja
	Gastel								
	Herontwikkeling Schaapskooi			x	initiatief		Voorbereidingsbudget		nee
	Nieuw gemeenschapshuis		x		definitie		758003		nee
	Verkeer/ infrastructuur								
	Maarheeze Vrachtverkeer	x	x		Uitvoering		721066		nee
	Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2018 en 2019	x			Uitvoering		721080		nee
	Onderhoudsprojecten / Vervangingen	x	x	x	uitvoering		621001	IBOR	nee
	Maatregelen/duurzaam Veilige inrichting wegennet (30km en 60km wegen) = onderdeel uitvoeringsprogramma V&V	x	x	x	uitvoering		721080		nee
	Brugverbinding Zuid-Willemsvaart (recreatief)		x		definitie		610		ja
	Oplossing Verkeerstructuur Budel Zuid	x	x	x	initiatief		Reserve staat in de begroting		ja
	Opwaarderen ontsluiting DIC, Airpark richting A2		x		definitie		nee	x	nee
	Uitvoering wenspeeld regionale Verkeersvisie			x	initiatief		721080	x	nee
	Verbreding A2			x	definitie		721080		nee
	Westtangent Weert/LIDL/wegstructuren DIC(Metalot)			x	initiatief		nee	x	nee
	Stationsstraat en Sterkselseweg Maarheeze	x	x		uitvoering		721079		Ja
	Opwaarderen onderdoorgang A2 (tunnel)		x		initiatief		720179		nee
	Herinrichting Capucijnerplein/Deken van Baarsstraat (onderdeel centrumplan Budel)		x		definitie		621006		nee
	Parkeervoorzieningen Centrum Budel	x	x		definitie		621006		nee
	Vergroening centrum Budel (onderdeel centrumplan Budel)		x		definitie	9206	621006		nee
	Herinrichting straatprofiel Doctor Anton Mathijsenstraat tussen Deken van Baarsstraat en Willem II straat		x		initiatief		nee		nee
	Verlegging/verlenging startbaan Kempen Airport			x	initiatief		nee	x	ja
	Stop van Lozen bij Bocheit (kanaal opwaarderen door wegnemen versmalling België om scheepvaart naar Antwerpen mogelijk te maken)			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Spoorontwikkeling Weert-Antwerpen			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Sanering bodemverontreiniging/zinkassen	x	x	x	uitvoering	9203	Grex		nee
	Zonneveld Metalot site	x	x		Uitvoering	9203	Grex		nee
	Aanleg parkeerplaatsen nabij Bravo-college	x			Uitvoering	9206	721074		nee
	Maatregelen verminderen parkeerdruk	x	x	x	Uitvoering		o.a. fonds bovenwijkse voorzieningen / fonds ruimtelijke kwaliteit		nee

WERK & ECONOMIE										
	Airpark Brabant uitbreiding fase 2	x			uitvoering	9203	Grex 9203		ja
	Airpark Brabant uitbreiding fase 3		x	x	initiatief	9203	Wordt onderdeel van GREX 9203- besluitvorming nog nodig		nee, volgt
	Metalot Site (DIC)	x	x	x	definitie	9206	631002-34109		ja
	Ontwikkeling (trimodaal) knooppunt & havenontwikkeling	x	x	x	uitvoering		nee		nee
	Samenwerking Grensgebied De Kempen (SGDK)	x	x	x	definitie	610	631002-34046	x	nee
	Revitalisering bedrijventerreinen inclusief uitbreiding & parkmanagement	x	x	x	definitie		Onderzoeksgelden + deel uitvoering: 631002-34157 en 631004-34271	x	nee
	Mogelijke uitbreiding Refresco		x		definitie		nee	x	nee
	Uitbreiding Van Cranenbroek en verleggen gasleiding (Airpark)	x	x		definitie	9203	Grex		nee
	Uitvoeringsparagraaf economische visie	x	x	x	uitvoering		631004 (hier vallen meerdere onderdelen onder)	x	nee
	Centrummanagement Budel	x	x	x	uitvoering		631002-33337 (reclamebelasting)		nee
	Glasvezel aanleg Buitengebied	x	x	x	uitvoering		Via reserve glasvezel, boeknummer 631002-34206		nee
RECREATIE & TOERISME									
	De Groote Heide	x	x	x	uitvoering		610		nee
	Herontwikkeling de Kantine Budel Dorplein		x		initiatief		nee	x	nee
	Kempen^Broek	x	x	x	uitvoering		610		nee
	Recreatieve poort 1 beleven (Toekomstige ontwikkeling Baronie van Cranendonck)			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Ontwikkeling Zuid Willemsvaart als recreatieve verbinding in de Kempen (pleziervaart, fietsverbinding)			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Recreatieve poort Dorplein 3 'bezien' - tijdelijk	x	x		uitvoering		nee		nee
	Recreatieve verbinding Industriedorpen (Cité's) in het Kempengebied			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Smokkelroutes		x		initiatief		nee	x	nee
	Versterken recreatieve routes in en naar de kernen		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Hotelontwikkeling Cranendonck (Metalot & Toerisme)		x		initiatief		nee	x	nee
ONDERWIJS									
	Optimaliseren fietspaden	x	x	x	uitvoering		721080	x	nee
	Vakschool incompany onderwijs		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Unique sellingpoints Cranendoncks Onderwijs			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
ZORG									
	Verplaatsing Babbelz	x			Uitvoering		744102		
NATUUR/ LANDELIJKE KLASSE									
	Buulderbroek - Brabant Water		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Doorstart Natura2000 (Groote Heide/Plateau en Buulder Weerterbergen en Ringselven)		x		definitie		nee	x	nee
	Herinrichten Buulder Aa (Baronie)	x	x		definitie		nee	x	nee
	Inrichting watersponsen (gebiedsvisie Baronie, Kempenbroek en noordelijk DIC)		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Metalot Nature (natuurcompensatie DIC)	x	x	x	definitie		791069	x	nee
	Verbinding natuurgebieden			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Verbinding Blake Beemd en Cranendoncks bos			x	Toekomstige ontwikkeling		nee		nee
	Versterking dorpsentree		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Versterking beekdalen en EVZ			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Versterking bos- en natuurgebieden (Ringselven)		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Versterking heidegebieden (Groote Heide)		x	x	initiatief		nee	x	
	PAS herstelopgaven (Strijper Aa en Ringselven)	x	x	x	definitie		nee	x	nee
	Herinrichting en uitbreiding waterberging 't Stepke	x	x		initiatief		deels uit gemeentelijk rioleringplan	x	nee
RUIMTELIJK BELEID									
	Bestemmingsplan Cultureel Erfgoed (en actualisatie welstandsnota)		x	x	initiatief		681001 (leges budget bestemmingsplannen)	x	nee
	Beschermde gebieden		x	x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Centrumplan Budel	x	x	x	definitie		621006		nee
	Uitvoeringsplan centrumvisie Maarheeze	x	x		uitvoering		721079		ja
	Aanloopgebieden centra		x		definitie		nee	x	nee
	Herstructureren Budel Schoot		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Woonvisie incl. woningbouwprogramma (prioritering woningbouwlocaties)	x	x	x	uitvoering		nee		ja
	Transformatie bestaande woningvoorraad	x	x	x	uitvoering		nee	x	nee
	Planstudie Rijksweg A2			x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	nee
	Ontwikkeling Nassau Dietzkazerne		x	x	initiatief		681001/34700		nee
	Ontwikkeling agrarische sector en VAB-locaties	x	x	x	uitvoering		nee	x	nee
	Sociaal economische gebiedsvisie Cranendonck e.o. "Kansen over Grenzen"		x	x	Toekomstige ontwikkeling		nee	x	ja
	Visie en aanpak klimaatadaptatie	x	x	x	uitvoering		672204		nee
	Buitenkans! (project ontwikkelperspectief buitengebied)	x	x		uitvoering		681001/34725 en 681001/30053		ja
	Bestemmingsplan/omgevingsplan buitengebied		x	x	initiatief		nee	x	nee
	Uitwerkingsplan gebiedsvisie Kansen over Grenzen	x	x	x	uitvoering		610		nee

5 Analyse haalbaarheid en afweging

De periodiek te actualiseren uitvoeringsparagraaf zal, zoals in hoofdstuk 2 is uiteengezet, basisinformatie moeten bevatten om gelijktijdig met de behandeling van de kaderbegroting tot een integrale afweging te komen.
Alsdan zal op basis van een integrale afweging bezien moeten worden welke prioriteit en geld wordt toegekend aan de bedoelde projecten.
Integrale afweging (en prioritering) zal normaliter plaatsvinden op geëigende momenten uit de huidige planning en control cyclus (kaderbegroting en definitieve besluitvorming bij de begrotingsbehandeling.

Bijlage 11: Lijst met afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
ABdK	Actief Bodembeheer de Kempen
AMHK	Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling
AO	Administratieve Organisatie
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AR	Algemene Reserve
ARCOR	Algemene randvoorwaarden Cranendonckse Openbare Ruimte
ARG	Algemene Reserve Grondexploitatie
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AWB	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AZC	Asielzoekerscentrum
BAG	Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBT	Bedrijventerreinen Benchmark Tool
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen 2004
BCF	BTW Compensatie Fonds
BdK	Bibliotheek De Kempen
BDU	Brede doeluitkering
BIBOB	Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIE	Bouwgrond in exploitatie
BIG	Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeentenwetgeving
BIO	Buitengebied In Ontwikkeling
BIZOB	Bureau Inkoop en Aanbestedingen Zuidoost Brabant
BKP	Beeldkwaliteitplan
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOM	Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij
BO-MIRT	Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
Bor	Besluit Omgevingsrecht
BOV	Budelse Ondernemers Vereniging
BOVO	Bovenwijkse Voorzieningen
BRK	Basisregistratie Kadaster
BRP	De Basisregistratie Personen
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten
BVL	Brabants VerkeersveiligheidLabel
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAK	Centraal Administratie Kantoor
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CAR/UWO	Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling/Uitwerkingsovereenkomst
CBS	Centraal bureau voor de statistiek
Cer	Compensatie eigen risico
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
CJIB	Centraal Justitieel Incasso Bureau
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Wegen- en Waterbouw
CRZ	Collectief Randweg Zuid
CMK	Cultuurreductie met kwaliteit

CVV	Collectief Vraagafhankelijk Vervoer
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DDS	Datadistributiesysteem
DIC	Duurzaam Industrieterrein Cranendonck
DKD	Digitaal Klantdossier
DLO	Dienst Landbouwkundig Onderzoek
DMS	Document Management Systeem
DO	Definitief Ontwerp
DSP	Dorpssteunpunt
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
EB	Eigen Bijdrage
ECB	Europese Centrale Bank
EMU	Economische en Monetaire Unie
EURIBOR	Euro Interbank Offered Rate
FG	Functionaris gegevensbescherming
FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
FVW	Financiële verhoudingswet
GALM	Groninger Actief Leven Model
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie voor persoonsgegevens
GBKN	Grootschalige Basiskaart van Nederland
GEO	Geografisch
GFT	Groente-, Fruit- en Tuinafval
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheid Dienst
GGzE	Geestelijke Gezondheidszorg Eindhoven en de Kempen
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GMSD	Gemeentelijke Monitoring Sociaal Domein
GPvE	Globaal Programma van Eisen
GRSA2	Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkende A2-gemeenten
GREX	Grondexploitatie
GTK	Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader
GVOP	Gemeentelijke Voorzieningen voor Officiële Publicaties
GVVP	Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan
HbH	Hulp bij Huishouden
HNG	Hypotheekfonds Nederlandse Gemeenten
HNW	Het Nieuwe Werken
HOF	Wet Houdbare Overheidsfinanciën
HRM	Human Resources Management
HvC	Hof van Cranendonck
I&A	Informatievoorziening & Automatisering
IBOR	Integraal Beheerkwaliteitsplan Openbare Ruimte
IC	Interne Controle
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
iDOP	Integraal dorpontwikkelingsplan
IGO	Integrale Gebiedsontwikkeling
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
ITV	Intensivering Toezicht Veehouderijen

JuZa	Juridische Zaken
KCA	Klein Chemisch Afval
KCC	Klant Contact Centrum
KIT	Kindertoeslag
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KPI	Kritische Prestatie Indicator
KZC	Kindzorgcentrum
LAA	Landelijk Aanpak Adreskwaliteit
LIA	Langetermijn agenda
LISA	Landelelijk informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
LNV	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
LOG	Landbouwontwikkelingsgebied
LTA	Lange Termijn Agenda
LVO	Limburg Voortgezet Onderwijs
MBvO	Meer Bewegen voor Ouderen
MER	Milieueffect Rapportage
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport
MKB	Midden en klein bedrijf
MO	Maatschappelijke Ondersteuning
MPG	MeerjarenPrognose Grondexploitaties
MRE	Metropoolregio Eindhoven
MT	Managementteam
NIEGG	Niet in exploitatie genomen gronden
NIMBY	Not in my back yard
NPK	Nota Publiekrechtelijke Kaders
NPS	Net Promoter Score
NRS	Netto Retraction Score
NUP	Nationaal Uitvoering Programma
NWW'er	Niet Werkende Werkzoekende
OCC	Ondernemersvereniging Cranendonck
ODZOB	Omgevingsdienst Zuidoost Brabant
OGB	Onderlinge gemeentelijke bosbrandverzekering
OML	Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg
OOGO	Op Overeenstemming Gericht Overleg
OZB	Onroerende Zaak Belastingen
P&C	Planning & Control
P-budget	Personeelsbudget
PGB	Persoonsgebonden Budget
PIMS	Personeelsinformatie Managementsysteem
PIOFACH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Administratieve organisatie, Communicatie en Huisvesting
PMD	Plastic, metaal en drankenkartons
PMO	Platform Maatschappelijke Ondersteuning
R&T	Recreatie & Toerisme
RHCE	Regionaal Historisch Centrum Eindhoven
RIB	Raadsinformatiebrief
RICK	Regionaal Instituut Cultuur- en Kunsteducatie
RIEC	Regionaal informatie- en expertisecentrum
RMA	Record Management Applicatie
RO	Ruimtelijke ordening
ROC	Regionaal opleidingscentrum
ROK	Regionaal Operationeel Kader

ROVL	Richtlijn openbare verlichting
RPvE	Ruimtelijk Programma van Eisen
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
RvIG	Rijksdienst voor identiteitsgegevens
RVP	Rijksvaccinatieprogramma
SISA	Single information, Single audit
SRE	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
SSC	Shared Service Center
SVB-BGT	Samenwerkingsverband Van Bronhouders – Basisregistratie Grootschalige Topografie
SW	Sociale Werkplaats
SWI	Samenwerking Werk en Inkomen
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TRK	Team Ruimtelijke Kwaliteit
UVV	Uitvoeringsprogramma Verkeer & Vervoer
VCC	Vrijwilligerscentrale Cranendonck
v-GRP	Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VOG	Verklaring Omtrent Gedrag
VR	Veiligheidsregio
VRBZO	Veiligheidsregio Brabant Zuidoost
VTA	Visual Tree Assessment
VTBC	Vrijetijdsbedrijf Cranendonck
VVE	Voorschoolse en Vroegschoolse Educatie
VTH	Vergunningen Toezicht en Handhaving
VVTV	Voorwaardelijke Vergunning Tot Verblijf
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
W&I	Werk & Inkomen
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAC	Wmo Adviesraad Cranendonck
WAS	Warenwetbesluit Attractie en Speeltoestellen
WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs
Wet OKE	Wet Ontwikkelkansen door Kwaliteit en Educatie
WEW	Stichting Waarborgfonds Eigen Woningbouw
WGA	Werkhervattingsregeling Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten
WGS	Wet Gemeentelijke Schuldhulp
WHVZ	Wet Hygiëne en Veiligheid Zwemgelegenheden
WIJ	Wet Investeren in Jongeren
WKO	Warmte-Koude-Opslagsysteem
WKPB	Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken
Wlz	Wet Langdurige Zorg
WML	Wet minimumloon en minimum vakantiebijslag
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	Wet Onroerende Zaakbelastingen
Wro	Wet Ruimtelijke Ordening
WSJG	Waar Staat Je Gemeente
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
Wtcg	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
WTI	Werkgroep Tegengaan Identiteitsgegevens
WV	Woonvoorzieningen
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWnV	Wet Werken naar Vermogen

WWV	Wet Werkloosheidsvoorziening